

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Cursus Theologicus

Gormaz, Juan Bautista

Augustae Vindelicorum, 1707

Pars I. De Virtute.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81978](#)

TRACTATUS
DE
P O E N I T E N T I A,
P A R S P R I M A.
D E V I R T U T E.

Dicas sub eodem titulo principes partes complectitur tractatus iste, alteram de Pœnitentia virtute, alteram de Pœnitentia Sacramento. Nec solum ad membrum tituli divisio ista pervenit, sed litterarium etiam orbem transcendent, inter Doctores Theologos dissidium inducens, quod in duas etiam eos partes distinxit, nimurum an recta differendi methodus exigat, ut prius de Pœnitentia Virtute; vel prius de Pœnitentia Sacramento agere incipiatur. D. Th. 3. part. quæst. 84. prius agit de Pœnitentia Sacramento: quæstione vero 85. usque ad 89. de Pœnitentia virtute. Rufus quæst. 90. reassumens iterum doctrinam de Sacramento, Justorum morte ad laborum suorum præmia vocatus disputationem imperfectam reliquit. Cæstum si ad claritatem doctrinæ attendamus, longè commodior videtur methodus Eximii Doctoris, qui prius de Pœnitentia virtute, postea de Sacramento disputatione: virtus quippe Pœnitentia se habet sicut pars superior ad inferiorem, cum possit reperi Pœnitentia virtus sine Sacramento, at non è contra: unde quoad rationem virtutis in omni statu exicit, licet non fuerit Sacramentum, ut docet Tridentinum

sess. 14. cap. 1. Ordo autem doctrinæ postulat, ut prius ab universalibus incipiamus. Virtutis itidem actus est pars Sacramenti, ac proinde ad cognoscendum totum oportet prius naturam partis præmittere. Quod accuratè prænotavit Carechimus Tridentini titulo de Pœnitentia, dicens: *Ac primum quidem de ipsa ut virtutis parte agendum est, non solum quia fidelis populus ad omnem virtutis genus institui à Pastoribus debet, sed etiam quia hujus virtutis actiones tanquam materiam præbent, in qua pœnitentia Sacramentum versatur: ac nis prius, quæ sit pœnitentia virtus intelligitur, sacramenti etiam vim ignorari necesse est.* Quæ propter à Pœnitentia virtute incipiimus, ut ad Pœnitentiam Sacramentum progrediamur. Agunt de Pœnitentia virtute non solum Scholastici cum Magistro in 4. distinc. 14. & cum D. Thom. ab ea qu. 85. sed etiam plures ex SS. PP. quos inter præcipue Ambrosius in lib. de Pœnitentia, Cyprianus Sermones de lapis, Chrysolomus duobus libris de compunctione cordis, & duodecim sermonibus de Pœnitentia, Auctor libri de vera & falsa Pœnitentia apud Augustinum tom. 4. rum & Tertullianus in lib. de Pœnitentia;

DISPUTATIO I.

DE ESSENTIA, ET EXISTENTIA VIRTUTIS POENITENTIAE.

Nomen istud Pœnitentia ad multa significatione potest extendi. Primo sumitur genericè pro retractatione actus præcedentis, præscindendo ab eo, quod vel per actum vitiolum, vel per actum virtuosum fiat retractatio, quo in sensu Matth. 26. de Iuda dicitur: *Pœnitentia ductus retulit triginta argenteos, & abiens laqueo se suspendit.* Secundo Philosophicè pro retractatione virtuosa actus præavi præcedentis, quo fieri potest ab actu cuiusque virtutis peccato commissio oppositæ, licet motivum retractationis sit particulare, & non se extendens ad omnia peccata: sic peccatum furti quatuor

Juliotum retractatur, per actum, quo ex odio furti quatuor illi Julii restituuntur, quo in sensu loquitur Aristoteles 7. Ethicorum cap. 7. Tertiò Theologicè pro retractatione virtuofa actus pravi præcedentis ex generali motivo se extehidente ad omnia peccata saltem gravia: sic dolor detestativus peccati furti propter turpitudinem offensæ gravis DEI, vel ob metum pecuniarum, vel propter DEI Bonitatem peccata aversam, est actus Pœnitentia Theologicè sumptæ, qui quidem actus, utpote ex generali motivo elicitus ad omnia peccata saltem gravia se extende, incompossibilis est saltem

R. P. Górmaz Theolog. Tom. II.

CCC 6

Virtus

virtualiter cum voluntate peccandi in posterum, ac proinde est propositionum non peccandi de cetero. Ceterum cum voluntas sit potentia cœca, & egeat variis motivis secundum naturam actus eliciendi, ad hujus actus eliciendiam praecedit ex parte intellectus actus Fidei, quo illuminatur Voluntas, & ex parte voluntatis actus Spei obtinenda à DEO venia, imo & actus timoris: quo in sensu loquitur Tridentinum less. 14. cap. 4. dicens: *Contrito, que primum locum inter dictos penitentis actus habet, animi dolor, ac detestatio est de peccato commiso cum proposto non peccandi de cetero.* Unde si talis actus est actus virtutis, habitus productivus istius actus erit virtus. Quapropter idem est querere in praesenti, an Pœnitentia theologicæ sumpta sit virtus, quam quædere, an actus Pœnitentia theologicæ sumpta sit virtuosus.

SECTIO I.

*An Pœnitentia theologicæ sumpta sit
virtus?*

§. I.

3. Suppono primo adeò conformem esse nature ut rationali virtutem, & vitium adeò disiforme, ut ipso naturæ lumine, vel ipfis Etnicis innoteat. Qua de causa antiqui Philosophi virtutem olim definiunt modo, quo postea Sancti Patres, & Doctores Theologiam definiunt: *Virtus enim est rectæ qualitas statibilis in potentia, ac proinde est, habitus ad eliciendos actus rectos, non vero irrectos:* sub qua consideratione convenit cum donis Spiritus Sancti; à quibus distinguitur, si in rigore metaphysico loqui velimus, quia donum Spiritus Sancti est ad operandum juxta regulas extraordinarias rectæ rationis: sic Sancta Apollonia se in flamas inject ex extraordinario impulsu Spiritus Sancti, qui cum sit Dominus vita & mortis, potest creaturæ suæ facultatem dare, ut ad majorem Dei gloriam sibi necem inferat, quod juxta ordinarias regulas rectæ rationis foret illicitum; exinde virtus juxta ordinarias rationis regulas operatur, quo iuventu Plato apud Eximium Doctorem disp. de Virtutibus less. 1. virtutem ita definit: *habitus animi, quo unaquaque potentia rectè exercet suas operationes.* Aristoteles vero 2. Ethicorum c. 6. sic: *habitus, qui bonum facit habentem, & opus ejus reddit bonum:* & infra: *Virtus est habitus electivus in mediocritate consistens, prout prudens determinaverit.* Tum etiam 7. Ethicorum c. 3. *Virtus est dispositio Perfecti ad optimum.*

4. Antiquis Philosophis consonant Sancti Patres, & Theologi. Augustinus enim lib. 1. retract. cap. 9. apud Esparzam quest. 75. de Pœnitentia: *Virtus est bona qualitas mentis, qua*

rectè vivitur, qua nemo male uitetur. Exinde D. Thomas 2. 2. quest. 55. art. 4. in corpore dixit: *Virtus autem est habitus semper se habens ad bonum, & idem, ut discernatur virtus ab iniquitate, qua se habent ad malum, dicitur, qua recte videntur quandoque ad bonum, quandoque ad malum, dicitur, qua nullus male uitetur.* Tum etiam quest. 2. de Virtutibus art. 2. in corpore distinctione virtutis aliquid positur, quia scilicet ad perfectionem actus, & aliquid ad perfiditatem operantis: ad perfectionem actus duo requirentur: requiriuntur autem, quod actus sit rectus, & quod habitus non possit esse principium contraria actus. Quomodo autem haec omnis vera in virtutibus naturalibus, controvenerit Theologii in Tractatu de Virtutibus. Ad nos autem solum spectat rationem reddere in praesenti de Virtutibus per se infinitis, cur scilicet non possint in actus pravos influere.

Ratio est, quia Deus est causa specialis actus supernaturalis. Cum vero non possit esse causa specialis actus pravi, exinde habitus virtus non per se infinitus non potest inclinare in actus pravos. Unde si mutentur circumstancia, in quibus actus eliciendus, non amplectentur obiectum rectum, sed irrectum, Deus non applicaret concursum illitus habitus ad eliciendum actum pravum circa tale obiectum: Sic in adventum Christi per actum fidei credentes Iudei Christum venturum, post adventum vero Christi non potest jam taliter actum elicere ex eo habitu fidei: quæ ratio etiam militat pro habitu acquisitionis, si sit intrinsecus supernaturalis. Habitus vero per se infinitus in eo distinguuntur ab actus pravis, quia habitus acquisitionis, ut pote ex actu repetitione comparatus, generat et actibus, ac proinde limitatur ad similes actus, imo cum actus, à quibus comparatur, supponant simpliciter posse, habitus acquisitionis non deserbit ad simpliciter, sed ad facile posse, ac proinde non se habet tanquam potentia, sed tanquam facilitas potentie: habitus vero per se infinitus, cum sit qualitas per se stabilita à Deo infinita ad simpliciter posse, se habet tanquam potentia. Exinde

Suppono secundum magnum esse dicimus inter habitum per se infinitum & acquisitionem existens in eo, quod habitus acquisitionis, ut pote deserviens ad faciliter posse, potest esse diversum diversam difficultatem. Cum autem diversa difficultas veniat non solum ex obiecto formalis, sed etiam ex obiecto experiorum materialium, ut constat experientia, quæ videmus, multos esse faciles ad abstinentiam in cibo, non in potu; & è contra: Exinde probabile est, quod multi Doctores cum Ambrosio & Bernal defendunt, nimis non solum ex obiecto formalis, sed etiam posse multipliciter habitum acquisitionis ex obiecto materiali, contra vero habitum per se infinitum cum difficiat ad simpliciter posse, & se habeat tanquam potentia, solum debet multiplicari ad modum

potentiae ex objecto formalis, in quod per suum actum tendit habitus cum potentia, licet potentia, utpote latius patens, quam habitus, habeat objectum formale magis extensem, quam objectum formale habitus: Sic quia lucidum coloratum est objectum formale potentiae visivae, eadem potentia visiva se extendit ad omne lucidum coloratum: pariter potentia intellectiva ad omne intelligibile, sive affirmandum, sive negandū, & volitiva ad omne bonum, sive honestum, sive utile, sive delectabile; nec solum ad amplectendum illud, si sit naturae rationali conforme, sed etiam ad fugiendum, si sit disforme.

Quapropter sicut potentiae assignandum est objectum formale distinctum ab ipso actu, in quod tendat actus, ita pariter & virtuti per se infinita: potentia siquidem non specificatur per actum in ordine ad actum, sed per actum in ordine ad objectum: sic potentia visiva non specificatur per visionem in ordine ad visionem, sed in ordine ad lucidum coloratum, nec potentia cognoscitiva per cognitionem in ordine ad cognitionem, sed in ordine ad objectum affirmatum, vel negatum: sic potentia volitiva non specificatur per actum volitionis in ordine ad volitionem, sed per volitionem in ordine ad objectum volitum; cum autem potentia volitiva, sicut & reliquæ omnes intentionales, non solum habeat objectum bonum quod amplectatur, sed etiam objectum malum quod fugiat, & specificatur secundum formalitatem amplexivæ ab objecto bono, & secundum formalitatem averterivæ ab objecto malo. Unde & virtus per se infinita voluntatis, qualis est virtus Poenitentia, de qua sigimus, non solum habet objectum malum, à quo fugiat, circa quod potest tendere actus, sed etiam objectum bonum, quod amplectatur, idéoque non solum potest se exercere fugiendo peccatum, sed etiam amplectendo bonum peccato oppositum.

Ratio autem horum omnium, & quidem Philosophica, & Theologica est: quia ad eandem virtutem, ad quam ipse trahere ad se bonum, spectat etiam retrahere à se bonum, spectat etiam retrahere à se, sive impedire oppositum malum: etenim ut receptum est apud omnes Theologos proloquium illud Dionysii cap. 4. de divin. nom. *Bonum ex integra causa; malum autem ex quocunque defellit.* Unde Divus Thomas 1. 2. q̄st. 19. art. 7. ad tertium dicit: *Sive voluntas sit ejus quod est secundum, se malum, & sub ratione boni, sive sit bona sub ratione mali, semper voluntas erit mala:* sed ad hoc quod sit voluntas bona, requiritur quod sit bona sub ratione boni: sic malum est furari ad dardanam eleemosynam, & recitare propter vanitatem. Rationem à priori assignavit Eximus Doctor: quia bonum est perfectum, malum autem defectuum; & hęc ad defectuum sufficiat in uno deficere, ad perfectum verò requiritur, quod ex nulla parte ha-

R. P. Gormaz Theolog. Tom. II.

beat defectum. Quapropter si virtus non possit retrahere à se oppositum malum, neque ad se posset afferre suum speciale bonum, ex quo originem habuit paremnia illa celebris antiquorum: *Contrariarum eadem est ratiō.* Exinde

Suppono tertio objectum sive bonum sive malum morale, circa quod potest virtus tendere per actus amplexionis aut fugae, duplex esse: alterum intrinsecè, & alterum extrinsecè bonum aut malum. Exinde est duplex bonitas, & malitia moralis objectiva, altera intrinseca, & altera extrinseca, ut constabit numero 11. Ratio est quia bonitas moralis objectiva stat in predictis objecti ex se conformis naturæ rationali ut rationali; malitia vero in predictis objecti ex se disformis. Sicut enim spectat ad lineam sensitivam operari sensuī, ita ad rationalem operari benē, vel male moraliter. Unde sicut bonitas objectiva sensibilis, v. g. bonitas caloris respectu illius qui laborat frigore, non stat in approbatione, aut conformitate cum cognitione sensibili, sed in conformitate cum natura sensibili; ita bonitas objectiva moralis non stat in approbatione, aut conformitate cum cognitione rationali, sed cum natura rationali, ut rationali.

Discrimen vero quod intercedit maximum inter naturam ut sensibilem, & ut rationalem, nimirum quod natura ut sensibilis non operatur imputabiliter, bene vero ut rationalis, stat in eo quod natura sensibilis non operatur cum advertentia ad honestatem, bene vero natura ut rationalis. Et cum ista advertentia seu dictamen quod habet natura rationalis, vel quo careat pro culpa sua, sit lex naturalis, ea de causa omne peccatum, cum afferat imputabilitatem, agnitus etiam transgressionem contra legem factum naturalem: quod significavit Divus Paulus ad Rom. 2. dicens: *Cum enim gentes, quae legem non habent naturaliter ea, quae legi sunt faciunt ejusmodi legem non habentes ipsi sunt lex.* Quod & in veteri Testamento significavit clarissime Script. Sacra Psal. 4. ubi ad illam interrogacionem, in qua sermo est de bono honesto, nimirum quis ostendit nobis bona? ita responder: *Signatum est super nos lumen vulnus tui Domine.* Unde ipso naturæ lumine nouum est amplexionem boni cogniti ut naturæ rationali conformis esse bonam & honestam; amplexionem vero mali cogniti ut naturæ rationali disformis esse peccaminosam.

Ceterum cum sint aliqua objecta neque conformia, neque disformia intrinsecè naturæ ut rationali, sed indifferentia ut præcipiantur & sint bona: v. g. deambulatio præcepit à sua periore; vel ut prohibeantur & sint mala v. g. comedere carnis in die Veneris; alia vero ita sine intrinsecè naturæ ut rationali disformia, ut quantum concepta prius sunt in se, nunquam possint à distamine ratio his non reprobari, v. g. in temperantia, mendacium, odium Dei, &c. ea de causa altera dicuntur extrinsecè mala; sive

mala;

mala, quia prohibita; altera vero intrinsecè mala, sive prohibita, quia mala. Idcirco Innoc. XI. inter eas 65. propositiones juremerito damnavit 48. quæ sic habebat: *Tam clarum videtur fornicationem secundum se nullam involvere malitiam, & solum esse malam, quia interdilectam, ut contrarium omnino rationi dissonum videatur.* Tum & 49. quæ sic habet: *mollitis jure natura prohibita non est, unde si Deus eam non interdixisset, sepè esset bona, & aliquando obligatoria sub mortali.* Nec refert quod prohibitio divina sit bona, ne reddat obiectum extrinsecè malum: quia ut latè suo loco dicimus præceptum bonum afficit extrinsecè suum objectum per convenientiam, & sic deuominat illud extrinsecè bonum; prohibitio vero bona afficit suum objectum per contrariatem, & sic reddit illud extrinsecè malum. His positis.

S. II.

Aspero primò cum omnibus Theologis undempro Cajetano. Pœnitentia theologicè sumpta absolute, & absque addito limitante est virtus. Probatur primò: actus pœnitentiae theologicè sumptus est absolute virtuosus: ergo Pœnitentia theologicè sumpta est absolute virtus. Consequentia tenuit ex dictis num. 2. Antec. verò probatur: actus pœnitentiae theologicè sumptus ex Tridentino citato eo num. 2. est animi dolor ac detestatio de peccato commissio cum proposito non peccandi de cæro; sed talis actus est absolute virtuosus: ergo, &c. Probatur Minor: actus conformis natura rationali ut rationali est absolute virtuosus: sed talis actus est conformis natura rationali ut rationali: ergo, &c. consequentia tenuit, & Major constat à num. 8. Minor verò Probatur: non solum est conformis naturae ut rationali amplexio boni sibi conformis; sed etiam fuga mali sibi dissimilis: sicuti non solum est conveniens naturae ut sensitivæ alimentum, quo acquirit bonum, sed etiam medicina, qua expellit, & impedit malum: atqui actus pœnitentiae est vera fuga mali naturae rationali dissimilis: ergo, &c.

13. Probatur secundò: Deus consulit, & præcipit pœnitentiam, ut constat ex Lucæ 13. nisi pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis. Actorum secundo. Pœnitentia, & baptizetur unusquisque vestrum: sed quod Deus consulit, & præcipit est bonum, vel intrinsecè, si est præceptum quia bonum, vel saltem extrinsecè, cum constituantur bonum quia præceptum, ex dictis num. 11. ergo, &c. Confirmatur primò ex Cathechismo Tridentini tit. de pœnitentia dicente: *quod autem intima hac pœnitentia, ut antea diximus, ad virtutem pertineat, aperte ostendunt multa, quæ de pœnitentia tradita sunt præcepta.* Lex enim de iis tantum actionibus, quæ suscipiuntur cum virtute præcipit: Ergo, &c. Confirmatur secundò quia actui pœnitentiae convenit definitio actus virtutis, ut confablit exponendi definitiones virtutis traditas à Philosophis, Theologis, & SS. PP. à numero tertio: ergo &c. Confirmatur tertio ex S. Thomae q. 85. art. 1. dicente: *Unde manifestum est, quod pœnitentia, de qua nunc loquimur, est virtus vel actus virtutis.* Ubi Divus Thomas noranter addit: pœnitentia de qua nunc loquimur, propter rationes plurimas, quarum una est, quia non agit de pœnitentia phisice; unphilosophicè sed theologicè accepta.

Respondebis cum Cajetano 2. 2. q. 144. art. 1. pœnitentiam non esse absolute virtutem, cum addito limitante ex suppositione; quia Divus Thomas 3. part. quæst. 85; art. 6. ait: pœnitentia non pertinere ad perfectionem hominis simpliciter, sed ex suppositione peccati; & articulo primo dixerat, magis posse dici de pœnitentia, quam de verecunda, quod si virtus, ubi ly magis significat neutrā esse studiosi nisi ex suppositione. Contraria tamen suppositione, que non tollit rationem absolutam virtutis ab habitu pœnitentiae, non impediat habitus pœnitentiae sit absolute virtus, & actu patitur virtuosus: hic suppositione causa proditivæ ut deruit Petrus à parte rei, que non dilittat à Petro rationem absolutam homini, non impedit, ne Petrus sit absolute homo: acquisitus posse præcedentis peccati, ut circa illud dicatur actus pœnitentiae, non tollit rationem absolutam virtutis ab habitu pœnitentiae: ergo &c. Major & consequentia tenent: Minor ut pater: quia illa suppositione non colligit, ut habitus pœnitentiae influat in actum rediū, vel quod actus pœnitentiae non sit naturæ ut rationali conformis; sed habitus, qui non inducit actum irrectum, sed in actum rectum, & ratione ut rationali conformem, participat absolute rationem virtutis; & actus est absolute virtuosus, ut constat à numero tertio: ergo, &c. Unde ista Cajetani responsio; neque D. Augusti, neque D. Thom. neque Philosophi & Theologis consona est; ut ex ibi dictis manifeste apparet.

Aspero secundò: Actus pœnitentiae theologicè sumptus non includit solum dolorem, neque solam peccati detestationem, sed simul complectitur saltem virtualiter formalitates doloris, detestationis, & propositi non peccandi cætereo. Probatur primo: actus pœnitentia theologicè sumptus est ille contritionis actus, sive simplex, sive complexus, quem Deus peccatori præcipit, & per se necessarius est in hoc providentia, ut à peccato vel extia, vel falsum intra Sacramentum resurgat: atqui talis actus neque est solus dolor, neque sola detestatio peccati, sed utramque formalitatem complecti cum proposito non peccandi de cæteris, saltem virtualiter: ergo &c. Consequentia tenuit, & Major pater: quia actus contritionis est, & dicitur actus pœnitentiae theologicè sumptus, quatenus ex Scriptura Conciliis, & PP. cognoscitur à Theologis necessarius, ut aliquis veridicatur.

vera est poenitentia jugiter fieribus commissa diluere, & diluta non iterare: ergo &c.

18.

Affero tertio: Ad complectendas formalitas doloris, detestacionis & propositi non opus est duobus actibus distinctis, sed in eodem actu possunt omnes conjungi. Probatur primò. Licet nulla sit repugnancia in eo, quod aliquis per unum actum eliciat dolorem, & detestacionem de omnibus peccatis a se commissis, praeterea si Deus revelaverit, quae sint peccata ab ipso commissa, & per alium actum propositum formale non peccandi de cetero, nihilominus unus & idem actus potest etiam omnes istas formalitates recte complecti: ergo &c. Probatum antecedens. Licet intellectus possit per unum actum cognoscere albedinem, & per alium nigredinem, potest etiam per unum, & indivisibilis etiam albedinem & nigredinem simul cognoscere: ergo licet possit voluntas per unum actum dolere, & detestari peccata, & per alium actum proponere nunquam peccare de cetero, potest nihilominus per eundem, & indivisibilem actum dolere, detestando peccata, & proponendo nunquam peccare de cetero. Probatur consequentia: id est potest intellectus cognoscere simul per eundem actum albedinem & nigredinem, quia expressio albedinis non est incompossibilis in eodem signo cum expressione nigredinis: arqui dolor & detestatio peccati non est incompossibilis in eodem signo cum proposito non peccandi de cetero, immo ut experientia constat ita semper, aut serè semper propinuit verè penitenti: ergo &c.

19.

Probatur secundò. Voluntas ut potentia libera potest elicere actum, quo diverso modo tendat in objectum secundum diversam objecti propositionem: sic quando bonitas objecti proponitur ut absens, potest elicere actum desiderii; si vero eadem bonitas proponatur ut praesens, & possella, potest circa illam elicere actum delectationis; si ut praescindens à possessione, actum amoris secundum se; si ut absens & non consequenda, actum desiderii diffidentialis, quod est desperatio; si ut absens, & consequenda, actum desiderii fiducialis, qui est spes, & sic de aliis affectibus secundum diversas objecti boni propositiones. Pariter etiam potest elicere diversos actus fugae, vel mixtos ex fuga & prosecutione secundum diversas propositiones objecti mali; aut unius boni, & alterius mali: ergo quando voluntati proponitur objectum dignum simul dolore, & detestatione propter malitiam gravem, quam semper debet fugere voluntas, potest elicere actum, quo doleat detestando peccatum grave, & proponendo nunquam de cetero malitiam gravem committere. Ex dictis;

§. III.

Fit primò, dolorem non se extendentem ad omnia peccata commissa; non esse actum poenitentia theologicè sumptus; sed poenitentia

20.
tiæ

ccc 3

riæ vel grammaticaliter, vel philosophicè acceptæ: unde si perdiversos actus doleret quis de omnibus peccatis à se commissis quorum nullus esset adhuc virtualiter propositum non peccandi de cætero, nullus corum actuum, neque aggregatum ex illis constitueret penitentiam actualem theologicè sumptam, benè verò simul cum proposito, vel formalí, vel saltē virtuali non peccandi de cætero, ut constat ex doctrina Tridentini tradita num. 2. Licet enim illi actus ab eadem virtute procederent, non ideo essent omnes actus penitentiae theologicè sumptæ: sic in sententia ferè omnium Theologorum, & omnium adversariorum, cùm quibus infra contendemus ad eandem virtutem ad quam spectat elicere gaudium circa bonum, quod amplectitur, spectat etiam ante possessionem elicere desiderium illud consequendi, & post consecrationem delectationem de illo ut possesto ex diuis numero superiore. Unde sicut esset iniuriosus arguendi modus: hic actus elicitus ab hac virtute est desiderium; ergo omnes actus elicit ab hac virtute sunt desiderium, pariter esset iniuriosus arguendi modus: hic actus elicitus ab hac virtute est actus penitentiae theologicè sumptæ ergo omnes actus elicit ab hac virtute sunt actus penitentiae theologicè sumptæ. Vide num. 75.

21. Fit secundò dolorem detestativum peccati commissi ob motivum generale se extendens ad omnia peccata; v. g. propter turpitudinem offendæ Dei, vel ne peccator incurrit pœnas inferni, quas peccatum grave meretur, vel ne amittat gloriam, quā privat quodcumque lethale, & sic de aliis pœnis, ut à Deo ratione peccati infligendis esse virtualiter dolorem, & detestationem omnium peccatorum, & propositum non peccandi de cætero: ac proinde & se solo esse actum penitentiae theologicè sumptæ: Ratio est quia propositum à Tridentino requisitum, ut habet less. 14. cap. 4. est actus voluntatis ita fugiens peccatum, ut ex se voluntatem peccandi excludat; sed hæc omnia habet dolor detestativus peccati ob motivum generale, ut per se constat: ergo &c.

22. Fit tertius actum penitentiae theologicè sumptæ esse supernaturale. Ratio est quia cum illo dolemus, sicut oportet ad gratiam obtinendam, sed cum dolore naturali, ut pote omniō improportionato non possumus dolere sicut oportet ad gratiam obtinendam: ergo &c. Exinde Conc. Trid. less. 14. cap. 1. 4. docet non solum contritionem perfectam, verū etiam contritionem imperfectam, sive attritionem esse donum Dei, & Spiritus Sancti impulsum, ac proinde est actus verè supernaturalis: cùm autem talis actus sit homini omnino necessarius, & valde frequens, & ad actus necessarios, & valde frequens deretur virtus per se infusa; exinde ad talem actum eliciendum datur virtus per se infusa, quæ vocatur penitentia ut ex Scriptura Conciliis, & PP. supra adductis manifeste constat. Quamobrem penitentia

sumpta in sensu Scripturæ, Conciliorum & PP. erit virtus per se infusa voluntaria ad ultimum dolorem detestativum de omnibus peccatis commissis cum proposito non peccandi de cætro. Ex quo essentia, & existentia penitentiae facta apparet.

Fit quartò mollem Lutheranorum refutantiam non esse virtutem penitentiae theologicè sumptæ, de qua huc usque agimus, neque penitentiae restriktè accepta: de qua loco lu dicemus: Lutherus enim & cum ipso Hærci hujs temporis cum omnia aspera fugient, & mollia quaque lectentur, pœnasque & iustificationes pro peccatis commissis derescunt, con sequenter docent penitentiam non impetrare dolorem, & detestationem peccatorum: imò talem dolorem, & detestationem faciat hominem magis hypocritam, sed significat tantum fidem & propositum novæ vite inchoandæ, & simplicem resipiscientiam, vitæ novitatem, doloris de peccatis, & pœnis omni expertem; ideoque vocem Metaneam, que in textu græco Bibliæ habetur, & significat propenitentiam, vertunt resipiscientiam, quæ scilicet propositi, vel mentis emendationem significat. Hæc autem omnia esse figura inimicorum Dei clarè constat ex distis num. 16. ubi Scriptura Sacra cum laude proponit illos clamores dolorosos Sanctorum penitentium, & extem. 17. ubi SS. PP. per dolorem detestativum peccati explicant actum penitentia. Quin inde & talem actum esse honestum facile probatur rationibus adductis à num. 12. cum hæc ut rationali conformis vide à num. 25. & 37.

Quapropter quando Scriptura Sacra penitentiam vocat Metaneam sive resipiscientiam, non loquitur de quacumque resipiscientia, sed de doloroso à nobis explicata, cui opinione venit ratio resipiscientiae: sic Basilus or. 3. ad Siccitatē penitentiam Nivitariam, quæ ut dicitur Jonæ 3. in cinere, sacco, & pœno fuit. Metaneam appellat, & Lactantius lib. 6. diuinnarum institutionum c. 24. Metanam latine reddit resipiscientiam ita dicens: Resipiscit qui errat piget; ac se ipsum castigat demente, confirmatque subinde ad rectius vivendum. Quæ causa? Autores latini per explicationem doloris explicant penitentiam. Sic Cicerio in oratione pro Cælio: id nuncquam tam accidit ut cum pœnitent. Ovid. lib. 1. de Pente eleg. 4.

Pœnitent o. si quid miserrorum creditur nec. Pœnitent & falso torqueat ipse meo. Quod satis expressi Aulonius, dum fistulam antiquitatis Deæ penitentiam exprimit propter mala, quæ fecit, & bona, quæ non fecit ita dixit: Sum dea, que fatus, non fallitur exigo pœnam, nempe ut pœnitent, sic metuere vocor. Videatur Bellarminus lib. 2. de luctu tentia cap. 7.

Exinde apparet huiusmodi hæresim exabetato cerebro, & excæcata dumraxat mente promanare potuisse, cum adeo clarè se opponat latinitatis authoribus & Theologis, Pamphilus,

Conciliis, & Sacris Scripturis. Unde jure optimo Tridentinum sess. 14. cap. 4. istos haereticorum errores per haec verba damnavit: Declarat igitur Sancta Synodus, hanc contritionem non solum cessationem à peccato, & vita nouae propositam, & inchoationem, sed veteris etiam odium continere, iuxta illud: projicite à vobis omnes iniurias vestras, in quibus pravaricati estis, & facite vobis cor novum & spiritum novum. Et certè qui illos Sanctorum clamores consideraverit, tibi soli peccavi, & malum coram te feci: laboravi in gemitu meo, lassabo per singulas noctes lectum meum: recognosco tibi omnes annos meos in amaritudine animae: & alios hujusmodi generis, facile intelliget, eos ex vehementi quodam antecalla vita odio, & ingenti peccatorum detestatione manasse.

Fit quinto dolorē detestativum, & proprie-
tatum constitutivū hujus actū generalis pœnitentiae theologicæ sumptuē esse actū effica-
cem; aliter potius esset pura disiplinā, quām
dolor detestativus, & potius esset velleitas;
quām voluntas incompossibilis cum voluntate
peccandi, quām requirit Tridentinum; adeōque
licet dolor inefficax, & velleitas non pœ-
candi possent aliquando constitueri actū pœnitentiae vel genericè, vel philosophicè sum-
ptuē, non valent constitueri actū pœnitentiae theologicæ sumptuē. Fit sexto, peccatorēm eli-
cientem dilectionem Dei super omnia absque
advertentia suorum peccatorum, adeōque abs-
que illorum contritione, recepturum gratiam
promissam dilectioni; exinde tamen non excusat
ari ab obligatione eliciendi actū pœnitentiae;
quando adverterat, se teneri illam elicere, aut
quando velit confiteri: imò ut notant theologi,
impossible est, quod cùm aliquis Deum super
omnia diligat, adverterat se peccata commissa: quod
per eundem vel diverlum actū ea deter-
stetur: illa enim dilectio Dei est votum adi-
plendi omnia, ad quæ homo tenet, ac proinde
& eliciendi pœnitentiae actū, quando teneatur illum elicere. Unde in casu peccati so-
lū per accidens ex accidentiā inadvertentia
potest peccato elicere dilectionē perfectam
absque contritione, secūs autem per se; ac pro-
inde contrito semper est per se necessaria ex di-
ctis num. 13. ut exp̄r̄sē definit Tridentinum
sess. 14. cap. 4.

SECTIO II.

Solvuntur Opposita.

§. I.

Obijices primo contra primam assertiōnēm: Nullum aliud Sacramentum includit ut partem sui constitutivam actū virtutis: ergo neque Sacramentum pœnitentiae, ac proinde neque actus pœnitentia erit virtuosus neque pœnitentia erit virtus. Confirmatur Primo: Ideo verecundia non est virtus ex Ari-

stotele 4. Ethicorum cap. 9. quia est passio quadam appetitus sensitivi cum quadam corporis commotione, & nempe cum rubore, siquidem qui verecundantur, rubescunt; sed etiam pœnitentia est passio appetitus sensitivi cum corporis immutātione, hoc est cum fletu, ut constat ex Gregorio citato num. 7. ergo &c. Confirmatur secundū ex ipso Aristotele 7. Ethicorum, id est verecundia non est virtus, quia virtus est dispositio perfecti ad optimum, verecundia vero non est dispositio perfecti, sed imperfecti, cùm sit de actu turpi, ac proinde supponat in subiecto actu turpem; sed etiam pœnitentia supponit in subiecto actu turpem nempe peccatum: ergo &c.

Resp. conc. antecedens, & nego consequen-
tiam: quia partes constitutivæ sacramento-
rum pendent à libito, & institutione Christi
Domini: cùm autem Christus Dominus deter-
minaverit pro materia Pœnitentiae Sacramentū
actū virtuosum pœnitentiae; lecus autem pro
materia aliorum Sacramentorum, exinde ad
solum Sacramentum pœnitentiae pertinet tan-
quam materia actus virtutis, secūs ad alia Sacra-
menta; in his enim quæ à libito Christi Do-
mini dependent, inutilissimus est arguendi mo-
dus sumpta paritate unius ad alius. Sic omnes
meritorum irridenter arguentem hoc modo: nul-
lum Sacramentum præter Sacramentum Con-
firmationis habet pro materia remota christina:
ergo neque Sacramentum confirmationis. Pa-
riter in nostro casu.

Ad primam conf. conc. Maj. & nego Min.
actus enim pœnitentiae non est passio appetitus
sensitivi, sed actus rectus, & electivus volunta-
ris, ut manifeste constat ex dictis à num. 12. li-
cet ex illo non raro sequatur passio appetitus
sensitivi, ut fletus, & aliae similes, quod faremū
cum SS. PP. & experientia fatis ostendit, quā
videmus Here & tristati illos, qui ingenti pœ-
nitentiā moventur: hęc autem passio appetitus
sensitivi, licet sit effectus actus virtuosi, non
est actus virtuosus; adeōque in hoc effectu con-
venit pœnitentia cum verecundia, secūs in ra-
tione virtutis; si tamen pro verecundia sume-
tur actus elicitus voluntatis, natura ut ratio-
nali conformis, tunc jam esset virtuosus, ut cum
Arrigā & Vazquez communiter docent Recen-
tores. Ad secundam confirmationem nego
Maj. verecundia enim ab Aristotele, & D. Thoma
non excluditur à ratione virtutis ex eo,
quod ante ipsam præcedat actus turpis; sed quia
est motus indeliberatè consurgens ex apprehen-
sione dedecoris ob turpe factum, quod in facie
enim nobis objicitur: siveque ejus turpitudo appa-
ret præsens saltē intentiohaliter, ex quo di-
manat illa passio appetitus sensitivi, quæ vo-
catur verecundia, ideoque dum erubescimus,
natura indeliberatè pudore tacta sanguinem in
faciem effundit.

Quamobrem D. Thomas 2. 2. q. 144. dicit 308
verecundiam non esse virutem, sed passionem
laudabilem, tanquam indicium bonæ indolis.

Actus

Actualis autem pœnitentia (idem suo modo de habiruali) est actus electivus voluntatis naturæ ut rationali conformis, ac proinde est virtuosus, & haber in se perfectionem suæ lineæ, quam subiecto communicat, & sic est dispositio perfecti non quidem presuppositivæ, sed constitutivæ; sicuti albedo est forma albi, non presuppositivæ, sed constitutivæ. Neque verba Aristotelis possunt intelligi de perfecto in omni linea, sed in linea actus virtuosus; aliter cum nullus actus afferat perfectionem in omni linea, nullus actus virtuosus esset virtuosus, quod implicitorum est: cum autem quicunque actus virtutis sit recta dispositio ad optimum modum agendi in linea illius virtutis, exinde dicitur dispositio perfecti ad optimum, quæ doctrina manifestè applicatur habitui in genere habitus sive virtutis:

31. Objicies secundū: actus pœnitentiae non est virtuosus; ergo Pœnitentia non est virtus. Probatur antecedens: nullus actus virtuosus supponit in subiecto suum contrarium ante illius elicientiam; sed actus pœnitentiae ante illius elicientiam supponit fuisse in subiecto suum contrarium, nempe peccatum: ergo &c. Confirmatur: in Christo Domino fuerunt omnes actus virtuosii, sed non fuit actus pœnitentiae: ergo &c. Respondeo nego antecedens: ad prob. nego Maj. perfecta enim contritio est actus virtuosus adeò perfectus, ut etiam extra Sacramentum sit ipsi promissa justificatio, ut definit Tridentinum sess. 14. cap. 4. Et tamen ante illius elicientiam in subiecto presupponitur peccatum: illa enim presuppositio peccati cum non tollat, ne actus pœnitentiae liberà à voluntate elictus sit naturæ ut rationali conformis, neque impide potest, ne sit virtuosus ex dictis num. 14. Ad conf. nego antecedens: nam in Christo Domino solum fuerunt illi actus virtutis, qui ad illorum elicientiam non presupponunt in subiecto ullam imperfectionem, & sunt cum statu ipsius composibiles; ex quo sicut à plurimis Theologis negantur Christo Domino actus fidei, & spei, quia incompossibilis cum visione beata, quam Christus habebat; ita à nobis posteriori jure negatur actus pœnitentiae, quia incompossibilis cum perfectione impeccabilitatis, quam Christus habebat.

32. Objicies tertio: actus pœnitentiae theologice sumptæ presupponit metaphysicam necessitatatem peccati: ergo non est virtuosus, ac proinde neque habitus pœnitentiae erit virtus. Probatur consequentia: ex eo quod actus pœnitentiae Metaphysica necessitate presupponat peccatum, bonitas illius actus secundum differentialem suum, & ultimum conceptum constiuit ex peccato presupposito; sed bonitas ex peccato constituta non est virtuosa: implicat enim perfectiones constitui ex defectu sibi opposito: ergo bonitas actus pœnitentiae non est virtuosa; ac proinde pœnitentiae actus virtuosus non est. Probatur Maj. præcisè non presupposito peccato tollitur bonitas actus pœ-

nitentiae secundum differentialem, & ultimum conceptum, cum illa fine presupposito peccato haber non possit; sed id, quo præcisè ablatio res tollitur, est saltem pars illius conficiens: ergo &c. Confirmatur primò: Punitio iniusta à judice est bona & iusta, si autem reo delictum verum, aut juridicum, si autem presupponitur, ex hac præcisa ablatione presuppositionis est mala, & injusta, cum in primo casu punitio sit secundum jus judicis, & in secundo contra jus innocentis: ergo sicut punitio redditum non bona ex præcisa ablatione presuppositi delicti, actus etiam pœnitentiae bonitatem amittere ex præcisa ablatione peccati; ac proinde bonitas actus pœnitentiae ex ipso peccato deber constitui.

Confirmatur secundò: Peccatum nequum medium omnino necessarium ad actum virtutis enim virtus efficaciter intentus, moverat eligendum medium necessarium ad actum virtutis, & moveare non potest ad eligendum peccatum, si qui efficaciter intentus tanquam finem sanitatem, ex illa efficaci intentione sanitati moveret ad eligendam medicinam omnino necessariam ad sanitatem obtinendam; atque peccatum est medium omnino necessarium ad actum pœnitentiae: ergo actus pœnitentiae non est actus virtutis. Probatur Min. illud est medium omnino necessarium ad finem, finis enim existere non potest: atque sine peccatis pœnitentiae existere non potest: ergo &c. Confirmatur tertio: non est actus virtutis, si pugnat cum statu perfectæ virtutis: intention est lapientia, quæ non potest convenire ipsi peccati: Sed actus pœnitentiae propter omnino necessariam presuppositionem peccati pugnat cum statu perfectæ virtutis: v. g. cum statu Christi & creaturarum innocentis, v. g. Deipara: ergo &c.

Mirum est, in quod & quantos dicendi modos arguentrum istud authores dividunt. Cud. de Lugo disput. 2. de penit. sect. 3. vii. arguuntur convictus concedit, bonitatem pœnitentiae constitui ex peccato; ac proinde & peccatum esse amabile affectu quo honesto ab illa qui amat pœnitentiam. Card. Pallavicinus lib. 7. de vir. penit. cap. 3. §. ult. concedit, in omni malo reperiri aliquam bonitatem: non aliququin non esset permisibile à Deo, qui est infinitum bonum. Plures Recentiores licet ne agent Deum amare peccatum, concedunt bonitatem pœnitentiae essentialiter confitit ex peccato. Alii cum Martino Perez disput. 17. de Pœnitentia sect. 3. negant constitui ex peccato, quia ut detur actus verus pœnitentiae non regeneratur, quod presupponatur in re peccatum, sed fat est, quod supponatur in existimatione, quia aliquis invincibiliter judicaret, se peccatum commississe, quando illud non commisit; ac proinde docent, peccatum ita judicatum in conscientia sufficere ad veram contritionem, & ad recipiendum validè Sacramentum pœnitentiae. Cæterum de hoc agendum nobis est in secunda parte hujus tractatus: Interim ne difficiat

gem fugere videamus præmitimus cum com-
muni Theologorum, non posse dari actum ve-
rum pœnitentiae, quin in repræsupponatur pec-
catum. Quo polito.

35. Respondeo omisso antecedens, & nego con-
sequentiā. Ad prob. nego Maj. Ad prob. dist.
Maj. tollitur bonitas actus pœnitentiae arguitivē,
concedo, formaliter, nego Maj. & distinetā
Min. nego consequentiā. Ratio est, quia si
non præsupponatur peccatum non potest dari
actus luperaturalis intellectus, utpote verus ex-
num. 5. qui affirmet, extitisse peccatum, quo
debet illuminari voluntas ad eliciendum affe-
ctum detestativum peccati commissi: ac proin-
de nequit elicere affectum illum detestacionis,
in quo stat actus pœnitentiae ex dictis à num.
12. Cū autem defectus formalis peccati non
sit defectus formalis hujus actus detestativi; si-
cūt neque peccatum formaliter est formaliter
actus detestativus; exinde ablatio formalis pec-
cati non est formalia ablatio bonitatis actus pœ-
nitentiae, benē verò arguitivē: quia deficiente
peccato deficit id, sine quo elici non potest pœ-
nitentiae actus: sicut deficiente Deo non defi-
cit formaliter creatura, sed arguitivē: quia defi-
ceret id, sine quo non potest dari creatura. Vide
à num. 40.

36. Ad primam confirmationem distinguo ante-
cedens: ex hac ablitione præsuppositionis est
mala & injusta formaliter, nego; arguitivē, con-
cedo antecedens, & nego consequentiā: quia
punitio rei solū est justa, quando sit ab illo,
qui habet autoritatem ipsi concessam à Deo su-
preno Domino & gubernatore creaturarum,
qui solus est Dominus vitæ & mortis, iuxta illud
Sap. 16. Tu es enim Domine, qui vita & mor-
tis habes potestatem. Quando autem aliquis
rogat sibi autoritatem, quam non habet, pun-
tio est mala: hanc autem autoritatem non
concessit Deus omnibus, sed legitimis suis Mi-
nistris: Sic Judex licet suspendit homicidam;
& privatus homo peccaret mortaliter illum su-
pendendo, quia privatus homo non habet au-
thoritatem à Deo concessam, benē verò Judex:
cū autem Deus talēm autoritatem non con-
cedat, nisi præsupposito delicto vero aut juri-
dico, exinde deficeret autoritas, qua deficiente
non potest dari punitio justa: ac proinde de-
ficiente delicto deficerit bonitas punitio, non
quidem formaliter, sed arguitivē ex defectu de-
licti. Quo respexit responso Christi ad Pilatu-
mum que habetur Jo. 19. Dixit ergo ei Pilatum
mibi non loqueris? nescis, quia potestatem habeo
dimittere te? respondit Jesus: non haberem potes-
tam adversus me ullam, nisi tibi datum esset
despero.

37. Ad secundam confirmationem concedo Ma-
jorem, & nego Minorem: Ad probationem
distinguo Majorem: sine quo ut ponendo, aut
non præviso absolute futuro, finis existere non
potest, concedo; sine quo ut previè jam posita
aut præviso absolute futuro ante voluntatem
finis, nego Majorem, & distinguo Minorem:

R.P. Gormaz Theolog. Tom. II.

nequit existere sine peccato ponendo, nego,
sine peccato præviè jam posito, aut absolutè
præviso ante voluntatem finis, concedo Mi-
norem, & nego consequentiā. Ratio autem
est, quia quando aliquid est positum pro priori
ad effectum, quo voluntas vult aliud posterius,
non est necesse, quod effectus voluntatis termi-
netur ad id, quod est posterius. Quando verò
non est positum, neque prævisum absolutè
futurum, ipse effectus voluntatis volens effica-
citer finem, saltem interpretativē vult, quod
illud ponatur, ne omittatur finis: tunc enim
voluntas, cū velit, quod finis non omittatur,
exinde vult, quod ponatur id, sine quo finis o-
mitteretur, adeoque tunc dicitur medium;
quando verò præsupponitur jam positum, aut
prævisum absolutè futurum dicitur purus ter-
minus. Rem explico exemplo; præsupposito
peccato Petri Deus haberet scientiam de illo pecca-
to, in quo casu ego amo honestissimè scien-
tiā Dei de peccato Petri, quin amem pecca-
tum Petri, & tunc peccatum Petri dicitur pu-
rus terminus præsuppositus ad meum actum,
non autem medium ad actum. Si autem pro
priori ad peccatum, & scientiam Dei de pecca-
to vellem ego, quod Deus haberet scientiam de
peccato commitendo à Petro, ille actus jam
non haberet peccatum ut purum terminum,
sed ut medium ponendum: ac proinde talia
actus esset volitus saltem interpretativa peccati,
adeoque esset peccaminosus: cū autem in no-
stro casu actus pœnitentiae præsupponat pecca-
tum positum, exinde non respicit illud ut me-
dium, sed ut purum terminum.

Ad tertiam confirmationem: distinguo Ma-
jorem, qui pugnat cum omni statu perfectæ
virtutis, concedo; cum aliquo statu, nego Ma-
jorem; & distingua Minorem nego consequen-
tiā, quæ adhuc in sententia adversariorum
falsissima est, cū ipsi doceant, Christum non
habuisse habitum fidei, & habitus fidei non so-
lū sic virtus urecumque, sed altissima, & Theo-
logica. Unde ad rationem virtutis non requi-
ritur, quod sit compollibilis cum omni statu
perfectæ virtutis, sed sufficit, quod sit compo-
sibilis cum aliquo statu vera virtutis sive cum
statu, in quo verè sit actus ille conformis na-
turæ, ut rationali: cū autem præsupposito
peccato, pœnitentia sit naturæ ut rationali
conformis, ut constat à numero 12. exinde
participat veram rationem virtutis. Ceterum
ad has & alias tricas, quæ hic admiseri pos-
sent, radicibus extirpandas notare oportet,
quando querimus bonum, aut malum mora-
le obiectivum contrapositum bono aut malo
moralī actus, idem esse, ac querere, quænam
sint ea prædicata obiectiva, quæ naturæ ratio-
nali aut conformantur, aut opponuntur: illa
quippe sola prædicata, quæ opponuntur na-
turæ ut rationali, sunt & dicuntur mala; illa
verò quæ ipsi convenientia sunt & conformia,
sunt & dicuntur bona ut constat à num. 9.

Quapropter cū in moralibus non solū
Ddd d 394
Valeat

valeat objectum denominari à sua forma, vel quasi forma per convenientiam, sicuti Deus denominatur bonus à bonitate, sed etiam possit denominari per contrarietatem; sicuti comestio carnium die Veneris denominatur mala à Divina prohibitione, quæ prohibito est bona; exinde malum morale, quod tale sit per contrarietatem, non redditur malum à forma, quæ sit malitia, sed à forma, quæ sit bonitas. Pariter bonum objectivum mortale v. g. punitio iusta objectiva peccati per contrarietatem: cùm autem peccatum non sit bonitas, sed malitia moralis, ea punitio objectiva denominatur bona non quidem à bonitate, sed à malitia. Unde licet concretum ex re denominata, & denominante includat bonitatem & malitiam, res, quæ denominatur mala, non includit bonitatem, sed malitiam, & res, quæ denominatur bona, non includit pro forma malitiam, sed bonitatem; ex quo dissolvetur argumentum quod fieri potest in hac materia satis molestum, quod jam subiicio.

40. Objicies quareò instando simul solutionem. Licet non possit elici actus pénitentiae sine prævio actu intellectus, quo voluntati repræsenterur commissum peccatum, v. g. comestio carnis contra præceptum in die Veneris, attamen stante præcepto, & posita ea comestione non potest rectum intellectus dictamen non reprobare eam comestionem ut malam: atqui malitia formale objectivum talis comestionis constituitur per præceptum Sanctum & bonum: ergo licet actus pénitentiae non constitutus formaliter per peccatum præsuppositum, nihilominus malum formale objectivum, circa quod versatur actus pénitentiae, constituetur formaliter per bonitatem; ac proinde, & bonum objectivum punitionis, quod posito delicto non potest intellectus Divinus non approbare tanquam condignum, quod infligatur pro delicto, non poterit non constitui ex ipso delicto. Major & consequentia tenent. Minor vero Probatur: Ablato præcisè præcepto, licet reliqua dentur, non manet malum objectivum comestionis, neque rectum intellectus dictamen non potest eam comestionem reprobare ut malam: superaddito autem præcisè præcepto jam ea comestio est mala, & rectum intellectus dictamen non potest non reprobare illam: sed id, quo præcisè ablato res auferitur, & quo præcisè superaddito res ponitur, est de intrinseco rei constitutivo: ergo &c.

41. Resp. distinguo Majorem: non potest non reprobare eam comestionem ut malam extrinsecè, concedo Majorem, ut malam intrinsecè, nego Majorem; & distinguo minorem: Constituitur per præceptum secundum id quod est intrinsecum comestioni malæ, nego, secundum id quod est extrinsecum, per quod denominatur mala, sive prout sumitur in concreto ex re, quæ denominatur mala, & forma denominante, concedo Minorem; & distinguo consequens eodem modo. Ad probationem

distinguo Majorem: non manet malum objectivum comestionis secundum id, quod constat pro constitutivo in intrinseco, nego; secundum quod dicit extrinsecè, quo denominatur mala, concedo Majorem; & distinguo minorem: est de intrinseco constitutivo, si ablatu intrinsecè, res auferitur intrinsecè, concedo, si eo ablatu intrinsecè è res auferitur solùm extrinsecè, nego Minorem, & distinguo consequens eodem modo. Ratio illi, quæcum præceptum denominat per contrastum comestionem malam ex n. 39, comestio illius nunquam manet mala intrinsecè, sed extrinsecè, ac proinde ablata ea ratione, quæ constat denominatus mala, non tollitur aliquid intrinsecum, sed extrinsecum comestio, ideoque non tollitur aliquid, quod sit de illius constitutivo. Cæterum cum tollatur forma, quæ comestio denominatus mala extrinsecum, tollitur concretum constitutum ex re, quæ denominatur mala, & forma denominante, ac proinde ablato illo comestio extrinsecè mala.

Quapropter deficiente prohibitione, id est forma, per quam comestio denominatur extrinsecè mala, deficiunt simul duas denominations: altera, quæ natura rationali determinat benè affecta sive bona, cùm nullum præceptum quin sit justum; & natura rationali conforme, possit esse obligatorium; & altera, quæ comestio denominatur mala: eadem nunquaque forma respectu diversorum potest dare denominations diversas; sic actus vitali proditus à creatura, & à Deo, denominatur viventem & non Deum. Sic actus vilium productus à potentia visiva denominatur am videntem, & non visam; objectum autem denominatur vilium, & non videntem. Pariter illa prohibito bona denominatur comestionem malam, & naturam rationalem bonum. Unde sicut deficiente visione deficit in objecto determinatio visi, quamvis visio non sit vista, ita deficiente prohibitione deficit in comestione denominatione mala, quamvis prohibito non sit mala; & sicut objectum vilium non est visum, sed denominatum per visionem, ita comestio mala non est prohibito, sed objectum denaturum per prohibitionem.

Exinde sicut solùm potest dici visio constitutiva visi, non quidem fumpo viso pro re visa, sed pro concreto ex re visa & forma, quæ videtur; ita prohibito solùm potest dici constitutiva malii, non quidem fumpo malo pro re mali, sed pro concreto ex re mala, & forma, quæ denominatur mala. Quin imo, cùm voces accipiendæ sint secundum significationem, quam habent in communī modo loquendi, cùm pars communem modum loquendi pro mali significet res, quæ denominatur mala, & prohibito non denominatur mali, nunquam corcedendæ sunt absolutæ istæ propositiones:

Malum formale objectivum, sive malitia formalis objectiva constituitur ex divina prohibitione, sed in falso sensu distinguenda sunt modo explicato: in his enim rebus maxime attinet ad Theologum & caure loqui, & ambigua explicare, ut diximus in tractatu de Sacramentis. Unde cum objectum, quando denominatur malum per contrarietatem sit naturae ut rationaliiforme, & forma, quā denominatur sit naturae rationali conformis, eapropre nūquam possumus licē amare peccatum, neque odio habere formam, quā malum denominatur. Imō decentius forsan loqueremur dicendo, prohibitionem esse de constitutivo mali philosophicē sumpti, secus theologicē accepti: quia philosophicē sumptum significat concretum, theologicē acceptum subjectum, quod denominatur malum per formam illius concreti, quæ duæ denominationes ita connexæ sunt, ut deficiente philosophica, deficiat & theologica: ac proinde deficiente prohibitione deficeret formaliter malum philosophicē sumptum; & arguitivè malum theologicē acceptum. Pariter cum ad justam permissionem peccati sat sit quod reperiantur in Deo justi tituli, quales sunt virtus causæ universalis, & ali similes manet permissione justas licet res permitta sit omnino mala, quo præcaventur ea, quæ opponi poterant ex num. 34. Vide à n. 56.

Objicio quintū. Licet actus penitentiae non constituitur ex peccato, non potest non presupponere peccatum, quod detestatur: ac proinde vult quod peccatum non extitisset; sed ex eo, quod talis actus velit quod peccatum non extitisset, non est virtuosus: ergo actus penitentiae non est virtuosus. Consequens tenter, & Major paret: quia detestari peccatum est ostendere in affectu, quod si voluntas repenteatur in actu primo proximo cum preparacione animi, quā modo reperitur non commisso peccatum, quod tunc commisit, quando poterat illud non committere: ac proinde detestari peccatum est saltē virtualiter velle quod peccatum non extitisset. Minor verò Probatur: ex eo, quod talis actus velit quod peccatum non extitisset vult etiam quod non extitisset ipsius actus bonitas, ut poterit impotens extiterit peccato presupposito: sed actus volens quod ipsius bonitas non extitisset non est virtuosus: ergo &c. Confirmatur: actus dolens de dolore peccati non est virtuosus: sed actus penitentiae volens quod ipse actus non extitisset est actus dolens de dolore peccati: ergo &c.

Resp. distin. Major, vult quod peccatum non extitisset ex suppositione quod extiterit nego: vult quod non extitisset, quando potuit non existere, ut recte ostenditur in probatione Majoris, concedo Major & distincta Minore nego consequiam. Ad Probationem distin. Major, vult quod non extitisset ipsius bonitas ex suppositione quod peccatum extiterit, nego, ex suppositione quod peccatum, non extiterit,

§. II.

Objicies sextū contra secundam assertio- 46 *nem. Penitentia theologicē sumpta stat in solo dolore: ergo &c. Probatur antecedens: deficiente solo dolore licet maneat destitutio & propositum, non manet actus penitentiae ut patet in Beatis: ergo actus penitentiae stat in solo dolore. Confirmatur primū ex Sa. Thoma quæst. 85. art. 1. dicente: *Penitentia est de aliquo prius à se facto dolore: ergo stat in solo dolore.* Confirmatur secundū: *penitentia alia est, quam penam tenere; sed penam tenere stat in solo dolore: ergo &c.**

Resp. nego antecedens ad Probationem concedo antecedens, & nego consiq. quia totum deficit deficiente parte, ac proinde deficiente dolore, qui est pars sine inadæquatum constitutivum actus penitentiae, deficit actus penitentiae: sic deficiente animali deficit homo, ex quo pessimè arguitur solum animal esse de constitutivo hominis. Pariter manente dolore, & deficiente proposito deficit actus penitentiae, ut patet in damnatis ex numero 17. quin exinde arguitur dolorem non esse de constitutivo actus penitentiae. Ad primam confirmationem distinct. anteced. est dolore ut oportet ad veram denominationem penitentis, concedo, aliter nego antecedens & consiq. quia Divus Thom. solum potest intelligi de hoc dolore à nobis exposito, de quo Scriptura & Concilia loquuntur & loquitur ipse D. Thomas videndus à num. 76. Ad secundam confirmationem distin. eodem modo Major, penam tenere ut oportet ad veram denominationem penitentis concedo, aliter, nego Major. & distincta Minore nego consequiam, quæ falsa est ut satis constat ex dictis, & evidenter patet in illo, quæ penam teneret invitè, in quo reperiretur do-

Ior, non autem actus pœnitentiae theologicæ sumpræ.

48. Objicies septimò contra tertiam assertionem. Detestatio est affectus voluntatis tendens in malum ut præteritum: dolor verò in malum ut præsens: propositum autem in malum ut futurum: atq[ue] nullum objectum potest esse simul præteritum, præsens, & futurum: ergo nullus actus potest esse simul detestatio, dolor, & propositum. Confirmatur ex eo quod idem objectum non possit esse simul præsens & absens, neque potest idem actus tendere circa illud ut delectatio, & desiderium: sed idem peccatum non potest esse simul præsens & absens: ergo neque potest idem actus rendere circa illud ut dolor, detestatio, & propositum.

49. Resp. distin. Major. rendens in malum ut præteritum, præsens, & futurum, vel physicè, vel intentionaliter, concedo, solum physicè nego Major. & distincta Minore, nego consequē. Ratio est quia non solum dolemus de malo pro ut in re habito, sed etiam prout imminentia & in apprehensione altè concepro, ex qua excitatur dolor, præsertim si aliquam sui denominationem dolore dignam proponat: cum autem peccatum præteritum relinquat pravas sui reliquias, vel saltem denominationes illas: *Homo iste peccavit, fuit inimicus Dei, alienus à Deo,* & alias similes, quæ in subiecto capaci & expedito sufficietes lati sunt ad concipiendum dolorēm: Ea de causa non solum possumus concipere detestationem, sed etiam dolorem de peccato præterito. Dixi in subiecto capaci, & expedito, quia Beati ratione statū non possunt concipere dolorem, ac proinde neque actum pœnitentiae, licet de illis verū sit dicere quod peccaverint. Vide num. 53.

50. Pariter cùm etiam dignæ sint denominatio[n]es istæ, quas in posterum natura rationalis refugiat: exinde possumus etiam tunc propositum verum & firmum concipere, adeoque quam optimè valent hæc omnia simul motiva proponi intellectui, ita ut in eodem actu eas omnes formalitates conjungat. Ad confirmationem distinguo Major: si non possit esse præsens & absens secundum diversas sui con siderationes, concedo: si possit, nego Min. & distincta Minore nego conseq. quia peccatum potest simul repræsentari ut præteritum in sua elicitia, & ut præsens in suis denominacionibus moralibus, & effectibus ut constat ex numero superiori. Unde sicut quando objectum bonum cognoscitur ut possestum, & possidendum, possumus circa illud elicere actum delectationis circa possessionem, & desiderii circa futuritionem ex illo Petri Epistola primâ cap. 1. *In quem desiderant Angeli proficere:* & ex Paulo ad Rom. 12. *sp[iritu] gaudentes:* Sic etiam possumus circa idem peccatum concipere simul detestationem, & dolorem cum proposito nunquam peccandi de cætero.

51. Objicies octavò ex Tridentino sess. 14. can. 5. Dolor contritionis habitus per detestatio-

nem peccatorum est liber: arqui non esse liberi si constitueret actum pœnitentie, cum talis dolor necessariò sequatur ad detestationem constitutivam actus pœnitentie: ergo &c. Propter hoc argumentum judicat P. Comte dispu. primi de *Pœnitentia* cap. 2. num. 12. necessariò dicendum actum pœnitentie completem involvere utrumque actum, tempore & detestationem; & dolorem illamque esse magis liberam; hunc autem participative dicitur actus fidei completus includit actum pœnitentie voluntatis, à quo denominatur liber. Cæterum licet ista doctrina locum habeat, quando actus sunt distincti, falli omittitur est quando actus est idem: ac proinde falli dicitur necessariò afflendum dolorem solum esse participativè liberum: quapropter

Resp. concedo maj. & nego min. quia quando idem indivisibilis actus est dolor, & detestatio, repugnat quod sit libera detestatio, quin sit liber dolor. Quin in modis in ceteris distinctis frequenter contingit dassationem esse causam doloris, ex ultimo item posse aliquando eriam dolorem esse causam detestationis. Ratio est: quia ex quo aliquis doleat de gravi malo quod patitur, con naturalissimè induci potest ad detestandum causam illius: ac proinde & dolor est unica causa detestationis: unde in actu, qui similiator, & detestatio, neque adhuc logicè debet per subsequi dolor ad detestationem. Ex dictis

Fit primum: viatorem illum, cui reverentia fuisset peccata ei esse dimissa; adhuc posse cere verum actum pœnitentie. Ratio aliqua ratione status non impediretur ad concipiendum dolorem peccatorum detestarium cum proposito non peccandi de cætero; deinde ratione objecti maneret sufficiens in omnium adhuc dolorem concipiendum: hoc enim in domum quod est hominem peccasse, & innocentiam perdidisse satis est ex parte objecti ad concipiendum talen dolorem; ut per se patet. In Beatis autem aliter res se habet: quia licet ipsius illorum mactar, hæc veritas, eos immurum peccasse, & innocentiam perdidisse, ac proinde habeant quidquid requiri ex parte objecti non habent quidquid requiri ex parte status; cum status beatitudinis, & accessio felicitatis sit doliosis incapax.

Cæterum cum viator neque ex parte status neque ex parte objecti tale habeat impedimentum, quam optimè potest conteni. Scio alios quos Receniores contrarium sentire ex doctrina Comptoni, & Arriage: mihi autem omnino displicer. Ratio est quia dum homo est in via satis sunt peccata commissa, ut licet, & validè accedat ad Sacramentum pœnitentie, ut constar ex Benedicto XI. in Extrav. 1. de privilegiis dicente, salubrem esse, utque ad validam confessionem peccati, iterum validam confessi, ac proinde condonati. Arqui ad Sacramenta pœnitentiae non potest homo licite accedere absque dolore, qui est pars Sacramentorum

constitutiva: ergo sufficit homini viatori, quod peccata commiserit ad concipiendum dolorem. Quia de causa SS. PP. applicare solent animæ qua peccavit illa Hieremie verba cap. 2. *Vide quia malum & amarum est reliquiss te Domum Deum tuum.*

Fit secundò: non esse idem dolere cum proposito delendi peccata, ac dolere cum proposito non peccandi de cætero; ac proinde non sufficere ad Sacramentum pœnitentiae solum dolere cum proposito delendi peccata. Ratio est quia dolor requisitus ad Sacramentum pœnitentiae est incompossibilis cum voluntate peccandi: atqui solum dolor cum proposito delendi peccata non est incompossibilis cum voluntate peccandi; ergo &c. Consequentia tēnet, & Major constat ex dictis à num. 12: Min. verò probatur in isto casu metaphysicè possibili, in quo aliquis crederet nullum peccatum deleri posse abesse Sacramento pœnitentiae re ipsa adhibito; & simul sciret esse peccatum mortale negare Christum coram tyranno. Tunc enim si tyrannus in hunc siem mittaret illi homini necem statim inferendam; si Christum non negaret, & aliunde confessari copia destinatus existet in lethali; si ille inquam determinaretur cum dolore ad tiegandum Christum, & ad peccandum de novo lethaliter, ut sic conservatā vitā; pollet habere locum, & tempus inveniendi confessarium ad delendum utrumque peccatum cum firmo proposito utrumque delendi; tunc in tali homine reperiatur dolor, & propositum delendi peccatum compossibile tamen, ut per se patet cum voluntate peccandi; ergo &c.

concedo: supra objectum aversionis voluntatis, nego antecedens, & consequentiam.

Pariter quando objectum denominaretur bonum per contrarietatem à forma mala, v. g. à peccato, si aliquis instaret ita: *voluntas amat objectum ut bonum: ergo amat id quo denominatur bonum.* Responderi facile potest distinguo antecedens: amat objectum ut bonum, cadente ly ut supra objectum expressionis intellectus, concedo: supra objectum amplexionis voluntatis, nego antecedens, & consequentiam. Rursus si alter ita instaret. *Voluntas amat objectum ut constitutum bonum: ergo amat constitutivum objecti in esse boni.* Responderi eodem modo potest distinguo antecedens: cadente ly ut supra objectum expressionis intellectus, concedo: supra objectum amplexionis voluntatis, nego antecedens, & consequentiam: Nam voluntas sicut non amat formam malam similique objectum bonum; quæ duo constituant concretum illud; five objectum expressionis intellectus, sed solum amat objectum denominatum bonum; ita non amat adæquatum, sed inadæquatum illius concreti constitutivum. Quæ, si verum fatear, mihi explicatis terminis, naturæ lumine vindicent nota, & experientia ipsa comprobata; quæ uniusquisque scit le die Veneris odio prosequi comedionem carnis, secus autem divinam prohibitionem; licet intellectus proprieat voluntati comedionem illam malam ratione divinæ prohibitionis. Unde cum hac sola distinctione à nobis exposta, verè, & solidè omnes adversariorum paralogismi facilè evanescunt:

Fit tertio: objectum extrinsecè malum per contrarietatem non posse cognosci ut tale, quin cognoscatur forma per quam malum redditur: intellectus enim, utpote potentia necessaria, non potest cognoscere unum prout denominatum ab alio, quin cognoscat unum & aliud: ac proinde, cum nihil volitum quin præcognitum debet præcedere ejusmodi cognitione; ut voluntas eliciat actum aversivum malum (idemque suo modò de objecto denominato per contrarietatem bono à forma mala) cæterum cum illa prævia cognitione non repræsentet esse malam formam denominantem, sed solum repræsentet esse malum objectum denominatum; voluntas, quæ est potentia libera potens laudabiliter odio prosequi malum; & non bonum, quam optimè valer odio prosequi objectum denominatum; quin odio prosequatur formam denominantem. Unde si contra doctrinam nostram, & contra solutiones in tota sectione à nobis traditas aliquis per paralogismos instaret in hunc modum: *Voluntas odio prosequitur objectum ut malum: ergo odio prosequitur id, quo denominatur malum.* Responderi facile potest: distinguo antecedens: odio prosequitur objectum ut malum; cadente ly ut supra objectum expressionis intellectus,

Fit quartò: Doctrinam nostram non solum fe extendere ad objectum per contrarietatem denominatum bonum aut malum; verum etiam ad actum extrinsecè bonum, vel malum; qui ita denominetur per contrarietatem: erit enim si quando dictamen rectum rationis reprobat actum; actus eliciatur, denominabitur malus per contrarietatem: pariter si quando dictamen rectum reprobat amplexionem, eliciatur actus fuge, denominabitur bonus neque potest dari complexum ex recto dictamine reprobate, & actu reprobato, quin derur malum: ex quo bene penetrato, habetur solutio secunda firma & solida contra ea; quæ hucusque objecta sunt adversus nostram doctrinam.

Fit quintò: voluntatem deterstantem peccatum commissum per affectum, quo voluntas illud non commisso non respicere objectum sub conditione possibili, ut constat ex dictis num. 45. Unde inferes quam stulte ad probandum actum pœnitentiae non esse virtuofum; objiciant hæretici contra nos illud Aristotelia 4. Ethicor. *Nullus est stultus eorum, qui sunt secundum virtutem.* Eodem modo corrumpunt sensum Apostoli ad Galat. 6. dicentis: neque circumcisio aliquid valat, neque prepunctum; sed novia creatura, intelligentes per novam so-

Iam novitatem vitæ ab ipsis confitæ: quan-
doquidem deberent intelligere novitatem vi-
tæ à Deo præceptæ, & à SS. PP. poenitenti-
bus, ex doctrina Scripturæ dolorosè inchoa-

tæ, ut constat à num. 23, ex quo & Hare-
corum argutiae manent solutæ, & verita-
Catholica contra ipsos demon-
strata.

DISPUTATIO II.

UTRUM POENITENTIA THEOLOGICE SUMPTA SIT VIRTUS SPECIALIS.

39. **V**irtutes per se infusaæ ex dictis num. 6. ea-
tenus distinguuntur, quatenus respiciunt
diversa objecta formalia. Quapropter idem
est querere, an poenitentia virtus Theologice
sumpta sit una specialis, ac quære, an omnes
actus poenitentiae theologice sumptæ habeant
idem objectum formale: etenim si unus actus
doloris deterstati peccatorum commissorum
cum proposito non peccandi de cætero, possit
ecli ex uno motivo formaliter, & alter ex alio,
unus proveniet ab una virtute, & alter ab alia,
sicquæ poenitentia virtus non erit una specia-
lis. Ad dignoscendam autem naturam virtutis
maxime juvat scire, in quod istinguantur virtu-
tes Theologicae à moralibus, in quem
nem suppono dari ex consensu Theologorum
tres solas virtutes Theologicas per se infusaes in
via, nimurum Fidem, Spem, & Charitatem;
ac proinde reliquæ omnes virtutes per se infusaes,
quaæ dantur in viatoribus esse morales:
Quapropter si actus poenitentiae proveniat à
virtutibus Theologicis erit Theologicus; si au-
tem proveniat à virtutibus moralibus, erit mo-
ralis. Quale autem sit fundamentum ad ad-
mittendas de facto virtutes morales per se in-
fusaes, statim dicemus.

SECTIO I.

*An & qualis sit specialis Pœnitentiae
virtus.*

¶. I.

60. **S**uppono primò dari de facto virtutes mora-
les per se infusaes distinctas à Theologicis
Fide, Spe, & Charitate. Hanc enim verita-
tem inferebant olim Theologi ex variis scrip-
ture, & PP. testimoniis. Cæterum erat qua-
stio inter ipsos, an infundarentur solis adultis,
ut defendebant aliqui, vel omnibus tam par-
vulis, quam adultis quando remittebatur illis
peccatum, ut alii contendebant ex 2. Petri
cap. 1. ubi per Christum nobis conferri ea dona
in justificatione docemur, dum dicitur: *per
quem maxima, & pretiosa nobis promissa dona-
vit, ut per hæc efficiamini divinae confortes na-
turae.* Qua de causa qui negabant virtutes in-
fundari parvulis docebant eis remitti peccatum
sine infusione gratiæ, ac proinde non justifica-
ti, neque fieri divinæ naturæ consortes, adeo-

que neque infundi eis virtutes, utpote gratiæ
comitantes. Reliqui vero Theologi affe-
bant, in hac providentia nunquam remitti pos-
satum sine infusione gratiæ, ac proinde quæ
infundantur illæ virtutes comitantes gratiam,
cum peccatum remittatur ex mentis Christi
non minus potentibus applicati parvulis fini
ipsorum dispositione, quam adulitis cum illis.
Multo tempore in Ecclesia Dei agitata fuit hec
controversia, pervenit quippe ad tempora In-
nocentii III. nec adhuc tunc fuit definita.

Sic enim proponit controversiam item In-
nocentius III. cap. majores de Bapt. Hoc sen-
quod opposentes inducunt Fidem, & Charita-
tem, aliasque virtutes parvulis utpote non co-
sentientibus non infundi, à plerisque non con-
ditur absolute, cum propter hoc inter Dolores
Catholicos questio referatur; alii asserti-
bus per virtutem Baptismi parvulis quidam cel-
pam remitti, sed gratiam non conferri. Non
nullis dicentibus dimittit peccatum, virutina
infundi habentibus illas: quoad habent, in
quoad usum; donec perveniant ad etatem ad-
ultam. Exinde temporibus Innocentii III.
usque ad tempora Clementis V. permanebit
judicis lis.

Postea vero Concilium generali viennense
sub Clemente V. ut haberet Clementi pri-
mæ de summa Trinit. & fide Catholica expre-
sando utriusque sententia momenta, ita de-
crevit: *nos autem astendentes generali effectu
ciam mortis Christi, que per Baptismum applica-
tur pariter omnibus baptizatis, opinum se-
cundam, que dicit tam parvulis, quam adoles-
centibus, in Baptismo gratiam informantem &
virtutes, tanquam probabilem, & dicta SS. &
DD. modernorum Theologia magis conformati
concordem, sacro approbante Concilio duximus
eligidam.* Unde cum illa prima sententia
riferatur, ut ex relatis verbis Innocentii confit
Fidem & Charitatem, aliasque virtutes non infundi,
& secunda quam Concilium approbat
fenderet infundi Fidem, & Charitatem, & alii
virtutes, planè deducitur non solum dari virtu-
tes theologicas per se infusaes, cum Spes, que
ultra Charitatem & Fidem superest, non sint aliæ
virtutes, ac proinde non solum dantur virtutes
theologicas Fides, Spes, & Charitas, sed etiam
aliæ virtutes præter ipsas, cum non datur pri-
or ratio ad admittendam unam virtutem mo-
ralem per se infusam, & non alias. Ex quo
impugnandi sunt Scotus, Baconius, Almainus & Mat-

& Marcellius virtutes morales per se infusas negantes.

63. Suppono secundò: virtutes posse induere diversas denominations secundum diversos actus ab eis elicitos: sic misericordia quando alicui elargitur eleemosynam, ne incidat in paupertatem, vocatur præservativa, & quando succurrat alteri ut ab indigentia liberetur, vocatur reparativa. Quod evenit etiam in potestis, sic potentia humana dicitur sensitiva in ordine ad sensationes, & discursiva in ordine ad discursus. Pariter si à virtute Charitatis non solum possit provenire purus Dei amor super omnia, sed etiam actus perfectæ contritionis, in ordine ad purum Dei amorem super omnia, non dicetur pœnitentia, sed charitas; in ordine vero ad actum perfectæ contritionis diceretur pœnitentia. Suppono tertio: virtutes per se infusas voluntatis dividunt in universales, & non universales. Virtus universalis dicitur illa, cuius objecto formalis opponuntur omnia peccata: Sicut inter virtutes theologicas Charitas habet pro objecto formalis bonitatem Divinam, cui omnia peccata opponuntur. Spes habet objecto formalis saltem Omnipotentiam auxiliante in ordine ad Beatitudinem, cui innixa fiducialiter desiderat aeternam Beatitudinem; cui opponitur quodcumque morale, cùm ratione cuiuscumque peccati mortalis amitteramus Beatitudinem.

64. Pariter inter virtutes morales Religio habet pro objecto formalis honestatem reverentiae, sive cultus debiti Deo, cui divino cultui singula peccata opponuntur. Obedientia respicit pro objecto formalis honestatem objectivam rei præceptæ, contra quam militat quodcumque peccatum, cùm sit contra præceptum divinum. Virtus gratitudinis habet pro objecto formalis honestatem compensandi beneficium acceptum à benefactori, & quodcumque peccatum mortale est contra honestatem compensandi beneficia debita Deo. Justitia sive stricta, sive lata, que datur inter Deum, & creaturas habet pro objecto formalis, vel honestatem objectivam iuris Divini illæsi, ut aliqui explicant, vel honestatem habendi pacem cum Deo, ut alii contendunt; cùm autem quodcumque peccatum impediatur Divini iuris illæsi, aut integrum pacem cum Deo, exinde unumquidque peccatum opponitur tali justitiae inter creaturam & Deum; eodemque modo dicendum de aliis familiis virtutibus universalibus. Virtus non universalis est illa, cuius objecto formalis non opponuntur omnia peccata: sic peccatum avaritiae non opponitur cum objecto formalis castitatis, nec peccatum intemperantiae cum objecto formalis liberalitatis, cùm luxuriosus possit esse liberalis, & avarus castus; & sic de aliis. Unde hujusmodi virtutes dicuntur non universales.

65. Suppono tertio voces, quæ absolute sumptuæ habent unam significationem, posse habete aliam diversam, si cum aliqua restrictione accipi-

Secundò considerari potest in restrictione scholastica pro voluntate faciendi opera bona ex motivo formalis satisfaciendi Deo per peccatum offenso. Etenim ut ait Carleton disp. 97. sec. 7. num. 5. iste est communis sensus restrictionis theologorum; non autem Scripturae, Conciliorum, aut PP. nam ut ait Arriaga disp. 10. de virt. pœn. sec. 3. n. 15. nec verbum ullam est in toto S. Scrip. & PP. de eo speciali motivo, licet de dolore, de proposito &c. multa sunt: quod prius dixerat Eximus Doctor diff. 3. sec. 3. 5. ult. eaqué de causa ait Card. de Lugo disp. 2. de pœnit. sec. 4. num. 65. Est ergo ad salutem necessaria pœnitentia communiter sumpta (id est theologice) prout comprehendit quemcumque actum doloris efficacis ex motivo sufficienti ad contritionem vel attritionem; non vero strictè, prout significat hanc specialem virtutem, de qua nunc loquimur. Quæ duo maximè distinguenda sunt, ne incidamus in equivocationes, in quæ ob defectum hujus distinctionis alii prolapsi sunt; ut infra constabit. Agemus ergo in hac disputatione de pœnitentia theologice sumpta; in qua sunt quæstiones de re, & postea de pœnitentia in restrictione scholastica accepta; in qua sunt quæstiones de nomine, ut post alios Theologos notavit bretè Maurus quæst. 232. num. 14. His positis:

¶. II.

A scero primò: actus pœnitentia theologice sumptuæ elici potest à quacumque virtute per se infusa universalis voluntatis, ac proinde quævis universalis voluntatis virtus in ordine ad illum actum elicuum denominabitur vera virtus pœnitentia. Ita communiter Theologi cum Eximio Doctore disp. 3. sec. 8. Probatur primò: ad eandem virtutem, ad quam pertinet trahere ad le suum peculiare bonum, spe-

stat etiam retrahere à se oppositum malum, ut constat ex dictis à num. 8. Sic charitas, quæ habet pro objecto formalis bonitatem divinam non solum amat propter divinam bonitatem ea, quæ sunt divinæ bonitati conformia, sed etiam propter divinam bonitatem fugit, quidquid opponitur ipsi bonitati divinae. Sic etiam obedientia, quæ adimpler omnia mandata, quia à Deo præcepta, fugit omnem transgressionem divinorum mandatorum; ac proinde voluntas instruta quavis virtute universalis, quando considerat malum commissum illius virtutis fini oppositum, potest detestari dolorosè illud malum cum proposito illud non committendi, non solum propter objectum suum formale, ut per aliud particulare motivum contractum ad speciale illius mali turpitudinem, verum etiam propter universalitatem sui motivi oppositi cum omni peccato; sed talis actus, ut per se patet, est actus pœnitentiae theologicæ sumptæ: ergo &c.

68. Confirmatur ab Eximio Doctore: velle formaliter unum objectum unicè propter rationem formalem æquè ab altero participatam est virtualiter velle alterum: sic qui formaliter amat Petrum unicè, quia est amicus Dei, virtualiter amat omnes, qui sunt amici Dei, neque in consortio illius amoris potest elicere odium vel unius amici Dei: Sic etiam qui assentitur Mysterio Incarnationis unicè propter Testimonium Dei dicentes, virtualiter credit omnia, quæ Deus dicit, neque in sensu composito illius actus fidei potest dissentiri alteti objecto ut proposito, & dicto à Deo: ergo ille qui doler, & detestatur unum peccatum cum proposito illud non committendi de cætero, unicè propter motivum virtutis universalis, virtualiter doler, & detestatur omnia peccata, cum proposito non committendi illa de cætero, utpote eandem rationem formalem motivi æquè participantia, & æquè sub ea ratione formalis comprehensa; sed in eo stat actus pœnitentiae theologicæ sumptæ ut constat à num. 12. ergo à quacumque virtute universalis potest elici actus pœnitentiae theologicæ sumptæ.

69. Probatur secundò: non potest voluntas efficaciter intendere consecutionem finis, quin virtualiter velit remotionē illorum impedimentorum, fine qua non obtineretur finis: atqui finis virritus universalis obtineri non potest, si ponatur vel unum peccatum mortale, cùm quodcumque mortale opponatur cum fine virtutis universalis, ut constat à n. 60. ergo nequit voluntas efficaciter velle conservare illæsum finem virtutis, contra quem opponuntur omnia peccata, dolendo & detestando peccatum commissum prout oppositum objecto formalis talis virtutis. qui volitio illa efficax sit virtualis saltem detestatio omnium peccatorum, & propositus saltem virtuale non peccandi de cætero: repugnat enim ex ipsis terminis, quod voluntas efficaciter velit conservare illæsum objectum formale virtutis, contra quod opponuntur

tur omnia peccata, & simul velit peccare: letalis actus est actus pœnitentiae theologicæ sumptæ: ergo à quacumque virtute universalis voluntatis potest elici actus pœnitentiae theologicæ sumptæ. Videatur August, tom. 4. de ven& fallâ pœnitentia; ubi per totum tractatum doctrina nostra clarissimè confirmatur.

Confirmatur: non potest voluntas efficietur detestari penas inferni, quin virtualiter detectetur omnia peccata: cùm unum peccatum sufficiens sit ad eas penas incurendas; neque potest odio prolequii unum peccatum, ne amatur Gloriam, quin virtualiter omnia detestetur, cùm unum peccatum sufficiens sit ad gloriam amittendam: ergo quando omnia peccata opponuntur objecto formalis unius virtutis, non potest voluntas efficaciter odii prolequii, & dolere de peccatis commissis pure propter objectum formale talis virtutis, quin virtualiter detectetur omnia peccata, & sit ea voluntate incompossibilis cum voluntate peccandi, adeo que & actus pœnitentiae theologicæ sumptæ.

Respondebis cum Medina, Arrizaga, Comp-tono, & pluribus Recentioribus, aliquando posse voluntatem amare unum objectum propter motivum universale, quin virtualiter amæterea objecta; sic potest aliquis velle dare elemosynam ut quatuor propter bonitatem elemosynæ, quin velit virtualiter dare ut actus. Per iter potest velle confiteri, & communica propter Deum, quin virtualiter veli jejuna. Sic etiam potest velle confondere hanc navigationem, quia apta est ad navigandum, quin virtualiter velit confondere alias, quamvis aperte non navigandum, & sic de millesis aliis. Unde poterit etiam voluntas detectari unum peccatum propter motivum universale, quin exinde detectetur alia peccata virtualiter. Venimus responsio, ni fallor, vel non venit ad me, vel confundit duo toro cælo diversi, nimis motivum comprehendens in universalis, cum motivo universalis, ut bene notavimus Eximus Doctor supra citatus, quem adversari animo se impugnant, & citant, quin ipsius locutionem nem fibi objiciant vel solvant. Quapropter.

Contra primò: quando aliquis vult dare elemosynam ut quatuor, vel haber pro objecto formalis illam honestatem ut quartus elemosyna comprehendens in motivo universalis, vel honestatem præcisè ut honestas est elemosyna, five quod idem est motivum universalis. Si primum: ille actus non haber motivum universalis, sed comprehendens in universalis, ut proinde, licet non sit virtualis voluntate alienus elemosyna, perperam exinde inferrus, atque habentem motivum universalis non esse voluntatem virtualis alterius elemosynæ. Si secundum: ergo ratio, propter quam vult istius elemosynam omnino eadem militat in aliis; ut proinde erit etiam virtualis voluntate alterius. Cæterum quia illi, qui dant elemosynam communiter moventur à peculiari illius honestate.

majori vel minori, secundum majorem vel minorem voluntatem dandi; & rarissimi sunt, qui ex universali motivo moveantur, ea de causa sunt rarissimi, qui dant, quantum possunt dare, & qui dando unam habeant voluntatem virtualem dandi reliqua, ut fecerunt aliqui egregii, & SS. viri, qui tale generale motivum habebant: & quia communiter motivum formale est specialis honestas, ideo volitus unius non est virtus voluntatis dandi omnia; quinimo, ut accurate riortavit Eximus Doctor disput. 3. sect. 8. num. 9. saepissime non attingitur motivum universale, quia non moverat voluntas ab illo secundum suam universalitatem, sed habendo etiam pro motivo aliquam speciale conditionem, quae ad alia objecta non se extendit, vel saltem habendo pro motivo partiali, quo universale contrahitur, jus & facultatem ad exercendum se circa hoc objectum, ideoque non attingitur praeceps propter rationem aequem in omnibus objectis materialibus militantem. Exinde.

Contra secundum: quando aliquis vult confiteri, & communicare propter Deum, vel moveretur ab honestate illius operis, que placens est Deo, & quae communis non est omnibus aliis objectis, vel unicè à complacentia divina circa opera bona? Si primum: illud non est motivum universale, sed particolare, ac proinde nullam exinde rationem afferunt adversarii ad solvenda argumenta, quae contra ipsos conficiuntur. Si secundum: ergo motivum illius voluntionis eodem modo ac in confessione, & communione adest in jejunio & reliquis bonis operibus Deo placentibus, ac proinde erit volitus virtualis reliquorum, sive quod idem est ex se incompossibilis cum aliorum voluntione: si enim voluntas alia formaliter non attingit, ideo est, quia tunc ab inchoatu, vel ratione inadvertentia, vel ob alias similes causam non representantur. Cæterum quia hujusmodi voluntiones solum habentur raro, sicut legitim s. Theresia, que voto se obstinaverat ad faciendum in omnibus, quae Deo placentiora judicaret, ea de causa raro habet voluntas in ordine ad amplexionem ejusmodi motivum universale.

Pariter qui vult se committere huic navis, & non alteri, non solum habet pro motivo apertitudinem navis ad navigandum, sed aliquam contractivam conditionem respicientem hanc navem, & non alias ex dictis num. 72. aliter non eligeret hanc praeter aliis. Sic qui vult emere omnes naves accedentes ad portum, praeceps quia apte sunt ad navigandum, non potest ex vi hujus voluntatis emere istam, & relinquere illam aequem aptam ad navigandum, ut per le patet: ergo &c. Contra tertium detegendo aequationem adversariorum: Licet voluntas possit pro libito suo attingere objectum materiale, vel propter motivum purum universale, vel addendo conditionem non universalem omnibus objectis materialibus, atramen non est

R. P. Germaz Theolog. Tom. II,

libera ad attingendum propter motivum purum universale, & quod simul ea ratio non participetur aequem ab omnibus objectis materialibus: si enim volo hanc medicinam, præceps quia necessaria est ad salutem, non possum ex vi hujus voluntis respire aliam omnino necessariam ad salutem: ergo volitus unius objecti præceps propter motivum, quod aequem reperitur in aliis, est virtualis volitus aliorum.

Hac autem est ratio à priori, inquit Eximus

Doctor, propter quam quilibet assensus fidei est virtualis assensus omnium, quæ à Deo dicuntur, quia in elicatur actus fidei, requiritur, quod unicè credat propter testimonium Dei loquenter, quae ratio formalis aequem reperitur in omnibus fidei objectis: si autem aliquis non moveretur ad credendum propter solum testimonium Divinum, sed ut corroboratum alio motivo, jam non esset actus fidei; ut docetur in tractatu De fide, & constat ex ipsa fidei definitione. In objectis autem formalibus aliarum virtutum non ita contingit ex necessitate, cum non praecipiat Deus attinentiam objecti materialis semper proper universalitatem sui objecti formalis: potest enim voluntas intra lineam ejusdem virtutis magis vel minus extensem laudabiliter operari abique disformitate cum natura rationali: Sic natura rationalis non solum approbat voluntatem dandi elemosynam ut octo, sed etiam ut unum, ac proinde & potest virtus cum voluntate concurre ad illum actum elicendum, et si tunc voluntas annexat conditionem non se extendentem ad omnia objecta materialia: virtus quippe ex se indifferens est, ut se conjungat cum conditionibus libi non oppositis, licet voluntas non adeo perfecte operetur cum illa virtute, ac operaretur si moveretur ex universalitate motivi. Ex quo intelliges diversitatem actuum ab eadem virtute provenientium indicatam n. 20.

¶. III.

A Et si secundum: actus poenitentiae in restrictione scholastica secundum D. Th. usurpationem considerata non procedit ex motivo omnium virtutum universalium, sed ex motivo iustitiae illius, quæ inter Deum, & creaturas intercedit; ac proinde non se extendit ad omnes virtutes universales voluntatis. Probatur primito: juxta restrictionem D. Thomæ ille dicitur actus poenitentiae, qui est dolor de peccato commissio in quantum est offensa Dei, ita ut non solum intendat cessationem offendae, sed ulterius exigat illius compensationem ex parte offendens; arqui elicere actum ex motivo compensandi offendam contra Deum, est illum elicere ex motivo illius iustitiae, quæ inter Deum & creaturas reperitur: ergo &c. Consequentia tenet, & præmissa delumping sunt ex ipsius D. Thom. doctrina. Major enim constat ex questi. 85. art. 3; in corp. ubi D. Th. ait: Panitentia non habet, quod sit virtus specia-

lis

Beg. 8

Ita ex hoc solo, quod dolet de malo perpetrato (ad hoc enim sufficeret charitas) sed ex eo quod pænitens dolet de peccato commissio in quantum est offensa Dei cum emendationis proposito. Emedatio autem offensa contra aliquem commissa, non sit per solam cessationem offensa, sed exigatur quædam recompensatio, quæ habet locum in offensis in alterum commissis, sicut & retributio: nisi quod recompensatio est ex parte ejus, qui offendit (utpote cum satisfactione) retributio autem est ex parte ejus, in quem est offensa commissa. Ex quo patet veritas Majoris.

77. Probatur etiam Minor ex eodem D. Thom. qui loc. cit. ita prosequitur: *utrumque autem ad materiam iustitiae pertinet, quia utrumque est commutatio quædam, unde manifestum est quod pænitentia secundum quod est virtus, est pars iustitiae. Quibus in verbis continetur Minor nostri syllogismi. Ubi notare maximè oportet, S. Thom. non requirere ad pænitentiā dolorem utcumque, sed de peccato perpetrato; ac proinde qui sit detestatio, ex dictis num. 48. nec solùm requirere motivum utcumque, sed universale, in quantum est offensa Dei, ac proinde quod afferat propositum non peccandi de cætero ex dictis num. 21. & latius à num. 67. Ex quo pater non posse aliter explicari D. Thom. sensum verum, nisi ut nobis exppositus fuit num. 47. Quapropter in hoc unico D. Thom. testimonio, si bene expendatur, inventietur eadem doctrina à nobis tradita tota disputatione primâ.*

78. Confirmatur. Ab eodem objecto formaliter, à quo procedit actus volens jus alterius illæsum ferrare, procedit etiam actus volens in quantum fieri potest compensare jus alterius læsum: sic apud homines eadem iustitiae virtus, quæ moverit ad non furandum, moverit etiam ad restituendum compensando furtum commissum: ergo ad eandem virtutem iustitiae repartam inter creaturas, & Deum, ad quam spectat evitare læsionem divini juris, quæ fieri potest per offensam contra Deum, spectabit etiam compensare injuriam contra Deum commissam, prout compensari possit, ac proinde actus, qui moverit ex honestate talis compensationis, unicè spectabit ad motivum talis iustitiae: ergo sumpro actu pænitentiae restrictive prout elicito ex motivo talis satisfactionis non pertinebit ad omnes virtutes universales, sed ad solam explicitam virtutem iustitiae.

79. Probatur secundò. Licet actus omnium reliquarum virtutum supernaturalium sint in actu exercito satisfactorii coram Deo, non eliciuntur ex motivo satisfaciendi, sed ex motivo cuiuscumque peculiaris virtutis: Sic actus charitatis non elicetur ex motivo satisfaciendi, sed ex motivo bonitatis divinæ: ad eum modum, quo si Petrus furatus fuisset quatuor Iulios, eosque restitueret non quidem ex motivo satisfaciendi juri alterius læso, sed ex timore supplicii, esset materialis restitutio, non vero actus iustitiae, ad iustitiam autem spectat non

quomodo cumque alterius jus compense, sed ex motivo aut honestate compensationis: ergo sumptu pænitentia in restrictione supra expressa, pro virtute satisfactoria ex honestate compensationis, actus elicitus ex tali motivo pertinebit ad iustitiam; ac proinde in ordine ad similem actum, iustitia ea, quæ datur inter Deum, & homines, dicetur pænitentia in sua restricta significatione sumpta.

Confirmatur primò, ex communī modo loquendi, quo dicitur pænitentiam agere illum, qui ex motivo compensandi injuriam Deo factam internam vel exterñam pœnam libenter assūmit; atqui iste modus loquendi unicè funderi potest in hac restrictive significacione: secus in significacione absoluta pænitentia, ut constat à numer. 67. ergo &c. Conf. secundò ex August. tom. 4. lib. de vera & falsa pænitentia cap. 8. dicente: *Pænitentia est quadam dolentis vindicta super paenitentem in se, quod delet commissione, ubi non extendit illam ad quæcumque dolorem, sed ad dolorem ex motivo offensæ compensative: sed talis est pænitentia specialis à nobis expedita: ergo &c. Conf. tertio ex cath. Trident. in de pænit. dicente: Sed id etiam ex his rebus cogi potest, quas sibi tanquam finem proponit, quem verè peccati pænitentem. Primum autem hoc ex propositum est, ut pœcatum ablatum, nemque anima culpam, & maculam abterga: Alterum est, ut pro sceleribus admitti Dei iuris faciat: quod quidem ad iustitiam restrictive peripiscum est: nam etiæ inter Deum & hominem propria iustitiae ratio intercedere non potest, cum iam longo intervalllo inter se distent, aliquatenus esse iustitiam constat; cujusmodi est inter Patrem & filium, inter Deum & servos: ergo si pænitentia virtus in hac restrictione sumatur, non conveniet omnibus virtutibus universalibus voluntatis, sed erit illa iustitiae virtus, quæ inter Deum, & creaturas reperitur. Vide n. 313.*

Respondebis primò taliter: virtutem iustitiae inter creaturas, & Deum est sola satis nonnulla ad constituyendam virtutem pænitentiam: num virtus pænitentia est virtus strictè sumpta: illa vero iustitia non est virtus strictè, sed latè recepta, cum non sit iustitia strictè, sed latè recepta. Contra tamen primò: quia ista res ipsa est merus verborum lusus: etenim si bene expeditur iste modus respondendi, est simile huic modo arguendi: Petrus est albus, & est homo: sed non est albus per identitatem: ergo non est homo per identitatem. Quid sic ostendo. Non minus sunt separabiles conceptus pænitentiae, & conceptus strictæ iustitiae, quam conceptus hominis, & conceptus albi: etenim ad rationem actus strictæ iustitiae requiriunt æqualitas satisfactionis cum magnitudine offensæ, & insuper quod offensus sit iustitiae, si posita ea æqualitate exigat ulteriore satisfactionem; ad conceptum vero actus strictæ pænitentiae requiritur, ut constat ex Tridentino

etato, quod sit animi dolor, ac detestatio de peccato commissio cum proposito non peccandi de cætero: arqui sicut Petrus participat per identitatem conceptum formalem constitutivum hominis, & non conceptum formalem constitutivum albi; ita actus iustitiae latæ à nobis assignatus participat per identitatem conceptum formalem constitutivum illius doloris, & non conceptum formalem constitutivum aequalitatis cum magnitudine offensæ, neque ita exigit deletionem peccati, ut Deus esset iustus, si eum actum in satisfactionem non admitteret, ut peccatum delerer: ergo &c.

Contra secundò. Licet eadem virtus sit iustitia, & pœnitentia, in ordine ad constitutivum iustitiae potest, & debet dici lata, & in ordine ad constitutivum pœnitentiae potest, & debet dici stricta; Sicuti Petrus existens Romanus respectivè ad Neapolim potest, & debet dici longe distans, respectivè verò ad se ipsum non potest dici longè distans: ergo &c. Probatur antecedens: Licet satisfactio facta ab homine longè distet ab aequalitate in actu secundo eum magnitudine lethalis offensæ factæ contra Deum, & ab eo, quod Deus ita obligetur, ut non possit quin sic iustus admittere illud opus ex aliis mille titulis sibi debitum, quin admittat illud in compensationem, quod ad iustitiam strictam requirebatur; attamen non ex eo longè distat à dolore detestativo peccati propter motivum universale, cùm sit talis dolor per identitatem, quod requirit ad constitutivum adequatum actus rigorosæ pœnitentiae: ergo licet secundum conceptum iustitiae dicatur actus iustitiae latæ, & non strictæ; secundum conceptum pœnitentiae non potest dici actus pœnitentiae latæ, sed strictæ. Quid tamen de hoc sit.

Contra tertii: Actus à nobis assignatus non minus est actus pœnitentiae, quā sit actus, ut constat ex numero superiori: sed non est actus latæ, sed strictæ sumptus: ergo non est actus pœnitentiae latæ, sed strictæ acceptus. Contra quartò: quia hic non querimus constitutivum rigorosæ iustitiae, sed constitutivum rigorosæ pœnitentiae. Certum enim est peccatum esse contra jus Dei, ac proinde esse iustitiam contra Deum: an autem sit lata vel stricta pertinet ad tractatum de *Justitia*. Rursus certum est, quod si ille actus habeat, quod exigit Tridentinum ad actum rigorosæ pœnitentiae, licet non sit actus rigorosæ iustitiae; sed talis actus sive habeat, sive non habeat, quod requiritur ad rigorosam iustitiam, de facto certò habet, quod requirit Tridentinum ad actum rigorosæ pœnitentiae: loquimur enim de actu supernaturali, qui verè sit dolor, ac detestatio de peccato commissio cum proposito non peccandi de cætero: ergo sive sit actus iustitiae latæ, sive strictæ, erit actus non quidem latæ, sed strictæ pœnitentiae.

Respondebis secundò cum plurimis Recensionibus, virtutem, pœnitentia in restrictione

R. P. Gormaz Theolog. Tom. I. 4

scholastica accepta non elicere actum doloris detestativi de peccato commissio cum proposito non peccandi de cætero; sed actum, quo imperet alias virtutes, ut eliciant talēm dolorem, ac proinde non appellari pœnitentiam à suo actu elicito, seu imperante, sed à suo actu imperato. Contra tamen primò: virtus pœnitentia in restrictione scholastica accepta habet motivum universale non minus, quam aliæ virtutes universales voluntatis, ut constat ex dictis à num. 64. & 76. ergo non minus potest elicere talēm dolorem, quam aliæ virtutes. Quamvis hæc ratio sufficiens sit ad responsionem impugnandam, nihilominus propter utilitatem doctrinæ oportet illam magis explicare. Quapropter

Contra secundò: & explicatur præcedens ratio. Qui vult efficaciter finem consequi, apponit media, quæ judicat utilia ad finem obtinendum: adeoque si ad finem obediendi Deo est utilis actus charitatis, potest virtus obedientia ex motivo obedientiae imperare actum charitatis, & tunc actus Charitatis proveniet ex motivo charitatis elicitive à charitate, sed ex motivo obedientiae proveniet imperativè ab obedientia. Et enim hoc modo non solum potest virtus superior imperare inferiorem, sed etiam inferior superiori. Sic amor erga proximum potest imperare actum charitatis, aut religionis, ut si quis ob bonum aliquod proximi votum emitat, aut aliud opus hujusmodi præstet. Quia de causa cum ad hanc præbendam Deo compensationem pro peccato commissio conducant actus charitatis & aliarum virtutum, virtus pœnitentiae ex hoc motivo quā optimè potest imperare actus charitatis, & aliarum virtutum, usquædum facta compensatione, vel per Sacramentum pœnitentiae in re, vel pefcharitatem, aut contritionem perfectam, quibus promissa est deletio peccati quoad culpam, & rearum pœnæ æternæ, desit materia compenfanda quoad culpam, & pœnam æternam.

Rufus cum remisâ culpâ & pœnâ æternâ maneat reatus quod pœnam temporalem in hac vel in alia vita solvendam, potest pœnitentia imperare pœnas internas, & externas ad pœnas istas solvendas, & compensandas; tum etiam potest imperare actus aliarum virtutum, cum omnes sint satisfactorii, ac proinde actus imperati possint esse actus pœnitentiae theologice sumptus. Hoc autem non impedit, né ipse actus imperans sit etiam actus pœnitentiae theologice sumptus, utpote procedens ex motivo universali offensæ Dei, sicutè evadat incompossibilis cum voluntate peccandi ex dictis num. 77. unde non dicitur actus pœnitentiae specialis ex eo quod ipsi deficit, constitutivum actus pœnitentiae universalis; sed quia contrahitur ad motivum formale compensationis pertinentis ad pœnitentiam specialem in stricta significacione acceptam.

Si verò ille actus non procederet ex motivo compensandi hanc pœnam particularam, ita ut heque

Eee z

874

neque ex parte actus imperantis, neque ex parte actus imperati darerur dolor detestatus peccatorum cum proposito non peccandi de cætero, tunc neque penitentia elicta, neque imperata esset theologica, de qua loquimur, sed vel philosophica, vel grammaticalis, de qua n. 2. Cæterum hoc non obstar ne penitentia, de qua loquimur, possit elicere actum imperantem, qui si verus dolor detestatus peccatorum cum proposito non peccandi de cætero, ut constat ex num. 84. ergo facultas ad imperandum non est incompossibilis cum potentia ad elicendi actum penitentiae theologice sumptum, & qui ex motivo proprio compensationis ad speciem penitentiae virtutem pertineat.

88. Respondebis tertio cum aliis Recentioribus ex doctrina P. Esparzæ, virtutem penitentiae ut à nobis expositam non posse dici specialem, quia virtus penitentiae specialis distingui debet ab aliis virtutibus, quæ penitentia sunt per conceptum proprium penitentiae; aliter non esset specialis in ratione penitentiae; sed reliquis penitentiae virtutibus communis: morum autem Iustitiae non est proprium penitentiae, cum reperiatur in actu, quo justum alteri reddimus absque detestatione peccati: Sic Petrus in ratione animalis non distinguitur à Leonem, quia ratione animalis nullum prædicatum continet, quod non contineat Leo. Quapropter penitentia specialis erit virtus elicitoria doloris de peccato Theologico propter specialem honestatem doloris sanativi, & emendativi eiusdem peccati, sive ut ait Esparza, habitus puro deletivus peccatorum, quatenus sunt offensæ Dei. Multa displicant in hac responsonem. Quapropter.

89. Contra primò: Ut virtus penitentiae restriktè sumpta distinguitur ab aliis penitentiae virtutibus, in ratione penitentiae non debet distinguiri per conceptum constitutivum penitentiae absolutè sumptu, sed per conceptum constitutivum penitentiae in restrictione exposita accepta, ut ex ipsis terminis nostrum est, & constat ex dictis num. 65. atqui ut distinguitur per hunc conceptum ab aliis penitentiae virtutibus, satis est, quod dolor & detestatio de peccato commissio cum proposito non peccandi de cætero habeatur ex motivo satisfaciendi, & compensandi peccatum perpetratum contra Deum, sive in quantum est offensa Dei, quod habetur ex motivo Iustitiae, ut constat à num. 76. ergo &c. Contra secundò: Constitutivum & distinctivum rei sunt realiter idem: atqui ut virrus penitentiae restriktè sumpta habeat suum adæquatum constitutivum, non debet addere supra rationem penitentiae communem aliis penitentiae virtutibus, nisi rationem speciem, quæ contrahatur ad speciem penitentiae restriktè accepta, sive quod idem est tendentiam ex motivo compensationis, quod nulli ex aliis virtutibus convenit: ergo &c. Sic animal, si non sumatur in significatione philosophica pro solo principio sensitivis, sed in vulgari,

quà idem significare solet; ac brutum, manifestum est, non solum constitui in esse animalia sumptu per principium sensitivis, sed etiam per principium irrationalitatis: nec in rebus adeò notis oportet ulterius immixtari.

Contra tertio: Omnes habitus personales comitantur in praesenti Providentia gratiæ habitualem, non solum quando confertur actualis, sed etiam quando infunditur parvulus: ut constat ex num. 62. sed habitus ad elicendum dolorem dumtaxat delentem peccatorum non infunditur parvulus: ergo talis habitus in praesenti Providentia non infunditur cum gratiæ ac proinde non datur talis habitus per lemmus. Probatur Min. In praesenti Providentia nullus infunditur habitus ad delenda solvantia; aliter tot deberent admitti, quod sunt species peccatorum venialium, imd & rogatione sunt species in perfectionum mortalium, quod nullus hucusque Theologus dixit, neque adversarii concedunt; sed ille habitus minime parvulus ad summum deseruite posset ad delendum veniale: ergo &c. Probatur Min. quidodo patvulus accederet ad ultimum rationis non posset elicere actu, quo deleret mortale, atque à mortale committeret; deinde quidodo committeret mortale, amitteret illum habitum, urpote sine gratia non remanente: ergo ille habitus non posset elicere actu, delectante mortale, sed ad summum veniale. Vnde Eximus Doct. in Comment. an. 21. pra quæst. 85. num. 1. ex quo.

Contra quartò: Nulla est virtus perfectiva, cuius non solum adæquatum, verum ne primarium munus sit fugere malum operante ad destructionem ejus: sed talis est virtus ad adversarii assignata: ergo &c. Mai. et Frat. mii Doctoris: & Probatur. Virtus per se infinita ita est radicata in gratia, ut nunquam reperiatur gratia; quin reperiatur virtus per se infinita; ac proinde in quocumque staro reperiatur gratia in homine expedito ad operandum poterit exercere suum munus primarium virtus per se infinita: sed gratia potest reperiatur in subjecto apto ad operandum; quin subiecto illud commiserit peccatum ullum nec mortale, nec veniale, ut pater in Deipara, quæ habuit gratiam ejusdem rationis cum nostra, & in parvulus, quando post Baptismum pervenire ad ultimum rationis: tunc enim quando primo expediti sunt ad peccandum, vel non peccandum, nullum adhuc habent peccatum, & tamen possunt exercere priuarum munus virtutis, amplectendo ex motivo virtutis bonum, accedendo ad Deum, augendo gratiam, merendo gloriam: ergo &c. Confirmatur primò: Virtus non prærequirit, quod habens illam, habet suum contrarium, aliter assignari deberet una virtus castitatis ad fugiendum malum, altera ad amplectendum bonum, & sic de aliis: ergo neque prærequirit suum contrarium ad excendum suum munus primarium; ac prævide posse

potest illud primarium munus exercere amplectendo bonum, quin peccatum praextiterit, licet postquam praextiterit, possit ex eodem motivo peccatum illud detestari. Confirmatur secundo ex D. Thoma 2. 2. quæst. 79. docente esse duo inseparabilia virtutis officia declinare à malo, & facere bonum: ergo &c. Ex dictis.

§. IV.

92. Fit primò: virtutem pœnitentia theologicam sumptam non esse unam virtutem specialem: Ratio est, quia sunt plures species virtutum, quarum quilibet est pœnitentia theologica sumpta, ut constat à num. 67. Ex quibus virtutibus aliae sunt theologicas, ut Spes, & Charitas, aliae vero morales, ut Obedientia, Justitia, Gratitudo, &c. ut constat ex numero 59. Vide à num. 95. Fit secundò: actum pœnitentia non solum posse elici à peccatore, sed etiam à justo: Ratio est, quia non solum peccator, sed etiam justus potest dolere de peccatis commissis elicendo actum contritionis, & attritionis, & recipiendo licti, & validè sacramentum Pœnitentia, sed ad hoc requiritur verius actus pœnitentia: ergo &c. Fit tertio virtutem specialem pœnitentia non dici speciali, quia non habeat motivum universale, sed quia haber motivum universale in linea justitiae, ex qua fit compensatio ex motivo satisfaciendi, quod in communi loquendi modo venit homine pœnitentia, ut constat ex numero 80. Quo in sensu loquuntur Augustinus ibi, citatus, & expriesse S. Thomas num. 77. ex quibus sumimus restrictionis sensum: non enim est liberum unicuique illum confingere, sed ut à majoribus constitutum debemus vocis sensum exposuere, & controversias instituere. Exinde.

93. Fit quartò: Quodcumque lethale opponi motivo virtutis pœnitentia specialis, non minus quam motivo virtutis pœnitentia non specialis. Hæc autem oppositio alia est materialis, quæ virtualiter opponitur cum motivo virtutis ex dictis à num. 63. alia formalis, quæ formaliter opponitur tali motivo, ut odium Dei cum charitate, desperatio cum spe, & infidelitas cum fide. In praesenti autem Providentia fides solum amittitur per infidelitatem, per quam etiam amittitur spes, utpote in fide fundata: fides enim vocatur in Scripturā: *Sperandarum substantia rerum*; amittitur etiam spes per desperationem, non autem per quodcumque lethale, bene vero reliqui habitus per se infusi, unde est oppositio virtualis orta ex quo cumque lethali non sufficit ad amittendos habitus fidei, & spei; bene vero ad amittendos aliarum virtutum habitus. Videatur Rypaldus disp. 128. de supernaturitate, & disput. 28. de spe.

94. Fit. quintò: Actum pœnitentia elicitum à peccatore non dici actum virtutis, ex eo, quod

tunc effectivè procedat à virtute: actus enim disponens ad gratiam, ut in tractatu de justificatione, docent communiter nostri contra Thomistas, non potest effectivè procedere à gratia; ad quam ultimò disponit: sed dicitur actus virtutis pœnitentiae, quia procedit ex motivo pœnitentiae, quatenus proper motivum universale dolorose detestatur peccatum: Deus autem quando deficit habitus per se infusus, in peccatore suppler defectum habitus, vel per auxilia divinæ gratia, vel simul cum Omnipotentiæ extrinsecè applicata, ut possit elicere virtutum actus, & se disponere ad justificationem, vel eliciendo attritionem, quæ acquirat gratiam simul cum sacramento. Acquisita autem gratia acquirit etiam habitus virtutum, tanquam potentias stabiles supernas, ut conaturalius possit illos actus elicere, vel amplectendo bonum, vel simul detestando malum prius commissum. Quia propter h̄i actus respiciat unum solum objectum formale, provenient ab una sola virtute; si vero attingat plura objecta formalia, concurrent etiam ad illum eliciendum plures virtutes: Sic potest quis jejunare ex motivo obedientiae, quia est dies praecceptus, & ex motivo Temperantiae, nimis propter honestatem, quæ in actione illa reluet. Sic etiam suo modo secundum diversas rationes, quæ repertuntur in actu peccaminoso discurrendum est quod oppositionem formalem, vel contra unam, vel contra plures virtutes: Si enim formaliter fit injustitia, & desperatio opponetur formaliter simul cum justitia, & spe, & sic de aliis juxta dictum superioris.

Fit sextò: Virtutem specialem pœnitentia non esse theologicam, sed moralem: Ratio est, quia sicut fides est virtus intellectus, cum deserviat ad eliciendum assensum, quo revelatio credimus, & assensus non sit actus voluntatis, sed intellectus; ita pœnitentia est virrus voluntatis, cum deserviat ad eliciendum actum, quo nolumus malum, aut quo volumus bonum juxta dicta à num. 12. & actus, quo volumus; aut nolumus non sit actus intellectus, sed voluntatis. Exinde cum virtutes theologicae per se infusæ pertinentes ad voluntatem sint duas duumtaxat, Spes nimirum & Charitas; & pœnitentia specialis neque sit spes, neque charitas, sed justitia ex dictis à num. 76. ea de causa specialis pœnitentia virtus non est theologica, sed moralis. Cæterum quoniam tota illa doctrina adeo clara sit ex supra dictis, oportet præoculis habere dictum ex parte objecti formalis inter virtutes morales & theologicas, aliter facile poterit implicari quoniam plurimi argumentis, ut sectione sequenti conflat: Discrimen vero consistit in eō, quod virtus moralis habet objectum suum formale ultimum pure creatum; virtus vero theologica habet pro objecto suo formali ultimo aliquid divinum.

Quapropter cum objectum formale ultimum sit illud, quod est ultimum actus resolutivus,

Ecc 6 3

tivum,

rium, exinde ultimum resolutivum actus theologici debet includere aliquid divinum. Sic quando ægrotus non vult sumere potionem nisi utilem ad salutem, cùm sibi propinatur in hunc finem aqua frigida ei valde grata, potest velle aquam propter suam bonitatem, tanquam propter objectum non ultimatum, & sanitatem tanquam objectum formale ultimum. Tunc enī si interrogetur ægrotus, cur vis sumere aquam frigidam, & non aliam potionem tibi magis gratam? recte respondebit, quia hæc, & non illa est utilis ad salutem, adeòque salus erit ultimum resolutivum, & objectum formale ultimum illius voluntatis. Pariter in virtutibus theologicis: Si fidelis interrogetur, cur credis hoc adeò difficile, & non illud? recte respondebit: quia Deus infinitè verax, & sapiens dicit hoc ita esse, & non dicit illud ita esse. Sic quando interrogatur ille, qui amat Deum super omnia: cur armas hoc & non illud delectabilius? recte respondebit, quia hoc est conforme bonitati divinæ, & non illud. Eodem modo qui theologicè sperat, si interrogetur, cur desideras beatitudinem cum fiducia illam obtinendi, & non habes fiduciam obtinendi alia minora bona? recte respondebit, quia omnipotentia divina auxiliatur mihi, ut obtineam, si velim beatitudinem, noua ita ut obtineam, et si velim illa minora bona?

97. In virtutibus autem moralibus ultimum resolutivum est Bonitas purè creata. Sic Religio respicit honestatem, quæ est in cultu & reverentia facta Deo. Obedientia honestatem, quæ est in prædicatis rei præceptæ conformem præcepto. Justitia honestatem, quæ est in re, quæ alteri offertur, ne lèdarur jus illius, vel ut compensetur, si læsum fuerit, & sic de reliquis: vel quod fugam, vel quod prosecutionem. Unde licet ex parte intellectus prærequiratur aliquando propositio prædicati divini, ut voluntas sit expedita ad eliciendum actum virtutis moralis propter bonitatem creatam; resolutivū atramen illius actus intra lineam virtutis moralis nunquam extenditur ad prædicatum Divinum. Sic quando Deus præcipit Jejunium, aut prohibet comedionem carnis die Veneris, præcedit ex parte intellectus expressio Divinæ voluntatis, sive præcipientis, sive prohibentis; homo verò per actum virtutis moralis non amat illud prædicatum divinum propter suam bonitatem, sed amat jejunium propter suam honestatem, per quam præceptum adimpler: non enim adimpler homo præceptum ponendo præceptum, sed ponendo rem præceptam, vel omitendo prohibitam, ac proinde illa prædicata, prout adimpleriva præcepti dicuntur honestas purè creata, & objectum ultimum virtutis moralis.

98. Sic ut intellectus eliciat actum fidei prædunt variae cognitiones & signa credibilitatis, ex quibus cognoscimus dari revelationem circa hoc Mysterium: atramen Mysterium non credimus propter illa motiva, sed propter divi-

nam revelationem. Ad eum modum, quum aliquis legit librum, quin sciat quis est eius author, si ab homine veridico certò affliger Augustinum esse ejus libri authorem, legi quo ibi dicuntur, eisque assensum præstat, non quod dem ob testimonium illius hominis, sed pueris authoritatem Augustini. Unde aliud est illuminationis ad credendum, & aliud motivationis. Pariter in nostro casu, aliud est illuminationis, & illuminationis motivationis ad cognoscendum ista prædicata esse adimplativa præcepti, & aliud est constitutivum præcepti, prædicta adimplativa præcepti sunt honestas moralis objectiva purè creata, sive objectum formale ultimum virtutis moralis, cognitivo vero præcepti, quæ præceptum supponit, est illuminationis ad actum illum eliciendum. Quapropter illa adimplerio divinæ voluntatis non reficitur, nam voluntatem tanquam objectum formale, sed tanquam obliquum sui objecti formalis: in quanto Petrus debet Paulo inimico suo censem pro equo, potest velle dare illi censem propter honestatem compensativam iure Pauli, quin Paulum amerit, sed solum habeat illum obliquum sui objecti formalis, ex qua doctrina ciliè dissolvemus plura, quæ fieri solent opera satis implicata, quæ juxta variationem sententiarum suo ordine proponemus, per quibus sit.

S E C T I O N I I.

Solvuntur Opposita.

§. I.

O Ejiciens primò contra primam assertione ex Lodulpho, Raymundo, & Sylvestro. Actus penitentia est verè detestativa omnium peccatorum, prout ad justificationem, vel extra, vel intra Sacramentum opere: sed non potest ita esse verè detestativus, nisi procedat ex motivo omnium virtutum: ergo paenitentia theologicè sumpta non reperiatur in aliquo peculiari eti universali virtute, sed in aggregato omnium virtutum. Maj. & Conseq. reuersa Min. verò probatur. Inter peccata mortalia alia sunt majora, & alia minora, ut confiteretur illo Christi ad Pilatum Jo. 9. *Qui me tradidit tibi majus peccatum habet: atqui majora minora peccata non possunt verè detestari.* Motivo unius solius virtutis, sed ex motivo omnium virtutum: ergo &c. Probatur Min. Peccator debet magis detestari peccatum minus, quam peccatum minus: atqui per detectionem factam ex uno solo motivo non potest testaretur peccata: ergo &c. Probatur Min. Per illam detectionem detestaretur peccata, prout comprehensa sub ratione generali officia Dei, aut alià simili: sed quando homo detectus peccata, prout sub ratione generali comprehendens non detestatur unum nigrum,

quām aliud, sed omnia æquā detestatur: ergo &c.

100. Resp. concedo Maj. & nego Min. Ad prob. conc. ant. & nego Min. ad prob. dist. Maj. debet magis detestari peccatum majus, si ly magis significet incompossibilitatem voluntatis ex vi detestationis non solum ad amplectendum minus, sed etiam incompossibilitatem ad amplectendum majus concedo; Si ly magis significet comparationem inter minus & majus nego Maj. & distin. Min. nego cons. Ad prob. concedo Maj. & distincta Min. nego consequentiā. Ratio est, quia si voluntas detestatur peccata, prout sunt offensa Dei, non solum manet incompossibilis cum voluntate committendi peccatum minus, sed etiam cum voluntate committendi peccatum majus: cum ratio illa detestandi non solum valeat ad fugiendum minus, sed etiam ad fugiendum majus, ut per se constat, & pater ex dictis à num. 67. Ita autem, & non alia est majoritas, quae ex Florentino & Tridentino citatis ad verum actum pœnitentiae requiritur in detestatione.

101. Comparatio verò inter peccatum majus & minus, aut affectus voluntatis, quo ostendat non tantum fugere ab uno, quām ab alio nullatenus requiritur, imò & fortasse non posse talis actus absque magno periculo elicere. Unde si hoc intendenter autores hujus Sententiae, rem homini impossibilem ad justificationem requirerent, cum vix Theologi post longas disputaciones sciarent, quale sit majus, quale minus peccatum: neque homo timens mortis periculum posset in instanti contritionem elicere, cum prius deberet cogitare quod, & quanta essent sua peccata, quænam graviota, & quænam minora; ut in excessum illum comparativum profumperet: nec peccata oblita comprehendentur in illa generali detestatione contra firmam theologicæ principia supra exposita, contra Ecclesiæ praxim, & contra Trident. sess. i. 4. cap. 5. dicens: Reliqua autem peccata, que diligenter cogitandi non occurruant in universum eadem confessione inclusa esse intelliguntur. Quapropter si contrariae sententiae sensus esset, quod aliquæ comparativa peccatorum detestatione non valeat elici verus pœnitentia actus; nulla mihi in ea vel probabilitatis umbra apparet.

102. Objicies secundò ex Cano, Ricardo, & aliis: Licit possit elici actus verae pœnitentiae sive contritionis, sive attritionis per unam detestationem ex motivo universalis; attamen quando adest opportunitas cogitandi singula peccata in particulari, non potest dari actus verus pœnitentiae per unam detestationem, sed debent esse tot detestationes, quot sunt peccata commissa: ergo &c. Probatur antecedens: quot sunt peccata, tot sunt aversiones à Deo, & conversiones expressæ ad creaturas: ergo quando adest tempus, & opportunitas, ut sufficienter retrahentur, debent esse è contrario totidem expressæ conversiones ad Deum; & aversiones à creaturis;

Confirmatur primò ex Psal. 76. ubi dicitur. Cogitavi dies antiquos; & meditatus sum nobis cum corde meo, & exercitabar, & scopebam spiritum meum, idest, ut legit Augustinus scrutabar spiritum meum. Tum eriam Ezech. 18. Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, & fecerit iudicium, vitâ vivet, & non morietur: Sed in istis testimoniis scrutari, & iudicium facere, est facere exatmen, & inquisitionem peccatorum ad eliciendas singulas eorum detestationes: ergo &c. Confirmatur secundò. Peccator cum convertitur, exercet munus Judicis contra se: ergo necesse est, ut omnia peccata examinet ad eliciendum verum actum conversionis.

103. Respondeo nego antecedens. Ad probationem concedo antecedens, & nego consequentiā: quia sic ut peccator, qui per plures annos aversus fuit à Deo, & conversus ad creaturas, potest apud adversarios in uno, & indivisibili instanti averti à creaturis, & converti ad Deum; ita licet per plures actus aversus fuerit à Deo, & conversus ad creaturæ; potest per eundem, & indivisibilem actum averti à creaturis, & converti ad Deum, uti sit per contritionem perfectam extra Sacramentum, & per perfectam, vel imperfectam simul cum Sacramento, quod in ipso sacramento evidenter apparet: licet enim peccator per quamcumque aversiōnem à Deo demeritus fuerit gratiam sacramenti, non egeat tot sacramentis, quot fuerint aversiones; ut istæ omnes tenuantur, eo quod sacramentum habeat virtutem omnium remissionis. Sic etiam actus pœnitentiae cum habeat virtutem ad retractandas omnes aversiones factas contra Deum; si eliciatur ex motivo generali, satis erit talis actus ad veram retractionem peccatoris, quin opus sit ea multiplicitate retractationum.

104. Ad primam confirmationem concedo Maj. & nego Min. quia ex illis testimoniis nullatenus probat necesse cogitandi numerum peccatorum ad ea detestandas. Si autem David, aut alii ea divisi cogitarunt, utiliter, sicut fecerunt, cum ea consideratio deserviat ad intensius dolendum; nec aliud significant ista, & similia Scripturæ, & Patrum testimonia, quæ expendit Vasquez quæst. 86. art. 2. dub. 7. Etenim quando aliud significant, non loquuntur de detestatione, sed de confessione sacramentali à Christo Domino pracepta; in qua debemus omnia, & singula peccata seorsim expondere: quo in sensu loquuntur Chrysostomus & Augustinus multis in locis. Modò autem de his non controvèrtimus, sed de detestatione; cum autem ad veram detestationem actus pœnitentiae constitutivam non requiratur major actus intenso, sed præcisè quod sit dolor detestativus peccatorum commissorum cum proposto non peccandi de cæteto, ut habent Florentinum & Tridentinum; idque totum referatur in actu detestante proper generale mortuum omnia peccata; ut constat à num. 67.

exinde

exinde non requiruntur tot detestaciones, quot fuerunt peccata commissa, sed sufficit una generalis detestatio. Ad secundam confirmationem nego antecedens: peccator enim dum conteritur, non agit contra se munus Judicis, sed rei dolentis, & sua peccata detestantis: munus enim Judicis intra Sacramentum pertinet ad Sacerdotem, & ad Deum solum extra Sacramentum.

105. Objicies tertio ex Cajetano, & aliis. Licet non requirantur, neque necessitate medii, neque pracepti non solum in lege scripta, verum neque in lege Evangelica semper, & in omni calu tot detestaciones, quot fuerunt peccata commissa ad eliciendum verum actum poenitentiae; artamen id requiri videtur ex praepro ad verum actum poenitentiae, quando peccator sacramentaliter confitetur: ergo non sufficit in omni casu dolor detestativus ex motivo universalis ad verum actum poenitentiae. Probatur antecedens: licet non extet praeceptum, ut peccator cogitet singillatim omnia peccata commissa, ut conteratur; extat tamen praeceptum, ut ea cogiter, quando vult sacramentaliter confiteri: ergo licet non extet praeceptum exigens tot detestaciones extra confessionem Sacramentalem, negandum non est, requiri eas ex praecepto ad verum actum poenitentiae in confessione sacramentali. Confirmatur. Quando peccator memor diversorum mortalium confitetur sua peccata, si unum detestatur propter universale motivum, v. g. propter Deum summè dilectum, non elicit verum actum poenitentiae requisitum ad Sacramentum: ergo &c. Probatur antecedens: si quis in praesentia duorum honestorum virorum unum tantum honoret, videtur eo ipso alterum contemnere: ergo pariter in nostro casu.

106. Resp. nego antecedens, ad probat, con. antecedens & nego consequent. Ratio est, quia ea cogitatio, & expressio singulorum peccatorum requiritur ex singulari praecepto juxta Christi institutionem: etenim Christus Dominus instituit Sacramentum Poenitentiae per modum judicii, & Sacerdotes illud administrantes reliquit ut Judges: Judges autem incognita causâ judicare non possunt, neque in peccatis injungendis servare æquitatem. Ex his Conc. Trid. sess. 14. cap. 5. art: Colligitur oportere à poenitentibus omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habent, in confessione recenseri: Praeceptum autem circa unam materiam perperam extenditur ad aliam, præsertim quando circa aliam omnino contraria ratio militat, ut patet in nostro casu, in quo detestatio non solum debet extendi ad peccata confessa, sed ad commissa, et si inculpabiliter oblita, cum verè sint peccata commissa, in quem finem magis conductit unica detestatio ex motivo universalis, quam mille detestaciones circa mille peccata, quæ memorias occurunt, ut per se est evidens. Unde directè adversarii exigunt tot detestaciones necessarias.

Ad confirmationem responderet primo Elysius Doctor disput. 4. sect. 6. negando suppositum, nimurum posse hominem in eo caludenti propter motivum universale unum perdetestato, non detestato alio. Ceterum ut questione de voce aditus præcludamus: si advertri loquantur de detestatione, quæ talis sit, maliter respectu unius peccati. Respondeo nego antecedens. Ad probationem diffingit antecedens: si honorem unum propter medium æquè conveniens alteri, est alterius contemnere, nego, propter motivum non conveniens alteri, transcat antecedens, & nego consequent. Ratio est, quia quando sunt duo fratres, si aliquis laudaret unum propter famam nobilitatem ex paterna origine habitan, con motivum hujus honorationis æquè convenienter fratri, exinde planè sic honorationem unus non est tunc in honorationem alterius. Propter in nostro casu, cum detestatio unius peccati propter motivum universale sit ratio eodem modo aliis conveniens ad illa detestandi, exinde detestatio unius peccati propter illud motivum universale non est approbario, sed vimilis aliorum detestario, ut per se patet, & confitetur dicitis à num. 67.

Objicies quartu ex Medina: detestari propter motivum universale non est sufficere ad virtualem detestacionem aliorum: ergo neque ad actum verae poenitentiae. Probarit antecedens: velle operari unum, quia est consuetudine rationi, non est virtualiter velle operari quidquid est rationi consentaneum: ergo neque detestari unum propter motivum universale virtualiter detestari aliud. Confirmatur. Polum velle aliquid facere, ut Petro inferni puerum, quin exinde cogar velle omnem baptizam facere Petro: sic Pater potest legare Francisco centum, quia ejus filius est, quin exinde cogatur cuiilibet filio legare centum: Sic video Joannem, quia est mihi praesens, quin exinde videam omnes milii praesentes: ergo nullum erit detestari unum peccatum, quia obsecra Dei est, quin exinde detestari omnes Deo fiducias.

Resp. nego antecedens. Ad prob. nego iam antecedens: quia licet velle aliquod particularē bonum, ut inclusum in motivo universalis consentaneo rationis, si illud non volo propter motivum universale, sed propter suum particularē bonitatem, non sit virtualiter velle quidquid consentaneum eft rationi; attamen velle illud praecisè ob generale motivum efficiat velle alia in illo motivo inclusa, utiliter constat ex dicitis à num. 72. Hinc ad condit. primam partem antecedens: si motivum faciendi sit generalis ratio injuryæ, nego, si ratio talis injuryæ concedo. Deinde dicitur, exdem modo secundam partem antecedens: Si Pater velit legare Franciscum centum, quia praecisè filius ejus est, non tenetur legare centum alteri filio, nego; si quia talis filius est, concedo. Tandem tertia pars de praefacione, ut dicitur,

quis Eximus Doctor, non venit ad rem: quia illa præsentia Petri necessaria, ut videatur, est pecuniaris Petri, & non est communis omnibus visibilibus, unde consequentia nulla est, quia nos non asserimus motivum particulare inclusum in universalis sufficere ad volendum virtuiter reliqua in universalis contenta, sed ipsam rationem universalem propter se ipsam attacatam, ut satis constat ex dictis à numero 72.

§. II.

Obijes quinto contra secundam conclusio-
nem ex Scoto & aliis. Virtus specialis
pœnitentia est illa, quæ peccator sumit vindictam contra se propter peccata commissa: ergo
virtus specialis pœnitentia non consistit in Ju-
stitia respiciente compensationem, quæ est spe-
cies distincta Justitiae commutativæ, sed in Ju-
stitia vindicativa. Resp. dist. antecedens: quæ
sumit vindictam contra se liberè, & meritorie
concedo: coacte, aut necessariò, nego anteceden-
s, & conseq. Ratio est, quia sumere ita libe-
rè vindictam, tunc potius non solum liberè face-
re, sed pari, non est de confutativo Justitiae vin-
dicativæ, quæ solum exigit libertatem ad de-
termendum in Judge, non in reo. Hæc autem
est de constitutivo Justitiae meritorie compen-
sativæ, qualis est pœnitentia specialis in refra-
ctione Scholastica juxta mentem D. Thom. ac-
ceptam. Quæ omnia constant ex ipso D. Thom.
quæst. 85. art. 3. dicente: *Ad tertium dicen-
dum, quod sicut est commutatio quedam in be-
neficis, (cum scilicet aliquis pro beneficio rec-
pto gratiam repedit) ita etiam est commuta-
tio in offensis, cum aliquis pro offensa in alterum
commissa, vel invitum punitur, quod pertinet ad
vindicativam Justitiam, vel voluntarie recom-
pensat emendans, quod pertinet ad pœnitentiam,
qua respicit personam peccatori, sicut justitia
vindicativa personam judicis. Unde manife-
stum est, quod utraque sub justitia commutativa
continetur.*

Obijes sexto ex Esparza, & aliis Recent. Quotiescumque datur diversum objectum formale, datur diversa virtus per se insula ad actum ex illo objecto formaliter eliciendum: atqui datur diversum objectum formale exclusivè præ aliis, pertinens ad pœnitentiam specialem, distin-
ctum ab honestate compensationis: ergo pœnitentia specialis stat in tali virtute, & non in vir-
ture respiciente compensationem. Major sup-
ponitur certa apud Theologos. Min. verò Pro-
batur: honestas doloris sanativi, & emenda-
tivi peccati theologici, est objectum formale dis-
tingutum ab honestate compensationis unicè
pertinens ad lineam pœnitentia: ergo &c. Con-
firmatur. Vel nulla alia virtus habet hoc
objectum formale, vel aliqua alia simul habet:
arqui utrolibet modo loqui placeat motivum
formale assignatum convenit huic soli virtuti
pœnitentia exclusivè præ aliis: ergo &c. Pro-
batur Min. si nulla alia virtus habet motivum

R. P. Gormaz Theolog. Tom. II.

formale assignatum: ergo hæc sola illud haberet;
si aliqua alia dicitur illud habere, illa non est alia,
sed hæc ipsa in sensu præsentis controver-
siae: ergo &c.

Resp. distin. Maj. Quotiescumque datur di-
versum objectum formale comitans gratiam San-
ctificantem in primario suo exercitio, conce-
do: non ita comitans, nego Maj. & distin. Min.
nego consequentiam. Ad prob. distinguo
antecedens: est objectum formale comitans in
primario suo munere, & exercitio gratiam San-
ctificantem, nego, non ita comitans, concedo
antecedens, & nego conseq. Ratio est, quia om-
nes virtutes per se insulae sunt comites gratiæ;
ac proinde in quocumque statu ille, qui habet
gratiam expeditam ad operandum, potest exer-
cere primarium munus virtutis, ut constat ex di-
ctis num. 91. Operari autem ad delendum pec-
catum commissum non ita fieri potest, ut patet
in justo accedente ad usum rationis; ac proinde
in hac præsenti Prævidentia tale objectum for-
male non potest specificare virtutem per se insula-
fam. Quæ doctrina adeò certa est apud omnes
Theologos, si ab hac præsenti controversia, vel
peritio principii præscindamus, ut vel ipsi ad-
versarii eam concedere tenentur; quod ita de-
monstrabo.

Actus, quo ego assentirer objecto connexu-
m actu fidei propter veritatem intrinsecam
actus fidei purè creatam, diversum motivum
formale est à motivo fidai, & tamē non speci-
ficat virturem per se insulam intellectus, ex eo
quod ille habitus non possit exercere suum mu-
nus primarium in omni statu, in quo justus pos-
set operari. Tum eriam actus, quo detestor
peccatum propter peculiarem, & particularē
hujus detestationis honestatem exclusivè præ
aliis, diversum objectum formale habet à motio-
vo doloris præciæ sanativi, & deletivi peccati
theologici; & tamen apud adversarios non spe-
cificat in hac Divina Prævidentia diversam vir-
tutem per se insulam, pro quo non est assignabili
lis alia, nisi ratio à nobis assignara. Unde illa
major, quam ut certam supponebant adversa-
rii, si bene expediat, & apud ipsos, & apud omnes est omnino falsa. Hinc ad confir-
mationem respondeo, nullam virtutem per se
insulam habere tale objectum formale; nec iux-
ta ordinem præsensis Divinæ Prævidentiae esse
assignabilem aliquam eum tali objecto formalis;
tunc totus adversariorum discursus corruit.

Obijes septimo instando simul solutionem
ex doctrina D. Thom. quæst. 85. art. 2. ubi hæc
habet: *Species habituum distinguuntur secun-
dum species actuum: & ideo ubi occurrit specia-
lis actus landabilis, ibi necesse est ponere specialem
actum virtutis. Manifestum est autem, quid in
pœnitentia inventum specialis ratio actus landa-
bilis, scilicet operari ad destructionem peccati
præteriti, in quantum est Dei offensa; quod non
pertinet ad rationem alterius virtutis. Unde ne-
cessum est ponere, quid pœnitentia est specialis vir-
tus: Sed in hoc testimonio assignatur pro objecto*

Fff f

fors

formali virtutis pœnitentiaæ objectum formale actus non potentis elici absq; præsupposito peccato: ergo ad virtutem per se infusam non requiritur, quod possit exercere suum munus primarium non præsupposito peccato. Confirmatur ex Ecclesiæ dicente: *Dewi qui culpa offendit, pœnitentia placari: sed objectum hujus pœnitentiaæ, quæ Deus placatur præsupponit peccatum: ergo virtus specialis pœnitentiaæ ad suum munus primarium exercendum præsupponit peccatum.*

115. Resp. concedo Major. & nego Min. quia D. Thom. solum dicit, operari ad destructionem peccati in quantum est offensa Dei, esse actum laudabilem arguentem virtutem per se infusam. Quomodo autem, vel quale debeat esse motivum talis actus, hic non explicat: declarat autem illud, & quidem perspicue sequenti art. 3. ubi dicit esse honestatem compensationis, ut constat ex verbis Angelici Praeceptoris citatis num. 76. Ea autem honestas compensationis fit ex motivo illius iustitiae, quæ extat inter Deum, & creature, ut ibidem explicat D. Th. iustitia vero operari potest non præsupposito peccato, dando quod Deo debetur, ne ipse offendatur; ex quo testimonio clare inferitur mens D. Th. pro multiplicitate habituum, cum recurrit ad querendum objectum formale, circa quod exerceri potest virtus non præsupposito peccato, prout exigunt leges præsentis Divinae Providentiae. Quapropter si ita non se habeant actus laudabiles, non arguent multiplicitatem virtutum per se infusarum, ut ostendimus num. 113. Ad confirmationem concedo Major. & nego Minor. Quia licet actus supponat peccatum, virtus illud non supponit; Sic actus compensativus furti ob motivum iustitiae supponit peccatum, & tamen iustitia virtus illud non supponit ad suum munus primarium exercendum, ut latè constat ex dictis.

116. Objicies ostavò instando iterum solutionem: Multò difficultius est hominem liberari à peccato commissio, quam præcisè elicere actum adimplativum Divinae legis, quo peccatum non committat: ergo si actus adimplativus Divinae legis specificat habitum per se infusum cum suo munere primario, ita actus emendativus peccati commissi specificabit suum habitum cum munere primario emendandi peccatum. Confirmatur primò: Virtus Perseverantiae ex eo est distinctus habitus per se infusus à reliquis virtutibus, quia perseverare afferit secum majorem difficultatem, quam præcisè primum virtutis actum elicere; sed etiam afferit distinctam difficultatem retractare peccatum ab ea, quam affectebat elicere actum bonum, quo peccatum impediretur: ergo &c.

117. Confirmatur secundò. Virtus perseverantiae non potest exercere suum munus primarium statim, atque homo habet gratiam, & expeditus est ad operandum: prærequirit enim elicentiam actuum aliarum virtutum tempore præcedentium; sed hoc non obstat, ne sit virtus

per se infusa: ergo licet habitus præ emendativus peccatorum, sive specialis pœnitentia virtus exclusivè præ aliis, non poterit exercere suum munus primarium statim, arque iustus expeditus est ad operandum, hoc non obstat, ne sit habitus per se infusus. Confirmatur tertio: Virtus iustitiae vindicativa est apud omnes Theologos vera virtus, & non minus per se infusa, quam alia virtutes morales in sensu eorum, qui tales virtutes per se infusa admittunt: atqui non potest elicere suum actum primarium, nisi præsupposito peccato: ergo &c.

Resp. omitto antec. & nego conseq. Rati est, quia virtutes per se infuse, ut constat ex dictis à num. 6. non multiplicantur ad multiplicationem majoris, aut minoris difficultatis; Liter ad credendum Mysterium Trinitatis debet dari diversa virtus Fidei ab illa, quæ creditimus existentiam unius Dei; sed multiplicatur ad multiplicationem diversi objecti formulat gratiæ in hac divina Providentia comitantur: Cum autem habitus pœnitentiaæ, qui ex solum munere primario solum deservirerit ad dilectionem actum destrutivum, & emendativum pacari commissi propter honestatem talis dilectionis, & delectationis, non respiceret objectum formale ita comitante in suo exercito gratiam habitualem, exinde talia habitus per se in multis alienis est ab ordinatione præsentis Divinae Providentiae. Dixi, omitto antecedens: nam ab solutore est omnino falsum: quia ad delendum in hac divina Providentia peccatum, solum regreditur ponere id, cui Deus remissionem peccati promisit, nimis vel contritionem perfiditer vel attritionem simul cum Sacramento; Et hoc planè non est difficultius, quam si efficere contritionem, quando tenemur illam elicere, vel actionem recipiendo Sacramentum, quando ex præcepto tenemur sacramentaliter confitendi non peccandum,

Ad primam confirmationem, iugo superolutum Maj. nam ad perseverandum non datum habitus per se infusus distinctus à virtutibus, quæ primos actus elicuerunt: eadem enim virtus Charitatis (idem suo modo de religione), quæ fecit primum charitatis actum valeat secundum, & tertium, ac proinde & secundum perseverantie: Negat debet autem confundere adversarii duo toro celo diversi homo enim attenac illius fragilitate, & mortalitate, tum etiam & occasionalibus circumstantibus ad malum allientibus, mortalem sanè habet difficultatem ad perseverandum; quam ad primum virtutis actum eleciendum; ac proinde ne virtutem habet oriosam, & ad alia declinans decidat; & ex prava sua operatione gratiam; & habitum virtutis amittat, eger speciali gratia auxiliante, à qua provenit magnum illud Perseverantiae donum, ut scimus omnes, qui legerunt Tridentinum sess. 6. can. 22. dictam

Si quis dixerit Justificatum, vel sine speciali auxilio Dei in accepta Justitia perseverare posse, vel cum eo non posse, anathema sit. Unde licet auxilio sine diversa, virtus per se infusa non est diversa, sed eadem, & quae potest luum primarium munus exercere statim, atque homo justificatus expeditus est ad operandum. Hinc

Ad secundam confirm. nego Maj. quia licet non denominetur Perseverantia à primo actu, sed à subsequentibus, potest ante actum subsequentem exercere suum munus primarium. Videntur Eximus Doctor lib. 10. de gratia cap. 8. Ad tertiam confirm. concedo Maj. & nego Min. Ratio est, quia ut ait Exim. Doct. citar. n. 90. Justitia vindicativa inter creaturam & Deum, quā creatura voluntariè se punit in compensationem peccati, non distinguitur à Justitia commutativa, sive lata, sive stricta, ac proinde primarium hujus virtutis munus non presupponit peccatum. Quapropter idem suo modo dicendum est de Justitia vindicativa inter homines. Quenam autem haec sit, controvertitur in tractatu de Justitia, & Jure. Addit autem in praesenti Exim. Doct. fortasse etiam inter homines justitiam vindicativam, prout servat æqualitatem commutativę, non esse distinctam à communī virtute Justitiae commutativa, licet fortasse addere possit imperium justitiae legalis, de quo aliis. Ex quo sit, hanc sicut, & alias virtutes per se infusa, ita habere suum primarium exercitum, ut nullo presupposito peccato exerceri possit: sic Justitia apud homines exerceri potest dando quod cuique convenient, licet secundum diversos actus diversas sortiatur denominations: sic in ordine ad legem obseruantur dicitur legalis, & in ordine ad poenam, quam reo infligit Judex, dicitur vindicativa. Imò licet Judex non possit exercere illam virtutem, quia presupponeretur peccatum Rei, nihil exinde obtinerent ad suum intentum adverlarii, cūm peccatum commissum à reo non excludat gratiam, & virtutem in Judice, sicut excludit in ipso peccatore.

Objicies nond ex Card. de Lugo. Offensa contra Deum non afferit ex conceptu suo fortali offensae injuriam Dei: ergo specialis penitentia virtus non stat in Justitia compensativa offensae Dei: Probatur antecedens: offensa unus homini contra alium non afferit ex conceptu suo formalis injuriam alterius: ergo neque offensa contra Deum afferit ex conceptu suo formalis injuriam Dei. Probarunt antecedens: si amicus petat à me librum comodatum, quo ipse valde indiger, & quem ego sine incommodo possum comodare, & tamen nolo id facere, procul dubio offendit amicum, & do sufficiens fundamentum, ut rationabiliter avertatur à me, sed non facio illi injuriam, cūm nullum jus habeat in librum meum: ergo &c. Confirmatur: Si ab amico furarer librum, aut vestem, non solum facerem injuriam, sed offendam distinctam ab illa injuriam furti: illa enim

furti injuria omnino cessaret restituto postea libro, vel ueste; adhuc tamen maneret in affectione prudentum sufficiens fundamentum, ut ille maneret aversus, donec illi etiam professa satisfacerem: ergo &c.

Resp. primò nego antecedens. Ad prob. nego antecedens. Ad prob. dist. Maj. procul dubio offendit amicum, faciendo illud in circumstantiis, in quibus appareret aliquale vilipendium, inhonoratio amici, aut quid simile, conciliter nego Maj. & dist. Min. nego consequ. Ratio est, quia dominum proprietatis pertinens ad Justitiam contrapositè ad dominum jurisdictionis pertinens ad obedientiam, respicit omnia bona propria Domini, scilicet divitias, honorem, famam, autoritatem, & id genus alia. Quapropter actio contra honorem alterius est laetus juris proprietatis, quod reperitur in altero, ac proinde quæcumque si inhonoratio amici, est amici offensa, & injuria. Unde si apud homines illa negatio libri reputaretur vilipendium, aut quid simile, esset offensa & injuria amici, & teneretur alter juxta inhonorationis qualitatem pro illa satisfactionem dare amico. Quapropter si contra nullum jus amici esset, non esset illius offensa.

Ad confirm. conc. antec. & nego consequ. Duplex enim est offensa, ut explicant Theolog. in tract. de peccatis, & perpetram adversarius in praesenti confundit: alia quippe est realis, & alia personalis. Offensa realis stat in materia rei entitate ablata domino: Sic qui à Petro furatur equum, facit offensam realem, & ablato equi dicitur offensa realis, quae solum mensuratur ad mensuram rei ablatae, adeoque restituto equo cessat offensa realis. Alia est offensa personalis, quae est inhonoratio personæ offensæ, & crescit geometricè ad incrementum dignitatis personæ offensæ, & hæc in praesenti consideratur à Theologis: Dicitur enim offensa theologica, pro ut est contra Deum; quod accuratè prænotavit D. Thom. cit. num. 76. dicens, quod pœnitens dolet de peccato commissio, in quantum est offensa Dei, cuius compensationationem intendit specialis pœnitentia virtus.

Hæc autem omnia respiciunt jus proprietatis Dei, sicut apud adversarios, & omnes Theologos jus jurisdictionis est bonum proprietatis superioris distinctum ab aliis, quia hoc est tale ad imperandum, & non alia proprietatis bona; Unde quævis offensa est contra verum jus offensæ. Deus autem, quidquid sit apud homines, dimissa offensæ personali, offensam realem etiam dimittit; ac proinde compensatio unius ex Divina ordinatione est compensatio alterius. Ex quibus apparet absque gravi fundamento discessisse adverlarium à communī sententia Theologorum. Verum neque indigens his principiis quantumvis veris ad argumenti solutionem. Quapropter

Resp. secundò: omisso ante, cum suis probationibus, & nego consequ. Ad probationem, omisso etiam præmissis nego consequ.

Ratio est, quia sive omnia peccata sint stricta iniuria contra Deum, sive non, adeoque sint contra strictam justitiam, sive non, certum est, esse Dei offendam, ac proinde contra jus Divinum sive latè, sive strictè sumptum, contra quamcunque virtutem oppontantur. Propriètè si sit offensia levis, potest Deus ex jure suo peccatorem punire, & si sit offensia gravis, non solum punire, verum etiam conciper rationabiliter aversionem adversus peccatorem, dohac offensia remittatur. Cum autem ad remissionem illius destinaverit Deus compensationem per actum pénitentiae, quæ sit perfecta contrito extra Sacramentum, vel attrito cum Sacramento, & sic de aliis operibus meritorioriis, & satisfactoriis, virtus compensativa tendere potest ad ponendam compensationem offendae, quam exigit illud jus, in quo stat ratio justitiae illius, quæ intercedit inter Creaturam, & Deum. Compensatio autem potest esse, vel præservativa, quando apponitur, quod exigit jus Dei, ne offendatur, nimis quando apponitur res præcepta, vel reparativa, quando apponitur, quod delinavit Deus, ut offensia facta remittatur, nemp̄ satisfactio ab ipso designata. Cum autem satisfacere, sive præservare, sive reparare, sit munus justitiae, ea de causa hæc poenitentia specialis est virtus justitiae.

125.

Quare si ex hac virtute justitiae elicatur actus pénitentiae, qui sit contritio perfecta, erit compensatio, quam & jure suo exigit Deus extra Sacramentum ad remittendum peccatum quoad culpam, & poenam æternam. Eodem modo dicendum de attritione cum Sacramento. Ad satisfaciendum verò pro temporali poena, quæ non sit remissa, admittit Deus reliquos supernaturales virtutum actus, sive à pénitentia elicitos, sive ab ipsa imperato ex dictis num. 85. Cum autem totum hoc procedat à justitia, sive eliciente, sive imperante, quando sit ex motivo compensationis pertinet ad justitiam: licet enim idem peccatum secundum diversas formalitates possit opponi diversis virtutibus, ut sacrilegium justitiae, & religioni, adulterium temperancie, & justitiae, & sic de aliis, ex eo, quod Deus posita compensatione ab ipso misericorditer ordinata remittat totum peccatum, pro quo nulla Creatura de condigno satisfacere poterat; exinde apparet clarum, quomodo tota compensatio à justitia procedat. Hic autem est legitimus Tridentini sensus fess. 14. cap. 2. De Sacramento Pénitentiae dicens: Alius est præterea Baptismi, & alias pénitentiae fructus: per Baptismum enim Christum induentes nova prorsus in illo efficiunt Creatura, plenam & integrum peccatorum omnium remissionem consequentes, ad quam tamen novitatem, & integratatem per Sacramentum Pénitentiae sine magnis nostris fletibus, & laboribus, divina id exigente justitia pervenire inequaquam possumus. Expendantur illa verba divina ex gente justitiae, & apparebit universa doctrina nostra firmissime roburata.

Objicies decimò. Habitus compensationem justitiae non potest intendere compensationem seu satisfactionem aequalem pro peccato, cum ipsa sit impossibilis creaturæ, deinde non potest intendere inæqualem: ergo nullam probatur secunda pars antecedentis. Sicut est in honestum velle satisfactionem aequalem, ita in honestum velle inæqualem, est enim perinde ac nolle satisfacere: ergo &c. Resp. diffingendo secundam partem antecedentis: non potest intendere inæqualem, quia inæqualem concedo: quia hæc, & non alia est impossibilis creaturæ: imò & quia hæc est à Deo pro pacifici remissione destinata, nego antecedens. Ad prob. diff. antecedens: est in honestum velle inæqualem, quia inæqualem, concedo: quia à Deo destinatam pro remissione peccatorum, & prout non est alia impossibilis creaturæ, nego antec. & conseq. Ratio est, quia sicut est naturæ rationali disforme, ac proinde in honestum quod creatura potens dare satisfactionem aequalem, nolit dare nisi inæqualem; ita est naturæ rationali conforme, ac proinde honestum, quod creatura non potens dare satisfactionem aequalem, sed inæqualem à Deo destinatam, nolit dare. Cum autem ad hoc tendat pénitentia virtus, sive habitus compensativus, est honesta illius tendentia.

Objicies undecimò. Si specialis pénitentia virtus intenderet compensationem juris divini offensi, prout à nobis explicatur, non effectus moralis, sed theologica: sed virtus justitiae, quæ inter Deum, & creaturæ intercedit non est theologica, sed moralis: ergo &c. Maj. prob. Si ita intenderet compensationem juris offensi, eo ipso nollet Deum esse offensum; sed nolle Deum esse offensum est amare bonum Dei, quod spectat ad charitatem: ergo &c. Hoc argumentum pucat esse difficultimum Card. de Lugo, præterim propter patitum virtutis spei, ut infra constabit: Non patet molestem facetur Arriaga: nec difficultum esse in eorum principiis. Est autem facile à nobis solubile ex principiis positis à num. 96, ex qua

bus
Resp. nego Maj. Ad prob. diff. Maj. Nolle Deum esse offensum, quarenus Deum non est offensum est bonum Deo, nego: quarenus est bonum pénitenti, concedo Maj. & diff. Maj. est amare bonum Dei, quia bonum Deo, nego Min. quia pénitenti bonum, concedo Min. rem, & nego conseq. Ratio est, quia amare bonum alterius, non quia alteri, sed quia ambi bonum, potius est amare me, quam amare alterum: ad charitatem autem, quæ est virtus theologica, attinet amare bonum Dei, quia bonum Deo, & odio prosequi offendam Dei, quia Deum malam. Ad justitiam verò, quæ est virtus materialis, attinet amare bonum compensationis, & illæfionis juris Dei, non quia Deo bonum, sed quia satisfaciens bonum. Sic quando valde quis satisfactionem facere inimico, quæ illæf. bona, ex eo non amat illum, quia non valde

Satisfactionem, ut illi bonam, sed ut bonam satisfaciendi ex num. 98.

Objicis duodecimò instando solutionem. Spes est virus theologica, sed solum habet pro objecto formaliter bonitatem visionis terminatam ad Deum: ergo ex eo, quod specialis penitentia virtus habeat pro objecto formaliter bonitatem compensationis terminatam ad Deum, erit virtus theologica. Respondeo, concedo Maj. & nego Min. quia Spes theologica haber pro objecto Beatitudinem concretè sumptum constitutam ex formaliter, & objectiva; scilicet ex ipso Deo posse, & ejus possessione; quod concretum desideratur, & speratur per actum spei theologicae, ac proinde habet pro objecto formaliter aliquid divinum. Tum etiam habet pro objecto alia praedicta divina; ut condonationem peccatorum, & alia hujusmodi, ut dicitur in tract. *De spe.* *Imò actus spei, cum non solum includat formalitatem desiderii; sed etiam fiduciam, habet secundum hanc formalitatem pro objecto formaliter ultimato Deum auxiliatum ex dictis num. 96.* Unde licet non induceret rationem theologicae virtutis à formalitate desiderii, prout desiderat beatitudinem concretè sumptum ut speranti bonam, illum planè inducit propter formalitatem fiduciae, quæ verè innitur Deo ut auxiliatori. Specialis autem iustitiae virtus solum exigit compensationem propter compensationis honestatem, quam amare possum, quin per illum actum amem Deum, ut constat ex numero Superiori. Etenim non amo compensationem, quatenus per illum sum possessorum immediate Deum, sed præcisè illum amo propter se ipsum, quia ipsi mihi bona est.

§. III.

Objicis decimotertio instando iterum solutionem: Eatenus penitens amat compensationem peccati, quatenus intendit peccati ablationem: atque ablatio peccati non solum dicit honestatem compensationis, sed etiam divinam condonationem: ergo penitentia non solum habet pro objecto formaliter honestatem compensationis, sed etiam bonitatem Divinam condonationis, ac proinde eirt virtus theologica non minus, quam spes. Confirmatur primò. *Jus Dei éatentis se habet respectivè ad creaturas, quatenus materia prima respectivè ad forminas, & sicut ignis respectivè ad combustionem ligni.* Si enim materia prima non habet dispositions ad formam ignis, non exigit formam ignis; & si ignis non sit approximatius ligno, non exigit id comburere. Pariter si non detur præceptum Dei, non exigit jus Divinum compensationem præservativam, ne laedatur, bene verò posito præcepto, cum tunc laedatur, si non apponatur res præcepta: tum etiam si non detur peccatum, non exigit compensationem reparativam, bene verò posito peccato: ergo compensatione reparativa, quæ intenditur à peni-

tenti, formaliter respicit deletionem peccati, ac proinde & divinam condonationem, quæ est formalis deletio peccati. Confirmatur secundò: penitentia non potest intendere, quod peccatum præteritum non sit præteritum, sed solum quod peccatum præteritum non sit conditio, aut terminus; quo præsupposito jus divinum exigit, quod Deus concipiatur aversionem contra peccatorem, etimique puniat. Sed hoc est formaliter velle divinam condonationem: ergo &c.

Resp. dist. Maj. quatenus intendit peccati ablationem, ita ut ablato; & condonatio peccati sit motivum actus spei præcedentis actum penitentiae, concedo: ita ut sit motivum actus penitentiae, nego Major. & dist. Minor. dicit divinam condonationem, secundum quod dicit pro formaliter remissionem peccatorum, quam spectat penitentia, concedo: secundum quod dicit pro honestate actus compensativi eliciti, & imperati à penitentia, nego Major. & conseq. Ad primam confirmationem, concedo antecedens, & dist. conseq. eodem pacto, quo supra. Ad secundam confirmationem, nego Major. nam virtus specialis penitentiae solum intendit honestatem actus, quatenus compensativam ex ordinatione divina juris Dei offensum licet ad illum elicendum, aut imperandum præcedat spes remissionis peccati, & aliædæ positiones assignatae à Tridentino less. 6. cap. 6. quas propter utilitatem doctrinæ, & solidam nostræ explicationis solutionem, breviter insinuabo.

Peccator enim ante actum penitentiae cognoscit per fidem ea, quae divinitus promissa sunt in ordine ad remittendum peccatum, nempe deletionem peccati, si facti peniteat. Exinde timens divinam iustitiam, advertit penitentiam esse necessariam in hac divina Providentia ad remissionem peccati, etiamque cum auxilio, quod Deus offert, posse liberè elicere peccatore. Tunc concipi spem remissionis, sicq; imperat actum penitentiae. Unde licet actus spei imperans habeat pro objecto divinam condonationem, quam amat, adeoque sit amor Dei, actus penitentiae imperatus non habet pro objecto formaliter divinam condonationem, sed honestatem, in quam tendit, ut divini iuris compensativam: valde namque diversum est, prærequiri eos actus ad penitentiam elicendam, aut ea prærequisita esse objectum formale actus penitentiae. Precedunt quippe aut formaliter, aut virtualiter, ut docent Theologi in tractatu *De justificatione*, actus fidei, actus timoris, actus spei, sive dilectionis Dei: Sed actus subsequens penitentiam non habet pro objecto formaliter objecta eorum actuum præcedentium, ut patet ex dictis à num. 93. Si autem aliquando idem actus habeat motiva plurium virtutum, non ab una, sed à pluribus elicierur.

Quapropter Concilium Tridentinum less. 6. cap. 6. loquens de peccatoris præparatione ad justificationem doctrinam nostram per hæc

verba proponit: *Dispontantur autem ad ipsam justificationem, dum excitati divinā gratiā, & adjuti fidem ex auditu concipientes, libere mouentur in Deum, credentes vera esse, quae divinitus revelata, & promissa sunt, atque illud in primis, justificari impium per gratiam ejus, per redemtionem, quae est in Christo Iesu, & dum peccatores se esse intelligentes, à divina iustitia timore, quo utiliter conciuntur, ad considerandam Dei misericordiam se convertendo, in spem eriguntur, fidentes Deum sibi per Christum propitium fore, illumquę tanquam omnis iustitia fontem diligere incipiunt: ac propterea mouentur adversus peccata per odium aliquod, & detestacionem, hoc est per eam pénitentiam, quam ante Baptismum agi oportet.* Exinde si peccator imperet pénitentiam sufficientem ad justificationem extra Sacramentum, necesse est, ut imperet contritionem perfectam, quae est ultima disposicio ad gratiam. Si autem tendat in actum pénitentiae ex motivo compensationis, erit actus pénitentiae specialis; si vero ex alio motivo, erit actus pénitentiae universaliter, & theologice sumpta, ut ex dictis tota sectione præcedenti constat.

134. Objicies decimoquarto: actus pénitentiae vult compensationem facere, non quidem hominibus, sed Deo pro offensa commissa: sed hoc ipso habet Deum pro objecto formale; adēque compensationis actus est Theologicus: ergo, Probatur Maj. Ex eo quod velit facere compensationem Deo, compensatio respicit Deum tanquam objectum cui; sed non potest respicere Deum tanquam objectum cui, quin illud habeat tanquam objectum formale: ergo &c. Probatur Minor. actus, quo volo Petro bonum, quia ipsi bonum, habet pro objecto formalis bonitatem Petri: sed non ex alia causa, nisi quia respicit Petrum ut objectum cui: ergo &c.

135. Respondeo distingo Major. sed Deo præsupposito, ut creditor, conced. repræsentato ut bono amabili nego Major. Minor. & consequen. Ad probationem, dist. Major. tanquam objectum cui præsuppositum ut creditorem, conced. repræsentatum ut bonum amabile, nego Major. & distincta Minor. nego consequen. Ratio est, quia creditor est ille, cui aliquid debetur, adeoque res illa, quā debitum solvit, habet in se suam bonitatem compensativam, quae est totum illud bonum amabile, quod proponitur ad imperandum actum compensativum. Unde ille, cui debitum solvit, non proponitur ut bonum amabile ad talem actum eliciendum, sed purè ut terminus cui, sive obliquum objecti formalis: purus autem terminus cui, sive obliquum objecti formalis non est objectum formale illius actus amoris: objectum quidem formale est illa bonitas movens ad amorem, quae est distincta ab ipso creditore. Sic quando volo solvere centum, quae debo inimico, objectum formale est bonitas relucens in ea compensatione: inimicus autem est purus terminus cui, sive obliquum talis objecti formalis,

proponitur enim ut creditor, & non ut bonum amabile ad eliciendum talem actum.

Quare Religio non est virtus theologicæ, sed moralis; quia solum respicit Deum ut creditorem in ordine ad cultum, quem debemus praefare Deo, adēque bonitatem relucenter in cultu respicit ut objectum formale. E contra verò contingit, quando volo Petro bonum, quia ipsi bonum, tunc enim bonitas Petri proponitur ut objectum formale talis actus: implicat enim in ipsis terminis, quod aliquod objectum proponatur ut bonum amabile movens ad actum, quin sit objectum formale amarum per ipsum actum. Sic repugnat, quod fuit proponatur mihi ut bonum amabile movens aliquid medicinam, quin actus, quo volo medicinam, non attingat ut objectum formale datum sanitatem. Ex qua regula infertur plura principia ad cognoscenda varia objectiones malitia voluntatis.

Objicies decimoquinto: in tantum peccatis contra iustitiam, & potest elicere alium compensativum proper honestatem compensationis, in quantum per illam actionem laddatur jus, vel dominium alterius: ac qui jus, vel dominium Dei laddat Creatura non potest: ergo &c. Confirmatur primò: jus proprium Dei est perfectissimum; sed si laddat potest perfectissimum: perfectissimum enim est illud jus, quod laddat non potest: ergo non potest dari virtus ad jus illud non laddandum, sed laetus refaciendum, magis quam callitus, sed virtus ad reprimendos motus in honestate in Angelo. Confirmatur secundò: si daremur illis iustitia inter creaturam, & Deum, qui eum alteri iustitie abstulisset iustus esset non nullus in Dominum equi, sed etiam contra Deum, & deficiente Domino equi teneretur eum reflectente Deo, ac proinde commissu quocunque pacato, statim teneretur peccator ponentes, sicut in humanis teneretur statim restituens, sed commode potest. Confirmatur tertid, scilicet, & volenti non sit injuria, quam quidem nullus patitur nisi invitus: ergo neque sit injuria Dei scienti, & non impediens, cum posset, hoc item interpretative, & moraliter est confitendum in actionem illam.

Refp. dist. Major. In quantum laddatur jus, vel illud diminuendo, vel uerendo, aut non uendo rebus Domini invitò Domino, conced. laddum diminuendo jus, nego Major. & diffin. Min. nego conseq. Ratio est, quia cum jus Deficit in ordine ad actus nostros liberos, & cōseq. in ordine ad eos, qui possunt à nobis posse & non ponit, quando exiguntur; si quando exiguntur, non ponantur, licet non laddatur ius Dei, diminuendo jus, cum in se sit inammissibilis, laddatur tamen non ponendo rem in invito Domino, ad quam ex jure tenemur, ac proinde committitur iustitia. Ad primam confirmationem, concedo Major. & distincta uero Minor. nego conseq. quia de ratione perfectissimi dominii moralis non est, quod non possit phis

ab aliquo impeditur in usu suarum rerum, sed solum quod habeat quis potestatem moralem aliquid exigendi tanquam suum, ita ut sine injuria negari ei non possit; alioquin non esset dominium morale perfectissimum, cum non esset dominium in actiones creatas liberas.

139. Ad secundam confirmationem, concedo antecedens, & nego conseq. quia Dominum est potestas utendi re aliqua: cum autem Deus semper habeat potestatem utendi equo, prout voluerit, sub cujuscumque sit potestate, non indiger ea restitutio, quia indiger homo. In modo ostendit Deus in scripturis, se nolle eo modo satisfactionem sibi fieri, quo hominibus, quibus bona ablativa restituiri debent, sed solum perit sibi satisfieri per veram penitentiam. Quare qui pecavit contra Deum, non eliciendo actum charitatis, aut obedientiae, non tenerus postea elicere alium actum charitatis, aut obedientiae, ut ex fidelium praxi; & communis omnium sensu constat. Ex quo generalis ratio justitiae transcendens omnia peccata non obligat erga Deum ad hanc restitutioem offendit realis; neque opus est eam in confessione explicare, cum jam comprehendatur sub quocumque peccato, sicut generalis ratio inobedientiae erga Deum.

140. Si autem contineret non solum eam generalis rationem, sed insuper peculiarem in iustitiæ v.g. si quis Deum infamaret, falsum de eo doctrinam spargens, & esset periculum, ne latius serperet, ex communi fideliū sensu deberet eam statim revocare, & errorem illum ex hominum mentibus, quibus ipsum inseruerat, collere; illudque peccatum in confessione aperire. Satis enim ex hoc communi fideliū sensu inferatur, Deum huic juri non cessisse, neque restitutioem ad aliud tempus prolongasse. Ex quo magno discrimine inter Deum, & homines tenet communis hodiis Theologorum Sententia apud Eximium Doctorem dlp. 15. De penitentia sect. 5. Tannerum disp. 6. qnest. 6. dub. 3. Carleron disp. 43. sect. 5. & alios non obligati creaturam statim post peccatum admisimus Deo pro illa injuria satisfacere, quia homines rebus suis spoliati non possunt, per se loquendo, eam independentiam habere ab aliis, quam si res suas retinerent: id est que ad inopiam redasti, facilius contempnuntur, & vilipenduntur. Deus autem eam semper habet independentiam, nec omnia peccata provocant ad contemptum. Quare restitutio apud homines statim obligat; apud Deum vero ea solum, quae pecularem Dei contemptum, aut similem titulum habebet: de reliquis permisit hominibus compensationem pro tempore longiori, ut dicimus, cum agemus de precepto penitentiae.

Ad terciam confirmationem distinguo antecedens: scienti, & volenti non retinere jus, cui potest cedere, concedo, scienti & volenti retinere jus, nego antecedens & conseq. Ratio est, quia stante voluntate, quia Dominus vult retinere jus ad rem suam, & omnes illius usus, facit

injuriam alteri¹, qui invito Domino re illa utitur. Talis autem voluntas presumitur stare, donec non innoteat Dominum cedere juri suo. Quia de causa voluntas, qua cedit, dici solet voluntas signi contradistincta à voluntate non significativa cessionis: Recta enim ratio dictat, non esse utendum re aliena, nisi de licentia Domini, quae per expositam voluntatem signi conceditur, non vero per puram voluntatem non impediendi, etiam cum commodè posset. Sic qui furem videns auferentem rem suam, non prohibet, patitur injuriam, & datur ei juxta leges actio in furem, etiisque de injuria postularo poterit.

Sic etiam, dum quis patienter fert alterum, qui eum convicis lacerat, & infamauit, quem tam corripere, & impeditre potest, non propriè liberatur infamans à peccato injustitiae, nec ab obligatione satisfaciendi, & famam restituendi. Sic injuriam maximam intulere martyribus Tyranni, esto illi libenti animo passi sint, se torqueri, & occidi. Nec sufficit ad cedendum præcisa traditio Physica rei sua in circumstantia, in quibus recte presumitur nolle Dominum juri suo cedere, ut patet in solvente usuras, cui in hoc sit injura, & usurarius teneret ad restitutioem. Quare sine voluntate signi à nobis exposita non fit cesso, aut translatio juris. Exinde cum voluntas Domini nolit cedere juri suo, ne offendatur, licet peccata permittrat, non sufficit permisso, ne peccatum sit offensa Dei. Cæterum de his latius agemus in tractatu De justitia. Hec autem satis sint ad solutionem praesentis difficultatis. Ex dictis

§. IV.

Fest primū: non posse remitti offenditam pro ipso instanti, pro quo committitur. Ratio est, quia in instanti, in quo committitur offensa est contra voluntatem offensi illam prohibentem, ac proinde contra ipsius jus satis manifestatum: adeoque repugnat, quod pro eo instanti deruit voluntas signi cessiva illius juris: daretur enim in illo instanti jus offensi, adeoque daretur, & non daretur offensa, quod ex ipsis terminis implicatur, ut per se patet. Unde solum potest dari in illo instanti voluntas signi, quia offensus ostendat, quod pro sigmo sequenti desistat ab illa voluntate, & ceder juri offensi, quo offensa destruatur, & remittatur. Sic in instanti, in quo Deus vult effaciter producere Petrum, non potest simul velle illum non producere, licet possit in illo instanti elicere voluntatem destruendi Petrum, vel illum non conservandi in instanti sequenti. Scio plures Recentiores in hac questione plurimum immorari, sed opus non est tempus impendere in re, quae ex principiis nostris adeo clare deducitur, & quae nullam assertare utilitatem, nec doctrinam ultra principia à nobis expositam. An vero remissio divinae offenditae possit fieri non solum per formam intrinsecam, sed etiam per extrinsecam condonationem, solet hic exagitari. Cæterum quia anno proximo clauso tradita, & resoluta solidè, & ingenicè fuit

fuit in tractatu *De gratia*, libenter illam omitto.

144.

Fit secundo, pro instanti, pro quo committitur offensa gravis Dei, dari verum jus ad inimicitiam inter Creaturam, & Deum. Ratio est, quia pro eo instanti datur vera offensa Dei, sive iustitiae strictae, sive latæ opponatur: gravis autem offensa Dei, quandiu durat, indispensabiliter assert verum jus ad inimicitiam inter creaturam, & Deum: nequit enim Deus pro instanti, in quo durat illa offensa, eam non reprobare, ut legis suæ graviter transgessivam, ac proinde nequit non reprobare graviter causam per se illius actionis elicitavam, ex qua necessaria gravi reprobatione oritur necessaria gravis displicentia. Insuper actus ipse offensa present creaturam creatori, & complacentiam creature displicentiæ creatoris. Quibus positis existat in Supremo Domino verum jus ad inimicitiam, dixi in *Supremo Domino*; nam hoc jus ad inimicitiam non extat in Creatura offensa, utpote Creatura subiecta est Deo ut Domino, qui inter viatores tales prohibet inimicitiam, præcipiens, ne odio habeamus inimicos, sed ut illos diligamus, & ipsi, qui est per essentiam Jux, reservemus vindictam ex illo ad Rom. 12, nulli malum pro malo reddentes, providentes bona non tantum coram Deo, sed etiam coram hominibus: Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus pacem habentes, non vos metipos defensiones carissimi, sed date locum ira, scriptum est enim: mibi vindictam, & ego retribuam: dicit Dominus. Hinc

145.

Fit tertio: offensam facti, & jus offensi esse metaphysicè inseparabilia. Ratio est, quia offensa facti stat in actione, quæ fit contra jus alterius nolentis tali juri cedere, imò prohibentis, ne fiat contra jus suum. Cæterum si non esset contra jus illius, jam non esset illius offensa: atque est metaphysicè impossibile, quod actio sit contra jus offensi, & quod non detur jus offensi: ergo &c. Unde si actio est circa jus alterius, revera dabitur jus alterius: & si actio est contra jus alterius in existimatione, dabitur jus alterius in existimatione. Fit quartò: remissionem offensæ dicere etiam duo inseparabilia, nempe & offensam extitisse, & illam destrui. Cæterum, cum offensa, quæ extitit non perseveret physicè, sed moraliter, destrucción non debet tendere, ad faciendum, quod offensa non extiterit, sed ad tollendam denominationem moralem. Denominatio autem moralis stat in eo, quod offensa commissa denominat peccatorē debitorem, ad eum modum, quo furtum commissum denominat furem debitorem, donec ponatur, & admittatur satisfactio condigna, vel donec creditor, si ve offensus eliciat actum voluntatis aequivalenter tali satisfactioni condignæ, nimirum quo se placatum offendat eodem modo, ac si posita, & admissa esset condigna satisfactio. Unde hic actus vocari solet cœlio juris offensi: ac proinde est vera remissio. Exinde

146.

Fit quinto: non posse offensam existere Physicè, quin existat moraliter, bene verò è contra-

Ratio est, quia existere moraliter nihil aliud est, quam existere denominationem transgressionis juris offensi non remissam. Cum autem existat offensa pro instanti, pro quo committitur, & existit Physicè; exinde nequit existit physicè, quin existat moraliter. Pro inde verò sequenti, si non remittatur, eis non existit physicè offensa, manet tamen denominationem transgressionis juris offensi non remissa, ac proinde existet moraliter, quin physicè. Unde est impossibilis si illa transgressio, antequam offensa committatur, etiam est impossibiliter remissio offensæ ante commissionem offensis: alio pro instanti, pro quo offensa committitur, esset, & non esset offensa, similique esset, & non esset jus offensi. Norandum autem est difficultas inter destructionem offensæ habitam per condonationem offensæ positam ab offensi, vel per condignam satisfactionem positam ab offensi, consistens in eo, quod offendens habet datum solvendi, aut patiendi; ac proinde, si non solvat, ipsi imputatur, quando non defuerit offensa: Offensus verò non habet debitum condonandi; ac proinde si offensa per condonationem non defruatur, non impuniter offendit. Quare offendens vocatur causa conservativa fensis, scilicet autem offensus.

Fit sexto: de potentia absoluta possedit Dei remittere unum mortale sine alio: Raro est, quia potest cedere juri offensi relipsum unius, & non respectu alterius pro libito suo. Hoc autem in praesenti Providentia non sic, quia Deus crevit non remittere unum mortale, alio non missio, cum lethale remittatur per gratiam cum omni mortali incompossibilem; id est, cum Deus penitentiam omnium peccatorum ad peccati remissionem. Quare author libidinosa & falsa penitentia apud August. tom. 4. cap. 9. iecit, Deum non fore fiduciam in promissione aliter faceret: postquam enim toto eo capitulo non declaravit ea, quæ separantur potentiam tentiam a fallax, & dixerit: totum enim honestum fandavit in Sabbatho, quia & Corpus ab infirmitate, & animam ab omni contagione liberavit, indicans penitentem eportare simul dolere de crimen orto in anima, & corpore; postea est ad finem capituli ita subiungit: Quodam enim mortalitas infidelitatis est, ab illo, qui iustus, & iusta est, dimidiam sperare veniam. Quo in intentu posita nimis haec divina promissio, expendenda sunt testimonia dicentia: non posse Deum unum mortale sine alio remittere: homo autem, cui unum sine alio remitteretur, non exinde est esset Dei amicus, sed inimicus, non quidem ratione peccati remissi, sed ratione non remissi, ad malum enim sufficit quicunque detinet. Unde illa cœssio non esset amor amicitie, sed pœna benevolentie, quo afficiunt enim

Deus erga peccatores,

* * *

DISPUTATIO

DISPUTATIO III.

DE OBJECTO MATERIALI, ET FORMALI
VIRTUTIS POENITENTIAE.

148. **N**on agimus in praesenti de objecto materiali Poenitentiae, sumpta virute in tota latitudine; diximus enim à num. 20. & 67. omnes virtutes per se insulas voluntatis, utpote habentes objectum formale concomitans gratiam, posse exercere suum munus primarium, quamvis nullum peccatum in subjecto presupponatur, ac proinde posse elicere plures actus, qui neque sint dolor, neque detestatio de peccato commisso: adeoque neque actus poenitentiae theologicae, aut restricte sumptae. Agimus ergo de eo objecto materiali, & formali, quod habet ille actus virtutis, à quo virtus illius elicita, aut imperativa appellatur Poenitentia; sive quod idem est, vocatur poenitentia quà talis. Ceterum cum verus, & rigorosus poenitentiae actus ex intrinseca, & essentiali sua tendencia non solum sit fuga mali, sed etiam aut semper, aut sere semper sit amplexio boni: communis enim Thologorum contra Lugo, & Arriagam negat ac. s pure averfivos; illi autem, qui eos admittunt, fatentur, raro voluntarem pure averfive se exercere, adeoque ita fugere malum, ut actus fugae à malo sit amplexio oppositi boni: ea de causa Theologi in praesenti querunt, quodnam sit objectum formale tunc fugae, tum prosecutionis Poenitentiae quà talis.

SECTIO I.

Resolvitur controversia.

S. I.

149. **A**skero primò cum Eximio Doctore quæst. 2. sect. 1. Objectum materiale immediatum poenitentiae quà talis per modum fugæ, non solum est peccatum à poenitente commissum, sed etiam lethalia omnia, qua ab illo possunt committi. Probatur primò: Illud est objectum materiale immediatum poenitentiae quà talis per modum fugæ, quod immediatae fugere potest poenitentia per illum actum, per quem poenitentia denominatur: atqui poenitentia per talum actum non solum potest immediatae fugere peccatum à poenitente commissum, sed etiam omnia lethalia, que ab illo possunt committi: ergo &c. Probatur Min. Poenitentia quà talis, ut constat ex dictis à num. 15. & 94. elicit actum, qui est animi dolor, & detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero: sed talis actus, ut per se patet, non solum immediatae fugere peccatum à poenitente commissum, sed etiam omnia lethalia, qua ab illo possunt committi, imò si non ita fugeret, non esset sufficiens ad impii justificationem, ut in secunda parte hujus tractatus constabit: ergo &c.

R. P. Gormaz Tholog. Tom. II.

G g g

ad huc

150. Confirmatur. Actus poenitentiae quà talis sufficiens ad justificationem impii cum Sacramento, sive sit actus poenitentiae universaliter, & theologice sumptæ, sive poenitentiae in restrictione scholastica acceptæ, ita fugit offenditam lethalem Dei, ut voluntatem peccandi excludat: atqui actus fugientis peccata commissa, simulque excludens voluntatem peccandi lethaliter non solum respicit immediate, tanquam objectum materiale per modum fugæ, peccatum à poenitente commissum, sed etiam omnia lethalia, quæ ab illo possunt committi: ergo &c. Consequenter, & Min. paret: quia si peccator proponat ex infinitis peccatis mortalibus possibilibus nullum lethale committere præter hoc, evidens est per illum actum non excludere voluntatem peccandi lethaliter. Maj. vero probatur: actus poenitentiae theologice sumptæ expositus à Tridentino est contritio, sive perfecta, sive imperfecta: atqui ea contritio non solum doler de peccato commisso, sed etiam excludit voluntatem peccandi lethaliter: ergo &c.

151. Prob. Min. Si est contritio perfecta, ita est incompossibilis cum voluntate peccandi lethaliter, ut sit ultima dispositio ad gratiam, adhuc extra Sacramentum, ut definit Tridentinum. Si vero est contritio imperfecta, seu attritio, non potest esse verus poenitentiae actus ad justificationem impii in Sacramento sufficiens, si hanc voluntatem peccandi non excludat, ut constat ex ipso Tridentino sess. 14.c.4. dicente: *illam verò contritionem imperfectam, que attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex' gebenna, & penarum metu comamuniter concipiatur, si voluntatem peccandi excludat cum spe venia -- quamvis sine Sacramento poenitentia per se ad justificationem perducere peccatum nequeat; tamen cum ad Dei gratiam in Sacramento poenitentie impetranda disponit: ergo &c.* Confir. In eo distinguitur actus poenitentiae sufficiens cum Sacramento ad justificationem impii ab aliis, qui possunt elicere poenitentia; quod iste, vel extra, vel saltem intra Sacramentum sufficit ad justificationem; alii autem non ita, sed ad remissionem venialis, aut quid simile, ut suo loco dicimus: atqui licet in hac Providentia possit remitti unum veniale, alio non remitto, non ita evenit in mortali, quod in hac providentia nequit remitti, alio mortali non remitto: ergo licet actus poenitentis circa veniale non debeat esse fuga respectu omnis venialis; actus poenitentiae theologice sumptæ circa mortale non remissum debet esse fuga respectu omnis mortalis.

152. Respondebis primò cum Dicastillo, non requiri ad actum verum poenitentiae theologice sumptæ circa mortale non remissum propositum

ad huc virtuale non peccandi de cætero, sed sufficere propositum non committendi iterum peccata, de quibus se penitens accusat, aut quæ commisit: ac proinde Pænitentiam non respiceret tanquam immediatum objectum materiae, aut virtuale peccata, quæ committi possunt. Ratio ejus est, quia ille est verus actus pænitentiae theologi cè sumptæ circa mortale non remissum, qui ex Tridentino requiritur ad valorem Sacramenti, licet non sufficiat ad Sacramentum frumentum, adeoque maneat Sacramentum validum, & informe, sicuti de Baptismo diximus in suo tract. à n. 24. Ad valorem autem Sacramenti pænitentiae sufficit propositum non committendi iterum peccata, de quibus pænitens se accusat, aut quæ commisit, licet non sufficiat ad frumentum Sacramenti. Cæterum responsio ista, & falsa est, & rationem nostram nequaquam disolvit. Quapropter

153. Contra primò: Licet ille actus non haberet pro objecto materiali omnia lethalia, quæ à pænitente possunt committi, non repugnat alter actus à pænitentia quæ tali elicitor, qui fugiat ea omnia lethalia, sed hoc sufficit, ut ea omnia sint objectum materiale pænitentiae per modum fugæ, ut per se patet: ergo &c. Contra secundò: Ut aliquid sit objectum materiale unius Scientiæ non requiritur, quod attingatur ab omni actu illius Scientiæ quæ talis, sed sufficit, quod ab aliquo actu illius Scientiæ quæ talis attingatur, ut omnibus philosophis, & theologis nostrum est. Sic ut tres operationes intellectus sint objectum materiale logicæ, non requiritur, quod per quemcumque actum logicæ attingantur omnes intellectus operationes, sed sat est, quod per diversos actus logicæ attingantur. Pariter ut Astra sint objectum materiale Astronomiæ non requiritur, quod per quemcumque illius actum attingantur omnia Astra, sed sat est, quod circa ea per diversos actus versetur: atqui pænitentia quæ talis potest per aliquos suos actus versari circa omnia lethalia, quæ à pænitente possunt committi, ea nimur fugiendo per actus, qui sint dolor de commissis, & propositum nunquam peccandi de cætero: ergo &c.

154. Contra tertid. Non peccare de cætero, est nullum peccatum in posterum committere saltem ex illis, quæ impediunt gratiam Sacramenti, de quo ibi Tridentinum agit, ut legenti constabit: atqui quodcumque lethale impediret gratiam Sacramenti: ergo propositum non peccandi de cætero, de quo ibi agit Tridentinum, se debet extendere ad quodcumque lethale. Contra quartid: Ut quis in hoc instanti præsenti dicatur non peccare lethaliter, non sufficit, quod in hoc instanti viter unum, aut plura peccata ex his, quæ commisit, sed requiritur, quod omnia omnino peccata lethalia viter: etenim si aliquod committat, jam non est verum, quod non peccat lethaliter in hoc instanti: ergo ut non peccet lethaliter in posterum, requiritur, quod in posterum nullum lethale committat: sed non peccare lethaliter saltem de cætero est non peccare sal-

tem lethaliter in posterum: ergo &c. Contra quintid: Ut paries in posterum non sit albus, non sufficit, quod sit privatus hac, vel illa albedo, sed requiritur, quod nullum albedinem habeat, & sic de millesi aliis exemplis: ergo homo proponat non peccare saltem lethaliter de cætero, non sufficit, quod proponat non patrare in posterum hac, vel illa peccata lethalia commissa, de quibus se accusat, sed omnino requiriatur, quod proponat nullum peccatum lethale in posterum committere. Ex quibus facile impugnatur aliorum responsio, quam junctio.

Respondebis secundò cum Gaspare Hurmido disp. 6. de Pænitentia, quem aliqui Recensores sequuntur, et si fateantur nostra opinionem in praxi tenendam. Dicunt enim, negant ad valorem, neque ad effectum Sacramenti requiri possumus, aut viruale, aut implicitum viruale omnia mortalia, sed sufficere propositum non reincidenti in commissa, cum carentia propria actualis peccati, Ratio eorum est, quia pænitens tantum teneret dolere de peccatis commissis, non verò de aliis, quæ non commisit: cum autem propositum solum debeat correspondere dolori, sufficit, quod se extendat ad peccata commissa, & non ad ea omnia quæ possint committi; unde talis pænitentia actus non debet habere pro objecto adhuc virtuale omnia lethalia, quæ pænitens possit committere. Hoc autem responsio, sicuti & præcedens, & est falsa, & rationem nostram non dissolvit. Quapropter

Contra primò: Licet non esset necessarium, quod pænitentia quæ talis illum illum actum eliceret, posset tamen verè, & propriè elicere illum aeternum, quo fugeret omnia lethalia, quæ à pænitente possent committi: sed hoc sufficit ut reficiat talis objectum materiale immediatum per modum fugæ ea omnia lethalia, ut contulit n. 153. ergo &c. Contra secundò: quia responsio non bene consonat cum doctrina Trid. exigentis propositum vivandi omnia peccata, quæ Sacramenti gratiam impediunt, ut habeamus infra; & in secunda parte hujus tractatus quando agemus de actibus pænitentis, quia Christi institutione sunt pars essentialis Sacramenti, & diximus aliquid à n. 153. ergo &c.

Asterio secundò: Peccata venialia sunt enim objectum materiale immediatum pænitentie, quæ talis per modum fugæ. Probatur: peccata venialia participant rationem offenditæ Dei pænitente commissæ: etenim non solum sunt contra fervorem charitatis negativæ, sicuti imperfectiones morales, & purus reatus pene: sed iam positivæ, quatenus fundant ius ad veritatem divinam, et si levem contra peccatores, quæ de causa licet purus reatus pene, sit imperfectiones morales non sicut materia sufficiens Sacramento pænitentiae, peccata venialia sunt materia sufficiens, et si non necessaria, ut docet Trid. sess. 14. cap. 5. dicens: Nam venialia, quibus à Dei gratia non erimus inducitur, & in qua frequenter habemus

quarumq; recte. & utiliter, citrèque omnem presumptionem in confessione dicantur, quod priorum hominum usus demonstrat, taceri tamen sitre culpam, multisq; aliis remediis expiri possunt: atqui actus pénitentiae quā talis per modum fugae immediatè fugit, quidquid participat rationem offenditæ Dei commissæ à pénitente: ergo &c. Maj. & Consequen. tenent. Minor verò paret, quia actus pénitentiae, quā talis, utpote dolor, & detestatio de peccato commisso retractat offenditam contra Deum commissam: ergo immediatè fugit, quidquid participat rationem offenditæ Dei commissæ à pénitente. Ex dictis

#58. Fit primum: peccatum habituale esse objectum immediatum pénitentiae quā talis per modum fugæ: Ratio est, quia est offenditæ Dei nondum deleta, & à pénitente commissa: sed talis offenditæ Dei est objectum immediatum pénitentiae quā talis: ergo &c. Propter eandem rationem opus externum constitutus unum peccatum cum interno est objectum pénitentiae, quā talis per modum fugæ, cùm illud concretum ex interno, & externo sit vera Dei offenditæ avertenda à pénitente, ut dicitur in tractatu De peccatis, & in confessione explicanda, ut in secunda parte dicimus. Imò & peccata, si dari possint absque advertentia ad Deum, erunt objectum pénitentiae, cūm talia verè displicerent Deo, ejusque offenditiam promererentur: ipse enim ut creator naturæ rationalis, ejusque caput morale, odio habet ea, quia sunt contra dictamen rationis naturalis; sicut pater, qui est caput filii, odio habet offenditias contra filium suum advertentias ad ipsum patrem. Advertendum tamen est circa peccatum habituale: id, quod istud addit supra actualē, non esse offenditam, sed carenciam destructionis offenditæ commissæ, adeoque secundum illam reduplicacionem non esse objectum pénitentiae quā talis. Quæ ratio eodem modo militat pro lethali dimisso, quod pénitens commisit: si enim consideretur reduplicando supra rationem remissi, non est objectum pénitentiae: benē verò, si consideretur secundum rationem offenditæ commissæ: eo namquæ modo est materia sufficiens Sacramento pénitentiae, ut constat ex num. 54. & dicimus in secunda parte hujus tract. ac proinde & est objectum immediatum pénitentiae quā talis.

#59. Fit secundum: Peccatum Originale non esse objectum immediatum pénitentiae quā talis per modum fugæ: Ratio est, quia peccatum originale non est peccatum commissum, sed contractum ex pravâ alienæ voluntatis determinatione: sed actus pénitentiae, ut constat ex Trident. & Florent. citatis num. 2. & 15. est dolor, & detestatio de peccato commisso: ergo &c. Quæ est etiam ratio, propter quam non tenemur dolore de originali, neque teneantur adulteri ad Baptismum accedentes. Confirmatur: detestatio de peccato commisso est retractatio peccati facti: sed pénitens non potest retractare,

R. P. Gormaz Theolog. Tom. I.

quod ab ipso factum non fuit: retractatio enī cedit supra actum, sive opus previè elicium ab eo, à quo postea retractatur (quo comprehendimus peccatum omissionis, si possibile sit) sic ego voluntatem Petri retractare non possum; quod etiam evenit in proposito: propositum enim esficas, quod Petrus non peccabit de cætero, non elicetur à mea voluntate, sed à voluntate Petri, ut se est evidens. Exinde

160.

Fit tertio: peccatum alienum non esse objectum materiale pénitentiae quā talis per modum fugæ: Ratio est, quia peccata aliena non sunt peccata à nobis commissa: atqui virtus solidi denominatur pénitentia ab actu illius veritatem circa peccata à pénitente commissa, ut ex Trident. & Florent. diximus num. superiori, & constat ex testimonii scripturæ, & SS. PP. adductis à num. 16. & ex S. Thom. num. 76. in quibus dicitur actum pénitentiae versari circa iniurias à pénitente commissa: ergo &c. Quapropter Div. Thom. in 4. distinct. 17. art. 2. quæst. 2. ait: *Ad primum ergo dicendum, quod contritus non est de peccato ratione substantiae actus tantum, quod ex hoc non habet rationem mali, neque iterum ratione deformitatis tantum, quia deformitas de se non dicit rationem culpe, sed quandoque importat penam. Debet autem de peccato esse contritus, in quantum importat suranque deformitatem ex alio voluntatis provenientem, & hoc non est in peccato originali, & ideo de eo non est contritus. Et in eodem articulo: ad quiniam questionem dicendum, quod illud idem conteritur, quod prius duximus, & integrum fuit. Unde patet, quod contritus pro peccato sit in eodem, in quo peccati duritia precessit, & sic de alienis peccatis non est contritus. Et ibidem ad sextum. Quantum ergo ad principium contritionis, oportet, quod sit de singulis peccatis, quæ quis in memoria habet: sed quantum ad terminum, sufficit, quod sit una communis de omnibus, tunc enim ille motus agit in vi omnium dispositionum precedentium: Unde*

Fit quartum: malum pœna prout contradistinetum à malo culpe, & offenditæ Dei, non esse objectum aversionis, & pénitentiae, quā talis. Ratio est, quia actus pénitentiae, quā talis non fugit illud malum pœnae: deinde reatus ad calam pœnam contradistinctus à malo culpe non est offenditæ, ut constat ex S. Thom. citato numero superiori: Sic Regulae Religionum obligantes sub poena, & non sub culpa, relinquunt in transgressib; reatum pœnae, & non reatum culpe: reatus enim ad pœnam pure talis stare potest inter amicos, nec assert ullum jus ad aversiōnem quantumvis levem amici, sicut assert peccatum veniale. Sic quando duo amici ludunt, qui perdit in ludo, habet reatum pœnae, & tenetur alteri solvere debitum, quin reatus ille assert juri ad aversiōnem, vel minimam amici: Quia de causa dolor de reatu puro pœna non est dolor de peccato commisso, ac proinde non est sufficiens ad præstandam denominationem pénitentiae virtuti, à qua elicetur. Exinde

161.

Ggg g 2

cum

cum: imperfectiones morales solum afferant reatum pena, non sunt objectum immediatum pœnitentiae, quæ talis. Quapropter licet ab eadem virtute possint elici ejusmodi actus circa imperfectiones, reatum pena, peccatum originale, peccata aliena, & sic de aliis, non erunt actus pœnitentiae, qua talis theodolicè sumptae, sed virtutis, quæ per illos actus diversas alias suscipit denominationes, ut ex argumentorum solutione constabit.

§. II.

162. A ssero tertio: Objectum materiale immemoriatum pœnitentiae, quæ talis per modum prosecutionis sunt ea omnia bona, quæ actus pœnitentiae ut talis elicere potest ad sui finis consecutionem. Probatur primò: actus pœnitentiae, quæ talis non solum est dolor, & deterstatio de peccatis commissis, sed etiam propositionum non committendi peccata de cætero; atqui non committere peccata de cætero sepius est facere bona: ergo illa bona continentur sub objecto materiali prosecutionis actus pœnitentiae, quæ talis. Maj. & Conseq. tenent; Min. verò Probatur: in instanti, in quo obligat præceptum amandi Deum, diligendi proximum, parendi superiori, succurrenti indigenti, & sic de aliis, non peccare est elicere actum amoris Dei, dilectionis proximi &c. ergo tunc non committere peccata de cætero est idem, ac facere bona. Conf. omnia bona ut conduceantia ad finem sunt objectum materiale prosecutionis virtutis respiciens finem: ergo ea omnia bona conducentia ad finem pœnitentiae quæ talis, sunt objectum materiale prosecutionis virtutis pœnitentiae quæ talis.

163. Prob. 2. Virtus pœnitentiae, quæ talis, sive generaliter, & absolute, sive in restrictione scholastica consideretur, est elicita actus aversivi à malo, & promotivi boni: ergo sicut habet pro objecto materiali fugæ mala, à quibus avertitur, habet etiam pro objecto materiali prosecutionis ea bona, quæ promover. Conf. pœnitentia quæ talis tendit ad odium veteris vitæ, & ad propositionem, & inchoationem vitæ novæ: sed hoc est tendere ad fugienda mala, & amplectenda bona conduceantia ad finem pœnitentiae quæ talis: ergo &c. Conseq. tenet, & Min. videtur per se nota. Maj. verò constat ex Trid. fess. 14. cap. 4. de actu pœnitentiae, sive contritione praescindente à perfecta, & imperfecta ita dicente: *Declarat igitur Sancta Synodus, hanc contritionem non solum cessationem à peccato, & vita nova propositum, & inchoationem, sed veteris etiam odium contineat, juxta illud, projecte à vobis omnes iniurias vestras, in quibus prævaricati estis:* ergo &c. Ex dictis

164. Fit 1. pœnitentiam universaliter, & theologicè sumptam habere pro objecto materiali immediato ea omnia, ad quæ se extendere potest actus contritionis, quæ talis ab illa virtute elicitus. Sic actus contritionis quæ talis elicitus

à charitate potest peccatum fugere, similitudinem amare Deum propter se ipsum, sive propriam bonitatem; adeoque divina bonitas non solum erit objectum formale, sed etiam objectum materiale per modum prosecutionis illius virtutis pœnitentiae quæ talis: idemque modo dicendum de aliis virtutibus universalibus voluntatis, ex doctrina tradita à num. 4. Fit 2. pœnitentiam specialem in restrictione Scholastica acceptam, utpote respiciens objectum pœnitentiae, à quo denominatur in ratione pœnitentiae secundum rationem compunctionis juris Dei offensi, respicere pro objecto materiali per modum prosecutionis omnium nostrorum virtutum actus, prius inventis in illis honestatibus compensationis, ex dictis num. 7. & 8. pœnitentia enī specialis non fugit eos actus penitentiales, & meritorios, sed potius amplectitur ad satisfaciendum pro offensis, itemen eos respiceret non quidem ex motivo offendit, sed ex motivo satisfaciendi pro pœnitentia, jam ille actus, cum non esset actus pœnitentiae, quæ talis ex n. 16. non est actus pœnitentiae, de qua loquimur. Vide à n. 18.

Affero 4. cum Exim. Dōct. disp. 2. fch. 1. num. 2. Objectum formale pœnitentie, quæ talis universaliter, & theologicè sumptus non est unum, & idem pro omnibus pœnitentia actibus, sed diversum pro diversitate virtutum potenciarum elicere tales pœnitentie objectum. Prob. facile ex dictis à num. 67. Virtutes universales voluntatis potentes elicere virtutum actum pœnitentiae universaliter, & theologicè sumptus, aliae sunt virtutes theologicae, nimurū spes, & charitas, aliae vero morales, nimurū obediētia, gratitudo, religio, justitia, & aliae ex dictis à num. 67. atque objectum formale harum virtutum non est unum, & idem, sed est diversum pro diversitate talium virtutum.

Affero 5. Objectum formale pœnitentie in restrictione Scholastica accepta est honesta compensativa divini juris, sive latè, sive strictè sumptus. Prob. 1. virtus pœnitentie accepta in restrictione Scholastica est illa, quæ operatur ad compensandam offensam Dei per verum pœnitentiae actum; sed talis virtus habet pro objecto formalis honestatem compensativam divini juris, sive latè, sive strictè sumptus: ergo &c. Conseq. tenet, & Maj. constat à num. 76. Min. verò Probatur: objectum formale talis virtutis compensativæ tale est, ut ex illo elicatur non solum actus, qui sunt vera actualis pœnitentia, ac proinde & supponunt peccatum à partente commissum, sed etiam actus, qui partentia non sunt, adeoque non supponunt peccatum commissum: sed talis est honesta compensativa Divini juris, sive latè, sive strictè accepta: ergo &c. Maj. constat à num. 90. Min. Probatur: hujusmodi honestas compensativa

167. *Wini juris ex se* indifferens est ad compensationem, vel reparativam, vel præservativam, vel juxta exigentiam, vel iuxta juris condignitatem: atque ex honestate ita indifferente possunt elicere actus præsupponentes, & non præsupponentes peccatum, ut per se est evidens, & constat ex n. 124. ergo &c.

Prob. 2. Specialis pœnitentia virtus, urpote divini juris compensativa, solum potest habere pro objecto formalis, vel ius divinum, vel honestatem compensativam, ut ipsi adversarii, cum quibus disputamus, fatentur: atque non habet pro objecto formalis ius divinum: ergo habet honestatem divini juris compensativam. Prob. Min. divinum ius, urpote identificatum cum ipso Deo consistit in ipsa natura divina, ratione cuius est Dominus, ac proinde est prædicatum divinum: atque specialis pœnitentia virtus non habet pro objecto formalis prædicatum divinum; aliter ex dictis n. 95. esset theologica, & non moralis, contra id, quod ipsi adversarii defendunt: ergo &c.

168. Conf. non minus prærequisitum ad actum obedientiae prævia cognitione præcepti, aut insinuationis voluntatis superioris, quam ad actum compensativum divini juris prærequisitum cognitionis divini juris: atque objectum formalis obedientiae non est voluntas superioris, sed honestas objectiva rei præceptae: ergo neque objectum formale virtutis compensativa erit ius divinum, sed honestas objectiva compensativa juris divini Prob. Conseq. Idem voluntas superioris non est objectum formale obedientiae, benevero honestas objectiva rei præceptae, quia objectum formale obedientiae est illa honestas præcepta, quia adimpletur voluntas superioris; & voluntas superioris neque est præcepta, neque sui adimplativa; adimpletur autem per honestatem objectivam rei, quæ præcipitur, atque eadem omnino ratio militat in nostro casu: ius divinum non compensatur per se ipsum, sed per honestatem, quæ apponitur à compensante: ergo &c. Ex dictis

169. Fit primò: posse pœnitentiam exercere suum actum non solum circa peccatum à pœnitente commissum, & nondum condonatum, ut patet in veniali, sed etiam circa peccatum habituale, quamvis aliquis per revelationem sciret esse iam condonatum. Ratio communis est: quia dum sumus in statu dolendi, semper possumus dolere, & detestari peccatum; quod contra Deum commisimus, ipsique offerre compensationem ex condignitate divini juris, licet non ex exigentia, quatèns jam tunc illam non exigit ius divinum, quando peccatum est condonatum: peccator enim licet per totam vitam intensissimos virrurum actus exerceat, nunquam posset de condigno satisfacere pro offensa lethali, adeo que quando remittitur, Deus condonat illam, & cedit juri exigentia. Qua de causa verè dicere potest peccator: peccavi, & non satisfeci pro offensa: ex quo manet ea, quæ vocantur condignitas juris ad offerendam majorem semper

compensationem. Quinimò eti si peccator condigne satisfecerit pro veniali, ut multi defendant ita fieri posse de facto, adhuc potest peccator de facto offerre satisfactionem, quasi superabundantem pro illo, cum dignum sit divinum ius tali compensatione. Sic qui beneficium accepit potest esse gratus, non solum præbendo æquale beneficium, sed etiam superabundans, ut magis hoc modo suam ostendat gratitudinem: ergo etiam pœnitentia, præsupposita cognitione juris divini, quod laetit, ut magis ostendat suum de peccato dolore, etiam remissio jam perfecte peccato quoad omnia, potest offerre Deo majorē, & majorem compensationem. Sicut enim gratitudo non est indubitate, sed major, & major esse potest, dum gratificatione moveatur à beneficio accepro; ita & compensatione major, & major esse potest, dum moveatur contrito ab offensa contra Deum commissa. Video in hac communione ratione posse immisceri plures questiones de voce, ea de causa alias universaliorē dabimus num. 183.

Fit secundò: Virtutem pœnitentia quæ tam theologicè sumptam semper respicere Deum saltem in obliquo. Ratio est, quia semper dolet de offensa Dei; sed dolor de offensa Dei necessariè respicit Deum saltem in obliquo: ergo &c. Quapropter pœnitentia philosophice sumpta de qua num. 2. cum indifferens sit, ut contrahatur ad opus factum contra hominem, vel ad offensam contra Deum; etiam est indifferens; ut contrahatur ad pœnitentiam particularem theologicam, vel non theologicam. Propter eandem rationem pœnitentia grammaticaliter sumpta, de qua eo n. 3. cum indifferens sit, & ad bonam, & ad malam, ad naturalem, & supernam, ad hanc omnia membra contrahibilis est. Possibilem autem esse habitum pœnitentia naturalem cōmunitate supponitur à Theologis. Ratio est, quia naturaliter cognoscitur peccatum esse difforme rationali, ut constat ex n. 10. ac proinde & capiti naturæ rationalis, quod est Deus, ad eoque potest voluntas viribus propriis illud defensari per actum pœnitentia, neque hoc excedit ejus vires: atque ex repetitione talium actuum dignatur habitus facilitans voluntatem ad similes actus eliciendos, in quo stat habitus, seu virtus naturalis pœnitentia ex dictis à num. 3. ergo &c. Hæc autem est ratio, propter quam antiqui Philosophi cum Platone lib. 10. de legibus pœnitentia virtutem cognoverunt. Sic etiam Ovidius 1. de Ponto de Diis suis ajebat:

Sepè levant panas, eruptaq; luminare reddunt;
Dum bene peccati pœnituisse vident.

SECTIO II.

Solvuntur Opposita.

S. I.

Obiectis primò contra primam assertionem: 171.
Plutes sunt actus pœnitentia non se exten-

Ggg g 3

tendentes ad omnia peccata lethalia commissa: ergo non sunt ea omnia objectum materiale immediatum penitentiae per modum fugae. Probatur Antecedens: qui commisit duo peccata, & unius invincibiliter obliviscitur, si eliciat contritionem contra unum propter peculiarem illius peccati turpitudinem, elicit verum actum penitentiae; sed talis actus non se extendit ad omnia lethalia commissa: ergo &c. Respondeo, permitto Anteced. cum sua probatione, & nego Conseq. quia licet illud peccatum non attingatur ab isto, potest attingi ab aliis penitentiae actibus, quod sufficit, ut sit objectum immediatum penitentiae, ex dictis à n. 153. Unde argumentum nullius est roboris. Dixi autem permitto Anteced. quia si sermo sit de penitentia theologicè sumpta ad justificationem impii, & ad valorem Sacramenti requisita, est fallutum omnino: nam ille dolor se debet extendere ad omnia commissa nondum condonata, ut latè dicemus infra, & in 2. parte hujus tract. & constat ex Trid. cit. n. 163. de contritione ad valorem Sacramenti requisita dicens, esse odium vita anteactæ: quod non haberet, si ad ea omnia peccata non se extenderet.

#72. Objicies 2. instando simul solutionem ex doctrina P. Arriga: Licet penitentia non attingat peccata aliena per omnes suos actus, potest tamen illa attingere per aliquos actus, de eis dolendo, similique determando: atqui hoc non obstante peccata aliena non sunt objectum materiale penitentiae ex dictis n. 160, ergo licet per aliquos suos actus possit attingere omnia lethalia, qua à penitente possunt committi, non proinde erunt ea omnia peccata objectum materiale penitentiae. Conf. 1. Penitentia potest fugere per suos actus ea omnia peccata, in quibus militarat eadem ratio sui objecti formalis, nimurum offenditæ contra Deum commissa: sed ista ratio non solum militar in peccatis propriis, sed etiam in alienis: ergo &c. Conf. 2. Circa peccatum originale proprium penitentis, & circa purum reatum penitentia potest exercere aliquos suos actus: atqui peccatum originale, & purus reatus pena non exinde sunt objectum materiale penitentiae: ergo &c.

#73. Resp. dist. Maj. per aliquos actus penitentia qua talis, nego; per aliquos actus, à quibus non denominatur penitentia, conc. Maj. & distincta Min. nego Conseq. Ratio est, quia nulla virtus denominatur penitentia à quocumque doloris actu, quem potest elicere circa peccata, sed debet esse circa peccata ab ipso penitente commissa, ut constat ex n. 159. Unde dolor circa peccata aliena non est actus penitentiae qua talis, ac proinde peccata aliena non sunt objectum penitentiae qua talis. Sic apud adversarios in Christo, & Deipara non fuit penitentia qua talis, & tamen dolebam validè de peccatis alienis. Hinc ad 1. Conf. dist. Maj. per suos actus, qui omnes sint actus penitentiae qua talis, nego; qui ad hanc, vel ad aliam denominationem diversam pertineant, conc. Maj. & dist.

Min. nego Conseq. ut constat ex dictis: Secundum eodem objecto Justitia possunt elicere plures actus, quin exinde sint omnes restituiri, neque denominant Justitiam restituuentem. Ad 2. Conf. distinctis praemissis ut supra, nego Conseq. quia peccatum originale, non est peccatum commissum, neque purus reatus premissorum, offensa Dei, ut constat ex dictis à n. 159. et proinde actus circa talia objecta eliciti non sunt actus penitentiae qua talis.

Objicies 3. instando simul solutionem. Peccatum originale est commissum ab Adamus quam à capite, adeoque inest unicuique proprium, ut definit Trid. less. 5. in decreto de peccato Originali: ergo possumus illud verum remittere non minus, quam peccata commissa, ac posse exire immediatum objectum penitentiae qua talis. Prob. Conf. Quando quis per procuratrem init contractum aliquem, potest postea proprii illum retractare: ergo & nos potemus retractare peccatum commissum ab Adamus quam à capite, sive tanquam à procuratore nostro. Conf. Adultus, qui plura commissa, potest, antequam baptizetur, elicere veram contritionem, qua potest, non solum remittere peccata commissa; sed erit peccatum originale: ergo non solum peccata commissa, sed etiam peccatum originale erit objectum penitentiae qua talis.

Resp. conc. Antec. & nego Conseq. Ad prob. conc. Antec. & nego Conseq. Ratio est, quia circa actum procuratoris habui ego voluntatem actualem propriam, qua saltem dedi ei meus actes, & consensi in illius actionem; circa peccatum verò Adami nullam propriam habui voluntatem actualem, adeoque nullus maneret locus propriæ retractationis: unde dolendo, & satisfaciendo pro illo, doleo, & satisfacio pro peccato contracto, non verò pro commissu, quod requiritur ad actum, & objectum penitentiae qua talis, ut ex Scripturis, Conciliorum, & pp. dictis n. 160. Ad Conf. dist. Antec. potest elicere veram contritionem circa peccata commissa, conc. circa peccatum originale, nego Antec. & Conf. quia posita ea contritione conseruat gratia remissiva cuiuscumque mortalis tam habitualis, quam originalis: adeoque tunc originalis remitteretur per gratiam obtentam à commissione, non quidem elicita circa ipsum, sed circa peccata commissa. Vide à n. 179.

Objicies quartò contra secundam Afferentem. Si peccata venialia essent objectum materiale penitentiae qua talis, daretur habitus delictivus venialium: sed talis habitus non datur ex dictis à n. 90. ergo &c. Resp. conc. Maj. & nego Min. quia in praesenti Providencia omnes habitus per se insufflunt deletivi venialium: ad eum quippe virtutem per se insufflam, ad quam intinerat heret ad se suum bonum, spectat enim se trahere à fe oppotitum malum, ut confitatur in, & cum autem peccatum veniale sit malum oppositum bono virtutis, exinde potest virtus tendere ad illius deletionem. Ille autem habitus non

Si pùrē deletivitā venialium, ex dictis à n. 90.
cùm posset exercere suum munus primarium
nullo præsupposito peccato in subjecto. Qua-
propter habitus purè deletivus venialium esset
supervacaneus in hac Providentia, cùm in spe-
cie cujuscumque virtutis detur habitus nobilior
præstans effectum, quem ille præstaret, cùm se
extendat ad delenda venialia, & impedienda
mortalia.

Proprius hanc rationem docent plures cum
Arriaga disp. 4. scđ. 3. non solum in hac Prov-
identia, verum etiam de potentia absoluta repu-
gnare habitum virtutis purè deletivum veniali-
um, quia tota malitia venialis continetur in
mortalis, & non è contra: cùm autem ille, qui
virruose fugit venialia, illa fugiat propter eo-
rum in honestatem, imperceptibile appetit, quo-
modò honestè se gerat, si curer fugere in honesta-
tem, quando sit minor, & non curer eam fugere,
si sit major. Qualis enim habitus virtuosus el-
let, qui noller furari unum obolum, & tamen
non curaret furari centum duplonib; ubi tota est
turpitudo, quæ in furto unius oboli, & alia in-
comparabiliter major? aut qui noller pñas
Purgatorii, & non curarer de pñis Inferni, ubi
sunt illæ, & aliae tantè majores? Qui noller do-
lorem levem pati, & non curarer de gravi, aut
qui vellet satisfacere Deo pro exiguis, & non
pro majoribus? Sanè virtus pñnitentia, etiù non
offerat Deo satisfactionem æqualem pro morta-
libus, quia non potest, ex se non refugere æ-
qualem si posset; ac proinde non refugere offerre
illam, quæ continetur in sphæra sua satisfac-
tionis possibilis pure creature.

Objicies tamen quinto instando simul solu-
tioñem. Non repugnat, in dñ de facto datur ita
in hac Providentia Sacramentum Pñnitentia per
se primariò tendens ad delenda peccata com-
missa: ergo non repugnat, in dñ de facto dabitur
in hac Providentia habitus pñnitentia per se
primariò delectivus peccatorum. Rerorquo
argum. primò: non repugnat, in dñ de facto da-
tur in hac Providentia gratia habitualis absque
consortio Sacramenti Pñnitentia: ergo & ab-
sque consortio habitus Pñnitentia. Secundò: non
potest dari in hac Providentia Sacramen-
tum Pñnitentia sine actu pñnitentis, ergo ne-
que habitus pñnitentia. Resp: deinde conc.
Anteced. & nego Conseq. Ratio est, quia habi-
tus pñnitentia, sicuti & omnes habitus per se
infusi in hac providentia radicanter in gratia, a-
deoque sunt per se in Anima, quandomcumque
et gratia; cùmque sint ad exercendum suum
munus primarium, operando honestè, augen-
do gratiam, & merendo gloriam; quod per se
ratione requirit, ut anima peccaverit: anima enim
non indiger peccato ad operandum honestè at-
tendendo gratiam, & merendo gloriam: ea de cau-
sa habitus per se infusi non præquirunt in hac
Providentia ad exercendum suum munus pri-
marium, quod in eorum subjecto peccatum præ-
cesserit; at vero Sacramentum Pñnitentia non
et comes gratia, neque datur per se ad augen-

dam, sed ad acquirendam gratiam, cùm sit Sa-
crumentum mortuorum; cùque de causa est per
se deletivum peccati, cùm quo gratia non infun-
ditur. Unde munus suum exercet in peccato-
re, quod habitus per se infusus exercere non
posset ex dictis n. 90. cùm talis habitus non sit
habitus mortuorum, sed vivorum.

S. II.

O Bjicies sextò contra tertiam Assertionem: 1792
Si pñnitentia virtus amplectetur bona
impeditiva peccati, non solum esset deterativa
peccati, sed etiam non peccati, quod intenderes
fugere per ea bona: sed hoc repugnat ex dictis
à num. 161, ergo &c. Probatur Maj. pñnitentia
quæ talis amplectetur ea bona, non solum
ad impediendum peccatum actuale, quod pñ-
nitentia posset committere, sed etiam ad detestan-
dum habituale, quod habet: posset enim talis as-
tus elici à spe, quæ remanet in peccatore; vel si
percineret ad alias virtutes, posset elici ab Om-
nipotenti loco earum extirpescè applicata ex
dictis num. 94. atqui in eo casu non solum de-
testare peccatum, sed etiam non peccatum: ergo &c. Prob.
Min. peccatum habituale con-
tradicuum ab actuali non solum dicit pecca-
tum commissum, sed etiam carentiam destruc-
tionis moralis illius, quæ non est peccatum:
ergo detestando peccatum habituale, detestare-
tur peccatum, & non peccatum. Conf. primò:
Pñnitentia quæ talis dolere potest de peccato
remissio; sed peccatum remissum supra pecca-
tum actuale addit Divinam condonationem,
quæ non est peccatum: ergo &c. Conf. secundò:
Pñnitentia quæ talis dolere potest de eo,
quod non apposuerit impedimentum peccati, us-
sic peccatum non commiserit: sed impedimen-
tum peccati non est peccatum: ergo &c.

Resp: nego Maj. ad prob. dist. Maj. Sed et-
iam ad detestandum habituale secundum torum
concretum peccati habitualis, nego; secundum
offensem Dei, quæ includitur in illo concreto
conc. Maj. & dist. Min. nego Consequ. Ad
prob. dist. Antec. Sed etiam carentiam destruc-
tionis tanquam constitutivum offendit, ne-
go, tanquam constitutivum concreti coales-
centis ex offendit, & carentia destructionis
conc. Antecedens, & nego Consequ. ex dicti
n. 158. Ad primam Conf. dist. eodem modo
Maj. de peccato remissio, secundum adæqua-
tam rationem constitutivam hujus concreti
peccatum remissum, nego; secundum rationem
offensa Dei, quæ in illo concreto continetur,
conc. Maj. & dist. Min. nego Consequ. ut ex
eodem numero constat. Ad secundam Con-
firmationem dist. Maj. de eo, quod non appo-
suerit impedimentum, prout non apposuisse
impedimentum significat apposuisse peccatum,
concedo; prout præscindit, aut excludit positi-
onem peccati, nego Maj. & concessa Min.
nego Consequ. quia pñnitentia non dolet de
impedimento peccati, sed potius de peccato,
quod est impedimentum sui impedimenti.

Ex

Ex quo si benè perpendatur Syllogismus appositus, constat quatuor terminis, nam in majori sunt pœnitentia, & non appositio impedimenti peccati; in minori sunt peccatum, & impedimentum peccati: Cūm autem impedimentum peccati, & non appositio impedimenti sint duo termini contradictoriæ distincti, adhuc duo termini in majori, & alii duo in minori, ac proinde & quatuor in syllogismo.

181.

Objicies septimè contra 4. Concl. Si unaquæque virtus universalis voluntatis elicet actum pœnitentia ex objecto formaliter distincto ab aliis virtutibus, unaquæque ex illis esset pœnitentia specialis: atqui unaquæque ex illis non est pœnitentia specialis, sed sola Justitia ex dictis num. 76. ergo &c. Resp. dist. Maj. esset pœnitentia specialis, sumptu pœnitentia speciali pro specie virtutis potenter elicere actum pœnitentia, concedo; sumptu in restrictione Scholastica, nego Maj. & dist. Min. nego Consequ. Ratio est, quia ex eo quod unaquæque virtus universalis voluntatis possit elicere verum actum pœnitentia theologice sumptum, unaquæque illarum est vera species virtutis potenter elicere actum pœnitentia; adeoque in hoc sensu erit pœnitentia specialis. Cæterum in præsenti non agimus de pœnitentia speciali in hoc sensu, sed in restrictione scholastica, ex qua uni virtuti praesertim nomen hoc quasi per Antonomasiam in scholis tribuitur, ut habet Exim. Doct. disp. V. art. 1. num. 1. Hujus autem restrictionis sensum accipere debent Theologici à theologiae principiis, uti nos accipimus à D. Thom. num. 76. illiusque commentatoribus cum Exim. Doct. nec licet unicuique pro cerebro suo illam confingere, sicuti restrictionem rationalis philosophicæ sumptu sumimus à principiis Philosophia ex dictis n. 65.

182.

Objicies 8. contra quintam Conclusionem. Virtus specialis pœnitentia talis est ex objecto formaliter, ut possit veros pœnitentia actus elicer circa peccata remissa; atqui si haberet pro objecto formaliter honestatem compensationem Divini juris, non posset circa peccata remissa elicere verum actum pœnitentia: ergo &c. Maj. pater, quia peccata remissa sunt materia sufficiens Sacramento pœnitentia ex num. 54. Min. vero prob. Ea pœnitentia virtus non potest taliter actum elicer in peccatore, cūm in illo non maneat; deinde neque in justo, cūm in illo offensa sit jam remissa, & condonata: ergo &c. Confirmatur. Justitia non potest suum actum exercere, nisi quando datur Jus exigens satisfactionem: etenim si deboeo quartuor Petro, postquam illa quatuor ei restitui, vel postquam ipse condonavit, & juri suo cessit, jam non possum ex justitia solvere, licet possim ex gratitudine, aut alio simili titulo: atqui virtus, que habet pro objecto formaliter compensationem divini juris est justitia, ut constat à num. 76. ergo quando offensa est condonata, jam non possum compensare ex justitia, licet possim ex gratitudine,

ac proinde in justo, in quo est offensis condonata, non potest justitia verum actum pœnitentia elicere.

Respond. conc. Maj. & nego Min. Ad proportionem nego secundam partem Ante. Ratio est, quia ut specialis pœnitentia virtus elicatur in justo verum pœnitentia actum, solum requiriatur, quod elicatur actum doloris detestativi peccatorum, quæ commissa, & condonata fuerunt cum proposito non peccandi de cætero, & quod talis actus ex motivo compensationis divinis iuris procedat, non quidem ad compensandum reparativè divinum ius efficaciter, & effectivè, cūm in justo jam sit ita compensatum: reparativa enim compensationis, quæ sit per actum pœnitentia, solum dicitur pertinere ad justitiam, quatenus habet objectum formale justitia; effectivè vero procedit, vel ab auxiliis divinae gratiae, vel ab omnipotentiæ extrinsecè applicata, ordinamus n. 94. In justo autem solum requiriatur actus compensationis præservativæ, qui non effectivè, sed effectivè solum est reparativus: cūm autem justus ex eo, quid offendit contra Deum commiserit, & reus factus fuerit compensationis, pro tali offensa verè possit detestativè dolere de tali offensa, quam commissi, & quod reus factus fuerit eam compensandam, ut constat ex num. 53. & 54. quod quidem est motivum justitiae inter Deum & homines incedens; exinde potest concipere in actu pœnitentia ex motivo justitiae formaliter doloris & detestacionis. Insuper propositum non per candi de cætero elici etiam potest ex motivo compensandi in posterum ius divinum, sicuti præservativæ: unde quidquid ad actum vere pœnitentia in justo requiritur, manifeste procedit tunc ex motivo justitiae.

Quod adhuc evenire potest in humano; Petrus enim, qui furatus est centum à Francico, & sic contra justitiam peccavit, licet Franciscus condonet surrum, potest verè detestativè dolere de eo, quod surrum commiserit, & Julianus violaverit, sive reus factus fuerit compensationis juris Francisci ab ipso Petro laeti, proponitur de ex motivo justitiae nunquam ius illud habere in posterum, sive non se facere reum item talis compensationis; qui quidem actus, efficitur reparativa solutio efficax effectivè, cūm offensa sit omnino soluta, ut supponimus, est formaliter efficax effectivè, & formaliter incomparabilis cum laesione effectiva talis iuris in posterum, quod ad nullam aliam virtutem pertinet, nisi ad justitiam. Hinc ad Continuat. distin. Maj. non possum reparativè ex justitia solvere efficaciter effectivè, conc. effectivè, sive efficaciter præservativè, nego Maj. & dist. Min. nego Consequentiā quia ut illi actus esset gratitudinis, debebat procedere ex motivo beneficij accepti, non quidem ex motivo compensativæ honestatis juris, sicuti procederet actus iste, de quo loquimur.

Objicies nono; mitando hanc solutionem.

Si autem

Si actus pœnitentia compensationis reparative in peccatore, & præservativa compensationis in justo, sed quod ex tali motivo procederet, esset actus justitiae; actus justitiae quæ ralis esset theologicus: sed hoc est falsum ex dictis: ergo &c. Probatur Maj. ex motivo compensationis reparativa porest peccator vel le suscipere Sacramentum pœnitentia, quatenus reparative compensativum juris divini læsi per offensam, & justus Sacramentum Eucharistiae, & alia Sacra menta, quatenus sunt præservativa compensativa: sed tales actus essent theologici, utpote attingentes divinitatem, vel hypostaticè unitam cum corpore, & Sanguine Christi in Eucharistia, ut in eo tract. diximus cum Trid. num. 39. vel moraliter cum actionibus Christi meritoriorum, ex quibus habent imprecatiōis valorem omnia Sacra menta: ergo &c.

Resp. nego Maj. ad probationem dicit. Maj. velle suscipere Sacramentum, ut Deo bonum, nego; ut bonum justo, aut peccatori pœnitent, conc. & distinc. Min. nego Consequentiam. Ratio est, quia volens Sacramenta, ut pœnitenti bona, non habet pro objecto formaliter ultimato aliquid divinum, ac proinde talis voluntas non est actus virtutis Theologicae, ex dictis a numer. 95. Imò Sacra menta ut pœnitenti bona mensurantur ad mensuram valoris, qui juxta Christi institutionem pœnitenti applicatur. Cum autem ista applicatio non sit simpliciter infinita, adeoque neque sit prædicatum divinum, actus pœnitentiæ specialis nunquam respicit in Sacramentis pro objecto suo formaliter prædicatum divinum. Quod autem illud prædicatum divinum sit obliquum illius objecti formalis, non sufficit ad specificandum actum Theologicum, ut constat ex numer. 98. Sacra menta vero formaliter, & constitutive sumptu dicunt remissituram, & institutionem, quæ non sunt aliquid divinum, eti per unionem Physicam, aut moralē afferant divinitatem. Si-

cuti res prohibita non est prohibitio, neque res præcepta est præceptum, ut constat ex n. 41. & 56. Exinde

Fit primò: Virtutem pœnitentia non de nominari pœnitentiam nisi per verum actum pœnitentia; sicuti intellectus non denominatur intelligens, nisi per verum actum intellectionis. Unde sicut virtus ad intelligendum non est sufficiens, ut homo præcise per illam denominetur intelligens; ita virtus elicitiva auctus pœnitentia non est sufficiens, ut homo præcise per illam denominetur pœnitens. Quapropter virtus illa in Christo, Deipara, & Innocentibus, cum non posset elicere actum doloris de peccato commisso, neque erat, neque denominabatur pœnitentia; adeoque non denominabat pœnitentem voluntatem, cui inerat; ut sequenti disputatione dicemus: denominabat autem secundum rationem absolutam virtutis, quam participabat, sive charitatis, sive justitiae &c. Ratio est, quia ista denominatio habetur ex objecto formaliter, quod ex intrinsecis suis respicit unaqueque virtus; ita ut absque tali objecto formaliter exerceri non valeat, ut charitas, quæ exerceri non potest, nisi ex objecto formaliter bonitatis divinae, idemque modo de aliis, licet possit ex suo primario mente exerceri, quin eliciat actum dolentem de peccato; adeoque quin si pœnitentia, ea quippe virtus à tali actu denominatur pœnitentia, ut ex dictis constat. Imò si fugiat pœnam, non quidem ut debitam propter culpam commissam, sed propter purum reatum pœnam; non exinde denominabitur pœnitentia, ut constat ex num.

Fit secundò: quod si Deus in alia Providentia ad compensationem peccati destinasset non quidem dolorem, sed alia objecta distincta, adhuc posset virtus justitiae propter honestatem compensationis ea objecta amplecti, ab eorumque amplexione denominari pœnitentia.

* * *

DISPUTATIO IV.

DE EFFICACIA, SUBJECTO, ET PRAXI POENITENTIAE.

Certum est, nullum peccatum etiam post Baptismum commissum posse esse ita grave, ut super & infinitam Dei misericordiam cum hæc major sit gravitate, & numero quorumcumque peccatorum, quia de cœnâ ut Blasphema reputatur illa Caini verba Gen. 4. Major est iniuria mea, quam ut ventram merear. Ceterum ut refert Author de vera, & falsa pœnitentia apud Aug. tom. 4. cap. 5. non defuerunt Hæretici, qui dicerent, in hac divina Providentia non esse omnia peccata remissibilia, saltem ea, quæ post Baptismum rite suscepimus.

R. P. Gorriaz Theolog. Tom. II.

committuntur. Qui quidem error tribui soleat Novato. Alii dixerunt aliqua peccata esse remissibilia, non vero omnia, idque solùm semel post Baptismum, qui quidem error attribuitur Novatianis, sive Novati discipulis. Eorum fundamenta nituntur variis scripturæ, & SS. DD. testimoniis in pravum sentium detortis, ex quibus inferabant, neque pœnitentiam perfectam charitate formatam extra Sacramentum, neque attritionem unâ cum Sacramento sufficientem esse ad ea peccata delenda: ac proinde dicebant, frustata homines agere pro illis peccatis pœnitentia.

H h h

pœnitentia

nitentiam. Pro istorum errorum impugnatione sit.

SECTIO I.

An omnia peccata deleri possint per paenitentiam.

S. I.

189. Suppono primò: voces aliquando in scriptura non significare secundum verborum significare, sed secundum sensum, quem in communione loquendi modo habent apud homines; et àque de causa cùm apud homines vocari soleat impossibile, quod est difficillimum, & raro evenit; cum etiam vocari soleat impossibilità ea, quae est consequens, praesertim conjuncta cum magna difficultate simpliciter antecedenti; exinde impossibile, & impossibilità solent in ista significazione aliquando usurpari in scriptura. Sic ut unum ex multis proponamus exemplum clarum: Sap. 12. v. 10. de perversitate Chananæorum dicitur: quoniam non poterat mutari cogitatio illorum in perpetuum: cùm tamen infra in eodem cap. v. 20. dicatur: Deus illos punivisse dans tempus, & locum, per quem possent murari à malitia. Exinde.

190. Suppono secundò, quod apud homines dici soleat etiam paenitentia, qui retractat factum, ex quo cumque motivo id faciat. Quapropter etiam aliquando paenitentia significari solet juxta hunc sensum in scriptura, nimirum grammaticaliter, & non Theologicè sumpta, de qua loquimur, ut constat ex n. 2. Talis fuit paenitentia Caini, & Iudeæ minime ordinata ad veniam consecutorem, sed elicita cum desperatione venia: tum etiam paenitentia Antiochi dolentis de peccatis ex fine iniurii, sicut & paenitentia Esau dolentis similiter de amissa benedictione paterna, ut cum D. Th. dicemus n. 203. licet enim Deus aliquando peccatori non det locum paenitentiae, ut patet in illis, qui in ipso actu mortaliter peccandi moriuntur, vel in perpetuum ameritiam incident, tamen dedit eis auxilia, quibus possent impedire peccata, similiisque omnes Viatores sui compotes habent parata auxilia, quibus à peccatis ante commissis per veram paenitentiam possint resurgere, juxta illud Apoc. 3. ego sto ad ostium, & pulsa, & Marth. 11. venite ad me omnes, qui laboreis, & onerati estis, & ego reficiam vos, ut latius dicemus à n. 195. His positis

191. Affero cum omnibus Catholicis: Paenitentia perfecta, sive sumpta pro actu perfectæ contritionis extra Sacramentum, sive pro ipso Paenitentia Sacramento, sufficiens est, ut peccatori justificationis gratia conferatur, adeoque ut remittantur peccata, quin peccatorum numerus, vel qualitas obfit, quamvis post aliam paenitentiam perfectam peccator sèpius lapidierit. Probatur primò ex Sacra Scriptura: Deus perfecit paenitentibus promisit remissionem peccatorum absque ulla limitatione, sive peccata sint pauciora, sive plura; sive post paenitentiam, sive ante illam commissa: ergo perfecta paenitentia

sufficiens est, ut gratia justificans conferatur, & ea omnia peccata remittantur, sicut divisa missio non esset vera, quod est blasphemia. Probatur antecedens ex Joelis 2. ubi dicitur: niger est Deus, & misericors, & multa misericordie, & præstabilis super malitia; Ilaic. 37. quod est abbreviata manus Domini, ut solvere reponere, neque est aggravata pars, ut non excedat: ex quibus Apost. ad Rom. 2. Audivit bona ejus, & patientie, & longanimitatis contentus ignorans quia benignitas Dei non promovetur præstabilis super malitia, & parata ad audiendum paenitentem, si vera paenitentia sufficiens non esset, ut justificationis gratia ei ferretur, & peccata remitterentur: ergo &c.

Confirmatur primò ex Ezech. 18. Namque voluntatis mea est mors impii, & non manu convertitur, & vivat. Et Marth. 18. quid impedit in me frater meus, & dimittam ei peccatis? non dico tibi neque sepius, sed usque sepius, ubi ex vulgaris, & communis modo loquendi ponitur numerus finitus proposito, ut significetur plures, & plures in infinito, ut ex SS. PP. habet Author de vera, & falsa paenitentia apud Aug. cap. 5. ergo &c. Confirmatur secundò: magis abundat gratia in lege Evangelica, quam in lege veteri: sed in veteri Deus semper paratus ad quacumque peccata nostra tendit perfectè paenitentibus, ut confortet nos monitis adductis, & ex illo Ezech. 33. Si impinguatur paenitentiam vita vivet, & non morietur, ergo &c.

Probatur secundò ex Concilii Lateranensis enīm, ut haberetur cap. similiter de summa Trinitate, si habet: Si quis pro lapsu suu rit in peccatis post Baptismum, potest semper per paenitentiam redi. Florent. in decreto Eugenii. Quod si per peccatum aggritudinem incurruimus ante paenitentiam specialiter sanamur. Trid. fest. in de paenitentia, canone 1. Si quis dixerit in Ecclesia paenitentiam non esse veris, & propriis sacramentis pro fidibus, quoties post Baptismum in peccata labuntur, ipsi Deo reconciliandis, & Christo Domino nostro institutum, anathema sit. Quod idem suo modo est de perfecta contritione extra Sacramentum, ut constat ex eodem Trid. fest. 14. c. 4. dicentes: Docet præterea si contritionem hanc aliquando charitate perfecte efforcent, hominem que Deo reconciliare præsumunt hoc Sacramentum, allus suscipiantur: ergo &c.

Probatur tertio ex SS. PP. Author enim dicit, & falsa paenitentia apud Augustinum con. cap. 1. ita habet: Tua igitur traditio dicit quidquid de paenitentia sentio, authoritate P. P. Illustratione Sancti Spiritus, & c. 2. nullum pretium poterit remanere ante paenitentiam, & c. 3. ille animi solus diffidat, qui tantum peccare posset, quantum Deus bonus est. Paritet S. Leo. 4. de Epiph. dum in hoc corpore virtutem, nullam desperanda est reparatio, omnium est operada correctio, auxiliante illo, qui erit etsos, & solvit compeditos, illuminant casus.

An omnia peccata deleri possint per poenitentiam.

611

Vide alia plura testimonia apud Eximium Doctorem disp. 8. sect. 1. & apud Bellarm. lib. 2. de gratia, & libero arbitrio cap. 5. cum eriam factos Expositores ad illa Christi Domini verba, March. 9. Non est opus valentibus Medicina, sed male habentibus: euntes autem dicit, quid est: misericordiam volo, & non Sacrificium: non enim veni vocare iustos, sed peccatores ad paenitentiam. Ex dictis.

g. II.

illud. Cæterum Exim. Doct. licet contrariant sententiam falsam judicer disputacione 8. sect. 2. non audet illam censuram inurere, cum eam defendant Hentricus, Abulensis, Medina, & plures alii Catholicci, quorum, & Haereticorum fundamenta sequenti sectione dissolvemus. Exinde

Fit tertio: quod licet non semper Deus actus est gratiam, ut quando homo dormit, & sic de aliis eventibus, ut non haber illum decretum absolutum, quo statuat non dare amplius gratiam sufficientem, quidquid homo operetur, vel quomodo cuncte causæ secundæ illam postulant, aut requirant: de hoc enim modo degandi gratiam sufficientem propter peccata commissa est ora presens controversia. Unde non solum Sacramentum Paenitentiae est utiliter iterabile, sed etiam actus verae paenitentiae, ad quem ex parte Dei parata sunt auxilia. Illa vero controversia, in qua queritur, quomodo Deus parata habeat auxilia pro omnibus ex parte sui, tam adultis, quam parvulis, tam fidelibus, quam infidelibus, spectat ad tract. de Providentia, ubi cum Exim. Doct. communiter dicitur, Deum omnibus adultis conferre gratiam excitantem, quia si homo habet fidem, potest orare cum communī auxilio gratiae: oratio autem, si cum debitibz circumstantiis fiat, habet promissionem certam in ordine ad ea, quae necessaria sunt ad salutem ex illo Matth. 7. petere, & dabitur vobis. Si vero homo non habeat fidem, vel ille audit aliquid de fide, vel non? si audit: habuit auxilium excitans, nam cum illo auditu semper est conjuncta aliqua interior excitatio gratiae, & tunc si non adhibeat diligentiam, ut ad fidem perveniat, per ipsum stabit. Si vero nihil audivit de fide, recipiet saltem aliquam motionem gratiae, per quam ad emendationem vitæ, vel abjectionem errorum aliquomodo inducatur, cui si bene cooperetur, majorem recipit, si autem resistit, liberum erit Deo, vel ultra progredi, vel ibi sistere: tunc enim cum Deus habeat parata auxilia, si homo corresponeat, non minus quam Medicus, qui haberet contra omnes infirmitates parata medicamenta, si ægrotus vellet; jam non per Deum, sed per ipsum hominem stabit, juxta illud Oseeas 13. perditio tua Israel: tantummodo in me auxilium tuum. Pariter respectu infantium infidelium (idem suo modo fideli) qui ante rationis ulrum moriuntur, conferre Deus auxilia, vel parentibus, vel aliis, ut possint, impedire causas secundas inducivas mortis infantis, ut pervenire posset ad statum, in quo parata à Deo auxilia reciperet, vel ut parentes, aut alii pervenissent ad fidem, & sic remedium Baptismi pro illis haberent. In quo stat mirabilis illa divine Providentiae ordinatio, quia de Deo vere dicitur primâ ad Tim. 2. omnes homines vult
salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.
**

H h h h a

824

SECTIO II.

Solvuntur Opposita.

§. I.

198. **O**bijicies primò. In hac Providentia sunt aliqua peccata irremissibilia: ergo non possunt remitti omnia per Pénitentiam. Proh. Antec. ex Paulo ad Hebr. 6. dicente: *impossibile enim est, illos qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum celeste, & participes facti sunt Spiritus Sancti, gustaverunt nibilominus bonum Dei Verbum, virtutesque faculti venturi, & prolapsi sunt, rursus renovari ad pénitentiam: ergo &c.* Confirmatur primò ex eodem Paulo ad Hebr. 10. *Voluntarie autem peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis Hostia: ergo &c.* Confirm. 2. ex Amos 1. ubi ait Deus: *Super tribus sceleribus Damasci, & super quartum non convertam eum.* Quam sententiam hoc, & sequenti cap. contra alios sàpè repetit: ergo &c. Confirm. 3. ex August. lib. 1. de Ser. Domini in Monte verbi finem dicente: *tantam esse labem illius peccati, quo post agnitionem Dei per gratiam, fraternalis, & ipsa gratia, agitantibus inuidia fratribus, oppugnatur, ut deprecandi humilitatem subire non possit.* Confirmatur quarrò ex Isidoro cap. 5. de lummo bono: *Nonnulli ita à Deo despiciuntur, ut deplorare suā mala non possint.* ergo

199. Resp. nego antecedens. Ad prob. nego Conf. quia Paulus in illo loco agit de poenitentia, quæ non se solâ, sed cum baptismo peccatum remittit: agit enim verè, & propriè de Baptismo: baptismus autem est animæ renovatio, quæ nova efficitur creatura, ut constat ex n. 42. de Baptismo, & habet idem Paulus ad Titum 3. dicens. *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis.* Docet ergo in eo testimonio Apostolus, lapsus post Baptismum non posse iterum per Baptismum renovari, quia Baptismus non est Sacramentum, & lavacrum iterabile, sicuti sàpè iterabantur lavacra quædam purgatoria veteris legis, ad instar quorum volebant Hebrei Baptismum Christi esse iterabilem. Hæc enim est vera, & germana hujus loci interpretatio. Sic apud Aug. Author de vera, & falsa poenitentia cap. 3. vocat excætatos illos Hæreticos, qui hoc Pauli testimonio abutebantur, dicentes, non manere poenitentiae locum iis, qui post Baptismum lapsi fuerint, contra quos sic ingeniosè insurgit: *Sed si superbia eos non excecerit, videant Apostolum non ita esse destrutorem sui laboris, atque sui gaudii: quos enim per Epistolæ correxit, nisi qui post Baptismum occiderant, & in peccato perseverabant & si non possent renovari per pénitentiam, cur prædicaret eam?* Præterea Corinthum revocat post Baptismum peccantem, & fornicationem gentium superantem. *Quomodo præcipiter pénitentiam, si sic contra suum prædi-*

caret preceptum? sed de Baptismo hoc intelligi: non enim qui lapsi sunt per iteratum Baptismum consequi veniam poterunt. Huc

Ad primam Conf. nego Consequen. quia cùm ibi agat Apostolus de Baptismo, qui ita non potest, non manet hostia, sive expiatione, alium Baptismum illis, qui post Baptismum lapsi sunt. Quasi diceret, ait Chrysofforus Hon. 10. in ep. ad Hebr. *Non relinquitur peccatum Christus, cui per Baptismum configuratur.* Ad secundam Confirmationem, nego Conseq. quia in eo textu non loquitur Deus de pénitentia, sed de temporali, quam etiam patr. tentibus non semper remittit. Significat ergo Deus per illa verba, quod licet remittentiam temporalem devastationis debita post bus primis sceleribus Damasci, solebat remittere poenam devastationis debite quanto levi, sed volebat Damascum devitare ab aliis. Quinimò si loquatur de peccato, sive Hieron. faciliè intelligitur de peccato impunientiae finalis, à quo pro culpa sua non redirent, cùm possent.

Ad tertiam Confirmationem nego Conseq. quia non agit ibi de non posse, sive de imponitria absoluta antecedente, sed de imponitria sequenti conjuncta cum magna antecedente difficultate, quæ ex dictis n. 189, vocat fælacia potentia. Hæc est expressa D. Thom. epis. 86. art. 1. ad secundum dicendum, *secundum dicendum, quid illud verbum significare intelligendam est: tantæ est labes illius peccati, ut deprecandi humilitatem subire non posse;* *de facilis, secundum quid illud dicuntur sanari, quod non potest de facilis sanari:* Ad quam tam Confirmationem, nego Conseq. quædorus; ut ex ipso contextu constat, non intelligit, non posse absolute, sed non potest facilè, ut de Augustino cum D. Thom. dicitur.

Objicies secundò: si peccata omniæ irremissibilia, Deus sàpè exaudire orationes veræ pénitentis pro se ipso; aut sanctorum pro eo; sed aliquando has orationes Deus non exaudit: ergo, &c. Prob. Min. ex Hieremie 10. Deus ait: *Tu autem noli orare pro populo hoc, ne assumas pro eis laudem, & orationem, quæ non exaudiem te.* Tum etiam ex Mach. 9. ad de Antioch. dicitur: *orabat autem hic fratres Dominum, à quo non erat misericordiam conturitus.* Tandem ex 12. ad Hebr. ubi dicitur: *Ezau: non erit invenit pénitentia locum, quæ quācum cum lacrymis inquisiſet eam: ergo illa Respondeo dicitur.* Maj. exaudire orationes, quæ dñe ad omnes fines, quos intendit, qui orantur, in ordine ad remittendam peccatum veræ pénitenti, conc. Major. & dñi. Min. nego Conseq. Ad prob. nego Conseq.

Ratio est, quia Deus non exaudire semper conationem, in ordine ad remittendam peccatum temporale, & in hoc sensu intelligitur locus certus ex Hieremie; unde perferam ex illo postulare esse peccatum aliquod irremissibile: omni-

nes autem Antiochi, & Esau non exaudivit Deus, quia illi non orabant cum vera pœnitentia, ut habet D. Thom. loco citato num. superiori dicens: *Ad primum ergo dicendum, quod Esau non vere paenituit, quod patet ex hoc, quod dixit: venient dies Iusti Patris mei, & occidam Jacob fratrem meum.* Similiter enim neque Antonius verè pœnituit, dolebat enim de culpa præterita, non propter offensam Dei, sed propter infirmitatem corporalem, quam patiebatur.

Objicies tertio: Matth. 12. dicitur de blasphemia contra Spiritum Sanctum: *Qui autem dixerit contra Spiritum Sanctum, non remittetur ei, neque in hoc seculo, neque in futuro,* & i. Jo. 5. *si peccatum ad mortem, non pro illo dico, ut roget quis:* ergo talia peccata sunt irremissibilia. Confirmatur primò ex Act. 8. ubi Simoni Mago dicitur: *pœnitentiam itaque agere ab hac nequitia tua, & roga Deum, si foris remittatur tibi haec cogitatio cordis tui:* atqui ly forte significat, quod illud peccatum potest esse ex irremissibilius: ergo &c. Confirmatur secundò ex Amb. lib. 2. de penit. cap. 10. dicente: *Reperiuntur qui sapientiam pœnitentiam putant, qui luxuriantur in Christo:* ergo &c.

205, Resp. nego Conseq. quia si per peccatum contra Spiritum Sanctum, & per peccatum ad mortem intelligatur peccatum impenitentia finalis, in quo homo moritur, ut fuit Augustinus, nec dissentit D. Th. plenum est; illud peccatum, neque in hoc seculo, neque in alio remitti non quidem in hoc seculo, quia peccator noluit age te pœnitentiam, quam potuit agere ante mortem; non in alio seculo, quia post mortem jam non est amplius pœnitentia locus; unde non significatur peccatum irremissibile, sed peccatum, quod erat remissibile, & post mortem nunquam remittetur: neque oportet orare pro tali peccatore, sive potius damnatum. Quam expositionem de peccato ad mortem amplectitur Exim. Doct. dilp. 8. sect. 1. cum magno censu SS. PP.

206. Si vero intelligantur peccata perpetrata ex magna malitia, quibus dæmoni tribuuntur illa opera facta ex gratia veram fidem comprobantia, & quæ debent Spiritui Sancto tribui, adeoque contra Spiritum Sanctum commissa dicuntur, cui opera gratia tribuuntur, tunc non remitti, non significat *absolutè*, sed significat non remitti de facili, juxta phrasim scripturæ cit. n. 189. quæ est expositio D. Thom. ubi supra sic dicens. *Ad tertium dicendum, quod d' illud verbum, vel Blasphemia contra Spiritum Sanctum est finalis impenitentia, ut Aug. dicit in lib. de Verbis Domini tom. 10. quia penitus irremissibilis est, quia post finem hujus vita non est remissio peccatorum.* Vel si intelligatur per blasphemiam Spiritus Sancti peccatum, quod sit ex certa malitia, vel etiam ipsa Blasphemia Spiritus Sancti, dicitur non remitti, scilicet de facili, quia tale peccatum non habet in se causam excusationis; vel quia protali peccato punitur aliquis, & in hoc seculo, & in futura.

207. Ad primam Confirmationem conc. Maj. &

nego Min. quia, ut ait Ambr. lib. 2. de pœnitentia, per ly forte non significatur impotentia, sed difficultas juxta phrasim scripturæ. Sic Hieronimæ 26. ait Deus: *noli subtrahere verbum, si forte audiant, & convertantur unusquisque à via sua mala;* & Ezech. 3. *Et dixit ad me: filii hominis omnes sermones meos, quos loquor ad te, asseverabo in corde tuo,* & auribus tuis audi, & vade, ingredere ad transmigrationem ad filios populi tuu; & loqueris ad eos, & dies eis: *hac dicit Dominus Deus;* si forte audiant, & quiescent; ubi ly forte non significat conjecturalem scientiam, ut pote Deo repugnantem, sed difficultatem, quam Deus optimè cognoscebat. Ad secundam Confirmationem nego Conseq. quia Ambro. in eo tractatu non loquitur de pœnitentia interna theologice sumptu, sed de externa, & solemnis, quæ ex confusione Ecclesiæ non iterabatur, & erat una, sicut Baptismus est unus. Sic D. Th. quæst. 84. art. 10. *Ad secundum dicendum, quod Ambro. loquitur de pœnitentia solemnis, quæ in Ecclesia non iteratur.*

§. II.

Objicies quartò: Miracula, quibus Dominus 208.

infirmitates corporales sanavit, significant sanationes spiritualium infirmitatum, quibus homines liberantur a peccatis; sed non legitur, quod Dominus aliquem cæcum bis illuminaverit, vel quod aliquem leprorum bis muudaverit, aut aliquem mortuum bis luscitaverit: ergo illi, qui semel per Baptismum liberati sunt à Christo, non possunt in hac Providentia ulterius liberari, ac proinde eorum peccata erunt irremissibilia. Confirmatur primò ex Greg. circ. num. 17. *Pœnitentia est perpetrata a mala plangere, & plangenda non perpetuare:* ergo si aliquis vere pœnitit, non iterum peccat, ac proinde post primam veram pœnitentiam non dantur peccata iterum remissibilia. Confirmatur secundò ex Isid. lib. de summo bono cap. 16. ut habetur de pœnitentia dist. 3. cap. irrisor. *irrisor est, non pœnitens qui adhuc agit, quod pœnitit:* ergo &c. Confirmatur tertio ex Ambr. fer. 8. in Ps. 118. ut habetur 23. quæst. 4. *facilitas venia in tentivum præberet delinquendi;* atqui si peccatis semel remissis, possent novâ peccata iterum remitti per pœnitentiam, Deus concedens facilem veniam præberet incentivum delinquendi: ergo &c.

209. Resp. dist. Maj. significant sanationes spiritualium infirmitatum, sumptu significatione præcisæ ex effectu sanitatis, hec; ex virtute Medicis sanantis, concedito Maj. & concessa Min. ne po Conseq. Ratio est, quia significatio non solum provenit ab illis effectibus factis: quamvis enim Christus non sanasset omnes mortuos, qui erant in mundo, sed paucos, nimirum filium Iairi, filium Viduae, & Lazarum, exinde non solum extenditur pœnitentia ad resuscitandos solum tres peccatores, sed ad omnes, qui eam vere facere volunt, ut vel ipsi Hæretici fatentur: aliter non ad omnes, sed ad solos tres Hæreticos posset inter omnes extendi pœnitentia virtus. Sic

H h h 3

etiam

etiam licet unumquemque ex illis solum semel suscitaverit Christus, non solum extenditur poenitentia ad suscitandum semel poenitentem, sed ad suscitandum, quotiescumque vere poenitere voluerit: sumitur enim significatio à virtute Medicis, quae non solum ad semel, sed ad multoties suscitandum est potens. Sic Author de vera, & falsa poenitentia cap. 5. & cum illo D. Thom. q̄st. 84. art. 10. dicit: sed qualis hic Medicus, qui malum iteratum nesciret curare? Medicorum est centies infirmum centies curare: qui certe minor est, si aliis possibilia ignorare.

210.

Ad primam Confirmationem, nego Conseq. quia ad actum poenitentiae solum requiritur, quod ipso permanente non detur peccatum in anima, neque cum illo possit componi. Cæterum cum voluntas, utpote libera, possit illum actum retractare, exinde potest peccatum, postquam elicuerat veram poenitentem. Hinc ad secundam Confirmationem, dist. Antec. est irrisor, si adhuc peccat, dum dicit, se poenitere, concesso Antecedens; si peccat postea, quando reraedit. Et avit actum elictum poenitentiae, nego Antec. & Conseq. Neque alia est mens SS. Gregorii, & Midori, ut ait D. Thom. cir. per hæc verba. Ad quartum dicendum, quid panitere est anteacta peccata deflere, & flenda non committere, scilicet simul dum flet, vel actu, vel proposito: ille enim est irrisor, & non panitens, qui simul dum paniter, agit, quod panitet, vel proponit iterum se facturum, quod gesit, vel etiam actualiter peccat eodem, vel alio genere peccati. Quod autem aliquis post a peccat, vel actu, vel proposito, non excludit, quia prima poenitentia vera fuerit: namquā enim veritas prioris actus excluditur per actum contrarium subsequentem: sciat enim vere currit, qui post eā sedet, ita vere panituit, qui post eā peccat: huc usque D. Th. qui & authoritate, & ratione solutionem nostram confirmat.

211.

Ad tertiam Confirmationem dist. Maj. incentivum præbet utentibus benē misericordiā diuinā, nego; abutentibus, sive portiū facientibus incentivum pro culpa sua, concedo Maj. & dist. Min. nego Conseq. Ratio est, quia quod ex se est incentivum ad armandum Deum, sit à pravis hominibus, per abusum, incentivum ad odio habendum. Unde Deus nunquam præbet incentivum, sed præbet id, quod ab ipsis pravè fit incentivum. Deus autem per illam: magnam misericordiam sat ostendit; quantum sibi peccata displiceant, qui semper presto est ea defruere, ne solvatur, quod creavit, nec corrumpatur, quod amavit, ut cum Aug. ait D. Th. loco cit. ad 6.

212.

Objicies quinto ex Authoribus Catholicis citatis n. 196. Justitia divina non est minor, quam misericordia, atqui misericordia ita se ostendit erga aliquos, ut eos confirmet in gratia, ne possint labi, aut relabi in peccatum: ergo justitia Dei ita se debet ostendere erga alios, ut eos obduret in peccato per subtractionem gratiæ, ut non possint post peccatum resurgere per poenitentiam, ac proinde in hoc sentiu eunt plura peccata in hac divina Providentia irremissibili-

lia. Confirmatur primò ex Paulo ad Rom. 9. de Deo dicente: Cuius vult misericordia, & quoniam induratur: atqui sicut est magna Dei misericordia beneficium per confirmationem ingratia; ita est magnum supplicium obduratio per negationem sufficientis gratie ad poenitentiam: ergo sicuti unum non repugnat in hac Fvidentia, neque repugnabit aliud.

Confirmatur secundò: ex Jo. 12. ubi de Iudeis dicitur: Propterē non poterant credere, qui iterum dixit Isaias: excacauit oculos eorum, & induravit cor eorum, ut non videant corda, & convertaniur, & sanem eos. Similia habentur de S. Iohanne ad Hebr. 12. & de Antiochō 2. Mach. 9. 15. que universaliter Ecclesiastis 7. dicuntur: quod opera Dei, quod nemo possit corrigeri, cum ille despicerit: atqui peccatorem non possit corrigere, neque possit se corrigeri, et non possit convertere per poenitentiam: ergo &c. Confirmatur tertio: nemo potest elicere actum poenitentiae, nisi dependenter à fide, ut confitetur Trid. cit. n. 133. ergo qui incidit in peccatum infidelitatis, incidit in impotentiā poenitentiae, pro ut oporteret, ac proinde peccatum latenter delitatis non poterit deleri per poenitentiam.

Resp. concede Maj. & dist. Min. misericordia ita le ostendit ex necessitate: nego; ex parte benepl. citio Dei, conc. Min. & nego Conseq. Ratio est, quia beneplacitum Dei in ordinalem effectum confirmingandi aliquos in gratia, ut Deiparam, & alios, constat nobis ex Scriptura, Conciliis, & SS. PP. beneplacitum amen negandi peccatori auxilia sufficientia, ut posse te possit, si velit, nobis non constat, sed operatum ut constat ex testimonio adducto n. 190, in quibus, nullo excepto viatore ratione compote, vocat Deus ad se omnes, dicens: veni ibi me omnes, qui laboratis, & oneratis eū, & vici fieri vos: quæ vocatio est gratia Dei & venti promittit poenitentiam, ut habeant pl. 50. & remissionem peccati: cor contritus, & humilitatus Deus non despicies: & Zach. 1. Conversimini ad me, & ego convertar ad te: ita ut ex dictis num. 193, solum possit desperare ille, qui sit tam malus, quam Deus bonus est. Quid in non esset, si Deus cuicunque peccatori iactu compoti non conferret auxilia sufficientia. Hinc

Ad primam Conf. conc. Maj. & dist. secundam partem Min. est magnum supplicium, quo Dei uritur in hac Providentia, nego, quo non tantum concedo Min. & nego Conseq. Ratio est, quia quod Deus dicitur obdutare, obcæcare, & obspicere peccatorem, nunquam verificatur ratione voluntatis diuinæ, aut solius impremitus nostræ simpliciter antecedens: nam Deus, & semper, & omnibus tribuit quantum sufficiat ex parte actus primi, ut possimus emolliri, vident, & redire in dignitatem filiorum Dei, ex illo Johannis 1. deat eis potestatem filios Dei fert: ut proinde possimus semper, si velimus: agere poenitentiam, per quam possimus prudenter fugere peccatorum remissionem. Ad secundam Conf.

Conf. conc. Maj. & dist. Min. est non posse impotentiâ absolutâ, & antecedente, nego; impotentiâ consequente conjuncta cum magna difficultate antecedente, concedo Min. & nego Conf. ex dictis n. 189. quia sicut Deus neminem inducit in aliquid peccatum positivè voluntate antecedente, sed tantum subsequitur peccatum pure permisiviè, post illum voluntatem antecedentem, ita nullum Viatorum obdurat in peccato commissio, aut impunitibilem, & inemendabilem reddit voluntate antecedenti, sed id solum sequitur voluntate simpliciter consequente, & pure permisiva mali conjuncta cum illa magna difficultate antecedenti, cuius nos soli nobismis ipsi sumus autores. Unde non in Deum, sed in nos refundenda est tota culpa.

^{116.} Quapropter Alexander VIII. die 7. Decembris anno 1690. inter illas 31. propositiones, juremerito dominavit sextam, quæ sic habebat: *gratia sufficientis statu nostro non tam utilis, quam pernicioſa eſt, ſic ut proinde merito poſſimus petere: à gratia ſufficienti libera nos Domina.* Ad tertiam Confirmationem concedo Antecedens, & nego Consequ. quia infidelis potest redire ad fidem, & ex illustratione actus fidei elicere salutare pœnitentiam: habet enim gratiam sufficientem potentiaæ absolutaæ antecedenti constitutivam, ut conſtar ex dictis. Quapropter idem Alexander VIII. inter supradictas damnatas propositiones dominavit quintam, quæ ſi habebat: *Pagani, Iudei, Heretici, aliique hujus generis nullam omnino accipiunt a Jefu Christo influxum; adeoque binocellè inferes, in illis eſe voluntatem nudam, & inermem, ſine omni gratia ſufficienti.*

SECTIO III.

De subiecto, & praxi Pœnitentiaæ.

§. I.

^{117.} Fundamenta ad hujus ſectionis difficultates resolvendas defumenda ſunt ex formalitatibus doloris, detestationis, & propoſiti actus pœnitentiaæ constitutivis. Dolor enim, ut ex dictis conſtar, eſt effectus anxietatis, tristitiae, & inquietudinis, quo animus tristatur, anxiatur, & cruciatur de peccato commiſſo, quod detestatur, & averfatur: & hoc eſt, quod dicitur à Scriptura, Conciliis, & Patribus contēti, compungi, & ſcindi: ſicut enim voluntas anxiatur, tristatur, & dolet de malo praesenti physice, vel intentionaliter; ita de praefati peccato, & praesenti denominatione, quam relinquit, ex dictis n. 49. Dolor autem potest eſſe non ſolum in parte inferiori, & lentificiva, quā ratione prodiit in lacrymas, ſuspiria, ſingultus, aliosque ſimiles effeſtus, ſed etiam in parte superiori animæ, & pura spirituali, qui quidem dolor eſt, de quo in praefati agimus. Sic demones, qui ſunt pure spirituales habent veros dolores, tum & animæ

in Purgatorio verè dolent de peccatis. Plerumque tamen in hominibus compositis ex corpori & anima, ex dolore pure spirituali facile oritur dolor ſenſitivus in parte inferiori; unde non ſolum de peccatis propriis, ſed etiam de alienis haberi potest dolor, quatenus aliquomodo malum meum reputo offendit Dei, quem amo, vel ob aliud ſimile moritum.

Sic etiam Christus, & Deipara maximè dolerant de peccatis alienis, dum erant viatores, ſive in ſtatu dolendi. Dolor quippe spiritualis, de quo loquimur, cum ſit actus voluntatis, qui non potest rendere in objecrum, niſi ut cognitum, prærequirit ad ſui elicientiam cognitionem mali propriam principii non adhuc confituti, in ultimo termino anxietatis exclusivo, ratione cujus moтиvi, ut volunt aliqui, prodiit affectus anxietatis, tristitiae, & inquietudinis ex intrinſecis luis, cum exigentia, & tendentia unius cujusque actus fit actui intrinſeca. Alii vero alter diſcurrunt in tractatu de paſſionibus, dicentes, hanc doloris tendentiam eſſe evidenter cognitam ex experientia, cum ſecum afferat appetitatem, quam purus aſnor ſecum non afferit, & quā ſpiritus non ſuaviter, ſed durè torquetur, quod ſatis eſt ad diſcernendum aetum doloris ab aliis, ex quo cumque capite ſumatur diſcriben- ſive à ſubiecto, ſive ab objecro, ſive à principio. Unde actus, qui ex intrinſecis luis talem eſſet, aetum formalem praeflare non potest, non eſt dolor. Ex quibus faciliter eſt inferre naturam actus pœnitentiaæ quoad formalitatem doloris, & quo modo in Beatis reperiri non poſſit.

Deterſatio vero, ut conſtar ex n. 49, eſt actus fugæ, ſive odio, quo peccatum præteritum effaciatur, etiā aversamur, & abſorberemus, id eoque deterſatio dici ſolit odium abominationis. Si autem detestemur peccatum à nobis commiſſum, dicitur refractio, ut conſtar ex n. 159. His verbis: *Nolle peccare: declarati ſolit detestationis actus, vi cuius ostenditur affectus voluntatis ad peccatum fugiendum, illudque impediendum, ſi periretur voluntas in circumſtantia, in quibus illud potuit evitari, ut conſtar ex n. 45.* Neque formalitas detestationis habet universalem dependentiam a presuppoſita formalitate doloris, aut ē contra, ut conſtar ex n. 52. Propoſitum non peccandi de cœro, eſt formalitas actus pœnitentiaæ excludens voluntatem peccandi de cœro.

Quatuor conditionibus praeditum debet eſſe propoſitum. Prima eſt, ut ſit firmum, ita ut quæcumque ſe offerat occasio peccandi mortaliter, manente illo actu propoſiti, homo non peccaret, neque poſſet cum illo peccatum coniungere, ut conſtar ex D. Th. cit. n. 210. ubi cum communī DD. notat accuratè Valentia disp. 7. quæſt. 11. punct. 2. non obſeſſe firmitati propoſiti, quod alia quis, conſiderat ſuā fragilitate, merito timeat, aut exiſtimetur ſe ad vomitum rediſtutum: propoſitum quippe eſt actus voluntatis; illa vero exiſtimatio eſt actus intellectus, qui poſteſt coniuge re cum firme propoſito voluntatis, cum ex ea

quod

Disputatio IV. Sectio III.

616

quod voluntas libera sit, & mutabilis, merito quis timeret posse, ne mutetur de bono proposito in malum. Secunda conditio propositi theologicè sumptu est, ut sit universale, & supernaturale, quale est illud, quod concipitur ex universalis motivo explicato à n. 18. quando sit ex impulsu Spiritus Sancti, ex dictis n. 22. tunc enim, & est universale, & supernaturale.

221.

Tertia conditio est: ut nullius mali metu, nulliusque boni amore velit quis in posterum peccare mortaliter, quod ex dictis à n. 18. & 68. habetur facile ex motivo universali. Ea de causa prudentes confessarii non curant, ut penitentes ad propinquendum in particulari descendant, quando efficaciter ex motivo universalis propinunt. Sicut enim terribilia in specie narrata maiorem nobis terrorem incutunt, adeoque voluntas difficulter moveret ad ea complectenda; sic etiam jucunda speciatim, & singillatim proposita multo fortius provocant ad sui amplexionem, adeoque & difficulter moveret voluntas ad propositum efficaciam vitandi, ac proinde utilius est ad generale motivum recurrere. Quarta propositi conditio est, ut ex efficacia sua sit fuga cujuscumque occasionis, quae vitari debet: nam cum talis occasio sit peccatarum, qui non haberet voluntatem efficacem fugiendi talem occasionem, neque voluntatem efficacem haberet fugiendi omnia peccata. His positis

222.

Affero primò. Virtus per se infusa penitentiae, quæ talis non reperitur in Christo, Deipara, Innocentibus, & Beatis; bene verò in reliquis justis, qui de peccatis, ut à se commissis contra Deum detestativè dolent cum proposito non peccandi de cætero. Probatur facile Conclusio ex his, quæ huc usque diximus in toto tractatu: Penitentia quæ talis, sive universaliter, & theologicè, sive restrictè considerata est illa virtus, quæ denominationem penitentiae accipit ab actu suo, qui sit animi dolor, & detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero; atque virtutes, quæ sunt in Christo, Deipara, Innocentibus, & Beatis non possunt sufficiere denominationem à tali actu, cum Christus, Deipara, & Innocentes nunquam peccatum commiserint, adeoque neque potuerunt de illo doleter cum proposito iterum non peccandi: Beati autem, cum sine incapaces doloris ratione statu, non possunt elicere actum doloris; reliqui autem justi, qui peccarunt, & sunt in statu dolegendi, quæ optimè possunt talem actum elicer, ut per se paret. Sic etiam, & animæ in Purgatorio existentes: ergo, &c.

223.

Affero secundo: sufficit ad verum penitentiae actum, & ad valorem Sacramenti Penitentiae propositum, quod solet vocari virtuale, & continetur in contritione, vel attritione habita ex motivo universalis, quo quis detestatur omnia lethalia propter offendam Dei summè dilecti, vel propter motivum penas omnino fugienda. Probatur primò: illud propositum est sufficiens, quod habet, quidquid ex parte propositi requirit Tridentinum ad verum penitentiae actum Sa-

cramenti penitentiae constitutivum; sed hoc habet propositum virtuale à nobis assignatum: ergo &c. Probatur Min. Trid. l. 4. c. 4. explicans, quale sit istud propositum, docet sufficiens si voluntatem peccandi excludat: arguit actu quo penitens detestativè dolet de peccatis commissis propter morivum universale omnino, ut à nobis expostum, metaphysicè excludit voluntatem peccandi, ut constat ex dictis à n. 8., ergo &c.

Probatur secundò: quando penitens efficaciter, & detestativè dolet de peccatis commissis propter morivum omnino universale, vel penitentia mortaliter peccare in sensu complicito illius doloris, vel non? Si primum: ergo dolor ille non attingit motivum omnino universale, contraria quod supponimus: repugnat enim in ipsius minis, quod ego detestor, & doleam de uno peccato preciso, quia est offensa Dei, & simul vili committere offendam Dei. Unde si eo acti perseverante, veniat in mentem, utrum velim committere offendam Dei, voluntas statim leviter ab omni lethali, respicere omnino efficaciter Dei offendam, quod idem est, ac elicit formale propositum. Si autem non ita regredi, signum erat, quod dolor ille non procedat ex motivo omnino universale, ut optimè notaverit Exim. Doct. disput. 20. sect. 4. n. 33. ac prout ex sola inadvertentia elicitor actus ille ab eo formalis propositum: Si secundum: ergo ille actus doloris habet formalitatem propositi à Tridentino requisitam, ac proinde est certè sufficiens ad verum penitentiae actum, & ad Sacramentum penitentiae constitendum. Vide n. 23. Reliquæ, quæ hic adiunguntur possent, constat dictis disp. 1. & 2. Exinde

§. II.

Fit primò: actum penitentiae universale non solum procedere ex motivo ex universali, verum etiam ad actum illum dicendum debere concurrere tale motivum, ut universale, & ut se extendens ad omnia peccata. Ratio est, quia si non cognosceretur ut universale ferendens ad omnia peccata, sed ut consequibilis, quamvis homo actu peccet, affectus ad modum ex se universale non replicaret invenit illud, ut universale, sed posset hic, & nunc coniungiri cum affectu ad actu peccatum, sed que non excluderet omnem voluntarem peccandi. Sic casu, quo homo haberet revelationem de eo, quod esset prædestinatus, & quod intra totum annum non esset moriturus, sciret que exinde, peccatum, quod in hoc instanti vellet committere, nequitiam allatum effigere penam inferni.

Exinde motivum nude sumptu fugienda penas inferni in instanti, pro quo homo illi committeret tale peccatum, non representatur ipsis, ut morivum universale ad omnia peccata fugienda, cum illud peccatum, cui affectum meritum ad penas, sicuti affectum omnia letitia

227. non afferret ipsas penas. Quapropter ut homo ille in eo casu ratione penarum conceperet motivum universale, debebat ab motivum penarum fugere efficaciter, quidquid esset condignum tali penâ, aut aliam similem tendentiam eliceret: tunc enim cum quocumque lethale esset condignum tali penâ; actus ille verè excluderet voluntatem peccandi, sine committendi quocumque lethale. Idem dicendum, si quis per ignorantiam judicaret, se non posse fugere penas Inferni, nisi committendo modò peccatum: tunc enim motivum fugiendi penas non representaretur, ut universale ad fugienda omnia peccata, ut per se patet. Quod idem de aliis similibus casibus dicendum est, ut constabit à n. 235.

Fit secundò: ea omnia peccata, quæ cum desiderio fugiendi penas Inferni committerentur in casibus assignatis num. superiori; quando motivum penarum nûdum sumptum non attingebatur ut universale, posse verè postea fugi à peccatore ex motivo penarum, si ut universale repræsentetur postmodum in aliquibus circumstantiis: Sic casu, quo per ignorantiam peccasset homo, elicendo hunc actum: *ego malem pœcere, quæ in perpetuum pati eas pœnas: considerando postea, per illum actum exposuisse se periculo eas patiendi, & contraxisse condignitatem ad illas, poterit quæ optimè ex motivo fugiendi condignitatem ad penas, aut ex timore exponendi tali periculo, dummodo haec motiva illi ut universalia repræsentetur, fugere efficaciter omnia lethalia.* Sic homo considerando, quòd eo ipso, quòd alunde est omnino siccertus de tempore, & auxilio efficaci ad pœnitendum, potest moveri ex metu gehennæ, tanquam ex motivo universali ad omnia lethalia detestanda, ut dicemus n. 236, unde Authores, qui dicunt requiri formale propositum non peccandi de cætero, intelligendi sunt: quando motivum doloris non proponitur ut universale ad omnia peccata. Qua de causa Tridentinum non dixit, quamcumque attritionem conceptam ex metu gehennæ disponere ad gratiam cum Sacramento, sed illam, quæ incompossibilis sit cum voluntate peccandi.

228. Fit tertio: pœnitentem accedentem ad Pœnitentiæ Sacramentum cum contritione à nobis exposita, præscindente à perfecta, nullatenus exponere frustrationi Sacramentum, licet ob inadvertentiam formale propositum non eliciat: si enim advertat, imperceptibile apparet, ut non proponat ex dictis n. 224. Quapropter nullo modo comprehenditur doctrina nostra sub prima ex 65, propositionibus ab Innocentio XI. damnatis. Exinde Cardenas in expositione hujus propositionis differt. 2. cap. 6. art. 2. quæst: 4. n. 80. ita habet: *Sed notandum est, aliter dicendum esse de proposito virtuali, quod continetur in contritione, vel attritione habita ex motivo universali, quo quis detestatur omnia peccata lethalia propter offendam Dei summè dilecti, vel*

R. P. Gormaz Theolog. Tom. II.

228. propter motivum gehennæ omnino fugiendi. *E*s enim supra omnem probabilitatem omnino certum, quid hoc propositum virtuale sufficiat: nam Trid. sess. 14. cap. 4. affirmat illam attritionem, quæ voluntatem peccandi excludat, sufficere intra Sacramentum Pœnitentia ad gratiam Sacramenti consequendam; sed ex detestatione peccatorum mortalium, ex eo motivo universali concepta, excludit voluntatem peccandi: non enim est impossibilis cum tali voluntate: ergo talis detestatio continet virtualiter id propositum, & facit illud esse sufficiens ad valorem, & fructum Sacramenti. Huic usquæ Cardenas, qui clarius loqui non poterat pro nostra sententia. Et ratio ulterior est, quia licet ille dolor philosophice vocetur propositum virtuale: theologice tamen consideratus, est propositum formale, ut constabit à n. 468.

Fit quartò: Propositum præcisè quæ propositum universale non ita æquivalere contritioni universali, sicuti contrito æquivaleret proposito. Ratio est, quia propositum præcisè quæ tale habet pro proprio effectu suo excludere voluntatem peccandi: cum autem generalis contritio hanc peccandi voluntatem excludat, evidenter æquivaleret proposito quæ proposito. Contritio vero quæ talis habet pro proprio effectu suo tristitiam, anxietatem, inquietudinem, & cruciatum animæ, ex dictis à num. 217. Cum autem propositum quæ tale huic effectui non æquivaleret, ut patet in eo, qui nullum peccatum commisit, & tamen habet propositum non peccandi de cætero, qui nullam habet tristitiam, nec dolorem. sed Serenitatem, & pacem; ac proinde non dicitur habere contritionem, nec pœnitentiam; sicut nec Beati, quamvis habeant illud propositum; exinde propositum præcisè ut propositum non æquivaleret contritioni ut contritioni.

229. Quapropter communis sententia cum Eximio Doctore, Bellarmino, Cottinck, & Bonacina docet, quòd licet unus actus amoris Dei sit sufficiens ad justificationem extra Sacramentum, non tamen est sufficiens ad Sacramentum pœnitentiaæ. Si autem propositum universale dolorose procederet, ut contingere solet, quando elicitor ex recordatione peccatorum commissorum, tunc jam æquivaleret contritioni quæ tali; sicuti de amore Dei super omnia communiter docent Theologi, quando elicitor ex recordatione peccatorum commissorum, qui in eo eventu non potest nisi dolorose procedere, ac proinde tunc tale propositum est sufficiens ad Sacramentum Pœnitentiaæ, ut latè docet Ariaga tom. 7. disp. 13. & tom. 8. disp. 38. & Moya in selectis theologicis disp. 5. q. 12.

SECTIO IV.

Solvuntur Opposita.

230. Objicies primò contra primam Assertionem. Omnes virtutes per se infusa, quæ nullam arguunt imperfectionem fuerunt in Christo Dominus.

III i

minto 3

mino, Deiparā, Innocentibus, & Beatis, ac proinde Charitas, Justitia, & aliae similes: sed charitas est pœnitentia virtus universaliter, & theologicē sumpta; Justitia vero est pœnitentia virtus restricte accepta: ergo pœnitentia virtus, & universaliter, & restricte considerata reperitur in Christo, Deipara, Innocentibus, & Beatis. Resp. dist. Maj. fuerunt quoad entitatem, concedo: quoad denominationem supponentem subjecti sui imperfectionem, nego Maj. & dist. Min. Charitas, Justitia, & aliae similes sunt pœnitentia virtus, si sumuntur præcisè quoad entitatem, nego, quoad denominationem desumptam ab actu doloris, & derestationis de peccato commisso à Tridentino exposito, conced. Min. & nego Conseq. Ratio est, quia nulla virtus quoad munus suum primarium est pœnitentia, sive virtus pœnitentia quā talis, ut constat ex dictis à n. 90. sed talis appellatur à munere suo secundario, quod quidem munus exerceretur, postquam subiectum, in quo adest ea virtus, commisit peccatum: Cū autem reperiri nequeat tale munus in Christo, Deipara, Innocentibus, & Beatis, ipsis peccato parentibus, ut per se est evidens, & diximus n. 187. exinde nequit in illis reperiri virtus pœnitentiae, sive pœnitentia quā talis.

232.

Objicies secundò contra secundam Assertiōnem: Tridentinum non solum meminit derestationis, & doloris de peccato commisso, sed etiam propositi non peccandi de cetero: ergo non solum dolor, sed etiam formale propositum requiritur indispensabiliter ad pœnitentiam. Confirmatur. Si quis advertens le formale propositum non habere, & tamen nollet illud elicer, peccaret mortaliter, ita suscipiendo Sacramentum: ergo formale propositum requiritur ad valorem Sacramenti. Resp. conc. Antec. & nego Consequent. quia propositum, quod à Tridentino requiritur, ut explicat ipsum Concilium citatum n. 223. consistit in actu voluntatem efficaciter excludente voluntatem peccandi: cū autem non solum propositum formale, sed etiam propositum virtuale præster hoc munus, exinde ad propositum requisitum à Trid. sufficit non solum actus propositi formalis, sed etiam virtualis.

233.

Ad Conf. dist. Antecedens: peccaret mortaliter, si quando adverteret, posse ex vi illius actus se conjungere cum voluntate peccandi, concedo; si ex vi illius actus cognosceret, se excludere omnem voluntatem peccandi, nego Antecedens, & Conseq. quia in eo casu cognosceret, se habere quidquid à Trid. requiritur: imò interrogarū pœnitens statim responderet, se nolle in posterū peccare, non minus, quā si formale propositum eliciueret, cū non minus sit incomponibilis cum voluntate peccandi de cetero unus actus, quā alter: ac proinde eliceret tunc formale propositum, respondendo interrogationi, ex dictis n. 224. Si tamen supponamus, quod imperceptibile apparet, nimirum ut in sensu composito illius generalis contritionis, & advertentiae de defectu formalis propositi, adhuc

manneret libertas ad non elicendum proprium formale, sicuti manet libertas ad non elicendum actum secundum formalis propriam postquam primum elicuit; non tenetur ad illum elicendum; cū se cognosceret ex ipsius actū fari dispositum, & incompositum cum voluntate peccandi.

Objicies tertio, instando simul solutionem. Dolor ex metu gehennæ non excludit omnem voluntatem peccandi: ego quando concurrit concipitur ex metu gehennæ, semper requiri indispensabiliter propositum formale. Probam. Antecedens: si quis commisit hoc peccatum, effet necessarium eligere penas Inferni ad suatum peccatum leibale, ego potius peccare, quam Infernum eligere. Propositum virale hoc peccatum est propositum eligendis penas, potius quām peccarum; cū in illa hypothesi non aliter posset peccatum virare, quām dengendo infernum; atqui metus inferni, & voluntas vitandi illum non potest moveat ad dengendum illum: ergo neque ad propositum virale prædictum peccatum. Conf. detectatio doloris peccati ex motivo attritionis non sufficit fugiendum omne peccatum, etiam si modicum sit generale: ergo ultra dolorem illorum detectorum requiritur propositum formale. Probam. Antecedens: si quis considerans gravem sententiam pœnae æternæ, dicat intra le: ego mallem peccare, quam in eternum pati illas penas peccati graviter: atqui in isto casu repugnat legi hoc peccatum ex odio pœnaru: etsi enim velat simul duo contradictiones, scilicet non peccare, damner; volo peccare, ne damner: ergo &

Respondent primò aliqui Recentiores, & antecedens: dolor ex metu gehennæ ex modo non universaliter, concedo: ex motivo universaliter, nego antecedens, & Conseq. Ad probacionem, concedo Maj. & distinctā; ut supra Min. nego Conseq. Ratio est, quia quando homo confidat, quod per illud peccatum factus fuerit causa pœnarum Inferni, similique considerat problemam divinæ Providentiae ordinacionem, ita ut poterit invenire motivum universale ad illum & reliqua omnia peccata fugienda ex timore gehennæ: in hac enim divina Providentia electio inferni præ peccato est medium ad infernum vitandum, ac proinde ex metu intenti, quām optimè potest quis de eo peccato dolere, similique proponere eligere Infernum, potius quām peccatum. Rem explicit exempli si aliquis reus mortis sciret, quod eligere mortem, & ad illam se offerendo, mortem videret, benè posset ex metu mortis ad mortem se offerre, & eam eligere: ergo quando peccator, quod eligere Infernum est illud medium ad infernum vitandum, quām optimè poterit, ex metu inferni, infernum eligere. Ad Confirmationem, negatur Antecedens. Ad probationem negatur Min. quia in eo casu eligere infernum non est velle, & nolle effectivè, sed velle affectivè, ut si giat effectiva

Cat.

Ceterum ipsa explicatio pugnat contra istos
Recentiores sic respondentis: nam ista pœnitentia
talis esse debet, non solum coram hominibus,
sed coram Deo, qui intuetur cor, & videt illum
affectum non esse efficacem, qualis debet esse
verus affectus pœnitentiae coram Deo. Quapropter.

236. Respondeo ipse, dist. Antecedens: dolor ex
meru gehennæ in circumstantiis, in quibus me-
tus gehennæ repræsentatur ut motivum univer-
salis, nego: in circumstantiis, in quibus non re-
præsentatur, ut motivum universale, conc. An-
tecedens, & nego Conseq. Ad probat dist. Maj.
est propositum eligendi infernum, eligendo
reatum condignitatis ad illum, nego; detestando
reatum condignitatis ad illum, conc. Maj. &
dist. Min. voluntas vitandi infernum cum reatu
condignitatis ad illum, non potest moveare ad
eligidum illum cum tali reatu, conc. ad eligen-
dum illum sine tali reatu, nego Min. & Conseq.
Ad Conf. nego Antec. Ad probationem, conc.
Maj. & dist. Min. repugnaret fugere hoc pecca-
tum ex odio pœnarum, conceptis pœnis sine rea-
tu ad illas, conc. cum reatu condignitatis ad il-
las, nego Min. & Conf. quia tunc non dicere homo
ille absoluere, volo, & nolo pœnas, ne dani-
ner, sed volo pœnas sine reatu, ne damner cum
reatu condignitatis ad illas, qui quidem actus
nullatenus est implicitorius, sed valde honestus, & laudabilis, ut per se patet.

237. Explico solutionem: metus inferni per se lo-
quendo, & seclusa ignorantiâ, inadvertentiâ,
extraordinario privilegio, aut revelatione, ex se
affert in ista divina providentia circumstantias
sufficietes ad constitendum motivum univer-
salis cuiuscumque lethali oppositum: seclusis enim
illis circumstantiis, quæ per accidens superven-
ire possent, re per se considerat, & ut communi-
niter evenit, scit peccator, quodcumque lethale
affere reatum condignitatis ad eas pœnas, illas-
que ipsum infallibiliter sustinendas, si in pecca-
to lethali moriatur: cognoscit insuper conting-
tiam amittendi subitanè vitam; exinde ergo
moveri potest ex timore gehennæ ad detes-
tandum dolorosè quodcumque lethale, neque
in sensu compofito hujus morivi elicere potest
actum; quo dicat, *vellem potius peccare, quam eas*
pœnas incurrire: neque actum, quo dicat: si non
*effent illa pœna, peccarem: & sic de aliis simili-*bus: cum enim sciat, hujusmodi actus esse pecca-**

238. cum, manente eo affectu, quo propter timorem
gehennæ detestatur omnia peccata, impossibile
omnino est, quod eos actus eliciat. Quia de cau-
sa dolor ex meru gehennæ, si excludat omnem
voluntatem peccandi, ut communiter concepi-
tur (air Tridentinum) satis est ad actum attritu-
nis requisita ad pœnitentiam.

Si autem ex aliquo accidenti deficiant cir-
cumstantiae illæ, quibus proximè proponitur
objectum universaliter, jam objectum non mo-
vebit ut universale; sicut si deficiat applicatio,
sive approximatio ignis ad comburendam stu-
pam; tunc ignis non comburet stupam. Unde

Re P. Gormaz Theolog. Tom. II.

Quapropter motivum bonitatis divinæ de-
bet approximari, non per istam, sed per aliam
circumstantiam, ad fugiendum istud mendaci-
um, & perjurium. Exinde adversariorum argu-
mentum non solum est invalidum, verum etiam
ominino extra rem, quam agimus: nam in casu,
& circumstantiis ab adverbiis assignatis, vel
metus gehennæ proponitur ut motivum uni-
versale omnibus peccatis oppositum, vel non? si
primum: jam proponitur sufficiens ad elicien-
dum dolorem universalem, ac proinde, & quia
certò sit virtuale propositum non peccandi de
cætero. Si secundum: cum ex illa approxi-
matione non possit elici dolor universalis, neq;
elicetur dolor, qui sit virtuale propositum non
peccandi de cætero. Verum exinde quomodo
probatur

probabitur, quod quando approximatur sufficienter ad eliciendum universalem dolorem, non approximetur sufficienter ad eliciendum virtuale propositum? Sanè hoc neutiquam sequitur, sed oppositum; adeoque ex hoc argumento, si bene expendatur, potius confirmatur, quam impugnat nostra sententia.

241.

Objicies quartò: Dolor de peccatis ex motivo universalis non inducit ad vitandum peccatum: ergo non est propositum virtuale. Probarur Antecedens: ad vitandam gehennam non est medium necessarium non peccare hic, & hunc sufficit enim, vel non peccare, vel si committatur peccatum, delere postea illud per pénitentiam: ergo in illa detestatione non includitur propositum vitandi peccata in futurum, sed vel vitandi, vel delendi postea illa per pénitentiam. Confirmatur: si aliquis ex revelatione sciret, se esse prædestinatum, dolor, quem concipere de peccatis ex metu gehennæ, non afferret secum tale propositum virtuale, cùm enim sciret, se postea detetur illa peccata per pénitentiam, et si laberetur in illa, non apprehendet, tanquam medium necessarium ad salutem, vitare peccatum subsequens: ergo ex metu gehennæ non determinaretur ad vitanda peccata in posterum.

242.

Resp. nego Antecedens. Ad probationem dist. Antecedens: ad vitandam gehennam per affectum elicitorum ex illa, tanquam ex motivo universalis, nego: per alios diversos affectus; conc. Antecedens, & nego Cohs. ut constat ex dictis; etenim licet Deus possit me salvare, etiam si ego peccem, & possum mihi dare tempus pénitentiae; hoc tam non est in mea potestate, possum enim subito mori: exinde si ego volo efficaciter salvari ex metu gehennæ tanquam ex motivo universalis, volo non ponere impedimentum, quo posso non esset in mea potestate salvari, ac proinde nolo ponere peccatum. Sic si volo efficaciter vivere, non projicio in mare unicum panem, quem habeo ad vitam; licet conjecturam habeam, quod Petrus fortasse dabit mihi dimidium sui panis: at cùm id non sit certum, neque in mea potestate, non impedit ad concipiendum, modo exposito, motivum universalis.

243.

Ad Confirmationem dist. Antecedens: ex metu gehennæ concepto, ut morivo universalis, nego, non ita concepto, conc. Antecedens, & dist. Consegu. eodem modo. Ratio est, quia in illo calo posset ille homo concipere dolorem de peccatis commissis, quatenus afferbant condignitatem ad gehennam: sciret enim, quod si committeret vel unum peccatum, in posterum, haberet condignitatem ad gehennam, quam debet delere, ut revelatio verificaretur, & adimpleretur, & quod ita melius esset, talem condignitatem vitare, ex quo dolor ille jam esset incomprensibilis cum quocumque condignitate ad gehennam, ac proinde, & cum quocumque lethali. Si autem non conciperet motivum uni-

versale, non esset casus, de quo agimus, in n. 240.

Objicies quintò: Propositum ex motivo universalis, ad omnia peccata se extendeat, non est incomprehensibile cum voluntate peccandi ergo neque dolor ex motivo universalis. Probatur Antecedens: potest voluntas praefindere peccata præterita a futuris, & de praeterita gaudere, proponendo firmiter vitare futura. Sic sèpe senes proponunt firmiter in futura castè vivere, & tamen illis non displices talis via juventutis: Item sapientia gaudet, & justitia bella inita præterita, & tamen proponunt non iterum ire ad bellum: ergo &c. Resp. nego Antecedens ad probationem dist. Antecedens proponendo ex motivo universalis, ad omnia peccata se exrendente, nego: ad sola luxuria, & non ad præterita, conc. Antec. & nego Cohs. etenim si Senex proponat castè vivere ex odio turpitudinis contra castitatem, quod est unius fale motivum; ad peccata præterita, & futura extendens in linea castitatis, non potest consti- cuni illo actu complacere in luxuria præterita. Pariter si proponat non iterum ire ad bellum, ex motivo àequo se exrendente ad dierendam belam gaudere de bello præterito.

Cæterum cùm illi, qui ita se jactant, non proponant ex motivo universalis, se exrendere ad præterita, & futura, sed ad sola futura: lent enim proponere non redire ad bellum, & ad luxuriam cum viribus extenuatis, & facti amissilibus in peccatis, & laboribus belly quas anteā nō ita extenuatas habebant, ac proinde sic, vel aliter contrahunt somniorum ad futura, & non extendent ad praeterita: quapropter solum detestatur futura, & gaudet de præteritis. Si autem desideratur futura ex motivo eodem modo se exrendente ad præterita, solum cum illo actu nequam gaudere possint de præteritis: si Senex, qui verè dolet de suis peccatis ex motivo universalis, non complacet in peccatis juvenis; secūs autem si hōc dolet ex motivo universalis. Pariter, qui proponit non committere futura, ex motivo universalis àequo se exrendente ad præterita, detestatur virtualiter præterita, secūs si non proponat ex talis motivo universalis. Unde nulla maneris vis argumento. Quare ipso terat in præsenti, an merita per peccatum mortificata reviviscant per veram pénitentiam. Cæterum quia hujus difficultatis resolutionem habet connexionem cum principiis antecedentibus, aut consequentibus, illam modo omitto, commodiū alibi solutus. Nihil vero ad actus proprios pénitentia, & ligatiohem illos eliciendi propria- grediamur.

DISPUTATIO V.

DE CONTRITIONE PERFECTA.

246.

Contrito ex Tridentino sess. 14. cap. 4. alia est perfecta, & alia imperfecta. Perfecta est illa, quæ etiam extra Sacramentum est sufficiens dispositio ad justificationem, & est dolor de peccatis commissis propter Deum super omnia dilectum, ut ex dendis constabit. Imperfcta, quæ vocatur attritio, est dolor ob alia motiva conceputus, sive ob metum inferni, amissionis gloriae, sive propter peccati turpitudinem. Exinde attritio, & contritio distinguuntur essentialiter, cum unaquaque ex intrinsecis suis respiciat diversum objectum formale: contritio enim respicit bonitatem divinam, ut Deo bonum attritio vero respicit suum objectum formale, non quidem ut Deo, sed ad sumnum, ut peccatori bonum: unde peccator magis unitur cum Deo ex vi contritionis, quam ex vi attritionis, adeoque & peccata nobilior modo manent detestata per contritionem. Quia de causa D. Thom. in suppl. qæst. i. art. 2. ad 2. dixit: Attritio non dividit accessum ad perfectam contritionem, & unde in corporalibus dicuntur attrita, quæ aliquando diminuta sunt; sed non adhuc sunt communata, sed contrita dicuntur, quando omnes partes tristitia sunt simul per divisionem ad minimam, & ideo attritio significat in spiritualibus quandam dispergientiam de peccatis commissis, sed non perfectam; contritio autem perfectam. An autem ad hanc perfectam contritionem requiratur indispensabiliter, quod ex motivo charitatis procedat? Negant Soto, & alii apud Cardinal. de Lugo disp. 5. sect. 1. qui etiam conatur ostendere esse probabile, quod procedat ex motivo Religionis, Obedientiae, Justitiae; aut alio simili, licet P. Vazquez hanc sententiam erroneam appellaverit. Eximus Doctor disp. 4. sect. 2. num. 13. ait, ibi aliquando placuisse, eamque appellat probabilem, pro cuius resolutione sit.

SECTIO I.

An contritio sufficiens ad justificationem extra Sacramentum debeat esse ex motivo Charitatis.

¶. I.

247.

Aspero cum communi. Contritio sufficiens ad justificationem extra Sacramentum debeat esse ex motivo charitatis. Probatur ex Tridentino sess. t. 4. c. 4. de Contritione sufficienti ad justificationem extra Sacramentum, ita dicente, Si contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare, priusquam hoc Sacramentum actu suscipiantur: Ergo ex mente Concilii non aliter contri-

tio extra Sacramentum sufficiens est ad justificationem, nisi quatenus dolor de peccatis commissis perficitur charitate; sive quod idem est, formalitas illa doloris, quæ ex genere suo est ignorabilius, identificetur cum formalitate dilectionis Dei super omnia, sive charitatis, quæ nobilior est, sicuti de animali hominis dicitur, quod non est animal imperfectum, sed perfectum, id est identificatum cum rationali; ergo ex mente Concilii contritio sufficiens ad justificationem extra Sacramentum procedere debet ex motivo charitatis. Confirmatur: Concilium eō c. 4. contra distinguens contritionem perfectam, quæ extra Sacramentum justificat, ab imperfecta, quæ non justificat extra Sacramentum, docet esse charitate formatam, adeoque in te adeo gravi diminute procederet, si esset aliqua contritio non formatam charitate, quæ extra Sacramentum justificaret: sed hoc nemo audebit dicere: ergo &c. Vidēn. 252.

Respondebis primò. Concilium non processisse diminutum, cum ibi doceat, imperfectam contritionem esse, quæ vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ, & penarum metu communiter concipitur. Unde contritio illa, quæ concipitur de peccato, quia est irreverentia, vel injurya Dei, aut contemptus Divini precepti in sensu Concilii non est contritio indigena Sacramento ad justificationem, adeoque est contritio in sensu Concilii potens extra Sacramentum justificare. Contra tamen primò. Concilium ibi contradistinguens contritionem perfectam ab imperfecta, non dicit perfectam esse, quæ communiter est charitate formatam, sed absolute dicit esse illam, quæ est charitate formatam. Imperfectam vero non dicit, quæ semper, sed quæ ex ibi assignatis motivis communiter concipitur; per quæ verba indicat non concipi semper ex illis motivis, sed etiam posse ex aliis: ergo ex mente Concilii perfecta contritio solum potest concipi ex motivo charitatis; imperfecta vero ex aliis motivis.

Contra secundò. Qui dolet de peccato ex motivo Religionis, Justitiae; vel Obedientiae, etiam dolet de peccato ob ipsius turpitudinem; nimirum, quia privat honestatem Religionis, Justitiae, &c. Sic ut qui amat actionem aliquam ex motivo Religionis, vel Justitiae, amat honestatem creatam, quam respiciunt illæ virtutes; ergo dolor de peccatis ob illa motiva est attritio in sensu Concilii. Contra tertio. Quando quis dolet de peccatis, prout sunt offensa Dei, vel considerat offendit Dei, ut peccanti malam, & sic non est actus Theologicus, sed Moralis, & pura attritio, ut constat à n. 128. & 135. vel considerat illam ut Deo malam, & sic est actus charitatis, sive dolor, aut contritio charitate formatam, ut

III i 3

248.

249.

Conc.

Disputatio V. Sectio I.

622

Concilium loquitur, & loquuntur SS. PP. qui dicunt, dolorem de peccatis, prout sunt offensa Dei, esse contritionem: ergo in sensu Concilii, & SS. PP. nullus actus est contritio, qui non procedat ex motivo charitatis.

250.

Respondebis secundò. Concilium ibi nomine charitatis intellexisse grariam habitualem, sive ipsum habitum charitatis, nam loquitur de contritione, cui contingenter advenit, ut informetur charitate; dicit enim: *Si contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat: at actu charitatis, cum sit ipsa charitas actualis, non advenit contingenter, sed essentia-liter informati charitate actuali, solumque advenit ipsi contingenter informari charitate habituali: hoc autem modo eriam advenit contingenter actu contritionis elicito à Iustitia, Obedientia, &c. ut informetur Charitate, adeóque quando ira informetur, erit perfecta contritio in sensu Concilii, non minus, quam actus Charitatis.* Contra primò: ibi loquitur Concilium de contritione, quā ut ultima dispositione se disponit peccator ad recipiendum habitum gratiæ, & charitatis, quam dispositionem dicit satis disponere, si sit charitate formata: atqui dispositio charitate formata ad recipiendum habitum charitatis, nequit esse formata charitate habituali, sed actuali, aliter esset informata habitu pro priori ad habitum, cum sit dispositio ad habitum propriiori ad habitum: ergo nomine charitatis non intellexit Concilium habitum, sed actum: ac proinde solum vocat contritionem actum illum, qui ex motivo charitatis procedit.

251.

Contra secundò. Si Concilium nomine contritionis formatae charitate, intelligeret contritionem conjunctam cum habitu gratiæ, aut charitatis; cum habitus charitatis sit, vel idem realiter cum habitu gratiæ, vel, ut verius judico, cum illo in hac Providentia metaphysicè connexus, nihil aliud definiret, nisi quod illa contritio est ultima dispositio extra Sacramentum ad habendum habitum gratiæ, & charitatis, quæ extra Sacramentum conjungitur cum habitu gratiæ & charitatis, quod idem esset, ac definire, contritionem esse conjunctam cum gratia, quando est conjuncta cum gratia: sed talis definitio, utpote identica est ridicula, & indigna Concilio: ergo non loquitur Concilium de contritione formata charitate habituali, sed actuali, ac proinde de actu contritionis ex motivo charitatis, cum nullus actus dicatur formari, nisi à suo modo tendendi in suum motivum.

252.

Contra tertio. Actus contritionis perfectæ, utpote actus vitalis identificatur cum suo modo tendendi, ac proinde solum potest formari charitate actuali, ex suo modo intrinseco rendendi identificato cum charitate actuali, sive quod idem est ex intrinseco suo modo tendendi in motivum charitatis: ergo quando dicit Concilium. *Si contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, non loquitur de contingentia Physica, quam haber subjectum, ut idem numero manens jam sit album, jam ni-*

grum, jam calidum, jam frigidum; sed de contingentia logica, quam haber genus, ut ad illam speciem ignobiliorum, vel ad illam nobiliorum contrahatur, quo in sensu dicitur contingere animali esse rationale. Pater Conf. q. quia ibi Tridentinum agit de contritione in genere, praescindente à perfecta, & imperfecta: post cujus considerationem contrahit illam ad utramque speciem perfectæ, & imperfectæ contritionis, qui differentia, quā genus contrahitur, non advenit generi contingenter physicè, sed logicè, ut per se est evidens: ergo, &c.

Contra quartò: Eo cap. 4. agit Concilium de contritione, quatenus charitate formata includit votum confessionis: atqui habens gratiam, charitatis non includit votum confessionis: ergo non loquitur de charitate, que sit habita gratiæ, aut charitatis. Contra quinto: postquam Concilium consideravit contritionem præsumt à perfecta, & imperfecta, contrahit perfectam eam, quæ est charitate formata; imperfectum verò ad illam, quæ concipitur ex merito gehennæ, aut peccati turpidine, similibusque modis, de qua dicit, quod sufficiat solum inter sacramentum: ergo ex mente Concilii committit perfecta, quæ est charitate formata, habet nobiliorum motivum, quam contritio concepta ex metu gehennæ, aut turpidine peccati, sive operis religioni, sive iusticiæ, sive obedienties dummodo non elicatur ex motivo charitatis, ac proinde ibi duo definit, nimurum per ultimam illum ex motivo charitatis obtineri sufficientem extra Sacramentum, & per alios inferioris motivi, non nisi intra Sacramentum, id est sunt attritio, quamvis in Sacramento complicitus habitu gratiæ, & charitatis conjugatum.

Probatur secundò Conclusio: ponit enim quod à peccatore sit, & est ultima dispositio ad fratrem, contradistincta à Peccantie Sacramento, quod non sit à peccatore, sed à ministro, ex dictis à n. 193. de Sacramentis, est actu elicitus ex morivo charitatis, juxta doctrinam Scripturarum, & SS. PP. ita ut sine illo morivo, personam tentiam à peccatore factam, non habent sufficientem: ergo contritio sufficiens ad sufficientem extra Sacramentum debet esse ex morivo charitatis. Probatur Antecedens ex prima Ioh. 3. qui non diligit, manet in morte. Ad Cor. Sine charitate nihil sum. Ioh. 7. ubi Christus de Magdalena ait: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum: cui autem ministrat remittuntur, minus diligit: quasi dicunt eti omnia mortalia remittuntur per contritionem habent ex charitate, veniam autem, vel plura, vel plu- ciora remittuntur, quod major, vel minor fuerit dilectio. Ad istum Scripturæ locum, mulci PP. expresse requirunt charitatem pro vera penitentia sufficiente ad Justificationem extra Sacramentum. Sic August. de vera, & falsa penitentia c. 9. Sine amore nemo unquam gratiam venit, nec veniam affectum est: & tom. 7. lib. 1. c. 12. contra Cretorum, ubi de modo, quo peccatores mundantur, ait: Mundantur spiritus, que- p. 15

An contritio sufficiens ad justificationem extra Sacramentum &c. 623

per eminet omnibus; charitate; ab illo, qui per Apostolum Petrum ait: charitas operit multitudinem peccatorum, quia una si adsit, omnia illa recta sunt, si autem desit, illa omnia frustra sunt. Et Rom. 10. ser. 7. de temp. qui est 3. de nat. Salvatoris: Pœnitentiam certam non facit, nisi odium peccati, & amor Dei: ergo, &c.

255. Probatur tertio ista ratione conjecturali: etenim cum hoc solum dependeat ab ordinatione divina, non possumus reddere rationem, cur ita debet heri, sed solum conjecturam pro convenientia, ut ita ordinatum fuerit: quæ autem à Theologis communiter traditur, ad hanc formam potest ita reduci. Peccatum mortale est maximum malum; & summa offensa, & injuria ex parte hominis erga Deum: ergo ut Deus tale peccatum remittat, congruentissime exigit ab homine, ut efficiat nobilissimum in specie actum, quem potest, qualis est amor Dei super omnia. Confirmatur: congruentissimum est ad remissionem peccati extra Sacramentum, ut requirat Christus Dominus magis, quam exigit in Sacramento, in quo voluit singularem favorem ostendere pro lege gratiae, quem non ostenderat Deus pro lege scripta, aut lege naturae, applicando nimis sua merita, & faciliorēmque redendo justificationem peccatori: sed in Sacramento exigit actum pœnitentiae; licet non eliciatur a charitate: ergo extra Sacramentum congruerter exigit actum pœnitentiae eliciti a charitate. Ex dictis.

S. II.

256. **F**it primò contra Cajetanum: Attritionem nunquam posse fieri formaliter contritionem. Ratio est: quia contritio ex intrinseco suo modo tendendi in bonitatem divinam, tanquam in objectum suum formale, distinguitur ab attritione, utpote non habente modum tendendi, tanquam in objectum formale, in bonitatem divinam: sed modus tendendi unius actus nequit mutari in modum tendendi alterius, sicut neque cognitio solius Petri fieri potest cognitio solius Pauli: ergo &c. Quapropter commune illud Theologicum axioma: homo in Sacramento pœnitentia de attrito fit contritus: non intelligitur: de attrito actualiter, actualiter contritus: sed contritus habitualiter, quatenus recipit charitatis habitum, qui est principium per se insulfum ad contritionis actum elicendum, & simul admittitur ad amicitiam divinam habitualem, non minus: quam si Contritionem extra Sacramentum eliciisset. Unde non dicuntur attrito fit contritio: quia hoc est impossibile, cum significet mutationem intrinsecam attritionis in contritionem, sed dicuntur: homo attritus fit contritus: prout denotatur mutatione quoad denominationem ex parte subjecti, quod de attrito in actu, fit contritum in habitu, ut bene notavit Sorø in 4. dist. 17. qu. 2. art. 5. concl. 2.

257. Fit secundò: contritionem indispensabiliter detestari peccatum supra omne malum pœnae,

non verò attritionem: Ratio est, quia Contritio nunquam fugit peccatum propter illud malum solum pœnae, sed propter bonitatem divinam, quam supra omne malum pœnae appreciativè diligit; at verò attritio concipi potest ex motivo gehennæ, sive ex timore, ne pœnam illam incurrit. Cum autem nullus actus excedat motu, sub quo fertur in objectum, utpote ab illo habens totam vim, & efficaciam; exinde, quia detestatur peccatum propter malum pœnae, non detestatur plus peccatum, quam malum pœnae. Cærerū non ex eo ista detestatio (quod maxime notandum est) est conditionata voluntas admittendi peccatum, si non esset pœna. Ratio est evidens, quia simul cum ista detestatione attritionis, componi potest in voluntate alterius amoris Dei super omnia, ut sœpè contingit, & experientia docet, quo voluntas detestetur peccatum supra omne malum pœnae: atqui cum voluntate admittendi peccatum, si non esset pœna, nequit componi voluntas detestandi peccatum, licet non esset pœna: ergo ea Attritio non est voluntas admittendi peccatum, si non esset pœna: unde solum est voluntas incompossibilis cum voluntate peccandi ex suo motivo, & compossibilis cum perfectiori peccatorum detestatione, etenim in sensu compósito illius actus eliciti ex motivo pœnarum, ut universaliter applicato, nequit homo componi cum voluntate peccandi, ut ex dictis à n. 223. constat, & 237.

Fit tertio: non solum contritionem immediatè liberam, sed etiam contritionem imperata m mediatè liberam, esse ultimam dispositionem ad justificationem, juxta sententiam illorum Theologorum, qui cum Scoro, Ripalda, Oviedo, &c. docent actum mediatè liberum augere meritum supra meritum actus imperantis immediatè liberi, quinimo, & præcipue propter hunc casum in tractatu de actibus humanis, & in tractatu de merito, admittunt distinctum meritum in actu imperato graviores Theologi: Ratio est: quia peccator morti proximus, & copia Confessarii destitutus, advertens se teneri ex præcepto elicere contritionem, flagrans desiderio sue æternæ salutis, potest ex obedientia impetrare efficaciter contritionem: atqui si contritio imperata non haberet tunc meritum distinctum à merito actus obedientia imperantis; ille homo coram Deo solum haberet meritum actus obedientiae; quod satis non est pro ultima dispositione ad justificationem. Si autem non haberet adeo flagrans desiderium obediendi Deo, eam contritionem immediatè liberam elicendo, haberet meritum contritionis; quod est ultima dispositione ad justificationem: ergo flagrans desiderium obediendi Deo impediret salvationem illius hominis, quod est satis absurdum.

Scio P. Vazquez docere, Contritionem perfectam esse ultimam dispositionem ex destinacione divina, sive libere habet, sive necessariò, quod etiam docet Arriaga de actibus humanis disp. 4, sect. 3. subsect. 2. Huic autem sententia non accresco, eamque latè impugnavi in tract. de mea

258.

259.

11109

sito, quia homō non se avertit à Deo sine libera-
te, ac proinde, neque se convertit ad Deum,
nisi cum liberata: Tridentinum enim eandem
exigit libertatem ad conversionem, quam ad a-
versionem à Deo: Sic scilicet 6.c.5. dixit: Declarat
præterea, ipsius iustificationis exordium in adul-
tis à Dei per Iesum Christum præveniente gratia,
sumendum esse, hoc est ab ejus vocatione, quā nul-
lis eorum existentibus meritis, vocantur, ut qui
per peccata à Deo aversi erant, per ejus excitan-
tem, atque adjuvantem gratiam, ad converten-
dum se ad suam ipsorum iustificationem, eidem
gratia libere assentiendo, & cooperando disponen-
tur. Et infra. Unde in Sacris litteris cùm díci-
sur: convertimini ad me, & ego convertar ad vos:
libertatis nostra admonemur: cùm respondemus:
converte nos Domine ad te, & convertemur: Dei
nos gratia præveniri constemur. Ex qua doctri-
na plura inferri possunt scitu digna, & ad pecca-
toris iustificationem requisita.

260.

Fit quartū: in hac Providentia per se requiri
 ad iustificationem peccatoris ex divino præce-
 pro actum penitentiae. Hoc autem præceptum
 divinum ex Scriptura, & Concilio, satis nobis
 constat, ut diximus n. 13. & in tractatu de Sacra-
 mentis n. 258. Quapropter peccator suorum pec-
 catorum memor, nunquam elicit actum perfec-
 tæ dilectionis Dei, nisi dolendo simul de pecca-
 toris commissis, idque non solum, ut penitentiae
 præceptum adimpleat, si enim noller peniten-
 tia præceptum adimplere, sanè neque elicet
 perfectam Dei dilectionem: verum etiam, quia
 impossibile appetit, ut ex natura rei aliter fieri
 possit: si enim peccator cognoscit se esse iniimi-
 cum Dei ratione offendit, quam contra ipsum
 commisit, quomodo poterit Deum super omnia
 diligere, quin offendit illam dolorosè dereste-
 tur? Vide num. 269.

261.

Si autem sit invincibiliter immemor suorum
 peccatorum, facilè credam, Deum applicantem
 suam omnipotentiam ad actum charitatis, exci-
 taturum memoriā alicujus peccati, ut chari-
 tas sit dolorosa, & vera contritio. Dolor enim
 formalis respectu unius peccati ex generali mo-
 tivo, est verus virtualis dolor omnium commis-
 sorum, non minus, quā actus formaliter in-
 compositibilis cum uno peccato ex motivo ge-
 nerali sit virtuale propositum respectu omnium:
Ex eo enim, quod Deus velit in hac Providen-
cia veram contritionem ad remissionem pecca-
torum, & paratus sit ad concurrendum cum
peccatore, quoties ille velit converti, paratus est
etiam ad ea omnia, sine quibus non extat vera
conversio, à fine usque ad finem dirigens omnia
fortiter, & disponens omnia suaviter, ut pote
perfectissimus providens. Cæterum quia com-
muniter supponunt Theologi, non repugnare
casum, in quo peccator eliciat perfectum amo-
rem cum omnimoda accidentalis ignorantia, &
inadvertentia peccati; addo, quod tunc per ac-
cidentem poterit ex illa accidentalis ignorantia, &
inadvertentia obtinere iustificationem sine do-
lore; Ratio est, quia actus perfectæ charitatis est

promissa in Sacris litteris iustificatio, ut confitit
 ex testimonii adductis n. 254, tum ex Proven-
 t. 8. diligentes me diligo: Ecl. 34. oculi Dei in di-
 ligentes se: & 1. Joan. 4. Qui manet in clausis
 te, in Deo manet. Exinde poterit per accidentem
 eo casu extra Sacramentum obtine*iustificatio*
 sine dolore, secundus autem per se, cùm per se resul-
 tatur contritio, ut habet Trident. l. 14. cap. 1.
 dicens: Fuit autem quovis tempore ad imperio
 dam veniam peccatorum hic contritionis mo-
 necessarius, quæ verba saltem de necessitate po-
 se debent intelligi. Quænam autem contrito
 cum Martryrio sufficiat, & per se, & per ad-
 dens, constat ex n. 4. de Baptismo.

SECTIO II.

Solvuntur Opposita.

g. I.

O Bjicies primū: Antiquiores Theologi, &
 aliqui Patres, explicantes contritionem
 perfectam, dicunt esse dolorum de offensa Dei,
 ut videri potest apud Eximum Doct. disp. 4.
 sect. 1. Vazquez quæst. 85. art. 2. & Lugo disp.
 5. sect. 1. atq[ue] dolor de offensa Dei non solum
 potest procedere ex charitate, sed etiam ex om-
 nibus aliis virtutibus universalibus voluntate
 ergo contritio perfecta, quæ extra Sacra-
 mentum sit ultima disposicio ad iustificationem, non
 solum potest procedere ex motivo charitatis,
 sed etiam ex motivo aliarum virtutum. Contra-
 matur ex Soro: iste actus: detegit dolorem alii
 offendit Dei, quia talis: est perfecta contritione
 qui potest procedere ex motivo aliarum virtu-
 tum: ergo, &c.

Respondeo dist. Maj. de offensa Dei, pro-
 bonitas divina est illi averfa, sive pour offensa
 est mala Deo, concedo; prout est mala penitenti-
 ti, nego Maj. & dist. Min. nego Conf. ex die
 Etis n. 128. & 135. Ratio est, quia sic uelle mul-
 lum alicui, quia ipsi malum, est formaliter illu-
 lum odio prosequi, ita nolle malum, quia mul-
 lum ipsi, est, formaliter illum amare, aduersus
 nolle offendit Dei, quia divina bonitas est illi
 averfa, est formaliter Deum amare: quoniam
 in locuti sunt antiquiores Theologi, & SS. P[apa]t[er].
 Ad Confirmationem, dist. Maj. Si ille aduersus
 reduplicet supra bonitatem divinam, ut auctor
 offendit, conced. Maj. si solam reduplicet supra
 malitiam, aut bonitatem purè cretam, nego
 Maj. & dist. Min. nego Conf. quia si ille aduersus
 reduplicet supra bonitatem divinam, erit illa
 charitatis, adeòque non pertinebit ad alias vir-
 tuutes universales voluntatis, aliter cum ex me-
 ghenitæ possit peccator detegit offendit Dei
 quia talis, dolor ex metu gehennæ est perfecta
 contritio contra expressam doctrinam Tridenti
 tini citati num. 248.

Objicies secundū: Sæp[er] in Sacra Scriptura
 promittitur iustificatio penitentiæ ab ipse illa

mentione charitatis, ut Ezech. 18. & 33. ubi dicitur: *Si impius egerit paenitentiam, vitâ vivet, & non morietur*, ibi enim nulla sit mentio de motivo charitatis, idque etiam docere videntur Chrysostom. hom. 6. in Genes. & alii PP. ergo ad contritionem perfectam non requiritur indispensabiliter motivum charitatis. Confirmatur per religionem (idemque suo modo de iustitia; aliasque similibus virtutibus) ita amat homo cultum Dei; ut si necessaria esset ipsius hominis annihilation ad illum cultum, eam vellet; sed nihil aliud requiritur ad perfectam contritionem: ergo, &c.

265. Retorquo argumentum: In illis Scripturæ verbis nulla fit mentio de costritione præ attritione, ergo non potius requiritur attritio, quam contritio ad justificationem peccatoris extra Sacramentum. Respondebis, nego Conseq. quia licet non fiat explicitè, si implicitè mentio de costritione, cum ibi sermo sit de actu paenitentiae sufficiente ad justificationem extra Sacramentum; qui quidem non est attritio, sed contritio. Verum ecce jam solutiō nostra. Resp. eodem modo distinet. Antecedens, absque illa mentione explicita, conc. implicita, nego Anteced. & Conseq. quia ibi est sermo de actu paenitentiae sufficiente ad justificationem extra Sacramentum; qui quidem, non nisi ex motivo charitatis, potest procedere, ut constat ex Conciliis, Scripturis, & PP. adducitis à n. 247.

266. Ad Confirmat. retorq. argum. Per actum virtuosum conceptum ex meo gehennæ, ita timet homo Deum, ut in flagitienti inferni poenas propter peccatum, ut si necessaria esset ipsius hominis annihilation ad eas poenas fugiendas, eas vellet, juxta illud Christi Matth. 26. *Bonum erat ēlē, si natus non fāisset hōmō ille*: Sed nihil aliud requiritur ad perfectam contritionem: ergo timor virtuosus conceptus ex meo gehennæ sufficiens est ad perfectam contritionem: quod expressè est contra Tridentinum; ut & ipsi adversarii fatentur. Respondebis, timorem ex metu gehennæ, quantumvis virtuosum, ut definit Tridentinum, non respicere Deum cā nobilitate motivi, quæ requiritur ad perfectam contritionem. Sed ecce iterum solutiō nostra. Resp. igitur, dist. Maj. eam vellet, prout Deo bonam, nego Maj. prout peccatori bonam, permitto Maj. & dist. eodem modo Min. nego Conseq. quia nobilitas motivi bonitatis divinae requiritur ex Scripturis, Conciliis, & PP. ad actum perfectae contritionis, ut constat ex num. 247. & 254. Hæc solutio adeò efficax est ad homines, ut & ipsi adversarii, velint, nolint; eam verām esse fatē teneantur. Cærerū pro re adeò gravi, non solum est satis retorisse contra adversarios vim argumenti; sed opotest ostendere, quam falsum sit, quod ipsi assumebant, nimirum virtutem religionis; aut aliam præter charitatem, habere vim ad eligendam annihilationem sui subjecti, ut habeatur bonum à se amatum; quæ de causa dixi; permitto Major. quæ quidem absolute est falsa.

R. P. Gormaz Theolog. Tom. II.

Ratio est: quia Religio (idem suo modo de aliis præter charitatem) solum amat cultum præcisè ut honestum; & quidem non per modum substantiæ, sed per modum accidentis, seu ut honestum homini rationali, id est sibi colenti Deum; adeoque repugnat, quod illum amerit magis, quam se, aut quod velit annihilationem sui in ordine ad illum: solum namque potest homo, prout se concipit sine virtute imperfectum, velle potius non esse, quam esse imperfectum, & sic eligere annihilationem sui, potius quam conservationem defectuam. Quod, ut ex ipsis terminis patet, non est eligere non esse, ut illa perfectio sit, sed eligere non esse, quia ipse est sine illa perfectione, quam intendit: Sicuti qui amat sanitatem sibi, quam obtinere non potest, eligere valer potius annihilationem, quam infirmitas molestias pati; non potest autem eligere sibi annihilationem, ut detur ea salus: annihilationis enim, & sanus sunt termini contradicitorie pugnantes, eodem prorsus modo, ac si diceret: *Volo ego annihilationis exercere aetatum religionis, & Deum colere, atque servare castitatem*, &c. Quapropter hujusmodi actus, non quidem ab alia virtute, sed à sola possunt procedere charitate, quæ quia non fertur in Deum, ut bonum homini amanti, sed ut bonum in se, neque amat solum obsequia à se facta, sed quidquid est per se bonum Deo, potest eo ipso amore velle citius annihilari, quam Deum offendere.

268. Objicies tertio: Contritio ex motivo Charitatis non est per se unicum medium in hac divina Providentia ad justificationem extra Sacramentum: ergo quando Tridentinum loquitur de illa, non loquitur tanquam de unico medio per se, ac proinde sine ulla oppositione cum doctrinā Tridentinī designari possunt plures alii actus, qui sint ultima dispositio ad justificationem extra Sacramentum. Probatur Antecedens: Putus Dei amor super omnia; qui non sit dolor, non est Contritio: atqui est dispositio per se sufficiens: ergo &c. Probatur Min. si non esset per se, sed solum per accidentem sufficiens, ideo esset, quia solum posset elicere peccatore ex accidentalis ignorantia; aut inadvertentia peccati commissi: arci purus Dei amor sine dolore potest etiam elicere peccatore, quantumvis sui peccati memore: ergo &c. Probatur Min. Si peccator recordetur peccati commissi in eo instanti, in quo non obligat penitentia preceptum, ex eo, quod amet Deum super omnia, non tenetur dolere de peccato commissio, ac proinde potest elicere amorem Dei super omnia sine dolore: ergo &c. Confirmatur: qui diligit Deum super omnia, non tenetur dolere de omnibus malis, quæ Deo displicent: aliter teneretur dolere de omnibus offendis ab ipso commissis, & de peccatis alienis, quod est contra experientiam: ergo &c.

269. Resp. nego antecedens: Ad probationem conc. Maj. & nego Min. Ad probationem, nego Antecedens. Ratio est, quia amor charitatis super omnia diligit Deum appetitivè supra

Kkk

omnia

omnia creata, suprāque ipsum diligentem, ejusque voluptates, & bona, ut constabit à numer. 286. ac proinde in eo, qui doloris est capax, fert necessariò secum dolorosam dereftationem mali, quod cognoscit, se contra Deum fecisse, præfertim si malum illud non est adhuc delectum: cùm autem in signo priori, in quo peccator haber cognitionem supernam illuminativam voluntatis, & constitutivam actus primi proximi ad amorem, vèl carentiam amoris, cognoscat se peccasse, & ob lèvem suam voluptatem graviter aversum à Deo, & non adhuc videat offendit Dei delectam, implicat, quod moveatur ex illa cognitione ad eum amorem, quin simul dolorosè eam offendit dñeferetur: etenim quando offensa moraliter perseverat, prorrahitur actualiter antiquum malum; eodem omnino modo, ac si tunc physicè committeretur. Quia de causa judicant plures Theologi, non solum necessitati peccatoem in eo casu ad dolendum de peccatis à se commissis nondum deletis, sed etiam de remissis, & de peccatis alienis, si veniant in mentem, quando determinatur ad Deum super omnia diligendum.

270.

Hanc autem vim ejus amoris nullo alio apotiti modo cognoscere possumus, quā ex ipsa experientia: Videmus enim illum, qui filium vehementer diligit, si videat, illi aliquod grave malum accidere, ex naturali illo affectu protrumperet necessariò in odium ejus mali, sive à parente ipso, sive ab alio inducti, statimque conceperet voluntatem, quantum est ex se efficacem illud malum propulsandi, præfertim si amatus id exigat, sicut exigit Deus dolorem nostrum, & pœnitentiam. Exinde ad Conf. dist. Antecedens: non tenetur dolere, si mala illa veniant in mentem, quando à Deo præcipitur dolor, vel secundūm conceptum: quem habebant divinæ aversiōnis; præscindendo à remissione, nego; si non veniant in mentem, concesso Antecedens; & nego Conseq. ut constat ex dictis. Quinim adhuc Antecedente permisso, Consequētia nulla esset, quia malum jam deletum non nocet, sicuti nocet, quod perseverat: quapropter Mater [idem de amico respectu amici] extremè amans filium, si illum videat aliud grāve actu patientem, non potest non dolere de eo malo; si tamen hoc malum non apprehendatur, ut præsens, sed ut præteritum, & sanatum, non moverit necessariò ad dolendum de illo. Pariter respectu alieni est magnum discrimen: quia sicut ille, qui Deum super omnia diligit, præscindit ab eo, quod alii proponant non offendere Deum in posterum, & solum curat, ut ipse nunquam Deum in posterum offendat, sed ut illum rebus omnibus præferat, ita potest non curare de malo, quod alii intulerunt, sed de malo, quod ipse inculit, illudque dolorosè dñeferari.

271.

S. II.
Obijecies quartò: ille actus sufficit ad justificationem extra Sacramentum, qui est suf-

ficiens, ut homo redat ad amicitiam cum Deo sed ad hoc non est necessaria contritio ex motivo charitatis, quā Deum super omnia diligimus: ergo sufficit actus alterius inferioris virtutis. Probarur Min. potest Petrus esse venimus Pauli amicus, & cum eo, tanquam cum amico, se gereret, esto non sit paratus ad amitatem dum sum honorem, & omnia sua in gratiam Pauli: multò autem magis, etiam non sit paratus alios omnes offendere ciuitatis quam Paulum: ergo pari ratione poterit peccator fieri preuenientiam à se elicitar amicus Dei, licet non sit paratus omnia omnino illi polponere, vel proprii illum vitam, omniāque iua amorem. Relp. concedo Maj. & nego Min. Adpositionem concedo Antecedens, & nego Consequētia: quia amicitia humana non est digna prelatione, secundūm amicitia divina: Quinim apud homines plura operi egregia merentur se amicabilem alterius amorem; apud plorat vīdū homines nulla sunt opera, quae ex lemnis attingunt amicabilem Dei, solidisque elevantur ad hanc dignitatem ex grāta, mīcordia, & destinatione divina, quae ex Scripturis dumtaxat, Conciliis, & PP. potest nobis innotescere: cùm autem ex scripturis, Conciliis, & PP. habeamus, Deum ad hunc finem dñasse eam contritionem, quae procedit ex motivo charitatis, & non alios actus inferiorum virtutum, ut constat à hum. 247. exinde inferimus, hanc contritionem esse sufficiēt, secundūm actionem alios inferiores actus.

Quinim partitas ab amicitia humana ad divinam est à longe perita: ratio est, quia ut amicitia vera, & honesta sit, debet esse juxta regulas rationis, ita ut amicus injusta non petat: amicos: cùm ergo homines, eri amici possint: pè injusta petere, non possunt ex verā amicitia esse paratus ad omnia facienda: quae ille petat, sed debeo esse amicus; ut dicunt, neque ad aras. Exinde cùm amico non tenet omnia mea dare, multò minus alios sine causa offendere ratione amicitiae erga illum. At vero ut nullum peccatum leprosum contra Deum committat, ipsa ratio naturalis independentia à ligata amicitiae me obligat: unde non est mirum, si ratione amicitiae in Deum, tenet ita eum amore, ut omnibus præferat, hoc est, ut malum omnia amittere, quād illum mortale committat, neque aliud nunc dicimus, requiri in eo amore super omnia ad justificationem necessario, sed id ipsum, quod juxta rationis regulas tenent efficere, ne Deus rationabiliter sit nobis quereretur aversus proprii offendit. Quapropter amor Dei non ita esset super omnia, non excluderet omne peccatum, neque esset perfecta conuersio ad Deum, ac proinde talis deber est quod ultima dispositio ad justificationem extra Sacramentum.

Objicies quintò: si perfecta Contritio ex motivi charitatis requiretur per se ad justificationem extra Sacramentum, amor Dei super omnia, qui non esset perfecta Contritio, non sufficiens.

ad huc per accidens ad talēm justificationem, sed talis amor sufficit ex dictis nūm. 261. ergo perfecta contrito ex motivo charitatis non est per se requisita. Probatur Maj. posito illo amore, cū homo maneret justificatus, haberet finem intentum per praeceptum pénitentiae, & per testimonia scripturæ, & Conciliorum, in quibus præcipitur pénitentia, sed obtento fine præcepti, jam non obligat præceptum: ergo illo homo non teneretur ad eliciendam confititionem, ac proinde nullo modo requireretur per se contrito. Hoc argumentum non tam impugnat Conclusionem nostram, quam efficaciam puri amoris Dei super omnia: Ex illo enim intendunt plures, neque per accidens sufficere ad justificationem extra Sacramentum amorem Dei super omnia, qui non sit perfecta contrito. Cæterum haec debilia sunt: quapropter

Resp. ex dictis num. 26. nego Maj. ad probat. nego Maj. quia licet homo ille maneret justificatus, non ex eo adimpleret omnem finem intentum per præceptum pénitentiae: etenim à præcepto isto intenditur tanquam finis, dolorosa retractatio peccatoris, qua ex dictis à n. 217. est de constitutivo actus pénitentiae. Hæc autem, ut per se patet, non haberur per purum amorem; benè verò per perfectam contritionem, qua est verum odium antiquæ vitæ, ut definit Tridentinum citatum n. 25. Unde si adveniente tempore, in quo præceptum istud obligat, homo ille advertere nolle dolere, nec retractare peccatum, peccaret mortaliter, & cesseret amor Dei, ut cum nostris docent etiam Thomistæ cum Gontero disp. 7. art. 1. n. 18. Unde ille amor non est pénitentiae in re, sed in voto; ac proinde absque pénitentia, vel in re, vel in voto, nequit haberi justificatio. Quando verò obligat præceptum istud, constabit infra, quando agamus de præcepto pénitentiae. Sic in Sacramento pénitentiae, ex eo quod non intendatur sola justificatio peccatoris, sed etiam quod manifestentur Confessio omnia peccata, licet verè justificetur, qui accedit ad istud Sacramentum invincibiliter oblitus alicuius lethalis; si tamen postea, quando advenit tempus, in quo obligatur ad confitendum, & recordatur illius lethalis, nolle illud in confessione aperire, peccabit mortaliter, & amittere gratiam, quam accepert.

Objicies sexto: potest dāti dolor, qui sit ultima dispositio ad justificationem, & tamen non sit amor Dei formalis, sed ad summum virtutis: ergo saltem ad perfectam contritionem non requiritur, quod sit formalis Dei amor super omnia. Probatur Antecedens ex Psal. 31. ubi dicitur: *Dixi: confitebor adversum me iniquitatem meam Domino, & tu remissisti inpietatem peccati mei:* tum etiam 2. Reg. 12. statim atque David dixit: *peccavi Domino;* subiunxit Propheta: *Dominus quoque transtulit peccatum tuum:* atqui in his similibus testimoniosis, qua passim resperiuntur in scriptura, solūm assignatur pro ultima dispositione ad justificationem dolor his

R. P. Gormaz Theolog. Tom. II.

amore: ergo &c. Confirmatur: ex motu bonitatis divinae possum detestari peccatum per actum, qui solum sit odium peccati, & non sit auctor Dei; sicut possum amare medicinam propter sanitatem, etiam si non tangam intrinsecè per eum actum ipsam sanitatem: ergo potest voluntas elicere istum actum: *deterior pro Deo hoc malum,* quia illi malum est: ita ut iste actus solum sit odium peccati, & non sit amor Dei: at qui talis actus est et ultima dispositio ad justificationem, haberet enim eandem virtutem, quam Dei amor, cū odium malum sit virtualiter amor boni oppositus; ergo &c. Propter hoc argumentum existimant plures cum Exim. Doct. possideri dolorem charitatis, absque formalitate amoris. Cæterum cū ille actus jam procederet ex motivo charitatis, nequit ex hoc capite impugnari nostra Conclusio. Nihilominus pro majori claritate, & rei veritatē.

Resp. nego Antecedens. Ad probationem concedo Maj. & nego Min. quia licet ibi non sit explicitè, sit tamen implicitè mentio de motivo charitatis, ex dictis à n. 265. Ad Confirmationem, nego Antecedens, & paritatem de medicina. Ratio est, quia licet permittamus, quod plurimi negant in Philosophia; nimur posse aliquem velle Medicinam propter salutem, quin per illum actum ameri salutem, attamen quando ita continget, salus se haberet ut finis intentus, & amatus, ex quo amore salutis oritur eleſio medii, nempē Medicinae; ac proinde quatenus ille amor Medicinae penderet ex intrinsecis suis ab amore salutis, dici posset virtualis, sive implicitus amor salutis. Hæc autem ratio cœsat omnino in nostro casu: nam si dolor ille oritur, & penderet ab amore Dei super omnia, jactur per amorem ipsum supponeretur remissum peccatum.

Si autem non oritur, non habet unde dicatur pertinere potius ad charitatem, quam ad aliam virtutem, nisi superaddatur tendentia, quam in ipso argumento assignant adversarii; nimur quia fugit peccatum pro ut Deo malum: Cæterum falsò supponunt, hanc tendentiam esse puri odii, & non formalis amoris, quandoquidem nolle malum alteri, quia ipsi malum, est formaliter illum aflare, ex dictis num. 263. Quiniod cū ipsa divina bonitas sit objectum cui, & ratio formalis amandi, non aliter movere, quam ut bonum amabile, ac proinde nequie moveat ad actum, qui detestatur peccatum; quia Deo malum; quin ille ipse actus sit Dei amor; ex quo habetur secunda disparitas ad partitatem de fine, cū finis non moveat, ut objectum cui, & gratus enīl non vult redicamentum, ut bonum sanitati, sed ut bonum sibi ad obtinendam sanitatem; quam amat pes actum, à quo penderet electio.

* * *

Kkk k 2

82-

SECTIO III.

Quomodo Contritio perfecta attingat motivum Charitatis?

S. I.

278. Suppono primò: actum charitatis apud Theologos esse actum amicitiae ex illo Prov. 8. ego diligenter me diligo: adeoque bonitatem divinam non specificare actum charitatis utcumque attractam, sed ita debere attingi, ut affectus ipse quatenus ex eo mortivo procedens, maneat incompossibilis cum actu legum amicitiae divinae transgressivo. Ratio est, quia ut constat ex dictis à n. 73. voluntas, ut pote potest libera, potest attingere motivum bonitatis divinae, vel secundum totam suam universalitatem, prout se extendens ad omnia, quae Deo placent; vel cum aliqua restrictione, prout se extendens ad fugienda graviter displicentia; vel cum majori restrictione, prout coartatur ad fugiendum unum, & non aliud, quo in sensu potest voluntas ex eo motivo ita restricto fugere unum peccatum lethale, & non aliud, ut optimè notavit Exim. Doct. tom. 1. *De gratia lib. 1. cap. 34. n. 19.* arqui ad actum incompossibilem cum affectu transgressivo legum amicitiae divinae, licet non requiratur, quod divina bonitas attingatur secundum totam suam universalitatem absque illa restrictione, cum amicitia Dei non amittatur per venialis, requiritur tamen, quod saltē attingatur, prout aversa omni lethali, cum per quocumque lethale amicitia Dei amittatur: ergo &c. Exinde

279. Suppono secundò cum Arriaga disp. 8. sect. 2. num. 5. & 7. omnem actum charitatis esse actum amoris Dei; non verò è contra, sicut omnis homo est animal, at verò omne animal non est homo. Ratio est, quia idè omnis homo est animal, & non è contra, quia nullus potest dari homo, qui non sit animal; at verò potest dari animal, quod non sit homo, & qui etiam nullus potest dari actus charitatis, qui non sit amor Dei, cùm debeat amare bona saltem debita intra leges amicitiae, quia Deo bona; at verò potest dari amor Dei, qui non sit charitas: v. g. si quis propter bonitatem divinam, quam amat, noller jurare, et si vellet simul graviter furari: talis enim actus, cùm esset compossibilis cum affectu transgressivo legum divinae amicitiae, non esset charitas, sed amor valde imperfectus: ergo &c. Quapropter actus charitatis amat Deum super omnia: cæterum cùm particula super omnia sit respectiva, potest dupliciter sumi, vel pro amore luper omnia, id est supra leges amicitiae; vel pro amore super omnia, id est juxta leges amicitiae. Ad actum verò charitatis non requiritur, quod sit super omnia in primo; bene verò in secundo sensu, cùm non debeat esse supra, sed juxta leges amicitiae divinae, ex dictis numero superiori. Exinde

Suppono tertio: actum charitatis esse venientiam Dei amorem super omnia. Ratio est, quia ea durante in anima, potius omnia conuenienter, quā leges divinae amicitiae transgredieruntur: nihil enim præcipi potest, ut neccolatum ad lugum istarum adimpletionem, quod non latitacionis naturalis reguli valde conforme, in quo distinguitur amicitia erga Deum ab amicitia erga Creaturam, ex numero 278. Unde si id, quod modò prohibetur sub loco, prohiberetur postea sub gravi, non potest voluntas, durante eo amore, labi in talenam prohibitam, in quam modò labitur, quācum Iesus ille, ex ipso Deo legislatore, non est transgressio legum Divinae amicitiae: non enim amittitur gratia, aut amicitia divina per vel peccatum. Quinimò cùm per actum charitatis non amet homo ista, ut sibi, sed ut Deo bona, si opus esset, poris eligeret huius, quām Dei destructionem, aut gravem offendit committere: in eo namque distinguuntur, ex n. 267. actus charitatis ab actibus aliis virtutum, quia actus aliarum virtutum potest amplecti fūm objectum tanquam bonum velienti; actus vero charitatis purè amplecti fūm objectum, tanquam bonum Deo, ex qua de causa alia virtutes sunt elicitives affectus cupiscentiae; secus autem charitas.

Suppono quartò: magnitudinem amoris, vidi a Philosophis, & Theologis in intellectu, & appetitativam. Intensiva est ea, quia sit vel per additionem gradus ad gradum, vel per centimenti omnino similem. Unde si gradus intensus non addit appetitionem objecti super appetitionem gradus remissi, sed magis vim, aut teneritudinem affectivam, seu complexivam objecti juxta illam prævious appetitionem; ita etiam, si per gradum remissum objectum non præfereretur omnibus, sed tribus solis objectis; per gradum pariter intendit non præfereretur omnibus, sed illis tribus dominat objectis; si autem per gradum remissum nulli alteri objecto præferatur, pariter per gradum intensum nulli alteri objecto præferetur. Appetitativa vero est illa, quæ non ex majori intensione, aut teneritudine, sed ex natura intensitate ipsius actus procedit, ita ut habeat tendit in intensa, sive remissa, suum objectum præferat aliis ex illius specificæ tendentiæ actis. Quod propter si actus intensus appetiat suum objectum super omnia; pariter, & actus remissus appetiabit suum objectum super omnia. Quæ de causa potest dari unus actus valde intensus, qui suum objectum non appetiet super omnia, & alius valde remissus, qui super omnia illud appetiet, ut dixi in Prol. à num. 1.

Exemplum sit in parte, qui sepe foler amans magis intensè equum, quam filium, & filium, quam Deum: ex qua amoris intensione prodest in lacrymas, si amaret filium, & non placet quando amitterit Deum, & tamen amat magis appetitivè filium, quam equum, & Deum, quam filium, nam si in sua electione esset, ne

Quomodo Contritio perfecta attingat motivum Charitatis. 629

gits eligeret amittere equum, quam filium, & filium, quam Deum. Quod etiam plures Doctores explicant in facto Jonathæ cum Davide 1. Reg. 18. ubi dicitur: *Anima Jonathæ conlata est anima David, & dilexit eum Jonathas quasi animam suam.* Credibile namque est Jonathan, sive ex admiratione virtutis, sive ob similitudinem morum inter juvenes bellatores, amore tenetiori, ac magis intenso Davide, quam Saulem parentem dilexisse; fuderat ratiōne præclara Regii adolescentis indoles, & sapientia, amatum ab eo Saulem magis appetitivè, quam Davidem; hoc est, paratum illum fuisse Patris salutem, & commoda, Davidis salutis, & commodis anteponere, ac si casus urgeret, promptius, ac majori studio patri, quam amico lübvenire. Exinde cū bonitas divina movere possit ad amorem super omnes intensum, vel ad amorem super omnia appetitivum, querimus quomodo contritio perfecta attingat bonitatem divinam?

283. Prima Sententia est Adriani afferentis, ad contritionem perfectam, & ad perfectam dilectionem Dei, quæ sit ultima dispositio ad justificationem extra Sacramentum, requiri sumnum conatum, ac proinde debere esse summum dolorum, & summum amorem intensivum. Ratio ejus est, quia alioquin non amabitur Deus plusquam omne bonum, nec peccatum odio habebitur, plusquam omne malum. Secunda Sententia est Petri Sotii, cum Bonavent. & aliis, doctentis non requiri, ut sit summus dolor, aut amor intensivus; requiri tamen, ut sit intensior quovis alio actu doloris, vel amoris: Ratio ejus est, quia cū aestimatio alicuius rei sit amor illius, quod aliquis intensius rem aliquam amat, ed illam magis aestimare videretur. Unde si aliquis intensius Creaturam, quam Deum amaret, magis aestimaret creaturam, quam Deum. Quapropter ut quis diligat Deum super omnia, necessaria est, ut Deum intensius amet, quam alia objecta, & similiter, ut doleat de peccato super omnia, oportet, ut dolor iste sit intensior quovis alio dolore. Tertia Sententia est Cajetani exigentis aliquam durationem notabilem. Ratio ejus constabit num. 301. Quarta ferè omnium Theologorum Sententia docet, contritionem perfectam non debere esse dolorem, aut amorem super omnia intensivè, bene verò appetitivè, eti non omnes convenienter, neque in probanda, neque in explicanda natura appetitivis. Ad clariorem horum omnium decisionem,

§. II.

284. Assero secundò contra primam sententiam: contritio perfecta non debet esse elicita ex summo potentiae conatu quoad intensionem. Probatur: amor Dei super omnia requisitus ad adimplitionem præcepti diligendi Deum, non debet esse elicitus ex summo potentiae conatu quoad intensionem: ergo neque perfecta contritio. Consequientia tenet, quia præceptum diligendi Deum obligat ad illum diligendum per verum actum charitatis, qua de causa Innoc. IX. inter 65. propositiones damnavit 6. quæ sic habebat: *Probabile est, ne singulis quidem rigorosè quinquenniis per se obligare præceptum charitatis erga Deum:* Antecedens vero probatur: nullum est divinum præceptum, de cuius adimplitione nullam habere possit probabilitatem ille, qui præceptum vult adimplere: tale enim, ut per se pater, esset nimis severum, & si non esset absolute impossibile, salem fragilitati humanae esset minimè consentaneum; arqui nullus scire probabiliter potest, quando elicit actu vera dilectionis Dei, an ille actus in intentione adæquet intentionem habitus charitatis, adeoque sit summus in intentione actus, & conatus potentiae: ergo &c. Confirmatur primò: Per majorem amorem intensivum non tantum aestimatur res, quam per maiorem appetitivum, ut constat à n. 281. ergo ex titulo majoris aestimationis non requiritur major amor intensivus. Confirmatur secundò ex D. Thom. in suppl. quest. 5. art. 3. in corp. dicente: *Sic ergo dicendum, quid quantumcumque parvus sit dolor, dummodum ad contritionis rationem sufficiat, omnem culpam delet: ergo &c.* Vide Prol. à n. 1.

Assero secundò contra secundam sententiam: 285. Contritio perfecta non debet esse intensior quam alio amore, aut dolore elicito ab operante. Probatur. Qui magis intensè dolet de morte filii, quam de peccato commissio contra Deum, non offendit ex eo Deum, si actus doloris de peccato sic magis appetitivus Dei, quam filii, aut sit appetitivus Dei super omnia, quod non habet amor filii; sic enim magis perfectè Deum, quam filium diligenter, repugnatque ex ipsis terminis, quod aliquis peccet diligendo Deum, & filium ex eo, quod magis perfectè Deum, quam filium diligat: sed talis amor appetitivus, utpote sufficiens ad amicitiae divinae leges adimplendas, sufficiens quoque est ad perfectam contritionem: ergo &c. Confirmatur primò ex D. Thom. in suppl. quest. 5. art. 3. §. sed contra dicente: *qualibet Contritio est gratia gratum faciente informata: ergo quantumcumque sit parva, delet omnem culpam: ergo &c.* Confirmatur secundò: si ad perfectam contritionem requireretur major amor intensivus, & non sufficeret amor super omnia appetitivus, possene duo ita elicere omnino aequalis amorem, ut unus eliceret amorem sufficientem ad justificationem, & alter non; sed hoc ex ipsis terminis implicat: ergo &c. Probatur Maj. unus ex illis duobus elicientibus eundem omnino aequalis amorem posse simul habere actuam amoris intensiorem circa aliud objectum, & alter non; ergo juxta principia adversariorum, amor ab uno elicitus esset sufficiens dispositio ad justificationem; secùs autem amor omnino aequalis ab alio elicitus. Confirmatur tertio: major aestimatio non stat in majori intensione, sed in majori appetitione: ergo sine fundamento re-

Kkk k 3

quitio

quiritur major intensio amoris ad perfectam contritionem.

286.

Affero tertio contra tertiam sententiam. Ad contritionem perfectam non requiritur notabilis ulla duratio, sed talis est in ipso instanti, in quo elicitur. Probatur: sicut Deus nullam exigit determinatam intentionem, neque in Scripturis, neque in Conciliis ad perfectam contritionem, ita neque exigit ullam durationem: ergo talis duratio ad perfectam contritionem non requiritur. Confirmatur exemplo Davidis 2. Reg. 12. qui vix dixerat *peccavi*, & statim audivit a Propheta: *Dominus quoque transtulit peccatum tuum*: vix enim potest esse brevior duratio, quam illa fuit. ergo, &c. Confirmatur secundo: quia cum ex nullo testimonio constet adhuc probabilitate, quanta sit illa duratio, homo teneretur sub praecerto ad contritionem, quin sciret probabilitatem, quando posset desistere sine peccato (quod eriam militat pro intensione) adeoque neque vicinus morti, eliciendo contritionem, in instanti posset justificari, quod est contra persuasionem fidelium, & contra testimonia superius adducta, & contra alia statim adducenda a n. 299. ergo, &c. Confirmatur tertio ex S. Th. 3. part. q. 89. art. 2. in corp. dicente: *Motus liberi arbitrii, qui est in justificatione impii, est ultima disfatio ad Gratiam: Unde in eodem instanti est gratia infusa*: ergo, &c. Omitto plura quae fatus constabunt ex solutio- ne argumentorum.

287.

Affero quartum cum quarta sententia. Ad perfectam contritionem sufficit, & requiritur, quod actus superius elicitus sit dolorosa detestatio de peccato commisso, & amor Dei appreciativè super omnia; adeoque perfecta contritione attingit secundum istum respectum motivum charitatis. Probatur primo: Perfecta contrito con- tinet formalitatem amoris charitatis erga Deum, ut constat ex Trid. cit. n. 247. ac proinde est adimplativa legum amicitiae divinae ex di- tis a n. 278. atqui affectus adimplativus legum amicitiae divinae debet esse detestatio dolorosa peccati, & dilectio Dei appreciativè super omnia: ergo, &c. Prob. Min. illi affectus, qui non detestatur appetiativè peccatum super omnia, compossibilis esset cum appretiatione peccati magis, quam Dei, si posset existere sub alia hypothesi; & ille, qui non amat Deum appreciativè super omnia, compossibilis pariter esset cum appretiatione alterius objecti magis, quam Dei, adeoque cum hoc sit lethale, talis affectus in ea hypothesi esset compossibilis cum lethali: atqui affectus compossibilis sub quacumque hy- pothesi cum commissione peccati lethalis, non esset adimplativus legum amicitiae divinae, cum per quodcumque lethale contrahatur me- fitum inimicitiae cum Deo: ergo, &c. Confirmatur. Perfecta contrito non solum est incom- possibilis cum voluntate peccandi: hoc enim eriam convenient attritioni, dum ipsa existit in hypothesi praesentis providentiae, ut constat ex Tridentino citato n. 223. sed ultius habet ea

peccata fugere, quia graviter mala extin- gunt respectu Dei, sive ex amore debito legi- tan- tiae erga Deum: atqui non potest ita detestari peccata, quin ea appetiativè super omnia des- steretur, & Deum appetiativè super omnia des- teretur: ergo, &c.

Respondebis, non satis esse, quod contin- ita sit incompossibilis cum voluntate peccandi ut detestetur peccatum appetiativè super omnia: cùm attrito concepta ex metu paenitenti- ferni sit etiam incompossibilis cum voluntate peccandi, quin detestetur peccatum appetiativè super omnia, cùm non detestetur illud ipsa paenitentia inferni; ex n. 257. Contratamen primum & ut magis apparere veritas, ex ipsa communione arguo contra adversarios sic: Ieronimus, que aliquis fugit peccatum ob metum paenitentiae inferni, non detestatur magis peccatum, quam paenam, quia nullus alius potest excedere motivum, sub quo fertur in obedi- tur potest ab illo habens totam suam vim; & efficaciam, ut diximus à n. 257. ergo cum perfe- cta contrito habeat pro motivo divinam bonitatem, quam appetiativè amat super omnia accipit à suo motivo efficaciam ad detestandum peccatum super omnia. Contra secundo. Ratio communis contracta ad differentias in qua- les participat in una specie rationem mobilem, quam in alia: sic animal contritum hominem, & leonem reperiunt nobilior modo in homine, quam in leone: t. licet enim quatuor malum praescindat ab identitate cum rationalitate, tale animal habet veram identitatem cum animali: ergo licet penitentia, ut sic praescindat de testatione peccati super omnia; contrito ad perfectam contritionem non praescindat, sed identificabitur cum vera detestatione peccati super omnia:

Probatur secundum Conclusio ex Eximio Do- ctore. Detestatio contritionis est appropria- ta amori non minus, quam unum identificatur cum alio sit ei proportionatum; atqui amor proinde tendit in Deum, amat Deum super omnia, ut constat ex n. 286. ergo detestans, proinde tendit in peccatum, detestatur peccatum super omnia. Confirmat. Amor Dei requiri- at contritionem perfectam, est ille, qui eadib[us] praecceptum, ne leges debitas amicitiae divinae transgrediamur, iuxta illud Deut. 6. *Dilegit Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex toto fortitudine tuo, eruntque verba haec, que ego præcipio sibi hodi- en in corde tuo, & narrabis ea filii tuis.* Atque præceptum amoris obligat ad actum adimpli- vum legum amicitiae divinae, adeoque ad impli- gendum Deum appreciativè super omnia, et illo Christi March. 10. *Qui amat patrem, et maiorem plusquam me, non est me dignus;* ergo hæc detestatio, quam secum fert talis amor, debet detestari super omnia peccatum, quod transgredieretur leges divinitate amicitiae.

Affero quintum cum Exim. Doctore tom. 1. De gratia lib. 1. cap. 31. à num. 12. Contra

perit

perfecta eatenus est tendentia appretiaria super omnia, quatenus ex divina bonitate est amor obdientialis, sive divina amicitiae legum adimpletivus. Probatur primò. Amor ex divina bonitate obdientialis, sive divina amicitiae legum adimpletivus est ille, quo voluntas non solum vult Deo bonitatem, quam in se habet, sed etiam propter illam vult Deo ita placeare in omnibus, ut fugiat omnia contraria, solum, ut ei ita placeat; atqui talis actus est appretiatus super omnia: ergo, &c. Probatur Min.

dem, ut per se patet est vera tendentia appretiaria super omnia. Ex dictis

§. III.

F Irprimò: amorem Dei super omnia, adeo que & contritionem perfectam esse actum, vel formaliter, vel saltē virtualiter comparativum ad eum modum, quo actus, quo dico: appretio magis Petrum, quam Paulum: est appretiatio comparativus formaliter inter Petrum, & Paulum; vel ad eum modum, quo actus, quo dico: amo medicamentum unicè proper salutem: est virtualiter comparativus, appretiando magis salutem, quam medicamentum. Sic contritio perfecta, quā amor appretiat magis Deum, quam reliqua omnia, & similiter quā detestatio detestatur magis peccatum, quam reliqua detestabilia. Quapropter si uniuersus de duobus malis eligendum esset, potius homo contritus eligeret quodvis aliud malum; quantumvis esset pœna Inferni, quam peccatum. Sic Anselmus lib. de similitud. cap. 190. ferventer, & nervosè dixit: Si hinc peccati pudorem, & illuc vernarem Inferni horrorem, & necessario uni illo rum haberem immegeri: prius me in Infernum mergerem, quam peccatum in me immitterem: mallem enim purus à peccato, & innocens gehennam intrare, quam peccati sorde pollutus calorum regna tenere.

F Iecundò, nullum actum in circumstantiis, in quibus sit lechale peccatum, esse compositibile cum perfecta contritione, licet compositibilis esset, si reperiri posset in circumstantiis, in quibus peccatum non esset: Sic de homine inculpabilitate necessitato ad alterutrum è duobus malis omnino æqualibus, v. g. vel ad relinquendū ægrotum, ut audiar Sacrum; vel ad omitendum Sacrum, ut afflatis ægrotis, quando per ignorantiam judicari, utrumque esse peccatum, & omnino æquale; docent communiter Theologi non peccaturum: sive unum, sive alterum eligit, quia nullam habet libertatem moralē; cum malitia moralis eadem omnino sit in utroque extremitate; adeoque solum habet libertatem pure Physicam conjunctam cum necessitate ad moralitatem: Supposito ergo; quod tunc non peccet homo, non est ratio, cur non possit, vel perfectam elicere contritionem, ad cuius moralitatem veram habet libertatem; vel saltē conservare perseverantiam moralē contritionis elicere. Eodemque modo discurrendum est de suppositionibus impossilibus, quæ fieri solent circa bona, & mala sibi intrinseca, iam extintis Deo: si enī illæ suppositiones afferrant circumstantias, in quibus actus eliciti non sint peccaminosi, poterunt coimporsi cum contritione saltē moraliter perseverante; secūs autem si peccaminosi persistant, quantumvis illis positis subsequi possent aliqua bona: etenim ut habet axioma Theologicum ex Augustino desumptum: non sunt facienda mala, ut veniant bona. Exinde

2923

2943

Fis

SECTIO IV.

Solvuntur Opposita.

I.

295. Fit tertio: posse componi cum perfecta contritione aliquos voluntatis actus pure speculatorios circa aliquod objectum, quamvis componi non possint actus voluntatis practici circa illud, juxta sententiam illorum, qui docent, tales actus speculatorios esse honestos, licet actus practici sint virtiosi. Ratio eorum est, quia sive contingit, ut actus voluntatis pure speculatorius circa aliquod objectum non sit peccatum; bene verò actus practicus circa ipsum: actus quippe speculatorius, cum non sit inducitus malitia, potest illam respicere, ut purum terminum, adeoque non sumit ab ea malitiam; sicut actus, quo amo scientiam, quam Deus habet de peccato Petri, non accipit malitiam à peccato Petri, quia respicit illud, ut purum terminum. Qua de causa Cardinalis de Lugo, & plures alii docent, licitum esse desiderare, per desiderium speculatorium, homicidium, ex quo sequitur magnum Reipublicæ bonum, quamvis sit illicitum illud procurare: Sic Arriaga disp. 8. sectione 3. docet, te posse optare desiderio pure speculatorio, quod peccat Petrus ad hoc, ut viter graviora peccata, licet non possit licite id procurare. Unde affectus detestandi peccata super omnia necessarius contritioni solum se extendit ad ea, quae sunt vera peccata, & legum divinæ amicitiae transgressiva. Exinde

296. Fit quartu contra aliquos recentiores: Contritionem perfectam, quae est Dei amor super omnia, non habere pro fine Deum, ut amicum homini contrito. Ratio est, quia talis amor esset actus concupiscentiae, & veller Deum, quia amanti bonum, quod multum distat à perfectione actus charitatis erga Deum. Quin imo per talem actum non posset Deus amari super omnia. Non enim amatetur supra ipsum amantem: neque post illo affectu componi aetus, quo amans possum optaret non esse, quam quod desideret Deo; quod per illum actum attingitur: non enim possum desiderare meam annihilationem, ut habeam divitiam bonitatem mihi bonam, ut constat ex num. 267. Lex enim amicitiae erga Deum ideo exigit, ut amem portius meam annihilationem, quam gravem offendam Dei, quia exigit, ut ea bona, quae amo, non ideo amem, quia bona mihi, sed quia bona Deo; & pariter quod non detester mala; quia mala mihi, sed quia mala Deo. Unde licet actus charitatis non debeat esse amor Dei super omnia, sumpcio super omnia, pro amore supra leges amicitiae, qualis esset amor incompossibilis cum venialibus, & cum imperfectionibus moralibus; debet nihilominus esse super omnia, sumpcio super omnia, pro amore, juxta regulas amicitiae ex dictis numero 279. Hic autem amor, licet ex intrinsecis suis non excludat inimicitiam Dei effectivè, excludit illum effectivè, ut constabit

n. 305.

**

Objicies primò contra primam Affer. ex. diano: per contritionem amat Deus plusquam omne bonum, & peccatum odio habetur plusquam omne malum: sed non potest illam respicere, ut purum terminum, adeoque non sumit ab ea malitiam; sicut actus, quo amo scientiam, quam Deus habet de peccato Petri, non accipit malitiam à peccato Petri, quia respicit illud, ut purum terminum. Qua de causa Cardinalis de Lugo, & plures alii docent, licitum esse desiderare, per desiderium speculatorium, homicidium, ex quo sequitur magnum Reipublicæ bonum, quamvis sit illicitum illud procurare: Sic Arriaga disp. 8. sectione 3. docet, te posse optare desiderio pure speculatorio, quod peccat Petrus ad hoc, ut viter graviora peccata, licet non possit licite id procurare. Unde affectus detestandi peccata super omnia necessarius contritioni solum se extendit ad ea, quae sunt vera peccata, & legum divinæ amicitiae transgressiva. Exinde

Objicies secundò contra secundam Conscientiem ex Petro Soro, & aliis: Amor objecti est objeci estimatio: ergo, quod sit affirmatio, est major amoris intensio, adeoque amor Dilectus omnia erit super omnes alios amores intensio. Confirmatur. Ut homo se disponat ad iustificationem, teneret facere, quantum posset; sed non solum potest elicere amorem appetitivum, verum etiam potest elicere amorem appetitivum, qui sit magis intensus: ergo ad elicendam contritionem, deber elicere antem appetitivum, qui inter omnes ab ipso elicito sit magis intensus. Resp. dist. Antec. est objeci estimatio secundum naturam appetitivam amoris, cedendo super naturam appetitivam amoris, dico Anteced. & Conseq. quia major intensio non trahit maiorem naturam appetitivam amoris, sed maiorem teneritudinem secundum eandem naturam appetitivam, ut constat in 31. Ad Confr. dist. Maj. teneretur facere quantum potest, ad ponendum id, quod destinatur Deus ad necessarium ad iustificationem, concedatur non necessarium, nego Maj. & distincta eodem modo Min. nego Conf. Ratio est, quia a Deo non est destinata ea major intensio, sed Contrito potest etiam legum amicitiae adimplativa, ut confitetur Trident. citar. ex num. 247, ubi nec minima intentione de actus intensione, sicuti, neque de illius operibus, quae peccator, operando ex sua fortitudine, posset apponere; aliter, ut justificaretur, teneretur facere rigorosissimas omnia, quas posset penitentias.

Objicies tertio; instando simul solutionem. Non solum exigitur ad iustificationem extra Sacramentum, in Sacra Scriptura, quecumque contritio, sed illa, quae sit ex toto fortitudine, ut constat ex n. 289; tum etiam ex 4. Deuter. hoc dicitur: Cum quiesceris Dominum Deum tuus invenies eum; si tamen toto corde quiesceris, & tribulatione anima tua: atque in illis cedentibus

non solum requiritur Contritio appetitativa, sed etiam magis intensa: ergo, &c. Confirmatur ex Cypriano tract. *De lapsis*, & Ambrosio ad *virginem lapsam*, c. 18. dicente, paenitentiam esse fortiorum culpâ: ergo non solum est magis appetitativa, sed etiam magis intensa.

300. Resp. concedo Maj. & nego Min. quia in his testimoniorum sermo est de præcepto charitatis, quod per actum charitatis sub gravi admplere tenetur, ut constat ex numer. 284. & 289. Cum autem Deus non obliget sub gravi ad vitandum veniale, sed solum ad actum legum amicitiae adimplevit; exinde manifeste fit, in illis testimoniorum sermonibus non esse de majori intentione, sed de majori Dei appetitione supra reliqua omnia, aliter cum ille, qui operatur ex tota sua fortitudine, & tribulatione, posset opera rigorissima facere, & ingentes mortifications, ad ea omnia ex præcepto tenere, quod maximum esset ablendum, & contra omnium Catholicorum certam doctrinam. Ad Conf. conc. Anteced. & nego Conseq. quia ad culpam non requiritur appetitio objecti supra reliqua omnia: ille enim, qui furatur ab oculo, peccat mortaliter, licet non appetiet illa magis, quam millia; ad Contractionem vero perfectam, requiritur appetitio Dei super omnia, adeoque in hoc sensu fortior est paenitentia, quam culpa; sed exinde non probatur necessitas majoris intentionis, sed potius oppositum, cum possit dari major appetitio absque majori intentione.

301. Objicies quartò: contra tertiam Assertionem ex Cajetano. Si non requireretur aliqua certa duratio in Contritione, ut esset ultima dispositio ad justificationem extra Sacramentum, posset homo facile scire, se esse in Gratia: sed hoc repugnat doctrinae Sacrae Scripturae Jobi 9. ubi dicitur: *Etiam si simplex fueris, hoc ipsum ignorabit anima mea.* Prover. 20. *Quis potest dicere, mundum est cor meum, purus sum a peccato?* Eccl. 9. *Sunt justi, atque sapientes, & opera eorum in manu Dei, & tamen nescit homo, utrum amore, an odio dignus sit.* 1. Cor. 4. *Nihil enim mihi conscientum; sed non in hoc justificatus sum; qui autem judicat me, Dominus est:* ergo, &c. Ex his Scripturarum testimoniorum facultates Parisiensis, & Lovaniensis condemnarunt sententiam Catherini opusculo *De certitudine Gratiae* docentes, justum posse esse certum certitudine fidei de sua gratia, & justificatione. Quinimod Innoc. III. contra Episcopum Bissentinum, iustarem se immunem esse a quibusdam criminibus, quae patraverat, quia jam per paenitentiam erant ipsi dimissi, sic ait: *presumimus, quod voluntate fuit ea forma jurare, videlicet, quod immunitur erat ab illis criminibus, de quibus fuerat infamatus, tanquam dimissis per paenitentiam,* jam esset immunitus ab illis: sed hoc jurare non parva temeritatis existaret, cum B. Job dicat: *etiam si simplex fueris, hoc ipsum ignorat anima mea.* Rejecta igitur ista Catherini doctrinâ, quae non solum prædictis testimoniorum, verum etiam

Re P. Gormaz Theolog. Tom. 11.

Conc. Trid. clare adversatur, ut statim constabit.

302. Resp. nego Maj. quia ex his, quæ controversimus, nec scientiam ullam, nec certitudinem habemus de existentia gratiae, sed solum probabilitatem, licet enim judicemus, sententiam nostram probabiliorum esse præ aliis, eis mavis certam; adeoque, etsi juxta illam operando, habeamus probabilitatem de eo, quod simus in gratia, & excusemur à transgressione præcepit, quod satis est ad non peccandum: hoc autem factis non est, ut habeamus certitudinem de gratia; Etenim, ut bene notar Card. de Lugo, sæpe in rebus interioribus putamus nos habere hunc, vel illum actum, cum re verâ illum non habemus ob defectum alicuius circumstantie, vel propter tendentiam minus rectam, quam postea advertimus. Unde posteriori iure contingere potest in actu charitatis superno habente, tam excellens, & altum motivum: quapropter nullo modo habemus certitudinem, cui fallum subservi non possit. Sic Trident. sess. 6. cap. 9. dixit: *Sicut nemo plus de Dei misericordia, de Christi merito, deque Sacramentorum virtute, & efficacia dubitare debet; sic quilibet, dum seipsum, suamque propriam infirmitatem, & indispositionem respicit, de sua gratia formidare, & timere potest;* cù nullus seire valeat certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se gratia Dei esse consecutum.

303. Quapropter perfecta charitas non excludit à se alium actum elicitem ex motivo timoris, sed suo ipsis motivo excludit timorem, cum non eliciatur ex motivo timoris, sed ex motivo bonitatis divinæ, quo in sensu intelligitur illud Jo. 4. *Timor non est in charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorem.* Sæpe autem continet, quod aliqui viri Sancti hunc timorem non habent, non quidem per se ratione actus charitatis, sed per accidens, quia absorpti in bonitate divina, non advertunt ad motivum timoris. Si autem advertat aliquis, se probabiliter eliciisse actuum charitatis, quia ex nullo capite invenit, quod non fecerit, quantum potuit, poterit quam optimè concipere probabilitatem sue justificationis: etenim, ut sæpe repetebat S. Franciscus Borgias, nihil erat in hac vita, quod ipsis animis adeo quietam, & tranquillam redderet, quam actus amoris Dei, & Contritionis perfectæ. Ratio est, quia defecit, qui in apponendis aliis mediis admiseri possunt, cessant ex magna parte in amore Dei super omnia: etenim quando aliquis accedit ad absolutionem Sacramentalem, contingere potest, quod ille, qui dat absolutionem non sit Sacerdos, vel non habeat intentiōnem absolvens, vel quod paenitens non habeat dispositions necessarias ad valorem, & fructum Sacramenti, & sic de aliis conditionibus, quæ ex magna parte in amore Dei super omnia cessant, ut per se patet.

304. Objicies quintò: ex aliis contra quartam Assertionem. Actus paenitentiae præscindens à perfecta, & imperfecta, est genus ad Contritionem, & Attractionem, ut constat ex Trid. doctrinâ saepe repetitâ: sed ratio generica contracta ad suas

esser

L. 11. I.

species & quæ ab illis participatur; aliter non est genericæ, cùm non esset univoca: unde cùm sit univoca, ratio derestandi peccatum æquæ convenit Attritioni, & Contritioni: ergo si Attritioni non convenit deestari peccatum appreciativè super omnia, neque conveniet Contritioni. Confirmatur primò: attritioni conceptæ ex timore peccati non convenit deestari appreciativè peccatum super omnia, cùm non detestetur peccatum súpia pœnam, ut constat ex n. 257. ergo ratio illa genericæ contraria ad amorem, nequit facere, ut amor Dei, sive contritio perfecta detestetur peccatum appreciativè super omnia. Confirmatur secundò: si actus perfectæ contritionis amaret Deum, & detestaretur peccatum appreciativè super omnia, esset ex natura sua destrutivus offense contra Deum commissæ; atqui actus, qui solum est dispositio ultima ad amicitiam, sive ad gratiam, nequit esse ex sua natura destrutivus offense commissæ contra Deum: ergo &c.

205.

Respondeo, concessis præmissis disting. Consequens: neque convenier contritioni per conceptum communem ipsi cum attritione, conc. per concepsum disting. ipsam ab attritione, neg. Conf. Sic ratio explicationis abstracta ab apprehensione, iudicio, & discurso participatur æquè à suis speciebus; adeoque judicium non enunciatur unum de alio, præcisè quæ expressio; benè verò quæ talis expressio; pariter etiam in nostro casu. Hincad primam Confir. conc. Antec. & dist. Conf. nequit facere per conceptum communem attritioni, & contritioni, conc. per conceptum peculiarem contritioni, nego Conf. Ad secundam Conf. dist. Maj. esset ex sua natura destrutivus offense, affectivè, concedo; effectivè, neg. Maj. & dist. Min. nego Conf. Licet enim homo velit offendam contra Deum commissam destruere, non exinde tenetur Deus illam remittere independenter à sua promissione, cùm malitia offense sit incomparabiliter major, quam bonitas illius obsequii, ut docent Theologi in tractatu de Incarnatione; offense quippe est major, quo major est dignitas personæ, cui fit offense; obsequium vero est minus, quo major est dignitas personæ, cui fit obsequium: cùm autem compensari non possit id, quod est majus per id, quod est minus; exinde offense commissa à creatura contra Deum nequit compensari ex natura rei per obsequium factum à creatura erga Deum, ac proinde aetus ille, licet ex natura sua esset destrutivus offense affectivè, non esset destrutivus effectivè, neq; traheret effectivè honorem ablatum per peccatum contra Deum commissum.

206.

Objicies sextò: Si quis in casu Metaphysicè possibili apposito n. 55, invincibiliter judicareret, se damnandum, si non committat lethale, per eujus commissionem haberet tempus ad refugendum ab omnibus lethalibus, & obtinendam salutem æternam, posset in eis circumstantiis lethale committere: ergo perfecta contritio non excludit peccatum, quod in illis circumstantiis committeret homo, qui modo conteritur; ac

proinde non est derestatio peccati super omnia. Confirmatur primò: in nullo casu posset homo eligere infernum ad vitandum peccatum, aliter cùm infernus sit necessitas moralis peccandi, posset eligere moralem necessitatem ad committendum peccatum: ergo perfecta Contritio non est deestatio peccati super omnia. Confirmatur secundò: in suppositione, quod per invincibilem errorem judicarer homo continuit, Deum amissum aliquod prædicatum intrinsecum, si homo non peccaret, posset committere peccatum, aliter non amaret Deum super omnia; ergo contritio perfecta, vel non amat super omnia Deum, vel non detestatur peccatum super omnia.

Respondent aliqui primò, dis. Antecedens posset lethale committere, si talis actio in circumstantiis maneret, & cognoscetur lethalis, nego; si neque maneret, neque cogidetur lethali, concedo. Antecedens, & neg. Conseq. Ratio est, quia plures judicant, & probabile esse fatetur Arriaga dis. 8. sec. n. 29, hominem inter ea duo extrema constitutum, debet considerari, tanquam constitutum inter duæ gravissima mala, quorum alterum solam fuisse unum lethale; alterum vero, nempe infernum, cùm sit necessitas moralis ad plura peccata, sed cum assert plura peccata: homo autem constitutus inter duo gravissima mala, tenet in sua malum fugere, adeoque teneatur fugere infernum, & exinde ea actio, quæ Infernum vitare tunc, jam non maneret peccatum, licet extenuas circumstantias peccatum esset: unde coniux istam sententiam ea actio circumstantiis illis vestita non maneret peccatum, non esset contritio perfecta debeat excedi ad illam standam. Hæc autem responso patitur non levem difficultatem, quæ ex solutione nostra futim innotescer. Quapropter

Resp. ipse, nego Anteced. nam cum actio verè lethali maneret, extendi debet contrito, vel formaliter, vel virtualiter ad illas circumstantias. Ratio est, quia Infernus non est Physicam necessitatè ad peccandum, sed solam moralè conjunctam cum Physica liberata ad vitandum peccatum; aliter nulla actio damnatorum posset illis imputari ad peccatum: cùm nullus committat peccatum, atque libenter vitandi illud; præserit cùm antiqua peccata, jam supponantur in nostro casu retractata. Unde tunc maneret homo cum libertate physica al omnia peccata vitanda, adeoque & debet ratione vitare: posset autem sperare prudenter, si in Inferno victuram eam moralè necessitatem, & Deum, pro cuius amore admittetur eum penam, adjuturum, ne in posterum illum offendiret, sicuti sperabant Sancti, qui huiusmodi conditionatos actus eliciebant, ut confitent Ansel. cit. num. 293. Addo, quod si reverberat casus quandoque contingere, & homo illi ne Deum offenderet, eliceret veram contritio nem, quæ maller mori, & penas æternas subire, reverbera salvaretur, sicut ex eo errore,

quem in eo supponimus, putaret se damnari: talis enim error coram Christo Judge datur, & homo ille appareret cum gratia debita ex divina promissione Contritioni perfectae. Hinc

309. Ad primam Confirmationem, nego Antecedens: talis enim homo, qui in calu assignato Infernum eligeret, non eligeret illum ex animo peccandi, & succumbendi necessitatibus moralis, sed ex animo impediendi peccatum, & vindicandi eam necessitatem moralem, cuius victoriam prudentissime poterat sperare: sicut enim necessitas physica vinci potest metaphysice, ut patet in Eucharistia, in qua accidentia panis sunt absque substantia panis, quam physicè exigunt, & in fornace Babylonica, in qua ignis non comburebat pueros, licet physice exigeret eam combustionem; Sic etiam necessitas moralis potest vinci physicè. Quinimò, & ipsa Contritio perfecta, dum perseverat, est victoria physica talis moralis necessitatis, ac proinde neque in via, nequè in Inferno est impossibilis cum actuali peccato. Ad secundam Confirmationem, nego Antecedens, quia si in eo casu homo ille cogoscerer, id esse lethale, sciri utique adhuc in eo casu à Deo prohiberi, & esse transgressivum legum amicitiae debitæ Deo; adeoque ex eo, quod Deum super omnia amaret, conformari debebat eius rectissimæ, & perfectissimæ voluntati. Si autem pro eo casu impossibili objectum mutaretur de bono in malum, sicuti supponitur mutari Deum de indefectibili in defectibile, absque dubio amplectetur illud objectum, ne Deo sua perfectio deficeret.

310. Objecies septimo: Si Contritio perfecta ex amore Dei super omnia, esset detestatio peccati super omnia, adeoque, & supra penas Inferni, non solum haberet tendentiam exclusivam omnis voluntatis peccandi, & admittendi potius Infernum, quam peccatum, si daretur occasio ad unum e duobus necessitans; sed etiam esset desiderium, ut talis occasio daretur ad destruendum peccatum commissum: atqui Contritio perfecta non includit tale desiderium: ergo neque amorem Dei super omnia. Probatur Maj. pater magis dolens de morte filii, quam de jactura mercium, ex eo, quod amaret magis filium, quam merces, eo ipso habet, non solum voluntatem incompossibilem cum desiderio occidendi filium, sed etiam desiderium, ut daretur occasio ad revocandam vitam filii, per jacturam mercium: ergo ex eo, quod Contritio perfecta detestetur peccatum supra penas Inferni, non solum includit illam tendentiam admittendi Infernum, si daretur talis occasio, sed etiam includit desiderium, ut talis occasio daretur. Resp. nego Maj. Sicut enim potest quis optare, ne occurrat occasio Martyrii, & tamen ex amore Dei super omnia esse paratus, ut si ea occurrat, velit tolerare citius Martyrium, quam Deum offendere; Sic etiam respectu Inferni se habet homo contritus comparativè ad peccatum. Ad probat. dist. Anteced. ex eo præcisè, quod

R. P. Gormaz Theolog. Tom. II.

amabat magis filium, quam merces, nego; ex eo, & aliquo alio, quod non reperitur in nostro casu, conc. Antec. & nego Conseq.

Ratio est, quia homo contritus restituitur per contritionem ad vitam animæ, quam mors peccati destruit; Patet verò, per illum dolorem, non ita restituit vitam filio, sed adhuc jacturam filii patitur de præsenti. Quid ergo mirum, si optet de præsenti per jacturam mercium recipere filium? In nostro autem casu, homo jam supponitur liber à peccato: quinimò si adhuc liber non supponeretur, posset nihilominus per alia media faciliora, quam per incursum penarum Inferni, ab eo liberari, adeoque intentio efficax destruendi peccatum non est connexa cum desiderio absoluto patiendi penas inferni. Sic etiam casu, quo ille parens haberet alia media longè faciliora, quam sit mercium jactura, ad iterum habendum suum filium, ex desiderio habendi filium, non teneretur ad volendam mercium jacturam, neque multum curaret, dō eo desiderio impediendi præteritam mortem, per mercium jacturam: pariter ergo in casu nostro.

Objecies octavò ex Tannero: Actus charitatis non est per se ultima dispositio ad justificacionem extra Sacramentum, nisi in consortio aucti doloris compensativi, procedentis à virtute Justitiae, quo Contritio imperetur: ergo non est sufficiens, quod procedat ex motivo charitatis, appetiendo Deum super omnia, ut sit ultima dispositio per se ad justificationem. Probatur Antecedens. Nullus datur actus in hac Providentia, qui sit ultima dispositio per se ad justificationem, si non sit actus penitentiae; atqui nullus est actus penitentiae, nisi procedat à Justitia, quæ sola est penitentia virtus: ergo, &c. Confirmatur. Sola Justitia operatur ex motivo compensationis: atqui si peccator non operetur ex motivo compensationis, non satisfacit, neque extinguitur jus Dei; sicuti apud homines, si quis dei creditor, non quidem ex titulo satisfaciendi, sed ob motivum gratitudinis, aliove simili titulo, non ex eo satisfacit, nec creditor amittit jus: ergo, &c. Hac ratione, ni fallor abutuntur adverllia, quæ cum solum sit congruentia, ut Justitia præ aliis virtutibus nomen Penitentiae in restrictione Scholasticâ imponatur, extenditur ad excludendas à ratione Penitentiae alias virtutes, quod quam alienum sit à mente Scripturæ, & Conciliorum satis constat ex dictis.

Resp. igitur nego Antecedens. Ad probat. dist. Maj. Si non sit actus penitentiae, vel theologicæ, vel restrictè sumptæ, concedo; solum restrictè sumptæ nego Maj. & dist. Min. nego Conf. quia licet actus penitentiae restrictè sumptæ solum procedat à Justitia, ut constat ex dictis à n. 76. actus verò penitentiae theologicæ acceptæ, & ad justificationem requisitæ, non solum procedit à justitia, sed etiam à charitate, & à quacumque alia virtute voluntatis universali, ut constat ex dictis à n. 67. Quinimò Tannerus,

LII 2

& alii,

& alii, qui cum ipso sentiunt, maximā in hoc punto laborant æquivocatione, eò quod non agnoscant aliam Pœnitentiam virtutem, nisi quam Scholastici vocant Pœnitentiam restrictè sumptam: meminisse quippe deberent, Tridentinum, ad actum Pœnitentia, solum exigere dolorem detestativum peccati commissi cum proposito non peccandi de cætero. Cū autem talis dolor procedere possit ex motivo plurium virtutum, & non solum ex motivo justitiae, exinde planum sit, non solum iustitiam, sed plures etiam alias virtutes elicere posse veros actus pœnitentia.

314.

Ad Confirm.conced Maj. & nego Min. quia homines non possunt plenē satisfacere pro offensa contra Deum commissa, ita, ut ea satisfactione posita, debitum cesser, sicut debitum quatuor Juliorum cessat apud homines, solutis quatuor Julii: offensa autem contra Deum commissa solum cessare potest, apponendo, quod Deus requirit, & quo posito promisit remissionem. Exinde, quando quærimus, quānam sit ultima dispositio extra Sacramentum ad justificationem, non debemus inquirere, ad quam virtutem pertineat operari ex motivo satisfaciendi, sed ad quam virtutem spectet elicere aetum, quo posito promisit Deus remissionem peccati: cū autem Deus remissionem peccati promiserit extra Sacramentum, apposita contritione perfecta; ea de causa satis est elicere contritionem perfectam ad obtinendam peccati remissionem, quin exullo capite necesse sit operari ex motivo Justitiae, sive ex motivo satisfaciendi. Quinimodo si aliquis homo in promissis suis fidelissimus, cui Petrus deberet mille, solumque posset dare unum, promiserit Petro remittere statim mille, si ex titulo gratitudinis daret unum, planè in eo casu non erat opus, ut Petrus daret unum ex alio, quām ex motivo gratitudinis: etenim si ita faceret, quamvis de nullo alio motivo cogitarer, statim obtineret totius debiti remissionem. Pariter ergo in nostro casu. Si autem debitor nolit dare ad extinguendum debitum id, quod dat ex gratitudine; neque creditor eo posito teneatur debitum remittere, quid mirum, quod in eo casu debitum non remittatur? Cæterum quantum iste casus distet à nostro, nemo est, qui non videat.

§. II.

315. **O**bijices nonò contra quintam Conclusionem ex Christiano Lupo, Joanne Episcopo Castrionensi, alisque quamplurimi Lovaniensibus: dilectio Dei super omnia, sive perfecta Contritio non est ultima dispositio ad justificationem, si non sit valde intensa, adeoque solum dicetur charitas inchoata necessaria ad justificationem cum Sacramento: ergo ad amorem Dei super omnia, qui est ultima dispositio ad justificationem extra Sacramentum, non sufficit amor ex divina bonitate obedientialis à nobis explicatus. Probatū Antecedens: aliqua per-

fecta Contritio, sive dilectio Dei super omnia, est necessaria ad justificationem cum Sacramento; sed illa, quæ est necessaria ad justificationem cum Sacramento, non est ultima dispositio ad gratiam extra Sacramentum; solumque di potest charitas inchoata, sive minus intenta, ergo, &c.

Confirmatur: illa Contritio, quæ requiri in peccatore adulto ad licitam, & fructuosa susceptionem Baptismi, requiritur, saltem in homine Baptizato, tanquam pars Sacramenti Pœnitentiae, ut inferatur ex Trid. sell. 6. cap. 14. ubi dicitur, pœnitentiam in Baptismo, & in Sacramento differre, quod haec includat eam confessionem, satisfactionem, & absolutionem: ex parte vero doloris nulla differentia aliq[ue]tur: atqui ad fructuosam susceptionem Baptismi, requiritur in peccatore adulto Contritus perfecta, ut constat ex ipso Trid. sell. 6. cap. 14. dicente: in item eriguntur, fidentes, Deum propter Christum propitium fore; illamque, tanquam omnis justitiae fontem diligere incipiunt: ac propter ea moventur adversarii peccati periculum aliquod, & detestacionem, hoc est in pœnitentiam, quam ante Baptismum agebant, nique dum proponunt suscipere Baptismum, & choare novam vitam, & servare decannalitatem: illa enim verba: illamque, tanquam una justitiae fontem diligere incipiunt: perfidient, significant contritionem: ergo, &c. Hoc argumentum est unicum adverbariorum fundamentum, & effugium, ad quod recurrit, ut diffinant omnia argumenta, quæ contra ipsos, in hac, & in sequenti disputatione conducederunt, qua de causa opus est, ut plenè, & integrallè in præsenti dissolvamus.

Resp. nego Anteced. Ad prob. nego Min. ratio est, quia cū perfecta Contritio non possit esse appetitiva Dei super omnia in gradu intenso, quin etiam sit appetitiva in gradu remissione, ut constat à n. 281. neque potest esse adimplativa legum amicitiae in gradu intenso, si adimplativa non esset in gradu remissione. Cum autem nihil aliud requiratur ex definitione divina, pro ultima dispositio ad justificationem extra Sacramentum, neque à Scriptura, neque à Conciliis, neque à SS. PP. ut constat à n. 284. ea de causa, contritio perfecta, non solum quando est remissa, est intensa, verum etiam quando est remissa, est ultima dispositio ad justificationem extra Sacramentum. Quod manifestè patet ex Tridentino citato n. 247. nullam prorsus exigentem intentionem pro tali dispositio, adeoque ad confirmationem cum Sacramento nulla est necessaria Contritio perfecta. Hinc ad Confirm. nego Min. in illis enim Conciliis verbis: illamque, tanquam omnis justitiae fontem diligere incipiunt, vel ferme non est de contritione perfecta, prout plures, & gravissimi Theologi defendunt, ut statim conitabitur, vel si sermo fit de contritione perfecta, solum intelliguntur de dispositio sufficiente ad justificationem extra Sacramentum, ut alii Theologi docent.

318. Cæteròm, ut res adeò gravis, & hac nostra tempestate apud Theologos acriter, hinc, indè discussa, pleniùs omnibus innotescat, operaè premium erit, verum, & genuinum Tridentini sensum inquirere, & simul ostendere, quā alienum sit à verò Tridentini sensu exigere contritionem perfectam, sive dilectionem Dei super omnia, ut necessariam ad justificationem cum Sacramento. Tripliciter enim possunt ea Trid. verba explicari, juxta triplicem probabilem Theologorum sententiam. Prima quidem sententia, quam cum plurimis nostris, novissimè tener Bonetus, dissertatione *De timore paenitentie* part. I. Tum etiam, & cum plurimis Thomistis, Gonorius disput. 7. *De contrit.* art. 3. à n. 64. Ylambertus ad illud 6. caput Tridentini disput. 15. *De paenit.* docet, Trid. in his verbis, solum agere de illa dispositione, quæ est ultima dispositio ad justificationem extra Sacramentum Baptismi in adultis, nondum Baptizatis, vel extra Sacramentum Pœnitentiæ ex contextu, in Baptizatis; unde illa verba: *diligere incipiunt: significant amorem Dei super omnia.*

319. Ratio hujus sententie est, quia ibi agitur de illa dispositione, quā posita caufatur ipsa justificatio; ut constat ex ipso Tridentino, ibi dicente: *de hac dispositione scriptum est: Accedentes ad Deum, aportet credere, quia est, & quod inquirerentibus se remuneratur.* Et, *Confideli, remittuntur tibi peccata tua.* Postquam autem addidit alia similia Scripturae testimonia, quibus hoc sextum caput concludit, Concilium incipit c. 7. per hæc verba: *hanc dispositionem, seu preparationem justificatio ipsa consequitur:* atqui si illa dispositio, de qua agit Concilium, non esset sufficiens ad justificationem extra Sacramentum, illa posita, non posset Concilium dicere: *banc dispositionem justificatio ipsa consequitur;* ergo, &c. Quapropter quando capite 14. ejusdem sessionis, comparat dispositionem ante Sacramentum Pœnitentiæ in Baptizato, cum dispositione ante Sacramentum Baptismi in non baptizato, loquitur etiam de dispositione sufficiente ad justificationem extra Sacramentum Pœnitentiæ, quæ distinguitur in eo, quod, cum Contrito sit votum adimplendi omnia, ad quæ homo tenterit, in non Baptizato est votum suscipiendo Baptismum; in Baptizato est votum suscipiendo Sacramentum Pœnitentiæ; ac proinde illa est Baptismus in voto; ista vero Sacramentum Pœnitentiæ in voto. Unde in peccatore non baptizato, nunquam obtinetur justificatio, absque Sacramento Baptismi, vel in re, vel in voto; neque in Baptizato, absque Sacramento Pœnitentiæ, vel in re, vel in voto.

320. Quod autem iste sit genuinus, & verus Trid. sensus, ex eo manifestius apparet, quod Contrito, quæ habetur, quando Baptismus in re suscipitur, cum tunc adimpleatur obligatio suscipiendo Baptismum; jam ea non est votum suscipiendo Baptismum: sicuti Contrito, quæ elicitur, quando quis confessus est peccata, jam non est votum confitendi ea peccata: atqui Tridenti-

num loquitur de ea dispositione, quā recipitur gratia, & est votum suscipiendo Baptismum, ut constat ex illis verbis ciratis n. 316. nimirū: *dum proponunt suscipere Baptismum: eigo &c.* Pariter quando c. 14. ejusdem sess. 6. loquitur de dispositione baptizati, dicit esse illam, quæ continet votum Sacramentalis confessionis: sic etenim habet: *Christiani hominis pœnitentiam post lapsum multò aliam esse à Baptismali, & aquæ continentia, non mod cessationem à peccatis, & eorum detestationem .... verum etiam evanđelium Sacramentalē Confessionem saltem in voto, & suo tempore faciendam.* Si enim Concilium ad pœnitentiam, quæ proxime, & immediatè disponit ad Baptismum, & confessionem, hanc Sacramenti sponsonem, & votum postulasset, præscripsisse utique videretur vitiosam hanc formulam, quam in rudioribus hominibus reprehendere solent. Confessari illi enim, ubi sua peccata Sacerdoti in aurem declararunt, doleo, inquietum, ex toto corde, de his meis peccatis, & simul spondeo, me ea emendaturum, & Sacerdoti quantotius confessurum. En sanè in ipso confessionis usu redundantem, & supervacaneam additionem. Absit tamen iniqua suspicio à celeberrimæ Synodi sapientiæ.

Hæc, quæ solida latè apparent ex ipsa expositione Concilii, non parum acquirunt roboris, si ad ipsius Concilii historiam aliquantulum advertamus, quam refert Cardinalis Pallavicinus lib. 12. cap. 10. Disceperatum quidem fuit in cœtu PP. ad sess. 14. prævio, an cum eo dolore, qui ad Sacramentum sufficiat, Dei dilectio necessarij conjuncta sit. Affirmabant nonnulli Doctores, suamque sententiam aliquot scripturaræ, & SS. PP. locis, ad rem, ut ipsis quidem videbatur, accommodatis exornabant, horumque Theologorum suasu, sive aliâ ob causam paratum fuerat decretum, inquit idem Pallavic. in hanc formam: *Illam contritionem, quam attritionem Theologi vocant, quod imperfecta sit, & solum, vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehenne, & penarum metu concipiatur,* statuit hæc Sancta Synodus, non solum non facere hominem hypocritam, verum etiam sufficere ad Sacramenti hujus constitutionem, ac donum Dei esse, quo paenitens adjutus, cum sine aliquo dilectionis in Deum motu esse vix queat, viam sibi ad justitiam munit, &c. Quidam ex illis PP. sive Illustrissimus Petrus Guerrero Archiepiscopus Granatenis, sive alius ex illis, ut alii judicant, restitit valde, protestans falso esse, vix posse dari veram Attritionem absque dilectione Dei, sive dilectionis motu in Deum. Auditis itaque in Concilio Theologorum disputationibus, & requisitis PP. sententiis, Synodus juber expungi illa verba: *Cum sine aliquo dilectionis in Deum motu esse vix queat:* & approbatum fuit decretum quo modo, habetur sess. 14. c. 4. Unde quando Concilium exigit Dei dilectionem in dispositione ad justificationem, non loquitur de dispositione necessaria ad justificationem cum Sacramento, sed ad justificationem extra Sacra-

maen-

mentum, & quam oportet agere adultum ante Baptismum, quando Baptismum in re recipere non potest, ut ei justificationis gratia extra Sacramentum conferatur. Et hæc pro prima Theologorum sententia ad hujus Tridentini loci expositionem.

§22.

Secunda Theologorum sententia, quam defendunt plures Recentiores cum Leden docet, Tridentinum illis prioribus verbis enumerasse plura motiva timoris, spei, & amoris, ex quibus singulis conceipi potest detectatio, & odium peccati efficax: nam hic, ut ipsi adversarii concedunt, agit Concilium contra Lutherum negantem, quod Contrito perfecta, & dilectio possit præcedere justificationem; ideoque nec ad illam posse disponere. His ergo enumeratis motivis, subiungit Concilium: ac propterea adversus peccata moveantur: ubi ly propterea intelligitur de odio, & detestatione ex aliquo ex his motivis, nec solum refertur ad motivum dilectionis, sed vel ad istud, vel ad aliquid ex prius enumeratis: Verba enim illa: per aliquid odium: manifeste ostendunt, posse dari diversa odia pro diversitate motiorum.

§23.

Ratio, est quia ista verba Concilii: hoc est, per eam penitentiam, quam ante Baptismum agi oportet, non possunt recte intelligi de sola contritione perfecta; nam contrito imperfecta sufficit; nec possunt intelligi de sola Contritione imperfecta, nam etiam Contrito perfecta est sufficiens dispositio ad Baptismum. Quapropter probabilis est, ibi agi de quacumque penitentia, sive quæ sit ex motivo perfectæ dilectionis, & charitatis Dei, adeoque, & perfectum vorum Baptismi, quam consequitur justificatio, sive quæ sit ex motivo penarum, & gehennæ, quæ posita conjunctim cum Sacramento in re, adest etiam justificatio. Unde nunquam datur justificatio absque Sacramento, vel in re, vel in voto, pro quo requiritur dispositio, vel contritionis, vel attritionis. In quo autem distinguatur contrito perfecta ab imperfecta, noluit Concilium hic explicare, sed distulit usque ad less. 14. ibi enim c. 4. dilucidè explicat discrimen inter contritionem, & attritionem, appellans contritionem illam, quæ est charitate perfecta; attritionem vero, quæ voluntatem peccandi excludat, & non sit formata charitate. Unde actus attritionis ex mente Concilii non debet procedere ex motivo charitatis.

§24.

Cæterum mens, & verus Concilii sensus perspicuus fieri, si sessio hæc 14. aliquantò attentiùs perlegatur, & simul intentio, quam in ea doctrina tradenda, Sacra Synodus habuit, non animo litigandi, sed veritatem inveniendi perspectiatur. Propalar Synodus intentionem suam in ipsius sessionis exordio, ita dicens: *Quamvis in decreto de justificatione multus fuerit de penitentia Sacramento, propter locorum cognationem, necessaria quadam ratione sermo interpositus: tanta nihilominus circa illud nostra hac etate diversorum errorum est multitudo, ut non parum publica utilitas retulerit, de eo exaltatio-*

*rem, & pleniorem definitionem tradidit; in qua demonstratis, & convulsis, Spiritu Sancti pessima, universis erroribus, Catholica veritas perfliguntur, & illustris fieret, quam nunc Sancta sat Synodus Christianis omnibus perpetuo servandam proponit. Postmodum incipit cap. 1. in quo Etum penitentia theologice sumpta, acutio cæsarium agnoscit ad remissionem peccatum alios in Baptismo, & penitentia, sic enim habet: *Fuit quidem penitentia universi humani, qui se mortali aliquo peccato inquinassent, quovis tempore ad graiam, & justitiam affundam necessaria, illis etiam, qui Baptismum Sacramento ablui perivissent. Ex quo apparitionem Concilii esse pleniorum hic definitionem tradere de actu penitentia necessarium, & Baptismi, & Penitentia.**

Rursus cap. 2. assignat differentiam inter Sacramentum Baptismi, & Penitentia, jam ex parte materie, & formæ, jam ex parte finis, & effectuum. Deinde cap. 3. agit de punibili, de fructu Sacramenti penitentie; cuius præcipua pars, inter actus à penitente appositos, est contrito præscindens à perfecta, & imperfecta, quam ad fructum Baptismi, & ad Sacramentum penitentie Concilium exegerat. Denuo cap. 4. hanc Contritionem explicat, & dividit perfectam, quæ vocatur Contrito, & imperfectam, quæ appellatur attritio: ad utramque temur requirit, quod sit; *animi dolor, ac detracitio de peccato commissio cum proposito non peccato de cetero;* Dum verò eos actus inter se colligitur, & ad suas species contrahit, ait Sacra Synodus illum doloris actum charitate perfectum est contritionem; adeoque illum, qui non efficitur perfectus, esse attritionem. Unde manifestè constat ex mente Concilii, Attribuendum non debere esse dilectionem Dei, seu aliam charitatem perfectum. Et hæc pro secunda Theologorum sententia.

Tertia sententia Theologorum, quam defendunt plures cum Esparsa quæst. 89. defendit, nullum requiri formalem amorem ad attritionem sufficientem cum Sacramento ad justificationem, neque in locis citatis illum unquam exegisse Tridentinum: non enim loquitur illi Concilium de dilectione Dei super omnia, sive de dilectione Dei absolute sumpta; quo in fideliter intelligi dilectio ex charitate, sed cum addito limitante dilectione Dei tanquam *finitia omnis justitia.* Quinimodo de hac non loquitur tanquam de dilectione formalis, sed initialis, ut constat ex illis verbis: *diligere incipere;* Dilectio autem initialis, inquit Esparsa, est quæcumque actus virtutis supernus, ex quovis motu elicatur, cum charitas sit finis omnis virtutis illius: primâ ad Timoth. 1. *Finis autem præceptum est Charitas.* Unde omnes alii actus virtutis voluntatis sunt, tanquam medium respectu charitatis, ac proinde, hec medium dicunt participare aliquid de fine; ita quicunque actus virtutiosus participat aliquid de charitate, ut habeat

Quænam sit dilectio, quam cum Sacramento exigit Trident. &c. 639

D. Th. in 3. dist. 26. art. 2. ad 3. dicens: omnes alia virtutes participant aliqd à charitate. Cujus ratio sumitur ex Philoſopho 7. Ethic. cap. 5. dicente: sicut se habet primum principium in intelligibilibus, & prima causa in effectibilibus, ita se habet ultimus finis in appetibilibus.

Quapropter cùm quicquid actus penitentiae theologicae, sive sit Contritio, sive Attrito debeat esse virtuosus, debet habere aliquid de charitate, sive formaliter, sive participativè: ad dilectionem autem initialem, satis est, quod sit charitas participativè, adeoque dilectio, & contritio bene convertuntur, ita ut si sit dilectio Dei perfecta, sit etiam perfecta Contritio; Si vero sit dilectio Dei initialis solum, & participativa, sit Contritio imperfecta, sive Attritio. Qua de causa Tridentinum, quando appoluit in Canone 3. doctrinam illius cap. 6. non dixit, requiri ad justificationem necessariò dilectionem, & penitentiam; sed dilectionem, aut penitentiam, ut constat ex illis verbis: Si quis dixerit, sine preventione Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adiutorio hominem credere, sperare, diligere, aut pantere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conseratur, anathema sit. Unde ex illo Tridentini testimonio perperam infertur, requiri dilectionem Dei super omnia ad Attritionem sufficientem cum Sacramento ad justificationem. Et hæc pro tertia sententia. Quænam autem ex his expositionibus verisimilior apparat, non est facile definire; verum ne quicquam indecimum relinquamus, sit

SECTIO V.

Quænam sit dilectio, quam cum Sacramento exigit Tridentinum ad impii justificationem.

§. I.

Ex sententiis, & doctrinis Theologorum, superiori sectione relatis, clare constat plures esse solutiones, ex quibus perspicuum fit, nunquam exegisse Tridentinum perfectam Contritionem ad justificationem impii cum Sacramento. Ceterum relistik illis in sua, quam habent probabilitate; viam aliam ingrediemur conformiorem, ni fallor, doctrinæ, & definitiōnibus Tridentini, exindeque manifestè apparebit, qualis fuerit Tridentini sensus in hac materia. Pro quo habendum est præ oculis, quod notavi n. 323. nimis Tridentinum sibi. 6. incepisse declarare dispositiones ad justificationem requisitas: Sessione vero 14. c. 4. quidquid reliquum erat, ad majorem præceptæ doctrinæ claritatem decidisse. Unde cùm una definitio Tridentini alteri contraria esse non possit, illa erit vera exppositio, & ab omnibus tenenda, in qua, & omnino cohærentes appareant doctrina tradita sess. 6. & tradita sess. 14. Cùm autem in utique sessione, quando homo advenit ad pec-

cata sua, requirat Tridentinum spem, tanquam præviā dispositionem ad actum penitentiae; declarandum breviter est, quemnam spei actum requirat.

Actus enim spei theologicae continet duas formalitates, nimirum fiducia, & desiderii: desiderium autem est amor objecti: quando enim objectum nolimus, non desideramus, sed timemus illud; at si desideramus absque fiducia obtinendi non est spes, sed purum desiderium. Quia de causa, ut elicatur actus spes, debet proponi objectum, ut probabiliter futurum, saltem pro libito sperantis, ut sic desiderium illud procedat amor fiducialis objecti. Perspem autem Theologicam, possumus sperare, vel aliqua bona creata à Deo promissa, ut nobis bona; vel ipsum Deum, ut nobis bonum, innitendo Deo, ut auxiliatori. Quia de causa actus ille, secundum formalitatem fiducia, semper habet pro objecto formalis Deum; secundum formalitatem vero desiderii, est amor objecti desiderati, ac proinde si est desiderium rei creatæ, erit amor rei creatæ; si autem sit desiderium Dei, ut nobis boni, erit amor Dei; at quia respicit desideratum, ut finem cui non ultimum, vocatur amor concupiscentia. Nullus quippe actus virtutis potest respicere creaturam, ut finem ultimum, cum sit medium ducens ad Deum ultimum finem, & ad ejus amorem, & dilectionem perfectam, adeoque cum quicquid virtutis actu componi optimè potest dilectio Dei perfecta, & eò facilius, quod plures alios virtutis actus homo elicuerit. Unde cùm præceptum positivum charitatis diligendi Deum super omnia, non obliget semper, & pro semper, licet obliget præceptum negativum non præferendi rem alteram Deo; ea de causa, sicut non pecco, quando non nullum actum elicio; ita non pecco, quando per actum virtuosum concupiscentia, non præfero positivè Deum omnibus aliis rebus, sed de his, & variis spei acceptationibus, latè agitur in tractatu De spe. Quibus positis.

Affero cum pluribus Doctoribus. Dilectio, 330 quam exigit Tridentinum ad justificationem cum Sacramento, præscindit ab eo, quod sit solus amor spei, vel amor etiam charitatis. Probatum primò. Trident. illam exigit dilectionem, quā Deum, tanquam omnis iustitiae fontem diligere incipimus; ut constat ex n. 316. sed talis dilectio præscindit ab eo, quod sit, vel solum amor spei, vel amor etiam charitatis: ergo, &c. Probatur Min. Deum, ut omnis iustitiae fontem diligere possumus, vel tanquam nobis bonum, misericordem, largitorem gratiæ, & donatorem peccati, quæ dilectio pertinet ad spem, non autem ad charitatem; vel tanquam iustitiae fontem, ut bonum sibi, quæ dilectio pertinet ad charitatem. Quando autem elicetur Contritio perfecta, tendit in Deum, ut bonum sibi; quando vero elicetur Attritio, adest amor Dei, ut nobis boni: licet enim possim per virtutem spei sperare aliquod bonum extra Deum, qui actus non erit amor Dei, neque continetur

hanc

hanc utramque formalitatem, nimirum sperandi, & diligendi Deum, ut constat ex numer. superiori. At verò quando spero Deum, ut mihi bonum, & condonatorem mei peccati, desidero fiducialiter illum, ut mea justitiae fontem, & cùm desiderium objecti sit objecti amor, talis actus spei est vera dilectio, & amor Dei, adeoque continet hanc utramque formalitatem sperandi, & diligendi Deum, quod exigit Tridentinum citatum n. 327. Sed exinde manifestum est, dilectionem Dei tanquam omnis justitiae fontis, præscindere ab eo, quod sit solum amor ipse, vel amor etiam charitatis: ergo, &c.

331.

Probatur secundò: Tridentinum sess. 14. cap. 4. contrahens contritionem ad perfectam, quæ justificat extra Sacramentum; & ad imperfetam, quæ solum justificat cum Sacramento, ait, illam esse charitatem perfectam; istam verò ait esse Attritionem, si voluntatem peccandi excludat: *cum spe venia;* atqui hoc idem est, ac dicere, talem attritionem deservire ad justificationem cum Sacramento, si conjungatur cum fiducia divinæ Misericordiæ, ut nobis bonæ; adeoque sit dilectio Dei, tanquam fontis justitiae, ut boni nobis, ut constat ex num. 399. ergo eodem modo intelligendum est Concilium sess. 6. cap. 6. quando, inter dispositiones ad justificationem requiras, exigit amorem, *quo Deum, tanquam justitia fontem diligere incipimus:* ita nimirum, ut illa dilectio tendat in Deum, ut sibi bonum, si sufficiens sit ad justificationem extra Sacramentum, vel saltem tendat in ipsum, ut nobis bonum, tanquam fontem justitiae, sive gratiæ, ut cum attritione disponatur sufficienter homo ad justificationem cum Sacramento.

332.

Probatur tertio: Contrito præscindens à perfecta, & imperfecta est necessaria ad justificationem impii, sui peccati memoris, in hac divina Providentia; atqui talis Contrito contrafacta ad Attritionem semper fert secum, saltem per concomitantiam, dilectionem Dei, pertinēt ad spem, non minus, quam ferat secum, quando contrahitur ad Contritionem, dilectionem Dei per identitatem pertinēt ad charitatem: ergo non minus requiritur dilectio Dei, pertinens ad spem, ut Attrito disponat ad justificationem cum Sacramento, quam requiratur dilectio Dei, pertinens ad charitatem, ut Contrito disponat ad justificationem extra Sacramentum. Consequentia tener, & Maj. constat ex num. 269. & admittitur ab omnibus adversariis: Minor verò constat ex Tridentino sess. 14. cap. 4. dicente: *Fuit autem quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum, hic Contritionis motus necessarius, & in homino post Baptismum lapsu, ita demum preparat ad remissionem peccatorum, si cum fiducia divinæ Misericordiæ, & votō praestandi reliqua, conjunctus sit, que ad rite suscipiendum hoc Sacramentum requiruntur.* Ex dictis

Fit primò contra primam sententiam appellatam num. 318. Tridentinum sess. 6. cap. non solum agere de dispositione sufficiente ad justificationem extra Sacramentum; sed etiam de dispositione sufficiente ad justificationem cum Sacramento. Ratio est, quia ut habet eadem sess. 6. cap. 7. Tridentinum agit illi de dispositione ad gratiam justificantem, cuius gratia Baptismus est causa instrumentalis, ut constat ex illis verbis: *huius justificationem causant....: instrumentalis item Sacramentum baptismi.* Istud autem dupliciter est causa instrumentalis, nimirum, vel in voto, vel in rebus pœnitentiis, ut certum est apud omnes Theologos, & constat à num. 1. *De Baptismo.* Sed illa dispositio, quæ, ut votum Baptismi sufficiens est, conferendam gratiam, antequam Baptismus in te suscipiatur, est dispositio ad gratiam extra Sacramentum; illa vero dispositio, quæ contineatur gratia cum Sacramento solum in rebus pœnitentiis, est dispositio ad gratiam cum Sacramento: ergo, &c. Quod evidens apparebit, si attendetur illud 6. cap. Trid. citat, in quo approbat Concilium non solum testimonium Scripturæ, in quibus est sermo de dispositione, quæ consertitur gratia, & remittitur peccatum extra Sacramentum; sed etiam de illa, quæ consertitur gratia, & remittitur peccatum intra Sacramentum. Sic enim habet: *de hac dispositione pœnitentiis est. Confide, fili, remittuntur iniquitata tua, & penitentiam agite, & Baptismus non quisque vestrum in nomine Iesu Christi instrumentum peccatorum vestrorum.*

Qua de causa cum huic modi penitentie est in eo, qui se disponit ad suscipiendum Baptismum præcedat susceptionem Baptismi, de quo casu loquitur Concilium, optimè intentum, esse propositum suscipiendi Baptismum: sicut penitentia actus in eo, qui se disponit ad confitenda peccata, est votum, & propositum est confitendi: unde paritas, quam ex dispositione ad Sacramentum penitentia affunebilita prima sent. n. 320. manifestè pugnat contra illam, nam ibi agit Tridentinum de dispositione sufficiente ad remissionem peccati, aut solum cum Sacramento, aut etiam sine illo, ut confitetur ipsius Concilii verbis, quæ sic habent: *Confirmit hominis penitentiam post lapsum multo aliud esse a Baptismali, & quæ contineri satisfaciunt, non quidem pro pena aeterna, que vel Sacramento, vel Sacramenti voto una cum culpa remittuntur. Neque quod ante approbationem decisa expuncta fuerint illa verba citata n. 321. ministrorum: cum sine aliquo dilectionis in Deum votu esse vix queat: faverullo modo adversariis. Non ille modus loquendi supra dilectionem fratris, sive spem veniae, quæ in eadem decretante comitando Attritionem apponeatur, videatur significare dilectionem ex charitate, quæ ex mente Concilii necessaria non erat, cum ad justificationem cum Sacramento sufficiat illa*

Actus

335. Attritio designata in ipso decreto, ex quo potius robatur nostra sententia.

Fit secundò contra secundam sententiam círatam n. 322, nunquam dari veram attritionem sufficientem ad conferendam gratiam cum Sacramento absque consortio alicujus dilectionis Dei. Ratio est, quia licet attrito concipi possit ex quocumque ex illis motivis à Tridentino assignatis, quin ex motivo amoris concipiatur, ut clariùs constabit n. 347. at verò in hac divina providentia semper precedunt dispositions à Deo ordinatas ad illius fructuofam elicientiam: cùm autem una ex illis sit Dei dilectio, quia Deus per amorem concupiscentiae, sive per amorem spei ametur, ut constat à n. 330. exinde nunquam reperiatur in Sacramento absque aliqua Dei dilectione. Neque favere potest adversariis fundamentum, quod assumunt ex Tridentino dicente, sufficere cum Sacramento Baptisini illum pénitentia actum, qui sufficit cum Sacramento pénitentiae. Nam cùm Tridentinus exigat ad Sacramentum pénitentiae dilectionem aliquam procedentem saltem à spe, ex ipso adversariorum fundamento inferendum est, etiam requiri candem saltem dilectionem cum Sacramento Baptisimi.

Fit tertio contra tertiam sententiam: non solum dari amorem Dei participativum, quando homo attritus justificatur cum Sacramento; verum etiam amorem Dei formale, sive charitatis, sive concupiscentiae. Quapropter sicut ille, qui videre incipit, reipsa videt, & qui intelligere incipit, reipsa intelligit; ita etiam qui diligere incipit, reipsa diligit. Unde fundamentum istud amoris initialis, quod pro se assuebat ista sententia, reipsa pugnat contra illam. Nec refert, quod Tridentinum non dicat: *diligere, & penitere*, sed potius: *diligere ant penitere*: quia cum ibi extrahebat doctrinam, de qua egerat cap. 6. absque eo, quod contradistinxerat dispositionem sufficientem extra Sacramentum ab illa, quae solum sufficit cum Sacramento, non debebat exigere dilectionem cum pénitentia contradictantem ab ea, quae includitur in actu spei, si contrahatur pénitentia ad illam, quae sufficit cum Sacramento; cùm ista sufficiens sit, si conjugatur cum dilectione elicita à spe. Quod satis est ad intentum Concilii ibi damnantis eos, qui dixerint, actum falatorem pénitentiae, sive sufficientem ad justificationem cum Sacramento; sive etiam extra Sacramentum posse elici sine præveniente Spiritu Sancti inspiratione, arque ejus adjutorio.

Fit quartò: quamcumque contritionem theologicè sumptam, sive perfectam, sive imperfectam votum præstandi omnia, ad quæ homo tenetur. Ratio est, quia contrito quævis theologicè sumpta debet excludere voluntatem peccandi: sed contrito excludens voluntatem peccandi est votum præstandi omnia, ad quæ homo tenetur: ergo &c. Quapropter si aliquis per unum actum doleret de peccatis commissis propter motivum particulare, & per alium

R. P. Gormaz Theolog. Tom. II.

proponeret nunquam peccare de cetero, ut ita factu posito n. 18. cùm illud propositum esset votum præstandi reliqua, conjungeretur illi dolori per physicam concomitantiam votum illud. Si autem dolor sit universalis conjungitus illi per identitatem Metaphysicam: quovis autem modo fiat, satis est, ut ibi diximus, & constat ex Trid. cit. n. 332. Unde in hoc sensu attrito potest dici contrito in voto, sive votum contritionis, & amor Dei super omnia in voto, cùm sit propositum, vel formale, vel virtuale elicendi amorem Dei super omnia, quando adiungatur obligatio; quo in sensu admittimus sententiam eorum, qui ad justificationem cum Sacramento exigunt amorem saltem imperfectum Dei super omnia, nimurum in voto; fecus autem si intendant formalem Dei amorem super omnia: exigere namquæ hujusmodi amorem, valde aliud iudico à vera Trident. doctrina.

S E C T I O VI.

Solvuntur Opposita.

S. I.

Obijecies primò: Trid. explicans dispositiones ad justificationem necessarias, annumerat non solum spem, sed etiam dilectionem, ut constat ex n. 327. ergo sola dilectio elicita à spe non est sufficiens cum Attritione ad justificationem in Sacramento. Confirmatur: Tridentinum multis in locis evidenter significat, nunquam justificationis gratiam, sive extra Sacramentum, sive in Sacramento Pénitentiae adultis conferri, nisi contrito antecedat: Sic self. 14. cap. 3. docet, materiam Sacramenti Pénitentiae esse contritionem, eamque ad peccatorum remissionem, ex Dei institutione requiri. Et Canone 4. anathemate damnat eos, qui ne gaverint, contritionem, confessionem, & satisfactionem esse tres partes pénitentiae; tum etiam c. 6. dicit, eum, cui nulla adest contrito, non bene absolvit in Sacramento pénitentiae: ergo ad remissionem peccatorum, sive extra, sive intra Sacramentum pénitentiae requiritur versus amor Contritionis, sive dilectionis Dei super omnia.

Resp. dist. Antecedens, non solum spem, sed etiam dilectionem, contradistingendo omnem actum spei, ab omni actu dilectionis Dei, nego; aliquem actum spei ab aliquo actu dilectionis Dei, conc. Anteced. & nego Cons. quia cùm possit dari actus spei theologicae, qui non sit dilectio Dei, ut constat ex num. 329. & Tridentinum ad dispositionem justificationis requirat dilectionem, non solum requirit, quod homo speret, sed quod speret, & diligat Deum: Si autem hæc dilectio in aliquo spei actu contingatur, satis est, ut habeatur, quidquid Tridentinum exigit. Quinimò cùm ibi agat, non solum de dispositione sufficiente cum Sacramen-

M m m

to

to, sed etiam extra Sacramentum, ut constat ex n. 336, non solum fecit mentionem de dilectione, quae possit contrahiri ad spem, sed etiam de ea, quae possit contrahiri ad charitatem, declarans, quamcumque ex his dilectionibus fieri non posse, sine præveniente Spiritu Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio. Ad Confirm. dist. Antec. Nisi antecedat Contritio præscindens à perfecta, & imperfecta, conc. solum perfecta, nego Anteced. & Conseq. Ratio est, quia Tridentinum in illis locis agit de Contritione generatim sumpta, ut constat ex eadem less. 14. c. 4. ubi hanc contritionem universaliter sumptam dividit in perfectam, quæ absolutè vocatur Contritio, & in imperfectam, quæ vocatur Attritio, dicens, illam sufficere ad justificacionem extra Sacramentum; hanc verò cum Sacramento. Unde nullibi Tridentinum exigit ad justificacionem cum Sacramento dilectionem Contractionis, sive amoris Dei super omnia.

340. Objicies secundò: licet Contritio perfecta valde intensa sufficiens sit ad justificacionem extra Sacramentum, si tamen non sit adeò intensa, sufficiens non est extra Sacramentum; sed omnino requisita ad justificacionem cum Sacramento: ergo dilectio concupiscentiae, sive spei sufficiens non est cum Attritione. Probatur Anteced. Peccati malitia sita est in prævo amore, quo homo creaturas Deo præpoluit, eisque magis, quā summum bonum, & finem ultimum dilexit: ergo ad justificacionem eriam cum Sacramento, debet dari talis retractatio, quā homo Deum magis diligit, quā reliqua omnia: quæ quidem retractatio, ut per se pater, est verus actus charitatis. Confirmatur primo ex Augustino citato n. 254. dicente: Pœnitentiam certam non facit, nisi odium peccati, & amor Dei: ergo quicunque actus pœnitentiae fert secum amorem charitatis. Confirmatur secundò ex D. Thoma in 4. dist. 17. quæst. 3. art. 4. quæstiuncula 1. dicente: Confessio est actus virtutis, & pars Sacramenti. Secundum autem quod est actus virtutis, est actus meritorius proprii, & sic confessio non valeret sine charitate, quæ est principium merendi. Quod quidem variis in locis etiam reperit: ergo, &c.

341. Resp. nego Anteced. Ad probat. concedo Antec. & nego Cons. quia ea peccatoris retractatio, & quæcumque alia assignabilis, ex se satis non est, ut remittatur peccatum independenter à promissione divina. Unde ad peccati remissionem, frustra requiritur ex parte peccatoris aliis actus retractativus præter illum, qui annexam haber divinam promissionem de remissione peccati. Cùm autem non solum promiserit Deus remittere peccatum extra Sacramentum, si detur perfecta Dei dilectio in quamcumque exigua intentione, ut constat à n. 284. & 350. sed etiam illud remittere, si detur vera Attritio, cum sola dilectione spei in Sacramento, ut clare constat ex Tridentino saepè citato. Exinde non solum sufficit illa Contritio extra Sacramentum; sed etiam hæc retractatio per

Attritionem cum Sacramento, ad remissionem peccati. Ad primam Confirm. conc. Antecedens, & nego Conseq. quia, ut diximus eo n. 254. Augustinus in illo, & similibus tellimus non tractat de pœnitentia, quam homo trahit ad justificationem, sed de illa, quam homo agit, ut justificetur, quod nunquam merunt, vel norare noluerunt adversarii, adhuc non agit de pœnitentia sufficiente cum Sacramento, sed extra Sacramentum, quæ efficiunt amor Dei, ejusque dilectio super omnia, ut constat ex dictis. Ad secundam Confirm. nego Cons. quia in illo, & aliis similibus locis loquitur S. Thomas de confessione meritoria ex charitate, quæ talis esse non potest, chaitate delictante, ut ex ipsis terminis notum est. Quod vero loquitur præcisè de remissione peccatorum Sacramentum, nequam requirit Communem, ut infra se evidenter explicat Angelicus Doctor dist. 22. q. 2. art. 1. q. 4. in corp. dicens. Quando aliquis accedit ad confessionem, non plenè contritus, si obicerit non potest, in ipsa confessione, & absolutione sibi gratia, gratia peccatorum datur: quo nihil clarum disponit pro nostra sententia, neque Tridentinum.

Objicies tertio: Actus fidei, & sp̄ciū præcisè necessarii in adulto, tanguam præcie, dispositiones ad infusionem habitus fidei, & spei; ergo & actus charitatis est eodem modo necessarius, pro omni eventu, ad infusionem habitus charitatis, adeoque & ad remissionem peccati, quæ absque infusione habitus charitatis nunquam datur, Confirmatur primo. Sic non potest esse dispositus ad magisterium divinum, & affectum divinarum promissionum, si nihil Deo credit, nihil sperat in Deo, semibidit promissionibus Dei; ita nequit esse dispositus ad inenundam amicitiam cum Deo, quod Deum proprie se non amat, sed solum, quia amat bonum: ergo sicut prærequisitum ad fidem, & spei ad infusionem suorum habituum, ita etiam requiritur actus charitatis, ad infusionem habitus charitatis. Confirmatur secundò. Attritio, quæ ex merito gehemæ conceperit cum sola dilectione Dei, ut nobis boni, & absque dilectione Dei propter se. Probatur Antec. Dilectio Dei, ut nobis boni præferit amorem creaturae amori Creatoris: sed talis dilectio non est honesta, sed in honesta, ergo, &c.

Resp. concedo Antec. & nego Cons. quia est fides fidei, & spei sunt dispositiones à Deo datæ in hac divina Providencia, pro administratione justificatione in quocumque casu, ut confitatur Tridentino, non solum exigente fidem, & spem extra Sacramentum; sed etiam cum Sacramento, ut de spe habeatur & numer. 313. & De fide less. 6. cap. 8. Fides est humana / lutis initium, fundamentum, & radix omnis justificationis, sine qua impossibile est placere Deo, & ad filiorum ejus confortum persistere: ut diximus numer. 110. de Sacramentis,

At verò actus charitatis non est dispositio à Deo destinata, ut conferatur gratia cum Sacramento; cùm hæc ex ipso Tridentino conferri possit, absque actu Pœnitentia charitate formato, ut constat ab eo n. 330. Cùm autem, quando confertur gratia, datur habitus charitatis, exinde non est pro omni eventu necessarius actus charitatis, ut habitus conferatur. Ad priam Confirm. nego Anteced. nam homo bñè disponitur ad divinum Magisterium, dum apponat conditions à Deo in hunc finem destinatas; cùm autem Deus ad istum finem, licet designaverit actum fidei, & spei cum Sacramento, non designaverit actum charitatis, exinde, ut Deus exerceat magisterium divinum, quo debeat animam modum obtinendi Deum, necesse non est, ut anima eliciat actum charitatis erga ipsum.

Ad secundam Confirmationem, nego Antec. Ad probat, nego Anteced. in hac enim materia, rudi, & ingente æquivocatione adversarii laborant: aliud enim est, quod per illum actum concupiscentiæ, Deum non preferamus positivè omnibus rebus, & aliud est, quod illum aliis rebus postponamus. Primum est verum: non enim tenemus Deum, per quemcumque nostrum actum, positivè preferre omnibus rebus, aliter teneremur ad continuum exercitium actus charitatis. Secundum verò est omnino fallum: nam per actum, quo ego diligo Deum, ut bonum mihi, nequaquam prefero me ipsi Deo; inด talis actus est optimè compabilis cum actu, quo amem Deum super omnia, illùmque positivè rebus omnibus præferam, ut notavi n. 329. Qua de causa jure mérito Alexander VIII. inter illas 31. propositiones damnavit decimam, quæ sic habebat. Intentio, quā quis detestatur malum, & prosequitur bonum, mèrè nt celestem obtineat gloriam, non est recta, nec Deo placens. Et 13. Quisquis etiam eterne mercedis intuitu Deo famulatur, charitate si caruerit, vitione non caret, quies intuitu licet Beatitudinis operatur: Tum & 15. Attrito, que gehenna, & purgatorium metu concipitur sine dilectione benevolentia Dei propter se, non est bonus motus, ac supernaturalis.

Ex quibus benè perpensis, nulla mihi maneratio, quā intrinfecam ullam probabilitatem agnoscere possum in sententia contraria. Quod, & ipsos agnoscere, satis innuunt adversarii, postquam Alexand. VIII. has damnavit propositiones, & librum Episcopi Castoriensis, cuius titulus: *Amor pœnitens: macula inussit.* Quapropter in novo factionis Jansenianæ fœtu, qui in lucem prodit hoc insignitus titulo: *Nona pars difficultatum propositarum D. Steyart de probationibus librorum, & quibusdam aliis materia: trecentas, & quinquaginta sex paginas complectens, tantà est audaciæ, ut dicere non erubescat Author suo, & sociorum nomine, nullatenus velle Pontificiæ definitioni, & condemnationi se submittere.* Pag. enim 21. loquendo de hoc Alexandri VIII. decreto contra

R. P. Gormaz Theolog. Tom. II.

lib. cit. Castoriensis, sic habet: *An tibi persuades, nos post unum, donec corrigatur, quid vocat solemnne decretum Pontificis iussu editum, debere S. illius Praefulsi (ideft Castoriensis Episcopi) excellens volumen rejicere, tanquam noxiun? Et pag. 63. inter præcellentia opera D. Nero castel Episcopi Castoriensis plena SS. PP. doctrina, & unitio, quæ in animos influunt, ultimum, & prestantissimum est, Amor pœnitens. Et pag. 123. *Nihil magis malignum, & infidum, quam exppositio propositionum 31. ut ex variis exemplis fieri evidens, quibus demonstrabimus decretum illud Alex. VIII. considerari debere, ut subscriptum. Utinam illius libri Author, omnes que factionis sue defensores sapient, & resipiscant, memores verborum Domini, Lucae 20. Omnis, qui ceciderit super illum lapidem, conquaerabitur: Super quem autem ceciderit, cominuet illum.**

Et memoriam patiter recipentes, quod de Petro, ejusque successoribus, ipse Dominus dixerat Matt. 16. Tu es Petrus, & super hanc Petram edificabo Ecclesiam meam. Hæc enim attente meditantes non solùm nos, verum etiam, & ipsi colligent fructum hujus Santissimi decreti, quem Author cognovit pag. 127. dicens: En fructus, quem producit decretum propositionum 31. videlicet, quod Molinistis intra, & extra Societatem arma subministraturum sit, quibus impugnant. Quid quæstio præstantius dici poterat pro Schola nostra, quæ quod ipsi fatentur, nimurum ad eos impugnando, uti nos armis Pontificiis: dicam, & ego: Obtinuiimus tandem salutem ex inimicio nostri.

§. II.

Obicies quartus: Si rebellis adversus Regem, veniam deinde ab eo peteret, protestatus ī velle ad obedientiam, & fidelitatem redire, quia Rex petenti veniam bonus est, & propter metum peccarum, quas eidem Rex infligere potest, profectò non esset benè dispositus, nec prudenter admittetur ad reconciliationem amicabilem, & familiarem cum ipso Rege, atque ad filiationem, & hæreditatem eiusdem, sed ulterius exigetur pro tali, ac tanto dignitatis affectu, amor subditū erga Principem propter ipsum Principem: ergo similiter in peccatore respectu Dei. Confirmatur: actus pœnitentia, quicumque sit, deserviens ad justificationem, debet esse detestatio peccati super omnia: atqui actus non procedens ex motivo charitatis, nequit esse detestatio peccati super omnia: ergo, &c. Conseq. tenet, & Min. constat, ex n. 257. Maj. verò probatur. Si non sit detestatio peccati super omnia, erit actus compibilis cum voluntate peccandi: atqui actus compibilis cum voluntate peccandi non est sufficiens ad justificationem, ut constat ex n. 223. ergo, &c.

Resp. dist. Antec. Si Rex promisisset admittere rebellem illum ad suam amicitiam, & filiationem, cā sola polita dispositione, nego; si non

Mmm m 2

346

347

proq.

promisisset, omitto Antec. & nego Cons. quia in casu nostro positâ in peccatore cùm dispositione, unâ cum Sacramento, promisit Deus gratiam illi conferre, & ad filiationem admittere, ut constat ex dictis, unde paritas nullius est roboris. Dixi enim omitto Antec. quia Reges possunt, si velint, remittere injuriam nullâ prævia in rebelle dispositione, adeoque malè arguitur; ille non disponitur: ergo Rex non potest injuriam remittere. Deus autem etiâ possit, de facto promisit, non remittere injuriam adulto absque prævia ipsius dispositione à Deo destinata; ut videoas, quâm frustra in his rebus sumatur paritas ab humanis ad divinas. Ad Confirmat. nego Maj. Ad probat. nego etiam Maj. quia ad Attritionem sufficientem cum Sacramento, satis est, quod ex suo motivo, ita defertur peccatum, ut reddat hominem incompossibilem cum voluntate peccandi, adeoque licet in eo casu non esset detestatio peccati super omnia, cùm non esset supra suum motivum; nihilominus esset factis ad justificationem cum Sacramento: illud enim motivum, prout propositum, & approximatum est ad elicientiam talis actus, nunquam deseruire potest ad committendum peccatum, ut satis constat ex n. 236.

248. Objicies quindam, instando simul solutionem: ordinare majus bonum ad minus bonum, maius ac vituperabile est; cùm in eo sita injuria majori bono, quod ordinetur ad minus: sed ille, qui doler de peccatis propter solum gehennæ metum, comitante amore concupiscentiae sine amore charitatis, ordinat majus bonum; scilicet vitationem peccati ad minus bonum, nimirum ad vitationem pœnæ: ergo male agit, & peccat; adeoque, sine amore charitatis, nequit dari actus sufficiens cum Sacramento ad justificationem. Resp. disting. Maj. ordinare tanquam ad finem ultimum, conc. non ultimum, nego Maj. & distincta Min. nego Cons. Ratio est, quia cùm Deus solus sit ultimus finis noster, ordinare unum medium ad aliquid creatum, tanquam ad ultimum finem, esset maxima perversitas, utpote avercio à Deo ultimo fine: ordinare autem unum ad aliud, tanquam ad finem non ultimum, præcisus est uti uno ad consequendum aliud per ordinacionem composcibilem cum consecutione ultimi finis. Cùm autem Deus reliquerit creature potestatem, ut licet posset ipsum obtinere, vel per medium perfectius, vel per medium minus perfectum, licet potest creatura amplecti medium minus perfectum; adeoque si ad illius consecutionem agnoscat, esse utile medium magis perfectum, licet potest uti medio magis perfecto, ad obtinendum minus perfectum intra eam viam, sibi à Deo licite permisam.

249. Qua de causa, & apud adversarios, & apud omnes possumus ordinare sacrificia, & orationes, ut media ad obtinendam sanitatem corporalem, vel aliquod aliud temporale: Sicut Deus ordinavit tanquam in finem non ultimum Incarnationem, & Passionem Christi in nostram

salutem, & gloriam, ut dicitur in Symbolo, cæno: *Qui propter nos homines, & propter nos salvam salutem descendit de Celis.* Sic plausibiliter dicentes, se non obtenturos matrimonium hoc conforme, nisi castè vivant, possint ordinare castitatem ad matrimonium, neque illud ultra apparet magis honestatem matrimonium quam honestatem castitatis, sed eligere pro sua libertate, & licita pœnitentia, quam habent à Deo, ut in matrimonii minus perfectam compotem cum tendentia ad Deum, relinquendam castitatis magis perfectam, ad quam non rentrur. Unde sicut electio matrimonii, unde cerrum est, non est conditionata voluntas attendendi Deum, si solum esset consequibilis participationem; ita electio mediæ minus perfectæ est conditionata voluntas relinquendæ Deum, si solum esset consequibilis per medium magis perfectum: adeoque si actus elicitus à creaturæ, quo vel amplectitur bonum, vel fugit ampliocompiscibilis cum tendentia ad suum ultimum finem, nequaque est paccaminus, effugientibus formaliter respectu in Deum elicitus. Quapropter Alexander VIII. inter praedictas proportiones juremerito damnavit nonam, quæ sic habebat: *Revera peccat, qui odio habet patrum, merè ob ejus turpitudinem, & difformitatem cum natura, sine ullo ad Demotifum respectu.* Reliquæ, quæ hic objici possunt, huius constabunt ex his, quæ statim dicimus.

SECTIO VII.

An perfecta Contritio habeat semper conjunctionem remissionem lethalis:

§. I.

Prima sententia negat; Ira Episc. Calvensis, plurisque, ut ipse ait, Lovaniensis cum Sylvio, qui ad qu. 5. suppl. D. Thome art. 10. docuit, *Contritionem perfectam, non levem, sed raro habere annexam remissionem mortalis, ante realem susceptionem Sacramenti: edippe afferat secum jus ad justificationem, quatenus si novo peccato non impediatur, in fine vite debitur gratia propter illam: extra articulum ventus mortis, ait hic Author, solum quando est intensissima, conferri statim gratiam, aut quando non nisi difficillime haberet potest copia confusarii, extra hujusmodi autem casus, numerari dari gratiam positâ contritione perfectâ, immulcum Sacramento. Secundus feret reliquæ omnium Theologorum sententia docet, quæcumque contritionem perfectam statim ferre cum gratiam, imo teste Gonetio disp. 3. art. 3. 27. idem Sylvius, qui in impressione facta Dicanno 1618. primam illam sententiam tradidat, postea in tercia editione ejusdem operi, eam retractavit, seu correcxit, dicens, se id non intellexisse de contritione perfecta, sed de imperfecta, quæ communiter Attitio appellatur.*

An perfecta Contritio habeat semper adjunctam remissionem &c. 648

Quidquid tamen de hoc sit, illam primam Syl-
vii sententiam P. Coninck tomo 1. De Sacra-
mentis disp. 68. art. 2. ait, esse erroneous, Vazq.
tom. 2. in 3. part. disp. 152. n. 3. dicit esse contra
sententiam Catholicam: Alphonsus Curiel, teste
Lugo, judicat eam esse periculosam, & parum
tutam in fide. Arriaga disp. 12. sect. 2. n. 15. ait; si
non possit dici omnino haeretica, videri saltem
erroneam. Verum abstinentia à censura.

351. Affero cum secunda sententia. Contritio per-
fecta, quā homo lethalia sua nondum remissa
detestatur propter Deum summè dilectum, sta-
tim infallibiliter secum afferit remissionem pec-
catorum. Probatur primò ex Scriptura, & SS.
PP. Isaia enim 30. juxta versionem septuaginta
Interpretum, dicitur: *Cum reversus ingemueris,*
tunc salvus eris: ubi notanda est quā maximè
particula, *tunc*, quā significatur, nullam inter-
poni moram, inter reversionem peccatoris per
contritionis geminitum, & salutem ejusdem, per
justificationis gratiam collatam, ut interpretan-
tur SS. PP. Sic Leo Papa epist. 91. *Misericor-
die Dei*, nec mensuras possumus ponere, nec tem-
pora definire, apud quem nullas patitur venia mo-
ras vera conversio, dicente Spiritu Dei per Pro-
phetam: *cum ingemueris, tunc salvus eris*. Item
Celesinus Papa in epist. ad Episc. Galliae cap.
2. *Vera conversio, mente potius, quam tempore*
metienda est, dicente Propheta: *Si conversus
fueris, salvus eris*. Unde statim, atque David
per veram Contritionem 2. Reg. 12. dixit: *Pec-
cavi Domino, audivit à Nathan, Dominus quo-
que transtulit peccatum tuum*: quod etiam ex-
presè docet D. Thomas cit. n. 286. & Chryso-
stomus hom. 7. in 2. ad Tim. *Ubi charitas est,*
omnia sublata sunt mala: & infra: *Cuncta nem-
pè scelerata, que pacem perturbant, ubi charitas
fuerit, solvuntur*. Vide plura alia testimonia
apud Vazqu. 1. 2. disp. 103. csp. 4.

Probatur secundò ex illis Tridentini verbis,
sapè à nobis reperitis sess. 14. c. 4. *Etsi Contrito-
nem hanc aliquando charitate perficiam esse
contingat, hominemque Deo reconciliare, priu-
giam Sacramentum hoc actu suscipiatur*: ubi
pro eodem à Concilio usurpatur iustificare ante
Sacramentum, & contritionem esse charitate
formatam; particula enim illa, aliquando con-
tingat, non est posita à Concilio, ut doceat, con-
tritionem charitate formatam, aliquando justi-
ficare, aliquando verò non; sed quia contritio
usurpabatur à Trid. universaliter, ut haberetur in
ipsis capitulis initio, prout abstrahit à perfecta,
& imperfecta, quasi diceret: dolor de peccatis,
ali quando est perfectus, & tunc actu ante Sacra-
mentum iustificat; aliquando verò imperfectus,
& hic non nisi intra Sacramentum: hanc enim
fuisse Concilii mentem, nullus, qui illud lege-
rit, negare posset: ergo perfecta contritio statim
secum afferit remissionem omnium peccatorum.

352. Confirmatur primò ex ipso Tridentino sess.
13. c. 7. ubi necessitate urgente Sacerdoti exi-
stenti in lethali, & destituto copiā confessarii,
conceditur facultas celebrandi cum sola con-

tritione; et si postea teheatur, quam primùm
possit, confiteri: ergo ex mente Concilii, statim
appofita Contritione, confertur gratia; aliter
non permitteret Sacerdotem sui lethalis con-
scium, accedere ad Eucharistiam; quod quām
contrarium sit ipsi Concilio, & toti Ecclesiae,
nullus ignorat. Pater Consequentia, quia illa
obligatio confitendi postea, oritur ex speciali
præcepto, Ecclesiastica confuetudine, satis no-
bis cognito, & à Tridentino declarato; non au-
tem ex eo, quod ille Sacerdos contritus gratiam
non obtinuerit: Sic qui invincibiliter oblitus
alicujus lethalis, confiterit reliqua, & obtinet
gratiam in Sacramento Penitentiae; si antea
quām ad Eucharistiam accedat, illius lethalis
recordetur, non excusat ab obligatione illud
confitendi, antequā recipiat Eucharistiam, ut
declaravit Inquisitio Hispana condemnans con-
traria aliquorum sententiam. Confirmatur
secundò ex Catechismo Romano, titulo *De po-
nitentia*, dicente: *vehementer proderit, contri-
tionis vim, & utilitatem sapientia proponere*. Quin
etiam statim, ut eam mentibus nostris concepi-
mus, peccatorum remissionem nobis à Deo tribui,
alio loco ejusdem Prophetæ, verba illa declarant:
*Dixi: confitebor adversum me iniquitatem me-
am Domino, & tu remisisti impietatem peccati
mei..... Ex quo licet cognoscere, vera Contrito-
nis, de qua supra dictum est, eam vim esse, ut il-
lius beneficio, omnium delictorum veniam statim
à Domino impetraremus: ergo, &c.*

Respondebis primò cum Esto, Castoriensi,
& Lovaniensis recentioribus apud ipsum: in
peccato mortali duo distinguenda esse, nimi-
rum aversionem à Deo, & reatum poenæ æter-
næ. Contritione verò perfecta, ait, solidum tollit
aversio à Deo, reatus autem poenæ, seu
obligatio mortis æternæ tollitur, accidente ab-
solutione Sacramentali. Unde sit, ut beneficio
contritionis, homo vivere Deo incipiat, & vi
absolutionis perfectè vivificerur; Deo quidem
vi contritionis vivere incipit, quia dolor ille,
& amor, quo jam uni Deo servire studeat, & in
eius viis ambulare, alicujus vitæ actus, & signa
sunt; adhuc tamen æternæ damnationis, quæ
animæ secunda mors est, reus manet, donec
reatus ille, & poenæ acerbissimæ onus, Sacra-
mento dissolvatur: reatus enim ille non dissol-
vit, nisi meritum Passionis Christi applicetur,
quod non intuitu contritionis perfectæ; sed so-
lidum intuitu Sacramenti applicatur, ideoque be-
neficium contritionis est distinctum à beneficio
remissionis. Quapropter novæ, & juxta Augu-
stinum, magnæ est misericordia; quod pecca-
toribus jam conversis, Deus peccata condonet.
Hæc est summa doctrina Lovaniensem.

Contra tamen primò. Quando adversarii
dicunt contritionem tollere aversionem à Deo,
& absolutionem Sacramentalē solvere rea-
tum, seu debitum poenæ æternæ; vel sensus est,
quod contritio tollat reatum culpæ, & peccati
maculam; Sacramentum verò reatum poenæ
æternæ; vel sensus est, quod contritio tollat so-

M m m 3

354.

355.

lum

lum aversionem actualem; absolutio verò Sacramentalis peccati maculam deleat, ac debitum simul æternæ mortis extinguat? Si pri-
mum: hoc salvâ fide sustineri non potest, cùm
reatus pœna æternæ simul cum culpa remittatur, sive remissio fiat cum Sacramento in re, sive
cum Sacramento in voro, ut definit Trident. cir.
n. 334. Si secundum: infoluta manent argumen-
ta à nobis confecta, ex ipso Tridentino n. 352.
Constat enim ex Tridentino, elicita contritione
perfecta, hominem extra Sacramentum ju-
stificari, atqui hominem justificari est recipere
gratiam, quâ remittitur culpa, & extinguitur
pœna æterna: ergo, &c. Contra secundum: licet
peccator non mereatur auxilia efficacia ad eli-
ciendam contritionem, adeoque sit beneficium,
quod Deus illi talia auxilia conferat: & licet
contritione non habeat tantam bonitatem, quan-
tam malitiam habet peccatum, adeoque sit di-
versum beneficium, quod posuit contritione,
Deus promiserit peccatum remittere, illudque
remittrat; artamen in hac Divina Providentia,
collato primo beneficio, Deus ex sua promissio-
ne con fert secundum; ut constat ex testimoniois
adductis: ergo, &c.

856.

Contra tertio. Premium satisfactionis Christi
non solum applicatur nobis in susceptione Sa-
cramentorum, sed in omnibus superiusrum vir-
tutum operibus, efi aliter, & aliter applicetur;
Sic applicatur in jejunio; elemosynâ; mæstre
animi, corporis maceratione, quibus Deo pro
illatis injuriis satisfacimus, ejusque justitiam
mitigamus. Quamobrem Trid. sess. 6. cap. 14.
De pœnit. Christiani hominis dicit, continere
satisfactionem per jejunia, elemosynas, oratio-
nes, & alia pia spiritualis vita exerceitia: ergo
contritioni disponenti ad justificationem appli-
carur premium satisfactionis Christi. Contra
quartum. Per ultimam dispositionem ad justificationem accedit homo ad Deum, tanquam filius ad Patrem; atqui accedere non potest, nisi per ipsum Christum dicentem: *Nemo venit ad Patrem, nisi per me:* ergo, &c. Contra quintum ex D. Gregorio in cap. 2. lib. 1. Reg. dicente: *Nul-
lus hominum, neque Angelorum est sanctus, nisi
per Christum:* atqui pointâ ultimâ dispositione
ad justificationem, homo recipit sanctitatem: er-
go illi dispositioni applicatur premium satisfa-
ctionis Christi.

§. II.

857.

Respondebis secundum ex Castrionensi: contri-
tionem perfectam nunquam delere pecca-
tum, nisi continendo votum Sacramenti Pœni-
tentiae; adeoque infusionem gratiae, & exclu-
sionem peccati, contritioni simul, & Sacra-
mento tribuendam. Quemadmodum, ait hic Au-
thor, antiquis Patribus, intuitu Christi merito-
rum, justitia, & sanctitas conferebatur, quamvis
illi Christi venturi tempora longo intervallo
anteirent; Ita dici potest, virtute Sacramenti
Pœnitentiae, homines Deo reconciliari, licet

hujusmodi reconciliatio absolutionis exerciti-
um antecedat. Responsio ita plura contine-
vera admixta falsis, quæ maximè oportet in
præsenti separare, & dilucidare, ut adveniens
rum sensus patet. Quapropter

Contra primò. Contritionem perfectam ei-
se votum Sacramenti, eaque ratione confer-
ratiam, non potest significare, confere solam
gratiam ex vi Sacramenti prævisi absolu-
ti, sicut conferebatur gratia SS. PP. ex merita
Christi prævisi absolute futuri; sed solam
potest significare, quod quamvis statim, saque
apponitur contritus, grata conferatur, non en-
inde liberatur homo ab obligatione confessi-
si possit, sua peccata suo tempore, inde effici-
male, vel virtuale propositum ex confessione
quo apparet diversus modus, quo contritus ei
votum confessionis, & votum restitutio-
nis, aut
quid simile: nam condonato debito, non testi-
tur homo ad restitutionem; condonato vero
peccato tenetur ad confessionem: modo si.
Quamvis peccator, qui modò elicit contritionem,
& recipit gratiam, nunquam pollicetur
per totam vitam suscipere Sacramentum Pœni-
tentiae, vel quis statim moritur, vel ob que-
cumque alium inculpabilem titulum, habeat
remissionem peccati, & pœnae æternæ, non quidem
per Sacramentum in re, vel ut prædictum
absolute futurum, sed per Sacramentum in vo-
to, quod non dicitur causare ex opere operis,
sed ex opere operantis: ergo quando homo per
contritionem perfectam, justificatur extra Sa-
cramentum, non potest ea justificatio attribui
tantum Sacramento, quantum voto Sacra-
menti.

Contra secundum. Ex eo gratis collatis
quis PP. procedebat ex meritis Christi, un-
quam causa morali, quia causa moralis meri-
toria movet ut cognita, in fulque differentia
temporis ab solute extitura, & Deus antequam
antiquis PP. eas gratias conferret, jam video
pro sua differentia temporis absolute extitura
merita Christi, ex quibus eas gratis conser-
bat: atqui non conferunt grata ex vi contri-
tionis, eò quod prævideatur Sacramentum Pœni-
tentiae absolute extitum, ut patet in homi-
ne, qui post elicitam contritionem moritur ite-
bar barbaros, copia confessarii destitutus, aut in
altero, qui antequam cubitum dicitur, cor
scientiam examinans, & lethalem suum culpan
agnoscens, veram elicit contritionem, moxque
inter dormiendum, apoplexia extinguitur, &
sic de millesis aliis: illi enim cum post elicitam
contritionem nunquam suscipiant Sacra-
mentum Pœnitentiae in re, recipere non possunt
gratiam, ex vi talis Sacramenti prævisi abso-
lute fururi, aliter scientia divina esset falsa, quod
blasphemum est: ergo ex vi contritionis con-
fertur gratia ex opere operantis, tanquam ex vi
dispositionis, cui annexa est divina promissio
de gratia conferenda.

Probatur tertio Concl. ex definitiis
Pontificiis: etenim Pius V. & Gregorius XIII.

In Bulla contra Michaëlem Bajum, qui, ut ait Arriaga, fuit professor Sylvii, & à quo hic eam doctrinam didicit, damnarunt 79, propositiones, quas cum Pontificum Bullâ habes apud Exim. Doctorem, tom. I. de gratia prolegom. 6. c. 2, quarum 31. si habebat: *Charitas perfecta, & sincera, que est ex corde puro, & conscientia bona, & fide nec ficta, tam in Catecumenis, quam in punitentibus, potest esse sine remissione peccatorum: & 32. Charitas illa, qua est plenitudo legis, non est semper conjuncta cum remissione peccatorum: & 70. Homo existens in peccato mortali, sive in reatu aeterno damnationis, potest habere veram charitatem, & charitas etiam perfecta potest consistere cum reatu aeterno damnationis: & 71. Per contritionem etiam cum charitate perfecta, & cum voto suscipiendo Sacramentum conjuncta, non remittitur crimen extra casum necessitatis, aut martyrii sine actuali suspicione Sacramentorum: quæ videtur ipsissima Sylvii doctrina: ergo &c.*

Respondebis: in his propositionibns, Pontifices solum damnare, posse habitualem charitatem stare cum peccato. Contra tamen primò: nam Bajus, quem damnare intendunt Pontifices, loquitur in citatis propositionibus de charitate actuali: de ea enim charitate loquitur, quæ ut dispositio prærequisitur ad remissionem peccatorum in Sacramento obtinendam, ut constat ex propositione septuaginta prima; sed haec est actualis, cum ad Sacraenta suscipienda non disponantur per habitus, sed per actus: ergo loquitur de charitate actuali. Contra secundò: loquitur de charitate, quâ lex, & præcepta adimplientur, ut constat ex propositione 32. arqui hæc non est habitualis, sed actualis, dum non per habitus, sed per actus præcepta adimplentur: ergo &c.

Probatur quartò Conclusio ex duplice usu Ecclesiæ, quæ primò permittit, ut peccatores sibi consci peccati mortalis accedant ad Sacra menta; etiam illa, quæ quia per se supponunt statum gratiæ, vivorum appellantur, dummodo præmittant actum contritionis, quod à Clemente VIII. in Pontificali Romano traditur: Exceptâ Eucharistiâ, de quâ tamen id etiam permittit in casu necessitatis, ut constat ex nro. 353. ergo Ecclesia supponit, eos per contritionem statim justificari sine Sacramento Pœnitentiae. Rursus Summi Pontifices indulgentias sèpè concedunt solis contritis, & non confessis: ergo hâc concessione supponunt, posse peccatores per solam contritionem consequi remissionem peccatorum, & statum gratiæ, qui necessarius est ad fructum indulgentiarum percipendum. Confirm. Contrito non minorem habet virtutem in lege Evangelica, & post institutionem Sacramenti Pœnitentiae; quam haberit in lege naturæ, & in lege Mosayca ante hujus Sacramenti institutionem: fin autem assignent adversarii, ubinam privaverit Deus hoc fructu contritionem: arqui in lege naturæ, & in lege Mosayca Contrito habebat vim statim justi-

candi, & remittendi peccata: tunc enim nullum supererat Sacramentum, quod redderet de atrito contritum: ergo contritio eadem virtute pollet in lege evangelica, subindeque ad obtinendam remissionem peccatorum Sacerdotis absolutionem non expectat.

SECTIO VIII.

Solvuntur Opposita.

§. I.

Obijecies primò ex D. Thom. 3. parte quæst. 363° 72. art. 7. ad secundum, de confirmatione dicente: *Si aliquis adultus in peccato existens, cuius conscientiam non habet, vel si etiam non perfectè contritus accedat, dummodo non fictus accedat, per gratiam collatam in hoc Sacramento consequetur remissionem peccatorum: ergo Contritus non conjungitur semper cum remissione peccatorum. Confirmatur: contritio ex Divo Thoma præcedit tempore justificationem: atqui si conjungeretur statim cum gratia, non præcederet tempore justificationem: ergo &c.* Resp. concedo Antecedens, & disting. Conseq. Contritio imperfecta, sive atritio, concedo: Contrito perfecta, nego Conseq. quia D. Th. ibi agit de Sacramentis vivorum causantibus per accidens primam gratiam; ut constat ex nro. 292. de Sacramentis: hanc autem non causans cum contritione perfecta, sed cum imperfecta, quæ extra Sacramentum sèpè repperitur absque remissione peccatorum. Sed quid exinde ad casum nostrum de contritione perfecta? Ad Confirm. dist. eodem modo M. j. contritio imperfecta, concedo: perfecta, nego Maj. & dist. Min. nego Cons. quia in doctrina S. Th. Contritio perfecta non præcedit tempore justificationem, sed in eodem instanti cum ipsa conjungitur, ut constat ex nro. 284. & 286.

Obijecies secundò: Christus Dominus Luc. 7. 364° postquam afferuit, Magdalenam dilexisse multum, ait: *remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum:* ergo dilectio perfecta præcessit tempore remissionem peccatorum, aliter non dixisset Christus, remittuntur, sed remissa fuere peccata, quoniam dilexit. Relp. nego Conseq. quia illa verba Christi non significabant, peccata letalitia remitti Magdalena, eo ipso tempore, quo illa Dominus proferbat, sed ex communis modo loquendi Hebræorum significabant declarationem internæ remissionis factæ, statim atque fuit verè contrita, cuius expositionis veritas ex ipso texu manifestè colligitur: nam ea verba protulit Christus, Simonem alloquens verbi. 47. & postea interjecto aliquo temporis spatio, converlus Christus ad Magdalenam verbi. 48. iterum dixit ei: *remittuntur tibi peccata tua:* cum autem ista verba, adhuc apud ipsos adversarios, non significant remissionem, quæ tunc siebat, cum saltu jam remissa essent pecca-

ta.

ta, quando Christus ea verba primò protulit, ea de causa necesse non est, ut significant remissionem, quæ tunc siebat, quando primà vice illa protulit Christus.

365.

Significabant ergo utrobique illa verba declarationem externam remissionis factæ internæ, & totum illud tempus præsens, quo Magdalena flere, dolere, & amare incœpit: sicuti Marci 5. dixit Christus mulieri, multo tempore postquam eam à fluxu sanguinis sanaverat: *estis sanata à plaga tua.* Unde quando dixit Augustinus de Magdalena: *accedit ad Dominum imunda, ut rediret mundata: accedit aegra, ut rediret sanata:* non debet intelligi accessus ille, quasi corporaliter, sed spiritualiter, quasi diceret: quando voluit accedere per fidem, antequam perfectam haberet charicem, tunc erat aegra, & accedendo per charitatem, sanata est. Sic Aug. tract. 48. in Joan. circa initium, de Judæis nolentibus ad Christum accedere, ait: *Hyems erat, & frigidi erant: ad illum enim divinum ignem accedere pigri erant: Si accedere est credere, qui credit, accedit, qui negat, recedit. Non movetur anima pedibus, sed affectibus; friguerant diligendi charitate, & ardebat nocendi cupiditate, longè aberant, & ibi erant; non accedebant credendo, & premebant perseguendo.* Potest etiam dici, quod primò remissa fuere Magdalena lethalia, statim atque elicuit contritionem, deinde quando advenit ad Christum cum augmentatione contritionis, remissa fuisse alia, & alia venalia, quæ licet non sint mors, sunt tamen animæ immunditia, & ægritudo ex num. 254. Videatur Bellarm. lib. 2. De penitentia c. 14. Vide aliam solutionem infra n. 224. De Sacram.

366.

Objicies tertio ex Aug. tract. 13. in Jo. dicente: *Quantumcumque cathecumenus proficiat, adhuc sarcinam iniquitatis sua portat: Non illi dimittitur, nisi cum venerit ad Baptismum. Quomodo non caruit populus Israel populo Egyptiorum, nisi cum venisset ad mare rubrum; sic nec pressuris peccatorum nemo caret, nisi cum ad fontem Baptismi pervenerit: ergo pariter & peccata post Baptismum commissa, non remittentur, antequam perveniat ad Sacramentum Penitentiae.* Resp. cum Bellar. suprà cit. nego Conseq. quia non solùm in homine baptizato remittuntur omnia lethalia, statim atque datur perfecta contrito, sed etiam in cathecumeno. Augustinus enim ibi non loquitur de cathecumeno elicente perfectam contritionem, sed de illis, qui ad Baptismum accedere negligunt culpabiliter, de quibus vere dicit, non obtenturos justificationem sine Baptismo: quantumvis in aliis operibus moralibus proficiant: hæc enim expostio colligitur ex ipso textu, ubi ait: *No quis arrogans, eo quod habeat abundantiam alicuius gratie, designaretur baptizari Baptismo Domini: post quas statim subdit: quantumcumque enim cathecumenus proficiat, &c.* Scio aliquos respondere, Augustinum loqui de his, quæ communiter contingunt, adeoque cum communiter non contingat, cathecumenum elicere contritionem

ante Baptismum, rectè infertur, non justificatur ante Baptismum. Verum mihi conformius, gustino videtur nostra exposicio.

Objicies quartò. Si elicitá contritione sufficaretur peccator, non teneretur confitei postea peccata: atqui tenetur: ergo quando dicitur contritionem, non justificatur. Retorques argumentum. Si quando peccator in Sacramento Penitentiae invincibiliter oblitiviscitur alicuius peccati, nihilominus justificatur, non teneretur confiteri postea illud peccatum: aquila sentitur, ut constat ex Trident. sess. 14. cap. 5. ergo quando invincibiliter oblitiviscitur in Sacramento Penitentiae alicuius peccati, non sufficit. Resp. deinde, nego Maj. quia obligatio consistendi postea, ea peccata, venit ex praecipua Christi, quo tenemur, clavibus Ecclesie et disjicare: unde Tridentinum loc. cit. ita definit: *Universa Ecclesia semper intellectrix, inservit etiam esse à Domino integrum peccatorum confessionem, & omnibus post Baptismum latentes Divino necessariam existere.* Quapropter ipsa contritio, ut ait idem Concilium precedentem cap. 4. continet votum illa confitendi, adeoque contritio nequaquam excusat à peccatum confessione.

Objicies quinto. Si sola contritione deleret, non requireret Tridentinum sess. 13. c. 7. ad Eucharistiam dignè suscipiendam, præter contritionem, Sacramentalem etiam confitendum: ergo per solam contritionem, non deleretur peccata. Resp. nego Antr. quia ad sufficiendum Eucharistiam, propter severum tanto Sacramento debitam, adhuc speciale preceptum confessionis Sacramentalis, Ecclesiæ cā consuetudine factis notum, ut ait ibi Tridentinum: *Ecclesiastica autem confusando declarat, eam probationem necessariam esse, ut nullus conscientia mortalis peccati, quamvis sit contritus videatur, absque præmissa Sacramentali confessione ad Sacram Eucharistiam accidere debat.* Unde in solo casu irgentis necessitatis, ut ibi loquitur Concilium, permittitur accessus cum sola contritione, eti Sacerdos tenet, postea, quamprimum possit, confitebitur. Ex quo rectè deducitur, contritionem fas esse ad sufficiendum gratiam, cum in nullo casu permititur homo accederi in mortali cogito ad Eucharistiam. Quinimò ad reliqua Sacra vivorum, licet quis accedere potest cum perfetta contritione, quod illicitum esset, scilicet contritione, gratia non conferrentur. Ex quo bus sat is apparet, quā vera, & certa sit nostra sententia, quā præmissa facilius, jam patitur aditus ad novam disputationem.

MS. 100. 370

DISP.

DISPUTATIO VI. DE ATTRITIONE.

369. Ex dictis tota disputatione præcedenti clare conatur, Attritionem Theologicam esse dolorum animi supernum detestativum peccati commissi cum proposito non peccandi de cærosis, elicitum non quidem ex motivo charitatis, sed ex quocumque alio motivo ad illius elicentiam sufficienti, & satis approximato. Quapropter cum solus amor ex motivo charitatis sit amor Dei super omnia; secus autem ex alio inferiori motivo, cum nullus actus excedat vim sui morivi, a quo accipit suam efficaciam; ita pariter sola detestatio ex motivo charitatis erit detestatio peccati super omnia; secus autem detestatio habita ex quo cumque alio motivo inferiori. Exinde cum attritio nunquam possit esse amor Dei, aut detestatio peccati appretiativè super omnia, neque poterit unquam fieri Contritio, ex dictis n. 246. & 257. Quinimò aggregatum ex puro amore Dei super omnia, & attritione adhuc non contineret totum constitutivum perfectæ contritionis; quia licet contineret formalitatem amoris Dei super omnia, non contineret formalitatem detestationis peccati super omnia, ex qua utrèque formalitate constituitur perfecta contritio, ex dictis à n. 287. Quando autem homo eliciens attritionem, simul elicit amorem Dei super omnia, talis amor non est purus amor, sed etiam dolor detestativus peccatorum: tunc enim, cum eliciat contritionem, habet cognitionem peccati, sine qua contritio elicitur. Repugnat autem, quod quando homo amat Deum super omnia, igitur volens Deo bonum, quia ipsi bonum, non detestetur etiam, quod cognoscit, esse malum Dei, quia ipsi malum, ut constat à n. 269. His præmissis, præcipua hujus disputationis difficultas, ex qua ad reliquias quæstiones dissolvendas facilis erit progressus, consistit in attritione concepta ex metu gehennæ, pro qua pugnandum est nobis, partim contra hæreticos, negantes eam esse supernaturalem, & honestam; & partim contra aliquor catholicos, negantes sufficere ad justificationem cum Sacramento; ut utrumque præstemos, sit.

SECTIO I.

An Attritio ex metu gehennæ concepta sit actus honestus, & supernaturalis?

g. I.

370. Lutherani omnino damnant, non solum operationem ex timore peccati, sed etiam timorem ipsum, ut diximus n. 23. Nonnulli vero Catholicæ, qui ante Trident. scripsere, quanquam timorem reprobare non audeant, tamen operari extimore, tanquam ex fine proximo, sive non ultimato, judicant esse malum, ut Gregorius in 2. dist. 26. q. 1. art. 3. Almainus tract. 1. Moral. c. 3. dub. ult. Adrianus Qodlib. 4. qu. 2. Post Trid. vero Estius, Sylvius, & Jansenius; aliique R. P. Gormaz Theolog. Tom. II.

pér paucum cum ipsis, et si enim concedere videantur, attritionem, quā quis dolet de peccato ex solo timore gehennæ, esse actum bonum, & honestum; negant tamen, illam esse sufficientem dispositionem ad dignè suscipiendum Sacramentum Penitentiae, ejusque effectum consequendum. Reliqui autem ferè omnes Theologi docent, attritionem ex metu gehennæ esse honestam, & laudabilem, & ad justificationem cum Sacramento sufficientem.

Affero primò cum doctrina Catholica. Attritio ex metu gehennæ est actus bonus, laudabilis, & utilis ad salutem. Probarur primò, ex Scriptura: Prov. 1. dicente: *Timor Domini principium sapientie: & Psal. 110. Initium sapientia timor Domini: quia testimonia explicant SS. PP. de timore servilis: hic enim sapientiam inchoat; non filialis, qui illam perficit, & consummat. Sic Aug. ser. 18. De verbis Apostoli, dicit, hunc timorem esse custodiā animæ, non salutem: enī ejus verba: Timor enim iste, quo gehennam times, & ideo mala non facies, continet te, & sic volentem peccare, animo interiore non sinet, est quidem custos timor, quasi Pedagogus legis, littera est minans, nondum gratia iuvans. Castigat tamen timor iste, dum non factus timendo, & veniet charitas. Idem docent Cypr. Hier. Tertul. Crysoft. & Ber. apud Exim. Doct. disp. 5. sect. 2. Sic dicitur Ecclesiastici primò: Timor Domini expellit peccatum: nam qui sine timore est, non poterit justificari: quod saltē regulariter, & dispositivè intelligi debet, quatenus timor ad justificationem, & expulsionem peccati disponit, adeoque Attritio ex metu gehennæ verè disponit ad justificationem; at qui actus ad justificationem disponens est bonus, laudabilis, & utilis ad salutem: ergo &c.*

Probatur secundò ex Aug. tom. 8. ad illa verba Ps. 127. *Beati omnes, qui timent Dominum: ubi exponendum discrimen inter amorem servi-lem, & filiale, sic habet: Ille autem timor nondum casus presentiam Domini, & penas timet, timore facit quidquid boni facit, non timore amittendi bonum illud, sed timore patienti illud malum: non timet, ne perdat amplexus pulcherrimi frons, sed timet, ne mistatur in gehennam: bonus est & iste timor, utilis est, non quidem permanebit in seculum seculi, sed nondum est iste casus permanens in seculum seculi: ergo, &c. Confirm. Christus non hortabatur homines ad mala, sed ad bona: at qui hortabatur ad timorem gehennæ, Matth. 10. *Timete eum, qui potest corpus, & animam perdere in gehennam: ergo talis timor non est malus, sed bonus. Quapropter Tridentinum nostrum definit sententiam, & contrariam dñavit selfi 6. can. 8. Si quis dixerit, gehenna meum, per quem ad Misericordiam Dei, de peccatis dolendo, confugimus, vel à peccato abstinemus, pecca-**

Nnn n

causa

carum esse, aut peccatores peiores facere, anathema sit. Quod etiam constat ex Alexandro VIII. cit. n. 344.

373. Probatur tertia ratione: Actus conformis naturae rationali, ut rationali, non est malus, sed honestus, ut constat à n. 8. sed fuga gehennæ, quæ habetur per attritionem ex metu gehennæ conceptam, est actus conformis naturae rationali, ut rationali: ergo, &c. Probatur Min. status gehennæ est magnum malum naturæ, ut rationalis; assert enim secum plura naturæ, ut rationali difformia, & proximas occasiones peccandi: sed valde conforme est naturæ, ut rationali fugere ipsius malum: ergo &c. Confirmatur primo: fugere mala, quæ torquent naturam sensitivam, conforme est naturæ, ut sensitivæ: ergo fugere mala, quæ torquent naturam rationalem, conforme est naturæ, ut rationali. Confirmatur secundò. Amare secundum rectam rationem, salutem, scientiam, & id genus alia, conforme est, apud ipsos adversarios, naturæ, ut rationalis, adeoque est etiam ipsi conforme fugere secundum rectam rationem opposita mala: ergo multò conformatius erit fugere malum gehennæ, ut postea majus præ his omnibus malis. Ex dictis

374. Fit primò: fugam peccati esse actum honestum: Ratio est, quia est actus naturæ, ut rationali valde conformis. Fit secundò: amorem Beatitudinis oppositæ malo gehennæ, esse etiam actum honestum: Ratio est, quia Beatitudo est bonum naturæ, ut rationali valde conforme. Ex quo ulterius roboratur assertio Catholica de fugâ gehennæ, quia malum gehennæ est oppositum bono Beatitudinis: sed est honesta laudabilis, & naturæ rationalis conformis fuga mali oppositi bono naturæ rationali: ergo fuga gehennæ est honesta, laudabilis, & conformis naturæ, ut rationali. Fit tertiod: attritionem conceptam, vel ex metu gehennæ, & penitentiam, vel ex turpitudine peccati, vel ex amore Beatitudinis, dummodo sit universalis, & theologica, sive sufficiens ad Sacramentum penitentiae, non solum esse honestam, verum & supernaturalem, ex n. 22. Quapropter cum actus supernaturalis fieri nequeat sine gratia, ad illam attritionem eliciendam, opus est auxilio gratiae: Sic Trident. sess. 6. can. 3. Si quis dixerit, sine preventione Spiritus S. inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut penitere posse, sicut operari, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit. Cæterum, ut hæc clariora fiant.

375. Affero secundò cum D. Th. Bonav. & communione Theologorum, quos citat, & sequitur Exim. Doct. disp. 3. sect. 6. contra Durandum, & Cajetanum. Non sufficit actus penitentiae intrinsecè naturalis, & solum denominativè supernaturalis ad Attritionem disponentem cum Sacramento ad justificationem, sed debet esse actus intrinsecè supernaturalis. Probatur primò ex Scriptura & SS. PP. Actus, qui elici nequit sine gratia, aut Spiritus Sancti inspiratione, est intrinsecè supernaturalis; atqui actus penitentiae dispo-

nentis ad justificationem nequit elici sine gratia, aut Spiritus S. inspiratione: ergo &c. Probat Minor. ex Paulo 2. ad Tim. 2. dicente: Nequid Deus det illis penitentiam ad cognoscendum veritatem, & resplicant à Diaboli laqueo, ut Deum illis dare penitentiam, quæ resplicant ve penitentiam salutarem, significat; tamen etum fieri non posse sine gratia Dei, aut inspiratione Spiritus Sancti, ut haber Leo Papa ep. 50. dicens: Penitentiam ex Dei creditu inspirante conceptam, dicente Apostolo: ne quando Deus det illis penitentiam. Sic etiam Aug. lib. 5. contra Julianum cap. 3. Nisi ipse derit, quæ penitentiam? ergo &c.

375. Probatur secundò: actus elicitus ex gratia, bita per merita Christi, & sine gratia prodit non potens, est intrinsecè supernaturale: sed talis est actus penitentiae disponentis ad remissionem peccatorum: ergo &c. Probatur Min. ex illo Actor. 5. Hunc Principem, & Salvatorem Deus exaltavit dexterâ sua ad dandam penitentiam Israeli, & remissionem peccatorum. Quid olim promiserat Deus Ezech. 6. Dabo vobis novum, & Spiritum novum ponam in vobis, & auferam cor lapideum de carnis costris, & dabo vobis cor novum. Ex quibus verbis inquit Aug. lib. 1. contra duas epist. Pelagianorum, 20. actum penitentiae fieri ex gratia: ergo &c. Confirmatur omnibus illis testimoniosis quibus à Deo petimus, ut nos convertatur: ea enim tabularis conversionis fieri per gratiam ex Christi misericordia habitam, ut definit Trident. cit. n. 259. quod p̄t docuerat Hier. ad illa Jeremiæ verba c. 31. Converte me, & convertar, quia tu Domine Dominus: postquam enim convertisti me, egipit me penitentiam. Tum, & Cœlestinus Papa in Epist. ad Episcopos Galliarum cap. 11. quod & Ecclesia plurimis orationibus sapere repetit, dicens: Tu Christum Dominum nostrum: ergo &c.

Prob. tertiod ex Conciliorum definitionibus requiritur gratia, sive inspiratione Spiritus Sancti ad talem actum eliciendum: ergo &c. Probatur Antecedens ex Araucano 2. can. 4. Si quis, ut à peccato purgetur, voluntate nostram Deum expectare contendant; non accipiunt etiam purgari velimus per Sancti Spiritus infusionem, & operationem in nos fieri contineantur, resistit ipsis Spiritui Sancto per Salomonem dicentes: preparant voluntas a Domino, & Apostolo salubriter predicantes: Deum ubi operatur in nobis, & velle, & perficere proponit voluntate. Tum etiam can. 7. Si quis per naturæ vtigorem bonum aliquod, quod ab salutem pertinet vita aeterna, cogitat, & impedit, aut eligere, sive salvare, inde evangelizanti predicationi consentire posse, confirmata absque illuminatione, & inspiratione Spiritus Sancti, qui dat omnibus suavitatem in confitendo, & credendo veritati, hereticis fallitur Spiritus, non intelligens vocem Dein Evangelio dicentis: sine me nihil potestis facere, & illud Apostoli: nunquid idonei sumus coram

An Attritio ex metu gehennæ concepta sit actus honestus, &c. 651

aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est: ergo. Confirmatur primum ex Trid. cit. n. 274. requirente gratiam ad eliciendum actum salutarem pœnitentiae, non minus quam ad eliciendum actum fidei: sed ex hoc actus fidei salutaris est intrinsecè supefnus: ergo & actus pœnitentiae salutaris. Confirmatur secundum ex Araufiano 2. can. 25. Pradicare secemus, & credere, quod per peccatum primi hominis ita inclinatum, & attenuatum fuerit liberum arbitrium, ut nullus posset, aut credere in Deum, aut operari propter Deum, quod bonum est, possit, nisi gratia cum, & misericordia divina prævenierit: ergo &c.

nem, erit necessaria gratia excitans, vel adjuvans. Exinde

Contra tertium: vel actus pœnitentiae salutaris acceptatur à Deo, seu informatur gratia, quia supernaturalis est; vel è converso; ideo tantum est supernaturalis, quia acceptatur à Deo, & informatur gratia? Si primum: ergo supernaturalitas actus non consistit in sola acceptatione, vel informatione extrinseca, sed in natura intrinseca actus prævi ad acceptationem, & informationem. Si secundum: ergo ad eliciendum talum actum, necessaria non est gratia excitans, vel adjuvans: quod manifestè pugnat contra Concilia superius allata. Contra quarto. Non minus requirit Trid. gratiam, ad eliciendum actum pœnitentiae, quam actum fidei salutaris, ut constat ex n. 374, atque actus fidei salutaris, non dicitur pendens a gratia à posteriori, quatenus supervenit gratia acceptans, & informant, sed quatenus necesse est, quod præcedat gratia, ut ipse actus elicatur: ergo eodem modo pendet à gratia actus pœnitentiae salutaris, adquaque non minus, quam actus fidei erit intrinsecè supernaturalis. Probatur Min. ex Araufiano can. 35, dicente: Gratia salvi facti estis per fidem, & hoc non ex vobis; Dei enim donum est. Et quod de se ipso ait Apostolus: Misericordiam concentus sum, ut fidelis essem: ergo, &c. Ex dictis

Fit primum: non sufficeret ad valorē Sacraenti attritionem purè naturalem, explicatam n. 170. Ratio est, quia forma justificans est intrinsecè supernaturalis; Attritio autem, cùm sit dispositio ad talē formā, debet esse ad illam proportionata; nulla quippe esse potest dispositio ad ullam formā, quae cum illa non habeat proportionem: hæc autem proportio inter alia exigit supernaturalitatem, ut ex adductis Scripturæ, & Conciliorum testimoniis, facit constat. Quapropter Innocentius XI. inter propositiones, quas damnavit, attinentes ad Sacramentū Pœnitentiae, damnavit 57. quæ sic habebat: Probabile est, sufficere attritionem naturalem modis honestam. Quid autem sit ens supernaturalis, prout à naturali distinctum? hoc opus, hic labor. Non enim est facile breviter definire, est quidem negotium magni molimini apud Theologos, pro quo plures valde infudarunt, & magna volumina impleverunt. Nihilominus ne rem adeò celebrissimam insalutatam relinquamus, quæ latius olim tradidi, paucis modis illationibus comprehendam, quæ satis sint ad explicandos terminos, & ad rem abstrusissimam, non absque aliqua claritate enodandam; pro quo

Fit secundum: Distinctivum entis naturalis à supernaturali theologicō desumendum esse ex doctrina Conciliorum, & Patrum. Ratio est, quia licet vox ista supernaturalis originem debet at scholis, & authoritatem Sanctis Patribus scholæ stylo loquentibus, præstet Cyrillo Alexandro, ut constabit n. 389. Tunc eriam Pio V. & Gregorio XIII. in Bulla contra Bajum citata

R. P. Gormaz Tom. II, Theolog. Nnn n. 2 hum.

278.

Respondebis: ad actum Contritionis, sive salutaris pœnitentiae non requiri, quod sit intrinsecè supernaturalis, sed satis esse, quod sit supernaturalis extrinsecè, prout talis denominatur ab acceptatione divina, vel à gratia justificante, quia informatur. Hoc est totum adversarium fundamentum. Contra tamen primum: Araufic. & Trident. claram definit, non solum requiri gratiam ad eliciendum eos actus fidei, dilectionis, & pœnitentiae collectivè sumptos, sed etiam ad eliciendum unumquemque eorum, sicut operat, aliter fieret contra Concilia, non esse de fide, opus esse gratia ad ita credendum, ad ita pœnitendum: Sed ex eo, quod sit necessaria gratia ad eliciendum actum pœnitentiae salutarem, talis actus, ut pote viribus naturæ non potens elici, est intrinsecè supernaturalis: ergo, &c.

Contra secundum, & explicatur vis hujus argumenti. Si actus pœnitentiae salutaris, quoad omniam sua intrinsecè, est naturalis, solumque dicere tur esse supernaturalis per acceptationem extrinsecam Dei, sive quod idem est, quia acceptatur à Deo, exinde fieret, quod ad talēm actum eliciendum non requireretur Spiritus Sancti inspiratio, ejusque speciale adjutorium; sed hoc est contra Trident. n. 374, ergo, &c. Probatur Maj. Homo potest suis viribus elicere illum actum, & quidquid intrinsecè in illo est, cùm totum id, sit purè naturale, ac proinde ad hoc non requiri tur illa inspiratio, vel adjutorium. Rursus postquam homo suis viribus elicuit talēm actum, Deus sua voluntate gratuata potest illum acceptare; atqui ad hanc acceptationem non est necessaria inspiratio, vel adjutorium Spiritus Sancti, cùm ea acceptatio non sit operatio hominis, ad quam auxilia requiruntur, sed est sola Dei voluntas extrinsecus acceptans: ergo, neque ratione actus, neque ratione denominationis desumitur ab acceptatione divina, requireretur illa Spiritus Sancti inspiratio, & speciale adjutorium. Idem fit argumentum pro informatione gratiae sanctificantis: nam hæc solum consistit in infusione habitualis gratiae, quæ sanctificant per sonam, moraliter quodam modo, dignificat, & sanctificat actum, ac proinde ad talēm informationem nihil novi operatur homo, sed passim habet, supposita priori efficientia actus: ergo si actus est intrinsecè naturalis, neque ad eliciendum actum, neque ad illius informationem

R. P. Gormaz Tom. II, Theolog.

380.

381.

382.

383.

384.

385.

386.

387.

388.

389.

390.

391.

392.

393.

394.

395.

396.

397.

398.

399.

400.

401.

402.

403.

404.

405.

406.

407.

408.

409.

410.

411.

412.

413.

414.

415.

416.

417.

418.

419.

420.

421.

422.

423.

424.

425.

426.

427.

428.

429.

430.

431.

432.

433.

434.

435.

436.

437.

438.

439.

440.

441.

442.

443.

444.

445.

446.

447.

448.

449.

450.

451.

452.

453.

454.

455.

456.

457.

458.

459.

460.

461.

462.

463.

464.

465.

466.

467.

468.

469.

470.

471.

472.

473.

474.

475.

476.

477.

478.

479.

480.

481.

482.

483.

484.

485.

486.

487.

488.

489.

490.

491.

492.

493.

494.

495.

496.

497.

498.

499.

500.

501.

502.

503.

504.

505.

506.

507.

508.

509.

510.

511.

512.

513.

514.

515.

516.

517.

518.

519.

520.

521.

522.

523.

524.

525.

526.

527.

528.

529.

530.

531.

532.

533.

534.

535.

536.

537.

538.

539.

540.

541.

542.

543.

544.

545.

546.

547.

548.

549.

550.

551.

552.

553.

554.

555.

556.

557.

558.

559.

560.

561.

562.

563.

564.

565.

566.

567.

568.

569.

570.

571.

572.

573.

574.

575.

576.

577.

578.

579.

580.

581.

582.

583.

584.

585.

586.

587.

588.

589.

590.

591.

592.

593.

594.

</

num. 360. secundūm; quod sāpiūs definierunt Arausicanum, & Milevitānum; vociis tamen significatūm eō tendit, ut ordo creatus gratiæ intrinsecè condūcens ad Dei possessionem, sive ad regnum Cœlorū, & vitam æternā, in Sacra Scriptura, Conciliis, & Patribus nobis expositus, contradistinguatur ab ordine naturæ: unde aggregatum, & ordo rerum creatarum, contradistinctūm ab eo ordine gratiæ, vocari debet natura theologiæ sumpta; quidquid autem extra illud habet esse creatum, cūm per se conducat ad illum ordinem gratiæ, sive vītūis beatificæ, & est, & vocari debet ens supernaturale Theologicum. Cæterūm quamvis hæc, primo, quasi intuitu, satis clarae piciantur, sunt & multæ, & non leves difficultates, quibus tota hæc perspicuitas obscuratur:

383. Ratio est, quia in aggregato, & ordine rerum creatarum, per se non pertinentium ad ordinem gratiæ, aut visionis beatificæ, reperiuntur plura entia supernaturalia: etenim qualitas torquens animas in Inferno est supernaturalis, & tamen per se, neque disponit, neque conduit ad gratiæ: Sic etiam resurrectio mortui, curatio cœci nati, volatus hominis per aëra supernaturalia sunt, nec tamen conducunt per se ad ordinem gratiæ: Sic etiam casu, quo Deus revelaret Petro, nullum sibi dandum auxilium conducens ad ordinem gratiæ; & Petrus per actum fidei crederet Deo revelanti, talis actus fidei esset supernaturalis, quin per se ad ordinem gratiæ conduceret: unde aggregatum rerum creatarum per se non pertinentium ad ordinem gratiæ, continet plura entia supernaturalia, adeoque tale aggregatum nequit esse natura theologiæ sumpta, supra quam debeat esse ens supernaturale. Cum ergo ens supernaturale debeat esse supra naturam, quid intelligitur pro natura? quid pro ente supernaturali?

384. Explicatur ulterius maxima hujus rei difficultas: nam pro natura nequit intelligi aggregatum omnium rerum de facto creatarum: est enim de fide, inter res de facto productas esse aliquas supernaturales. Rūfus pro natura nequit intelligi natura hominis, aliter quidquid vires hominis excedit, esse supernaturale, adeoque cum homo volare nequeat, & avis possit volare, volatus avis esset supernaturalis, tum etiam Angelus exceedens hominem supernaturalis esset, quod est absurdum. Pariter nequit pro natura intelligi Angelus; aliter quidquid excederet vires Angeli esset supernaturale, adeoque sensatio, generatio, & id genus alia, ad quæ est impotens Angelus, essent supernera: tum etiam quæcumque creatura possibilis perfectior Angelo esset supernaturalis, quod absurdissimum est, cūm intra naturæ ordinem habeat Deus infinitas creaturas possibles Angelo perfectiores: imò supernaturalitas non est metienda cum perfectione rei entitativa; perfectio enim entitativa, & physica Angeli, quinid & perfectio entitativa hominis, major est perfectione physica, & entitativa auxiliij gratiæ, sive ipsius gratiæ habitualis, ut defendunt Vazquez, Fonseca, Ripalda, Ariaga, pluresque theo-

logi: cūm homo, & Angelus possint Deum poscidere; secùs gratiæ habitualis. Exim, autem lib. 6. *De gratia* c. 13. n. 12. ait, rem hanc fibi certam esse; cūm autem non sit incertum, sed omnino certum, dari ens supernum; non quidem ex perfectione physica, sed ex alio capite ostendendum est, quid, & quale sit. Ex quo crescit difficultas in decernendo, quid sit natura, intra qua non continetur ens supernum, & quid non emittetur, quod continetur extra, & supra naturam. Pro clara, & solida decisione, innitendo semper doctrinā Scripturæ, Conciliorum, & Patrum, judico distinguendum esse duplex ens supernaturale, alterum Philosophicum, & alterum Theologicum. Ens supernaturale Philosophicum, quod præter naturale vocatur ab *Eximio Doctori* lib. 8. *De Angelis* c. 14. n. 48. est illud, quod advenit rei creatæ, aut contra, aut super eam exigentiam, in circumstantiis, in quibus effectus per se non conducens ad ordinem gratiæ, specie liter tribuitur causæ primæ, ad eum modum, quo tribuuntur causa prima operis miraculosa. Sic restituere vīsum cœco, vitam mortuū, & id genus alia, sunt philosophicæ superna. Quinid cum hæc in duplice differentia sint miraculosa: alia enim sunt miraculosa quoad modum, & alia quoad substantiam; ea de causa sunt in duplice differentiâ entia supernaturalia philosophicæ sumptuæ; alia quidem superna quoad modum, & alia superna quoad substantiam, ut ex philosophia satis notum suppono. Unde cum effectus, qui posset provenire in aliis circumstantiis causis, secundis applicari ad operandum, modis illis non proveniat, sed specialiter à causa prima exinde, quamvis in aliis circumstantiis talis effectus non diceretur supernaturalis philosophicæ; in his autem circumstantiis est philosophicæ supernus; tum etiam & ipsa approximatio cariarum, quorū escumque est miraculosa, effectum philosophicæ superna. Quapropter natura philosophicæ sumpta comprehendit omnes causas creatarum, juxta regularem suum modum, communiversali Dei concursu, operantes. Ens vero philosophicæ sumptum est supra talē modum operandi causarū. Exinde si aliquid revera non est miraculosum, sed appareret solum miraculoso, pariter neq; esset revera philosophicæ supernum, sed appareret solum philosophicæ supernum.

Enī vero supernaturale Theologicum est datum creatum, intrinsecè pertinens ad intimitatem visionem, sive ad intimam Dei possessionem, vel identicæ, ut ipsa visio, & ambo beneficii; vel ordinativæ, ut auxilia, habitus per factum, actus meritioris; & id genus alia, vel proprietativæ; sicut enim ens naturale habet suas proprietates naturales, ita ens supernaturale habet suas proprietates v.g. actus illi connexi cum ratione beatifica, tanquam proprietates ipsius characteres Sacramentales, qui ut veri Sacramentorum effectus, connectuntur ex intrinsecis suis cum Sacramentis, ut operantibus ad vitam æternam, si ex parte suscipientis non deficiant, ut latenter constat ex toto tractatu *De Sacramentis*. Hoc

enī creatum, quod ex intrinsecis suis non conduceat ad vitam æternam, neque identicē, neque ordinativē, neque proprietativē, non est ens supernaturale Theologicum, sed de constitutivo naturae theologicē sumptā natura enim theologicē sumptā est aggregatum rerum creatarum ex intrinsecis suis non pertinentibus ad intuitivam visionem, sive ad intimam Dei possessionem.

Ratio fundamentalis est: quia sensus, quem habent verba Scripturæ, Pontificum, Conciliorum, & SS. PP. circa ens supernaturale Theologicum esse naturae indebitum, & pertinere ex intrinsecis suis ad visionem, sive intimam Dei possessionem, hoc est ad gloriam, & vitam æternam: atqui in re dogmatica nobis non licet sumere voces in alio sensu, quam in sensu, quem habent in Scriptura, Conciliis, & SS. PP. ergo &c. Conseq. tener, & Min. constat ex 6. Synodo generali act. 12. dicente: omnino necesse est, non solum secundum sensum sequi SS. PP. dogmata, sed iisdem verbis uti cum illis, nibilque penitus innovari. Maj. verò probatur ex Araucic. can. 7. definiente, ens supernaturale non posse haberi per naturae vigorem, quod his verbis exprimit: Si quis per natura vigorem bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vita eterna, cogitare, ut expedit, &c. ut habetur. 377. ubi pro eodem sumitur ens intrinsecè supernaturale, ac intrinsecè pertinens ad vitam æternam. Id ipsum explicant Milevitanum, Moguntinum, & Tridentinum per ea, quæ reperunt verba, prout oportet, id est, prius conductus ad vitam æternam, ut notavit Exim. Doct. disp. 3. de pœn. feft. 6. Sic etiam Fulgent. de Incar. & grat. c. 21. Nemo sine gratia aliquid boni potest velle, quod pertinet ad vitam æternam: quod prius jam etiam dixerat c. 16. & 19. Tum etiam Aug. lib. 4. contra Julianum c. 3. Supernaturalia dona explicans, ait: per quæ solum potest homo ad eternum Dei donum, regnūque perduci. Et S. Thom. 1.2. q. 109. art. 2. ad primum, explicans excessum charitatis supernaturalis à naturali, ait: Charitas diligit Deum super omnia eminentias, secundum quod est objectum beatitudinis, & secundum quod homo habet, supernaturalem quandam conjunctionem cum Deo: ergo &c. Exinde

Fit tertio: repugnat substantiam creatam intellectivam, aut volitivam intrinsecè, & theologicè supernaturalem. Ratio est, quia substantia creatura intellectiva, aut volitiva, si esset intrinsecè supernaturalis, ex intrinsecis suis ordinaretur ad Dei possessionem, cum conceptus iste sit de essentiis supernaturalis, ut constat ex n. 386. adeoque cum aliunde sit capax possiden- di Deum per intuitivam visionem, & amorem beatificum, non esset supra conditionem sua naturae ita possidere Deum: atqui ita possidere Deum est supra conditionem cuiuscumque naturae creatæ: ergo &c. Prob. Min. Quæcumque natura rationalis creatura essentialiter est serva Dei, & Deus essentialiter est Dominus cuiuscumque creature; visio autem intuitiva Dei est haeredis

tas propria filii, ut constat ex Paulo ad Rom. 8: Si autem filii & heredes: heredes quidem Dei, coheredes autem Christi. Quam hereditatem in visione intuitiva reponit Apostolus 1. Cor. 13. dicens: Videmus nunc per speculum in enigmate, tunc autem facie ad faciem: atqui ex ipsis terminis implicat, quod ser- vus, ut talis ex intrinsecā natura sua exigat, & habeat jus ad possessionem Domini propriam filii, & quod tale ens non sit supernaturale, sive supra conditionem servi, ut servi: ergo &c. Ex quo præoccupata maneat, quæ opponit Ripalda disp. 23. de supernaturalitate sect. 4. & plures re- centiores ex ipso: nulla quippe fieri potest par- tas ex substantia irrationali, v. g. unione hypo- statica, quia natura irrationalis, sicuti est inca- pax servitutis, & amicitiae cum Deo, ita est in- capax videndi Deum, illumquæ intuitivè possi- dendi, adeoque cessat ratio, ob quam rationalis crea- tura esse non potest intrinsecè supernaturalis.

Confirmatur primò ex Aug. lib. 12. de Civit. Dei, c. 1. dicente: Non est creatura rationalis, vel intellectualis bonus, quo beatas sit nisi Deus. Ita que quamvis non omnis beatas possit esse creatura: neque enim hoc munus ad ipsos cunctos, aut trinum feræ, ligna, saxa, & si quid hujusmodi est, et tamen, quæ potest, non ex se ipsa potest, quia ex nihil lo creaturæ est: ergo ipse titulus creature præfert secum non ordinari ex intrinsecis suis ad possi- dendum Deum. Confirmatur secundò ex Cy- rillo Alex. lib. 1. in Joan. Evang. c. 13. dicente. Ascendamus igitur ad supernaturalem dignita- tem per Christum: non ut propriè sicut ille, sed ut similitudine illius per gratiam filii Dei simus: ve- riis enim ille filius Dei Patris est; nos vero mis- ricordia ejus adoptati per gratiam audivimus: ego dixi: Dii estis. Creatura autem cum servas sit, mutu solum, & voluntate Patris ad supernatura- lia vocatur: ergo ratio servitutis essentialis crea- turae rationali impedit, ne ex natura sua ordine- tur ad ita possidendum Deum, ac proinde ne sit intrinsecè; & theologicè supernaturalis. Vide ipsum Cyril. cap. 8. propè medium.

Confirmatur tertio ex Pio V. & Greg. XIII. damnantibus has Michaëlis Baji propositiones, quarum 22. sic habebat: Humana natura subli- matio, & exaltatio in consortium Divina natura debita fuit integratæ prime conditionis, & pro- inde naturalis dicenda est, & non supernaturalis 24. Absurda est sententia eorum, qui dicunt, ho- minem ab initio dono quodam supernaturali, & gratuato super conditionem naturæ fuisse exalta- tum, ut fide, spes, & Charitate Deum supernatura- liter coleret: 25. & vanis, & otiosis hominibus secundum insipientiam Philosophorum exegitata est sententia: hominem ab initio sic constitutum, ut per dona naturæ superaddita fuerit largitate Conditoris sublimatus, & in Dei filium adopta- tus: 27. Integritas prime conditionis non fuit in- debita humanae nature exaltatio, sed naturalis ejus conditio. 34. Distinctio illa duplicitis amoris, naturalis, ut quo Deus amat, ut author naturæ & gratuato, quo Deus amat, ut beatificator, va-

na est, & commentitia, & ad illudendum Sacris litteris, & pluribus Veterum testimonis excogita-
ta. 62. Illa quoque distinctio, quā opus dicitur bi-
fariam bonum, vel quia ex obiecto, & omnibus
circumstantiis rectum est, & bonum, quod morali-
ter bonum appellari consuevit; vel quia est meri-
torium premii eterni, eo quod sit a vivo Christi
membro per Spiritum Charitatis, rejecienda puta-
tur. Ex quibus patet, Ens supernaturale theolo-
gicum esse naturae indebitum, & exaltativum
illius, conducens ex intrinsecis suis ad vitam æ-
ternam, sive ad intimam Dei possessionem: ergo.

391.

Fit quartò: Ens supernaturale Theologicum
excedere appetitum naturae rationalis innatum,
non verò naturalem elicere effectivè ineffica-
cem; neque connexionem naturæ, in senten-
cia aliquorum, quoad esse possibile; benè verò
quoad esse actuale: Ratio eorum est, quia conne-
xio cum termino, præcisè ut possibili, non im-
pedit, ne talis terminus si donum omnino gra-
tuitum, si conferatur; connexioni verò naturæ
cum termino, ut actuali, impediret, ne esset donū
omnino gratuitum, si naturæ conferretur; adeo-
que impedit, ne esset supernaturale. Quia de
causa Ens supernaturale Theologicum excedit
vires inductivas naturæ rationalis tam Physis, ca-
quam morales, sicutque aperte est supra naturæ or-
dinem. Unde si principium supernaturale pro-
duceret actum aliquem naturalem, actus non ha-
beret connexionem cum eo principio, sed posset
elici ab alio principio purè naturali: actio verò
cum eo principio connexa esset supernaturalis,
licet connecteretur cum termino naturali; actio
enim supernaturalis connecti potest, & exigere
ex intrinseca natura sua terminum naturalem,
non è contra: Sic unio hypostatica ex natura sua
exigit Humanitatem, Humanitas verò ex natu-
ra sua nequit exigere unionem hypostaticam. Fit
quintò: Ens supernaturale Theologicum com-
prehendere sub se plura entia creata, secùs præ-
dicata divina: Ratio est, quia vocis significatum
extendi non debet ultrà institutum intentio-
nem: atqui ex Pontificibus, Conciliis, & PP. su-
prà adductis vox ista supernaturale in sensu The-
ologico instituta est ad significandum ea entia,
qua naturales vires, & jura excedunt, naturam
elevant ad certum gradum se habendi, aut
vivendi plane gratuitum, similique sunt dona à
Divina Voluntate strictè pendentia, qua procul
sunt à Divinis prædicatis: ergo &c. Videatur
Ruiz de Montoya disp. 29. de Provid. sect. 2. n.
22. ubi 50. colligit loquendi modos ad signifi-
candam supernaturalitatem Theologicam, ex
Conciliis, & PP. enti creato purè convenienti-
bus: v.g. dona Spiritus Sancti, infusio bonorum,
promissa pretiosa, inspiratio, illustratio, & id
genus alia.

392.

Fit sextò: Deum non vocari Ens supernatu-
rale cum ea restrictione, aut philosophicè, aut
theologicè; cùm ejusmodi restrictiones contra-
hant illud ad ens creatum ex dictis: etenim, ut
air Ex. D. Tract. de Angelis c. 28. n. 1. Deus ex-
cellenter modo est supra naturam omnis crea-

turæ, sive absolutè absque ulla restrictione pernus. Quia de causa aptiis vocatur auctor me-
turalis, & auctor supernaturalis: naturalis quidem in ordine ad dona naturalia, actusque naturales; Supernaturalis verò in ordine ad dona super-
naturalia, & actus supernaturales: cum at-
tem eadem realis, & virtualis Omnipotens
Virtus, quā Deus constitutus auctor naturalis
sit etiam virtus, quā constitutus auctor super-
naturalis, effectus creati, qui connectuntur cum au-
thore naturali, connectuntur etiam cum aucto-
rnatuali; secus autem inter se effectus naturalis
cum supernaturali: nam effectus ex intin-
sive suis non conducens ad vitam æternam sive
absque dependentia ab effectu ex intrinsecis ad
vitam æternam conductente. Sic visio huma-
na existit absque dependentia ab auditio, &
è contra; quamvis ab eodem homine utraq
pendeat, idemque evenit in omnibus effectibus
disparatis, ab eodem indivisiibili principe prece-
dentibus. Ex quibus omnibus patet, omnino
seu contritionem sufficientem ad valorem Sac-
ramenti, non solum esse honestam, sed etiam
theologicè supernaturalem, cùm ex intin-
sive suis conductat ad justificationem, sive ad immu-
nem visionem, intimamque Dei possessionem,

S E C T I O N I I.

Solvuntur Opposita.

§. I.

Obijes primò, contra primam Assertionem
ex Haereticis. Qui ex meru Gehennæ do-
let de peccatis, peccat: ergo attrito ex meru Ge-
hennæ non est actus honestus. Probat autem
cedens ex Augustino dicente, quod ille fur
furari, ex eo solum quod videatur, furi effor-
scitus: ergo similiter qui dolet de peccato, & de-
sinit peccare, ex eo solum, quod timet Gehennam,
peccati conscius est. Confirmatur primum.
Attritio pura ex meru Gehennæ est actus, quo
quis magis dolet de poena, quam de culpa: ergo
est actus vitiiosus. Confirmatur secundò. Attritio
pura ex meru Gehennæ includit virtualiter
hunc affectum: peccata non defensare, & nulla ex-
effet imposta pena: ergo est viciola. Confirmatur
tertiò. Dolor ex timore mundano non est ho-
nestus: ergo neque dolor ex timore levigatus
est Attritio ex meru Gehennæ. Confirmatur
quartò. Attritio non est actus virtutis: ergo
neque actus honestus.

Respondeo, nego Anteced. ad probacionem
nego Conseq. Nam D. Aug. dum air, quod ille
definit furari, ex eo quod videatur, peccati
consciens, supponit, quod talis fur habeat con-
tritionem furandi, & quod retineatur solidum ac
terrena executione ex timore aliorum; se rebu-
qui deretatur peccatum propter penas inferni
non retinet amplius voluntatem peccandi ad fe-
giendum enim Infernum coram Deo, qui fer-
tatur corda, non satis est abstiner ab opere ex-
terno, si adeo peccatum internum, adeoque At-
tritio, de qua loquimur, non solum est incom-
possibilis cum peccato externo, sed etiam cum

interno, ac proinde excludit omnem voluntatem peccandi, ut ex toto tractatu satis constat, & docet August. cit. n. 372. Ad primam Confirm. disting. Anteced. magis dolet de pœna appetitativæ, sive preferendo malum pœnae malo culpæ, nego; non appetitativæ, sed per affectum rectum composcibilis cum actu, quo magis doleat de culpa, quam de pœna, translat Anteced. & nego Conseq. quia hujusmodi actus non est vitiatus, sed virtuosus, ut clarè constat ex n. 344. & 348.

395. Ad secundam Confirmationem, nego Antec. Attrito enim excludens omnem voluntatem peccandi, & composcibilis cum contritione perfecta, qualis est ista, de qua agimus, nequaquam præfert illam tendentiam conditionalem peccandi, si non esset pœna: imò potius illam excludit ex n. 233. Ad tertiam Confirm. nego Conseq. quia pro timore mundano intelligitur timor creaturæ, cuius effectu non veretur homo offendere Deum; qui quidem timor non tollit effectum peccandi, sed potius est causa peccati, adeoque est malus; timor vero servilis, quem Attrito vera præfert, est timor Dei, quæ homo timer offendere metu pœnae, quam Deus peccatis infligit; qui cum peccato, & effectu peccandi incompossibilis est, adeoque non est prævus, sed honestus. Ad quartam Confirm. nego Conseq. quia licet attrito se fola non sit actus virtutis exigentis formari charitate, est actus virtutis disponens ad habendam charitatem, ut constat ex n. 341. adeoque ex intrinsecis suis est naturæ, ut rationali conformis, & exinde virtuosus ex n. 12.

396. Objicis secundò ex Jansenio, Lupo, & Lovaniensibus: Attrito ex metu Gehennæ retinet intùs voluntatem peccandi, & solum reprimit ab opere extero ob timorem gehennæ: ergo est vitiata. Probarut Antec. ex August. tract. 9. in Ep. Joan. ubi peccatores, ita timentes, atque à peccato ita abstinentes, comparat adulteræ, quæ habens animum adulterandi, abstinet solum ab opere, timens, ne à marito deprehendatur, & se verè puniatur; vel Lupo invadenti ovile, metu que canum, & pastorum recedenti, sine præda quidem, sed non sine effectu auferendi, si potuisset: ergo talis Attrito de metu gehennæ retinet interius voluntatem peccandi. Confirmatur primo ex Augustino, qui timorem servilem distinguuit à filiali pœnes fecundum animum, quo quis à conspicuis, id est externis peccatis, ob annexi illius mali pœnalis metum abstinet; sed timor gehennæ est timor servilis: ergo solum abstinet à peccatis conspicuis, sive externis, secùs autem ab internis.

397. Confirmatur secundò. Juxta omnes Philosophos: metus causat involuntarium: & ea, quæ aguntur purè ex metu, secundum se spectata, sunt involuntaria, esto, prout hic, & nunc aguntur, sicut voluntaria, sive evadunt mixta ex voluntario, & involuntario, adeoque ea, quæ ex puro metu fiunt, hunc sibi actum habent coniunctum: nollem hoc facere, nisi mali impendentis metu cogerer: ergo, qui proponit servare manda-

ta ex puro metu gehennæ, involuntariè proposui, & hunc animum necessariò haber coniunctum: Non proponerem, nec mandata servarem, si Infernus non esset; vel nisi metus Inferni cogeret, qui quidem actus, ut ex terminis constat, manus eit.

398. Resp. nego Aerced. Ad probat. distin. Antec.

Comparat adulteræ peccatores timentes pœnam infligendam à Judice, secta cordis ignorantie, concedo; pœnam infligendam à Deo secreta cordis vidente, nego Anteced. & Conseq. Ratio est, quia Augustinus, quando agit de timore servili veræ attritionis, quando homo abstinet à peccato, ne incurrit pœnam infligendam à Deo secreta cordis vidente, clarè fatetur, illum testè timere, cùmque timorem esse bonum, & excludentem omnem voluntatem peccandi ex n. 372. Quando verò agit de timore servili malo, agit de eo, quo quis abstinet ab opere exterio, ne incurrit pœnam ab hominibus: cùm autem propter peccatum internum ralem pœnam non incurrit, ea de causa retinet effectum pravum internum, & ille timor est malus. Sed quid exinde ad rem præsentem? Plane hujusmodi argumentatio, non solum contra Augustinum, & contra testimonia Scripturae, & Conciliorum adducta militat; verūmetiam contra ipsum lumen naturæ: timor namque efficax pœna necessariò apponit media, quibus pœna vitatur: adeoque carentiam actionum, ob quas pœna incurrit: cùm autem vitatio peccati exteri si medium ad non incurrandam pœnam infligendam ab homine, secùs autem vitatio peccati interno: ea de causa talis servilis mundanus timor solum removet peccata extera, secùs autem interna: ad fugiendam verò pœnam infligendam à Deo non solum requiritur vitatio peccati exteri, sed etiam interno, adeoque talis timor servilis Dei non solum vult vitare peccata extera, sed etiam interna. Exinde

399. Ad primam Confirm. dist. M. j. timorem servilem mundatum, omitto: servilem efficacem erga Deum, nego Maj. & dist. Min. nego Con-

quæ omnino falsa est ex n. s. priori. Ad secundam Confirm. dist. Antec. causat involuntarium, cùmque actu conditionatum aliquando, omitto; semper, aut in nostro casu præstat utrumque, nego Anteced. & Conseq. Explico solutionem. Quando intervenit metus libertatem non revertens, potest homo operari, vel contra metum, vel juxta metum: v. g. potest committere peccatum non obstante metu Inferni, & hoc est operari contra metum, vel potest abstinere ratione metus à peccato; & hoc est operari juxta metum. Aliquando vero evenit, ut intercedente metu velis homo effeaciter id, ad quod inclinat metus, licet habeat volitionem inefficacem oppositam: v. g. quando mercator projicit merces in Mare propter metum submersiois in tempestate, habet volitionem efficacem projiciendi merces, & inefficacem retinendi, & tunc projectio à voluntate efficaci projiciendi dicitur simpliciter voluntaria, & ab inefficaci opposita dicitur se-

Cultus

cundum quid involuntaria, adeoque mixta ex voluntario, & involuntario. Pariter qui non obstante metu Inferni efficaciter peccat, quamvis ratione metus inefficaciter dilpiceat in peccato, elicit peccatum simpliciter voluntarium, & secundum quid involuntarium, ac proinde mixtum ex voluntario, & involuntario. Ceterum si volitio illa inefficax sit absolu^re libera, simuli que sit affectus conditionatus faciendi oppositum, si non esset metus, si illud oppositum sit peccatum, talis volitio te ipsa est formale peccatum.

400. Quando verò nulla datur volitio inefficax ad oppositum, sed solum datur volitio efficax operans juxta merum, sicuti regulariter Christiani dolent de peccato ex solo metu Inferni, absque aliquo actu amoris ad peccatum, & absque actu nolitionis talis doloris, actus attritionis, quem habent, non est ullo modo involuntarius. Sic viri cordati, famæ, ut par est, consilentes, considerata sola infamia ex furto proveniente, à furco abhorrent, quin tamen foveant in animo affectum ullum furandi, si non esset infamia. Quinimodo (quod norare maxime oportet) volitio inefficax merui opposita non causatur ab eo metu, sed ab alio comitante. Sic quando ex metu tempestatis aliquis, ne submergatur, projicit merces in Mare cum voluntate inefficaci, quā nollet projicere, voluntas illa inefficax retinendi, & non projiciendi merces non causatur à metu submersionis, sed ab alio metu paupertatis, & damni in projicendo merces. Unde timor pena Inferni non causat involuntarium, sed timor amittendi proprium commodum, & praesentem volupatem, aut quid simile: Qua de causa celsante alio contrario motivo, paret actus esse omnino voluntarius, absque mixtione involuntarii; sicuti est in illo, qui ex timore infamiae furari non vult, quin habeat ullam volitionem furandi, si non esset infamia.

401. Ratio à priori horum omnium est, quia pena, quæ timetur, v. g. Infernus, mors, aut infamia, allicit, & impellit voluntatem ad absolvitam nolitionem furandi, eo quod malum illum furto incurrat; non autem allicit ad volitionem furandi, si abesset periculum illius mali, nec ad hanc volitionem inducendam habet ullam proportionem: quia actus ille conditionatus, nec necessarius, nec utilis est ad evitandam illam penam, adeoque quando elicitor, aliud provent, quā ex eo meru. Unde licet dum voluntas operatur ex meru injusto, vel sibi involuntario impellente, possit esse, & sàpè adit voluntas in oppositum conditionata, nimirum si propinatur ab intellectu aliud hujus voluntatis motivum: at cùm contingens sit, quod hoc aliud motivum proponatur, exinde evidenter appetit, opus non esse, ut sit volitio contraria, eamque, cùm adeat, non sequi ex eo meru, juxta quem quis operatur, sed ex alia causa, & motivo.

402. Rursum (quod maxime nota) quando quis efficaciter operatur juxta metum, nunquam subsequi potest volitio opposita secum afferens ma-

lum, quod efficaciter à voluntate vitatur, & voluntas efficaciter veller illud malum vitatur, & efficaciter veller illud malum incurrit, quod in ipsis terminis evidenter implicatur. Quapropter cùm quis ex timore gehennæ efficaciter deterritur, & fugit penam gehennæ, cohier voluntatem ab omni eo, quo incurritur pena gehennæ. Cùm autem pena gehennæ incurrit, voluntatem conditionatam, quā dicere, si in effet gehenna, peccarem, ea de causa illa voluntas efficax ex timore gehennæ cohier, & excludit voluntatem conditionatam, adeoque excludit omnem voluntatem peccandi, ut contra ex Trid. adducto sess. 14. c. 4. Nec video quod modò Adversarii oppositum concipere possint, nisi defitituti sint istis principiis lumine naturæ notis, in Philosophia, & Theologia, quæ familiis: laborant enim plures hanc ingenio regulationem, rem rudi Minerva admittentes, & non quam veritatem per se notam admittentes illam propositionem: *Metus causat involuntarium, quæ si non explicetur, maximis erroribus vitam aperiet.*

Quapropter cùm aliquis ex metu gehennæ efficaciter fugit penam gehennæ, solum potest cum ea volitione efficaci compонere oppositum inefficacem volitionem, quā penam illum non mereatur. Sic componi possunt propensio, & effectus indeliberatus erga res illas, quæ ex metu abdicantur: naturalis sensus, & disperdentes doloris, qui ab eaurum reum abdicatione efficiuntur. Hujusmodi enim animi motus indelibentes, cùm sine omnino naturales, & in anima mente excitantur, sunt omnino, rùm culpa, non laudis expertes: Sic viri Sanctissimi hujusmodi motus citrā omnem culpam in se ipsius expiatuntur. Quis enim neget, homines penitentes, voluntarias corporis macerationes; Martys, vero, Cruces, patibula, equuleos ex naturali doloris sensu exhorruisse. Quinimodo Paulus ipse profiteretur ingenium, Rom. 7. *Video autem abominationem in membris meis repugnantes leui merita mea.* Equidem & Paulo cultus divina legi rebus asperis, & martyribus cruciatus, gravatae molesti erant, carnemque, & animam hennitatem affligebant. Nemo ramen dixerit, ob eum molestiam animi, & angorem, virtus illius Sanctissimus, & fidei defensionem, & in crucifixione perseverendis constanciam non fuisse voluntariam, aut fuisse conjunctam cum voluntate præcandi, nisi majoris mali metus obstat.

Hujusmodi quidem affectus naturales, & indeliberati erga res, quæ ex metu abdicantur, dedò longè abest, ut impinguent ad culpam, quia & occasio esse soleant, ut penitentes metum augentur; ad eum modum, quo Theologi communiter asserunt, opera externa occasionem defese, ut satisfactionis vis, ac pretium augeantur, quia videlicet, cùm voluntas ex metu à rebus pacatis abstinet, ad quas magnam habet propensionem; aut cùm malum aliquod subit, à quo maxime abhorret, major conatus adhibendus est ad illam propensionem, eumque horrorem corrigit.

cedum, etque ex eo mentis fervore, & voluntatis contentione fit, ut opus Deo magis acceptum existat, ejusque Iustitia æquiora præmia solvat. Unde timor ille laudabilis conjungibilis est cum vero Dei amore, & perfecta charitate. Quinimò & imperare potest perfectum charitatis actum, ut utilem ad finem suum obtainendum ex dictis à n. 85. adeoque nullam secum affert voluntatem peccandi ex dictis n. 344. & 349. sed excludit quacumque peccandi voluntatem, ut requiritur ad veram attritionem, non modò quando est purè voluntaria, verùm etiam quando est mixta ex voluntario, & involuntario, ut clarè patet ex dictis.

S. II.

Obijices tertio, ex Lupo, aliisque Lovaniensibus: qui ex metu operatur, non tam vult operari, quā fugere malum imminens; ad hoc enim operatur, ut malum illud fugiat: ergo qui ex servili metu operantur, vellent, quod nulla esset punitio, nullæ leges verantes, & punientes, nulla Iustitia pœnarum inflictiva, adeoque qui ex metu gehennæ proponit servare mandata, potius vult gehennam fugere, quā restè operari, affectumque habet, quo velle nullam esse gehennam, nullas leges, nullam Dei Iustitiam pœnarum intentatricem, quod malum est. Confirmatur: Attrito ex metu gehennæ, quā homo vult servare mandata, & Deum non offendere, non quia malum est Deo, sed quia timenti malum, est amor sui, & non Dei: sed amor sui, & non Dei præfert hominem Deo, quod malum est, cāque de causa amor sui radix est omnium malorum: ergo &c.

Resp. distingo Anteced. non tam vult operari modo, quo necessarium est ad fugiendum malum, quod timeret, nego; modo, quo necessarium non est, concedo Antecedens, & nego Conseq. quia ad fugiendum gehennam necesse est fugere non solum opera externa, sed etiam volitiones peccaminosæ internas: cū autem illæ volitiones ab Adversariis adductæ peccaminosæ sint, eas excludit timor, quo operamur ex metu gehennæ, ut constat ex dictis, & est expressa mens August. cit. n. 371. Ad Confirm. dist. Maj. est amor lui inordinatus, nego: ordinatus juxta licitas rationis regulas, concedo Maj. & dist. Min. nego Conseq. Amor enim, quo aliquis sibi vult ea, quæ juxta rectas rationis regulas velle licet, & timeret, quæ ita verè timenda sunt, nec malus, nec inordinatus, nec radix malorum est, sed honestus, & à Deo approbatus, ut constat ex n. 372. tunc quidem est malus, quando aliquis amat sibi, aut timeret, quod juxta rationem rectam, Deique voluntatem, & præcepta amandum, aut timendum non est: talis autem timor quantum distet à vera attritione, nemo est, qui non videat. Imò, ut ajunt illi, qui Lutheri Sermonem de Pœnitentia, & Lipsicam disputacionem legerunt, hæc omnia argumenta adducebat Lutherus contra Catholicos, ad probandum, attritionem esse viriosam, ut exinde colligas, ex qua radice prodeant argumentationes

adeo fuitiles: Videatur Maximilianus Ledene in Opusc. de attrit. ex metu gehennæ.

Objicies quartò ex Castoriensi: Attrito ex metu gehennæ non odit propriè, neque fugit peccatum, sed solum odit, & fugit gehennam: ergo non est actus honestus incompossibilis cum peccato, sed vitiosus, secum afferens affectum ad peccatum. Probat Antecedens. Illud non propriè odio habetur, quod non propriè se, sed propter aliud odio habetur: Sic homines non propriè odio habentur, dum propter sua vitia odio habentur. Pariter via Lupis infesta non propriè horretur, dum non nisi propter Lupos horretur: ergo horror, quo peccatum propter Infernum exhorrescit, non propriè peccatum, sed Infernum exhorrexit, adeoque non odit propriè, neque fugit peccatum; sed Infernum, secundumque retinet affectum ad peccatum. Resp. nego Antecedens: Ad probationem dist. Antecedens: non propriè odio habetur, modo, quo necessarium est ad finem obtainendum, nego: modo, quo necessarium non est, concedo Antecedens, & nego Conseq. ex n. 402, hæc enim argumentatio magnam patitur æquivocationem, nec capio quomodo efformari possit, nisi ab iis, qui in principiis Theologicis, & Philosophicis claudicare velint: Incipiamus à philosophis.

Res nota est in Philosophia, quam Tyrone, qui eam à limine salutárunt, non ignorant; duplex nimirūm esse objectum, aliud materiale, aliud formale; ita ut materiale verè, & propriè attingatur, quāquam propter formale attingatur: nam licet objectum formale, seu virtus illa, quæ primariò movet ad amorem, aut odium, si aliquando extra materiale objectum, attamen ita denominat illud vel physicè, vel moraliter ut dignum reddatur, vel amore, vel odio, sive amplexione, vel fuga: Si ægrotus medicamentum expedit propter sanitatem, sanitas vero non est forma Physica, quæ medicamento inhæreat, sed quā illud respicitur, & denominatur utile ad finem obtainendum, & consequendam sanitatem: ea autem conveniens denominatio facit, ut desiderium ægroti, simul in medicamentum, & in sanitatem feratur, in sanitatem quidem ut finem; in medicamentum vero, ut medium: adeoque eo modo, quo necesse est ferri in illud ad finem obtainendum: cū autem non sit necessarium ad finem obtainendum, ferri in medicamentum, excludendo voluntatem conditionatam, quā ægrotus dicat: non sumere medicamentum, nisi timerem ægritudinem, sufficiātque ad finem obtainendum illud sumere, quamvis sit cum ista volitione conditionata, ea de causa intentio efficax talis finis non excludit eam voluntatem conditionatam.

Pariter qui efficaciter fugit viam, quia Lupis infestam, verè fugit viam, licet retineat illam voluntatem conditionatam, quæ non obstat ad finem intentum obtainendum: Voluntas autem fugiendi viam, in eo casu, solum excludit voluntatem incompossibilem cum consecutione finis,

4092

R. P. Gorman Theolog. Tom. II.

Opposita.

Opposita.

nimirū voluntatem arripiendi viam inter eam partem, quæ adhuc pater Lupis infesta: ex quo apparet evidenter nostra ratio fundamentalis, cur scilicet Attritio ex metu gehennæ excludat non solum peccata externa, sed etiam interna, adeoque & omnem voluntatem conditionatam peccaminosam: nimirū quia ad obtainendum finem fugiendi gehennam, necesse est fugere omne peccatum, cùm per quodcumque peccatum incurrit gehenna. Implicat enim, quod ego velim efficaciter gehennam fugere, quam non fugio, si vel unum lethale committam, & simul velim lethale committere, unde excludo omnem voluntatem peccandi, ex n. 402.

410. Nec minus nota est res ita in Theologia. Dogma quidem est in Theologia Christiana Sanctissimum, præter charitatem perfectam, quâ Deus diligitur propter se, genus esse aliud dilectionis (sive spem, sive amorem concupiscentiae dixeris) quâ Deus propter beneficia nobis collata diligitur. Jam vero si admittatur Adversariorum principium, quod res illa verè non ameritur, quæ propter aliud amat, sequitur omnino, cùm Deus Optimus propter sua in nos beneficia diligatur, diligi quidem Dei beneficia, vitam, incolumentem, æternamque in Cœlis beatitudinem; Deum autem verè, & propriè non amari, ac proinde nullam aliam esse Dei dilectionem, quâm perfectam charitatem, quâ Deus propter semetipsum diligitur; omnemque aliam dilectionem esse dilectionem Mundi, & peccaminosam, quod damnavit Alexander VIII. in septima ex damnatis ab ipso propositionibus, quæ sic habebat: *Omnis humana actio liberata est Dei dilectio, vel Mundi. Si Dei, Charitas Parvus est; Si Mundi, Concupiscentia carnis est, hoc est mala est.*

411. Rursus, si nihil odio haberetur, nisi quod propter se odio haberur, exinde planè fieret, cùm quis, ob allatum sibi nocumentum, proximum, odio capitali prosequitur, non quidem Proximum, sed acceptum ab eo detrimentum aversari, & odio habere: atqui peccatum non est, horrere, odio prosequi, & aversari grande aliquod nocumentum: ergo proximum odio prosequi peccatum non est, sive potius odium proximi nunquam verè, ac propriè exercetur, adeoque nec divinâ lege verandum fuit, nec in peccatorum numero reponendum. En quas in angustias, & quos in scopulos abripiat homines, vel una in principiis Philosophicis, & Theologicis æquivocatione. Non indiger sanè Divinus Amor adeò incongruo patrocinio: neque ejus causam agunt, qui ad has angustias homines redigunt.

412. Objicies quintò, contra secundam Conclusionem ex Jansenio. Attritio ex metu gehennæ non est supernaturalis: ergo vel Attritio non sufficit ad justificationem cum Sacramento, vel non requiritur actus supernaturalis. Probatur Antec. Supposita Fide de gehenna incurrenda propter peccatum, naturalibus voluntatis viribus pullulare potest gehennæ timor: unusquisque enim naturaliter timeret, quod sibi malum proponitur,

sive per cognitionem naturalem, sive per fides naturalem proponatur: atqui timor, qui naturalibus voluntatis viribus pullulare potest, non est supernaturalis, sed naturalis: ergo &c. Confirmatur: timor de metu gehennæ non est ex gratia Christi Salvatoris: ergo non est supernaturalis. Probatur Antecedens: Gratiæ Christi Salvatoris præstare in voluntate affectum talis mori oppositum: est enim inspiratio coelestis delectationis, quâ incipit dulcere Deus, quem nimebat, quâque dulcedine perfusus animus, jam non formidine poenæ, sed Justitia delectatione operatur bonum: ergo &c. Hoc argumentum non capio, in quo distinguatur ab argumento Lutheri, ut constabat, n. 439.

Resp. nego Antecedens: ad probat. dicit. Maj. pullulare potest gehennæ timor, prout oportet ad salutem, sive ex intrinsecis suis conductis ad intuitivam visionem, & incitam Dei pellefinem, nego Maj. prout ita non oportet, omni Maj. & concessa Min. nego Conf. Ratio est, quia timor naturalis nullam ex se habet connexionem cum illustratione superna: id enim perseveraret, manente naturali objecti cognitione, quantumvis superna desiceret: actus quippe naturalis exigentiam ad superna nequam perficeret: est enim ens supernum supra exiguum Entis naturalis, ut constat à n. 391. & faciens in ipso argumento Adversarii: timor autem supernaturalis non ita se habet, sed est affectus luntaris exigens ad sui eliciendam præmium illustrationem supernam, cum qua connectitur adeoque ad hunc eliciendum est impensura fuis viribus relicta, indigetque gratia, quod potens reddatur: cùm autem ex monogenera procedit timor, de quo presens agitur, controversia, tunc non est naturalis, sed supernaturalis. Quapropter Alexand. VIII. inter 3 propositiones damnavit 14, quæ sic habebat: *Timor gehenna non est supernaturalis. Ex quo appareret, quâm destituta maneat pacifico adversaria sententia. Vide à n. 417: Hinc.*

Ad Confirm. nego Antecedens: ad Probat. nego Antecedens: gratia enim per Christum accepta, non solum deservit ad eliciendum pacem Dei amorem, quo dulcescit suaviter animus, sed ad eliciendum eriam actum timoris, prout oportet ad salutem, ut constat ex num. superiori, & habet expresse Trident. sess. 6. cap. de modo preparationis ad justificationem, dicens: *Per Redemtionem, quæ est in Christo Iesu, & dum peccatores se esse intelligentia Divina, Justitia timore, quo utiliter concutitur, ad considerandam Dei misericordiam se conuenient do.* Pariter August. lib. de Catechizandis Rituibus cap. 5. dixit: *Rarissime accidit, immixtum nunquam, ut quisquam veniat voluntari Coriscianus, qui non sit aliquo timore Dei precepsus.* timor autem urbis ad salutem supernaturalis est, neque fieri potest absque illuminatione, & inspiratione Spiritus Sancti: qui enim contrarium docet, haeretico fallitur Spiritu, ait Aduita citat, num. 377.

415. Objicies sexto, ex Gabriele: Actus naturalis, quatenus acceptatur à Deo ad salutem, includit totam illam supernaturatatem, quam Concilia exigunt ad actum salutarem: ergo actus pœnitentie, sive contrito perfecta, sive imperfecta sit, sufficiens ad valorem Sacramenti, potest esse intrinsecè naturalis, & solum extrinsecè supernaturalis ratione acceptationis Divinae. Confirmatur primò ex Cajetano. Non solum actus contritionis intrinsecè supernaturalis, verum etiam actus intrinsecè naturalis fieri potest per speciale auxilium Dei: sed actus contritionis elicitus ex speciali auxilio Dei, sufficit ad valorem Sacramenti: ergo actus contritionis intrinsecè naturalis, dummodo ratione auxilii Dei, à quo procedit, sit extrinsecè supernaturalis, sufficit ad valorem Sacramenti. Confirmatur secundò ex Durando: Actus contritionis naturalis, non solum ab auxilio Dei, à quo procedat, potest denominari extrinsecè supernaturalis, sed etiam ab auxilio, cum quo extrinsecè conjungitur, siue ab occasione benè operandi preparata ex speciali Deo; providentia: sed talis sufficit ad valorem Sacramenti: ergo &c.

416. Resp. nego Anteced. quia supernaturalitas, quam exigunt Concilia in actu pœnitentiae sufficientis ad valorem Sacramenti, talis est, ut ratione illius requiratur speciale Dei auxilium ad talem actum elicendum, ut constat à num. 375, quod ita non esset, si actus esset intrinsecè naturalis, ut constat à n. 379. Ad primum Confirm. dist. Maj. per speciale auxilium Dei, sine quo elici non posset, cum solo principio naturali, nego, sine quo posset elici, concedo Maj. & distincta Min. nego Conseq. ut constat ex dictis. Ad secundum Confirm. dist. codem modo Maj. denominari extrinsecè supernaturalis per denominationem, que non impedit, ne tota enitatis actus eliciatur à principio pure naturali, concedo: quæ requirat ad sui elicientiam principium intrinsecè supernaturale, nego Maj. & dist. Min. nego Conseq. Ratio est, quia ut ex Scripturis, Conciliis, & PP. supra adductis clare constat, eo quod actus sit supernaturalis, omnino requiritur ad illum producendum principium supernaturalis, quod verum non esset, si supernaturalitas esset extrinseca, & non intrinseca aucti: tunc enim actus elici posset absque principio supernaturali, & cum solo principio naturali, neque opus esset ad illius productionem speciale adjutorium Spiritus Sancti.

§. III.

417. Objicies septimo. Actus Contritionis exclusus voluntatem peccandi, satis est ad valorem Sacramenti, atqui talis actus potest esse intrinsecè naturalis: ergo &c. Probatur Min. Peccatum esse offendit Dei, ratione naturali cognoscitur, adeoque prout ita cognitum sub ratione universalis, peccatum est verè derestabile: atqui derestatio peccati, prout naturaliter cogniti sub ratione universalis peccati, est derestatio naturalis excludens voluntatem peccandi: ergo &c. Confirmatur: Actus Attritionis procedens

R. P. Germaz Tom. II. Theolog.

ex virtute morali universali sufficiens est ad valorem Sacramenti, sed est intrinsecè naturalis: nullæ quippe sunt virtutes per se infusæ morales, à quibus talis actus intrinsecè supernaturalis procedat: ergo &c. Resp. dist. Maj. actus contritionis, ad cuius elicientiam requiritur speciale Dei adjutorium, concedo: ad cuius elicientiam non requiritur, nego Maj. & dist. Min. nego Conseq. Ad probationem dist. Maj. est verè detestabile per derestationem requirentem ad sui elicientiam speciale Dei adjutorium, nego: non requirentem, concedo Maj. & dist. codem modo Min. nego Conseq. qua falsa est, ut constat ex num. superiori. Ad Confirm. distinctis pariter premisis, nego Conf. licet enim à virtutibus naturalibus acquisitis possint procedere actus virtuosi naturales, actus vero virtutum moralium supernaturalis, non quidem ab illis, sed ab auxiliis Divinae gratiae, & ab habitibus per se infusis procedunt, ex Viennensi cit. num. 62.

418. Neque omittendum est maximum, quod adest discrimen inter contritionem naturalem, & supernaturalē: Contritione enim naturalis cum procedat à voluntate ex illustratione naturali intellectus, quam, & non supernam exigere vallet ex viribus naturalibus, secum necessariò præfereat inefficaciam quandam in ordine ad propositum, propter quam, ut notavit. Ex. Doctor, Contritionis naturalis absolutè inefficax dici solet. Homo enim viribus naturæ relictus non potest totam naturæ legem multo tempore implere, adeoque ille actus non potest esse constans, nec diu suis contrariis resistere, cum non possit habere majorem vim supra eam, quam à suis principiis, & motivis, cum quibus connectitur, desumit. Quapropter si propositum aliquomodo non nitratur, tanquam in prævia dispositione, in spe auxilii Divini naturæ indebiti ex n. 330. non potest omnino absolute ferri in illud objecum, quod homini secundum se moraliter est impossibile: ester enim magna præsumptio, si aliquis judicaret, se solis suis viribus omnino efficiatur victurum omnes occasionses peccandi absque auxilio Dei, adeoque talis actus, neque efficietur honestus, neque vera contritio.

419. Supernaturalis vero Contritio, cum ad sui elicientiam exigit illustrationem supernam, cum qua connectitur, & in spe auxilii Divini nitratur, & productivè procedat à principio supererno, quod exigit, procedit omnino absolute, adeoque omnino absolute excludit voluntatem peccandi: Quinimò ut fatentur, Nominales, Durandus, uterque Hurtadus, Arriaga, & plures alii Theologi. Sicut ex actibus naturalibus voluntatis producitur habitus naturalis acquisitus proportionatus cum viribus naturalibus; ita ex actibus supernaturalibus producitur habitus supernus acquisitus proportionatus cum viribus supernaturalibus: unde Contritio supernaturalis, & ex parte principii, quod exigit, & ex parte singularis efficacia sui modi tendendi, & ex parte effectus ab ipsa relictæ, distinguuntur à contritione naturali, adeoque ista non elicetur, ut

Ooo o 2
opor-

oponter ad salutem, benè verò Contritio supernaturalis, ut definit Araus. cit. n. 377. & Trid. cit. n. 374. Quia de causa natura non potest mereri ens supernum; benè verò demereri, quia meritum respicit merentem, ut creditorem, ac proinde affer illi jus ad præmium; demeritum verò non respicit merentem, ut creditorem, sed ut debitorem, adeoque non in merentem, sed in offendo datur jus ad puniendum, absquè ulla demerentis exigentia: nullus quippe sui punitio nem exigit: Sic per peccatum possimus mereri, quin per bona opera possimus mereri Unionem Hypostaticam.

420.]

Objicies ostavd. Repugnat Attritio intrinsecè supernaturalis, cui non corresponeat objectum supernaturalè: sed Attritioni elicita à virtutibus moralibus universalibus voluntatis non responder objectum supernaturalè: ergo &c. Probatur Min. inductione: Objectum temperantiae, v. g. est moderatio in cibis, quod abesse dubio est objectum naturale: objectum Justitiae est compensare, & dare unicuique, quod suum est, v. g. pecunias Petro, & sic de aliis: ergo &c. Respondent primò Scotus, Molina, Ripalda, Arriaga, aliique, negando Maj. quo tota argumenti vis evanescit. Ratio ferè omium eorum est, quia actus supernaturalis ex intrinsecis suis habet connexionem cum duobus extremis, nimirum cum principiis supernaturali, sive Deo, ut Autore superno operante ad sui elientiam; & cum objecto, quod attingit: Sic actus Fidei intrinsecè connectitur cum principio superno, siue quo elici nequit, & cum objecto credito: repugnat enim metaphysicè ex parte actus Fidei tendere in objectum, quod non ita se habeat, ut ab ipso asseritur: ad hoc autem, ut actus sit supernaturalis, non requiritur, quod connectatur cum supernaturalitate ex parte utriusque extremi, sed sat est, quod connectatur cum supernaturalitate ex parte unius, nimirum ex parte principii.

421.

Sic Unio Hypostatica respiciens Humanitatem, & Verbum, supernaturalis est, licet non connectatur cum extremo supernaturali ex parte Humanitatis, sed ex parte Verbi: Sic visio exterior, sensatio interior, apprehensio intellectuialis humana, cognition Angelica intuentes eandem albedinem. Antec. distinguuntur specie, non quidem per diversitatem objecti, cum objectum idem attingat, sed per diversitatem ex modo tendendi actus exigentis diversum principium. Pariter, inquit, actus supernaturalis, cum ex intrinsecis suis exigat principium supernaturalè, quod non exigit actus naturalis, quam optimè distinguitur ab actu naturali ex parte Principii, licet ab illo non distinguatur ratione objecti, si uterque actus respiciat idem objectum. Quinimodo, ut plures hujus sententiae Recentiores defendant, actus naturalis, cum solùm exigat connexionem cum principio naturali, solùm arguit connexionem ex intrinsecis suis naturalem cum objecto: licet enim quandoque attingat objectum, quod Metaphysicè nequit alicerte habere, quam ut ab actu attingitur, id

non se habet ex formalis actus exigentia, sicut necessaria exigentia objecti, ita ut si per impossibile objectum aliter se haberet, non exinde naturalis actus desiceret, sicut nec desiceret principium actus, ut patet in actibus attingentibus objectum aliter, ac est, quin ex eo desicerat vim intentionalem naturalis.

Cæterum in actibus supernaturalibus, contra contingit, cum ex intrinsecis suis exigat principium supernaturalè non potest in actu, nisi objectum se habeat modo, quo in actu attingitur, propter quod actu supernaturalis attingit majori cum efficacia objectum, quam actu naturalis. Sicut actu Fidei attingit illud cum majori infallibilitate, quam actu scientiae naturalis. Ex quo plurimi Theologi cum Rypalda lib. 3. disp. 45. sect. 5. & Borrull disp. 1 de Visione Dei sect. 2. tenent, actu naturali posse habere objectum formale supernaturale, quamvis ex suo modo tendendi, nullam potest includere cum tali objecto connexionem, sed que distinguitur ab actu supernaturali rectius circa idem objectum formale, cum actu ipsius naturalis ex intrinsecis suis afferat connexionem cum suo objecto formali. Quia data solutione, nulla maneret vis argumento. Verum, milior, opus non est tanta Doctrina ad argumentum dissolvendum: adhuc enim permisit Maj. milatenus tenet intentum adversariorum. Quia causa.

Resp. secundò, omitto Maj. & nego Min. ad probat. dist. Antec. est objectum naturale, involutus feratur in illud, prout conforme dictum est, & legi naturali, concedo; prout conforme dictamini, & legi supernaturali, nego Antec. & Conseq. Ratio est, quia objectum temperantiae, v. g. moderatio in cibis (idem suo modo est de aliis) considerari potest, vel ut utile ad voluntatem, aut ne homo impediatur ad eliciendas actiones naturales honestas: & sic per naturalem dictam representantur, manerent undique. Etum, & obliquum purè naturale, argu illi correspondet virtus naturalis. Vel confidemus potest, ut ex hoc objecto formalis ordinabile per dictamen supernum ad Politicam supernaturalem agendam cum Sanctis, & Amicis Dei, quo in sensu dicit in oblique terminum supernaturalem. Virrus autem supernaturalis moralis sicut genus objectum suum in representatione producit actu exigitem eam representationem supernam ad sui elientiam: Sicut enim voluntas, ut eliciat actu naturali, debet illuminari per actu saltem naturalem intellexi; ita ut eliciat actu supernaturali, debet illuminari per actu intellexi supernaturali: cum actum denominatio ab ea ordinatione accepta est supernaturalis, eamque attingat actu supernaturale; exinde attingat saltem in oblique objectum supernaturali, quod satis est, ut circa illud supernaturalis virtus se exerceat: nam licet illi respectus sit extrinsecus objecto naturali, non est extrinsecus, sed intrinsecus actu attingenti, et intrinseco, & essentiali suo modo tendendi ob-

jectum illud cum eo respectu. Quæ est expressa mens D. Th. cit. n. 387. & q. 1. de Virtutibus artic. 10. quem variis in locis latè exponit, & sequitur Ex. Doct. & innuit etiam in præsenti, disp. 3. de pœnitentia lect. 6. n. 9.

§. IV.

Obijecies non ex Arriaga, & Recentioribus, impugnando illationes doctrinæ nostræ, Non repugnat creatura rationalis intrinsecè supernaturalis: ergo supernaturalitas à nobis explicata nulla est: Probatur Anteced. Non repugnat creatura rationalis ex intrinsecis suis sufficien-
tia ad intuendum Deum: ergo &c. Probatur Anteced. Non repugnat in Humanis Servus ex intrinsecis suis sufficiens ad intuendum Dominum: ergo neque repugnat creatura serva Dei ex intrinsecis suis sufficiens ad intuendum Deum. Confirmatur primò à quadam Moderno, ut ipse ait, efficaciùs: Ratio servitutis non obstat, ne homo, cum gratia & lumine gloriae, sit sufficiens ad intuendum Deum: ea enim dona hominem non extrahunt à ratione servitutis: ergo neque ratio servitutis obstat, ne homo sine gratia sit sufficiens ad intuendum Deum. Confirmatur secundò ab aliis: Servitus naturalis non impedit, ne creatura rationalis sit potens se sola ad cognitionem Dei naturalem: ergo neque ad visionem intuitivam. Confirmatur tertio. Illa creatura non esset à se, sed dependeret à Deo: arqui creatura, que non esset à se, sed quæ dependeret à Deo, non repugnat: ergo &c. Confirmatur quartò. Cuicunque accidenti correspoderet substantia, cui tale accidens debeatur: sed Visio beatifica est accidens respectu substantiarum rationalis creatarum: ergo correspoder illi substantia rationalis creatarum, cui talis visio debeatur.

423. Resp. nego Anteced. ad probat. nego Antecedens, ad probat. concedo Antecedens, & nego Cons. Ratio est, quia in humanis per visionem Domini, non habet Servus Beatitudinem, felicitatem, neque possessionem hæreditatis Domini, sc̄cūs autem per Visionem intuitivam Dei, quæ est tota merces, & Beatitudo, ut constat ex Verbis Christi, Matth. 5. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt: etenim ex vi illius visionis transformatur homo in imaginem supernaturalis Dei, ut docet Scriptura, 1. Joan. 3. Similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est, & 2. Cor. 3. Nos vero omnes revelat à facie gloriam Domini speculantes in eandem Imaginem transformamur. Quo explicatur diversitas Visionis, quæ facies Dei velata aliquando visa est, sicut vidit Jacob, Gen. 32. Hæc enim dona adeò excedunt Creaturæ rationalis jura, ut non solum ad ea habenda, verum etiam ad ea verè cognoscenda se sola impotens sit, ut ait Augustinus: Queris, utrum posset Deus videri? Respondeo potest: Si queras, unde sciam? Respondeo, quia in veracissima Scriptura legitur: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Hinc

424. Ad primam Confirm. concedo Antecedens, & nego Cons. quia ratio servitutis non obstat, ne

Dominus pro sua liberalitate conferat beneficia, quæ servo independenter à Domini beneficio non debentur; adeoque non obstat, ne conferat lumen gloriæ, quo reddatur potens ad visionem beatificam: at vero ea servitutis ratio obstat, ne servo ratione sui ea elevatio debeatur, quæ est propria filii, adeoque solum haberi potest per beneficium illius, a quo elevatur ad gratiam filiationis: Sic Paulus ad Rom. 8. Acceptis spirituum adoptionis filiorum, in quo clamamus Abba (Pater:) ipse enim Spiritus testimonium reddit Spiritui nostro, quod sumus Filii Dei. Si autem filii, & heredes: heredes quidem Dei, coheredes autem Christi. Hæc autem est ratio à priori, propter quam Humanitas creata assumpta est per Unionem Hypostaticam, quin ratio creaturæ ad hanc assumptionem, & elevationem obstat, quamvis eadem ratio creaturæ obstat, ne ipsa Humanitas exigat ex intrinsecis suis talem elevationem: ut videoas, quām inefficax sit hujus Recentioris efficacia, & quantum pugnet, non solum contra authoritatem Cyrilli suprà citati, verum etiam contra ipsam rationem Theologiam. Ad secundam Confirm. concedo Antecedens, & nego Conseq. quia cognitionis naturalis, nequaquam secum afferri possit, & haereditatem Dei, secūs autem visio intuitiva.

Ad tertiam Confirm. dist. Maj. dependeret à

Deo per prædicatum reale, nego: per prædicatum chymæricum ab argenteo confitum, concedo Maj. & dist. Min. nego Conseq. Ratio est, quia sicut quodvis prædicatum est strictè dependens à libera voluntate Creatoris, quoad produci, vel non produci, ita quodvis prædicatum essentialiter servitutis ad Deum est strictè dependens à libera voluntate Dei, quoad exaltari ad superna, sive ad Domini possessionem, vel non exaltari, ut ex terminis constat, & ajetur Cyril. n. 389. Unde sicut casu, quo fingeretur Creatura sine libertate Dei ad illam producendam, vel non producendam, sed quæ essentialiter fingeretur ex intrinsecis suis produci à Deo ab æterno, fingeretur dependens à voluntate Dei, non quidem per prædicatum reale, sed per prædicatum chymæricum, ita si fingeretur creatura rationalis sine libertate Dei ad illam elevandam, vel non elevandam ad superna, sed quæ essentialiter ex intrinsecis suis esset spontea, fingeretur dependens à Deo, non quidem per prædicatum reale, sed per prædicatum chymæricum. Ad quartam Confirm. nego Maj. etenim de ratione accidentis, sicut de ratione modi solum est, quod modus, vel accidentis substantiam exigat, non vero, quod substantia exigat tale accidentis: Substantia enim solum exigit accidentis intra suam lineam, sc̄cūs autem illud, quod est sive lineare exaltativum. Sic Unio Hypostatica Humanitatis humanitatem exigit; humanitas vero non exigit talem unionem. Sic etiam Visio beatifica, a corpore actu vitalis intellectus, & accidentis illius exaltativum, intellectum exigit; intellectus vero talem visionem exigere nequit.

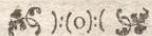
Objicies 10. Plura sunt entia supernaturalia,

425. 0003

quæ

quæ ut talia agnoscantur, & admittuntur in Scholis, qualia sunt ea, de quibus diximus num. 383. sed illa non conducunt ex intrinsecis suis ad intuitivam Dei visionem, & possessionem: ergo male à nobis assignatur iste conceptus pro constitutivo ensis superni. Confirmatur: actus naturalis potest attingere ens supernum; sed non potest attingere ens naturæ exaltatum, sive conducens ex intrinsecis suis ad intuitivam visionem, sive ad intimam Dei possessionem: ergo ut ens sit supernaturale, non requiritur, quod conductas ex intrinsecis suis ad Dei possessionem. Resp. dist. Maj. quæ admittuntur in Scholis, vel ut supernaturalia Philosophica, vel ut Theologica, concedo: solum, ut Theologica, nego Maj. & dist. Min. Non conducunt, si sint supernaturalia solum philosophica, concedo: theologica, nego Min. & Conseq. Ratio est, quia nullum aliud agnoscimus Ens supernum theologice, nisi quod à Scripturis, Pontificibus, Conciliis, & PP. agnoscitur, quando nobis Catholicam exponunt doctrinam. Cum autem ab his solum proponatur Ens theologice supernum, quod ex intrinsecis suis hanc habet conductiam, ut constat ex n. 387. solum est theologice supernum, quod hujusmodi conductiam praefert, adeoque alia, quæ superna vocantur, manent intra lineam supernaturalis philosophi, ut constat ex n. 385.

429. Ad Confirm. dist. Maj. potest attingere, præferendo connexionem cum ente superno, nego, sine connexione cum ente superno, concedo Maj. & dist. Min. nego Conseq. Ratio est: quia actus naturalis debitus est naturæ illum elicienti, adeoque si ille ex intrinsecis suis assertet secum ens supernaturale, etiam istud deberetur nature, quod absolum est, & contra Concilia, & Testimonia adducta à n. 387. Quapropter actus naturalis ita attingit ens supernum, ut ex intrinsecis suis non exigat, quod objectum se habeat, ut ab ipso exprimitur, licet possit objectum ex sua veritate objectiva ita se habere: Sic quando per actum naturalem rusticus dicit: *Datur Trinitas, quia hic homo doctus dicit: ille auctus ex intrinseca sua expressione non exigit, quod Trinitas ita se habeat, ut ab ipso dicitur: eodem enim modo posset elicere actum, quo dicere: Non datur Trinitas, quia hic homo doctus dicit; vel datur Quaternitas, quia iste dicit: qui quidem auctus, ut per se patet, non dicunt connexionem cum objecto, prout ab ipsis dicitur: auctus vero supernaturalia ita attingit objectum supernum, ut cum eo dicat essentialiem connexionem, ex quo patet magnum inter utrumque discrimen.* Reliqua, quæ hic objici possent, præoccupata jam sunt, ex dictis à n. 385.

SECTIO III.

An Attritio generalis Superna, ex malo Gehenna, sit sufficiens ad valorem, & fidem Sacramenti Pænitentie.

¶. I.

Prima sententia negat, docens, necessarium esse perfectam Contritionem: ita Jansenius, & Lovaniensis supra cit. cum paucis aliis Theologis. Secunda ait, sufficere in re Autriu[m] debere tamen existimari, & cogitose, contritionem: ita Victoria, & Dominicus Soto. Tertia tener, sufficere attritionem etiam cognitionem, ut talem, ita Ex. Doctor, Vazquez, & tunc omnes Theologi post Tridentinum. Vide Elizchium à n. 446. Affero cu[m] tertia sententia, Attritio generalis superna ex meo gehenna, cum spe venie, sufficit ad justificationem cum sacramento Pænitentie. Probatur primo ex Tridentino sess. 14. cap. 4. ubi Conclusionem nostram aperte docet: nam postquam in proximo hujus confessionis dixerat, vellr in presenti inde ex actionem, & pleniorem definitionem ad conservandos universos errores, quo Catholica veritas perspicua fieret, ut constat ex n. 324. ad hoc minus praestandum in isto è. 4. divisa Communio Theologicam universaliter sumpmi in perfectam, quæ ex charitate procedit, ut constat à n. 247. & in imperfectam, quæ Attritio dicitur, de qua sic habet Concilium: *Hanc vero contritionem imperfectam, quæ Attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati considerante, vel ex Gehenna, & pæniteniarum misericordie concipitur, si voluntatem peccandi excludat, cum spe venie, declarat, non solum non faciat minorem Hypocritam, & magis peccatum, non etiam donum Dei esse, & Spiritus Sancti impinguum, non adhuc quidem inhabitanter, sed ut moventis, quo penitentis adjutus viae suæ justitiam parati.* Et quamvis sic Sacramenta Pænitentia per se ad Justificationem perdire possint nequeat: tamen cum ad Dei gratiam in Sacramento Pænitentie imperfectam diligenter. Quibus verbis duplex inter contritionem, & attritionem discrimen assignat Sancta Synodus Unum, quod Attritio ostendit in peccatum extremitivo inferiori, quæm perfecta Continuitate ex mortivo turpitudinis peccati, aut mortivo Gehenna; non autem ex mortivo Dei misericordie propter se, quod sapienter notavimus. Alterum, quod Contritio obtinetur, id est fideliter ad Justificationem obtinemendam, id est fideliter sacramento, cum solo illius voto: Attritio vel disponit quidem ad illam in Sacramento imprætrandum; sed sine Sacramento re ipsa fideliter sufficit: atqui haec eadem est doctrina de fissionis nostræ: ergo.

Confirmatur, & explicatur hec ratio. Tridentinum hac sessione intendit tradere exactam, & pleniorum doctrinam, ac definitionem ita ut Catholica veritas perspicua fiat, & illigatur: Atqui dum agit de requisita dispositione

peccati

An Attritio generalis Superba, ex metu Gehennæ, sit sufficiens &c. 663

pœnitentis ad Justificationem cum Sacramento pœnitentia obtinendam, non meminit alterius contritionis, quæ imperfæcta, quæ ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex Gehennæ, & pœnarum metu communiter concipiuntur, nulla facta mentione contritionis perfectæ, sive amoris Dei propter se dilecti: ergo talis Contritio imperfecta, sive Attritio certè suffici cum Sacramento pœnitentia: aliter Sancta Synodus, nec exactam, nec perspicuum tradidisset doctrinam, ut convellerentur universi errores, sed talem, quæ multos in errorem posset inducere, & de facto induxisset, si Conclusio nostra, ut ajuvent adversarii, esset error intolerandus, & perniciose: nam in eam inducti sunt ferè omnes Theologi hac tempestate ob authoritatem Tridentini, ut constabit à n. 448. ergo &c. Mirum est in quo, & quantos dicendi modos hæc nostra ratio fundamentalis contrarios diviserit.

432. Respondent primò Adversarii, Concilium ibi non loqui de dispositione ultima sufficiente cum Sacramento, sed de dispositione remota, & insufficienti. Contra primò. Hæc responsio manifestè repugnat Tridentino explicanti in hoc c. 4. præcipuam Sacramenti partem: titulus enim præcedentis c. 3. est iste: *De partibus, & fructu hujus Sacramenti, in quo hæc habet: Sant autem quasi materia hujus Sacramenti ipsius pœnitentis aliud, nempe Contritio, Confessio, & Satisfactione: Quis quatenus in Pœnitente ad integratatem Sacramenti, ad plenamque, & perfectam peccatorum remissionem, ac ex Dei institutione requiruntur, hac ratione pœnitentie partes dicuntur.* Ex quo manifestè appetet, Concilium loqui de dispositione proxima ex parte pœnitentis. Deinde sequenti c. 4. hanc contritionem dividit in perfectam, quæ non solùm cum Sacramento disposita ad gratiam, sed etiam extra Sacramentum; & in imperfectam, quæ non extra, sed cum Sacramento disponit ad gratiam: ergo loquitur de attritione, tanquam de dispositione proxima. Contra secundò ex Tridentino: aliter Attritio in Sacramento, & aliter extra Sacramentum ad Justificationem disponit: sed extra Sacramentum remotè, & insufficienter disponit, quando aliquis ab illa ad contritionem perfectam ascendit: ergo ex Tridentino in Sacramento proximè, & sufficienter disponit ad Justificationem. Contra tertìò: Tridentinum loquitur de Attritione, prout cum Sacramento disponit ad Justificationem, sicut Contritio sine Sacramento; sed Contritio sine Sacramento, non quidem remotè, sed proximè disponit: ergo & Attritio cum Sacramento.

433. Respondent secundò adversarii: Concilium, cùm ait, attritionem in Sacramento ad Justificationem disponere, non loqui de illa attritione, quæ ex metu Gehennæ, & pœnarum est, sed de illa contritione, quæ ex charitate procedit, quæ quia non est valde intensa, dicitur Contritio imperfecta. Contra primò: quia hæc responsio appetit contraria est Concili doctrinæ, & ab ejus mente proflus aliena: loquitur enim non de il-

la, quæ concipiatur ex thorivo charitatis, qualis est Contritio minus intensa, sed de illa, quæ ex Gehennæ, & pœnarum metu communiter concipiatur, ut exp̄s̄ habet Concilium: ergo &c. Contra secundò: de illa contritione loquitur Concilium, de qua ait, non facere hominem hypocritam, sicut docuerat Lutherus: sed Attritio, quam docuerat Lutherus facere hominem hypocritam, non erat illa, quæ ex charitate, sed ea, quæ ex Gehennæ, & pœnarum metu concipiatur, ex n. 370. & 393. & ex verbis etiam ipsius Lutheri constabit n. 439. ergo &c. Contra tertìò: Tridentinum loquitur de ea attritione, quæ est donum Dei, & impulsus Spiritus Sancti, non adhuc quidem inhabitantis, sed animam moventis; atqui per contritionem ex motivo Charitatis Spiritus Sanctus jam inhabitat, ex n. 350. ergo &c. Contra quartò. Loquitur de attritione, ex n. 430. sed ad hoc opus est, ut habeat distinctum motivum à motivo Charitatis, ex n. 247. ergo &c.

Contra quintò. Postquam Concilium definitum, attritionem esse actum bonum ex impulsu Spiritus Sancti conceptum, atque ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiae impetrandum disponere, in fine ejusdem Capitis contra Lutherum, ejusque sequaces, sic conculudit: *Quamobrem falsò quidam calumniantur Catholicoes Scriptores, quas tradiderint, Sacramentum pœnitentiae, absque bono motu suscipiendum, gratiam conferre, quod nunquam Ecclesia Dei docuit, nec sensit: atqui Hæretici ex eo occasionem caparunt ita calumniandi Catholicos Scriptores, quod existimarent, attritionem, quæ est ex metu gehennæ, & pœnarum non esse actum bonum, sed malum, atque reddere hominem hypocritam: ergo de attritione ex metu gehennæ, & pœnarum concepta, docet Concilium, disponere ad gratiam in Sacramento Pœnitentiae obtinendam. Unde Sancta Synodus sic tacitè argumentatur: attritio concepta ex metu gehennæ, ut porè ex impulsu Spiritus Sancti elicita, est actus bonus: ergo quando Catholici Scriptores dicunt, in Sacramento Pœnitentiae conferri gratiam cum sola attritione, ex metu gehennæ concepta, nunquam docent, conferri gratiam absque bono motu suscipientis, adeoque impostura est, & calumnia, id illis tribuere. Ceterè cùm hæretici nunquam negaverint, amorem charitatis erga Deum, quantumvis remissum, esse actum bonum, si talis charitatis actus requiriatur ad Justificationem in Sacramento Pœnitentiae, opus non erat, quod Concilium contra Hæreticos probaret, & definiret, esse actum bonum, adeoque nunquam conferri gratiam in Sacramento Pœnitentiae absque bono motu suscipientis, quæ ratio mihi irrefragabilis appareat.*

Respondent tertìò Lopus, aliique Lovanienses cum ipso: Concilium ibi non meminisse amoris Dei super omnia, quia id necesse non fuit, cùm per se manifestum sit, in omni pœnitentia debere reperiri amorem Dei super omnia. Contra tamen primò: quia id gratis dicitur, nec hoc,

sed

sed oppositum à Tridentino supponitur, & approbatur, ut constat ex numero superiori; ubi Tridentinum defendit Catholicos Scriptores, qui cum Roffensi docebant contra Lutherum, sufficere attritionem ad gratiam conferendam in Sacramento Pœnitentiae: ergo &c. Contra secundū. Si juxta mentem Tridentini, hæc Attritio etiam cognita, ut talis, certò non sufficeret ad gratiam conferendam in Sacramento Pœnitentiae, sententia Catholicorum id asserens esset unius ex præcipuis erroribus, & maximè pernicioſis animarum saluti, quem errorem refellere deberet Sancta Synodus, cùm dicat, se velle convellere universos errores, qui ea ætate erant, circa Sacramentum Pœnitentiae; adeoque Lutherus non falsò calumniatus esset Catholicos Scriptores, quæsi tradiderint, Sacramentum Pœnitentiae, absque bono motu suscipientium, gratiam confesse: atqui Concilium nullo loco, nullo Canone hunc errorem demonstrat, aut convellit, imò potius, ex n. 430. nostram sententiam aperte tradit, defendique Catholicos Scriptores a calumnia, & impostura Lutheri, ut confiat ex numero superiori: ergo &c.

436. Respondent quatuor Lopus, quisque sequaces
illa Tridentini verbis de contritione imperfectis:
Quoniam ex gehenna, & penitentiis meis commu-
nixi concipiunt, debere intelligi, non quidem
de ipsius actu, quo quis ex penitentiis gehenna
peccata derelictum, sed de alio actu charitatis di-
finito nomine actu mortis et in morte Spiritu
Spiritus, sed charitatis, ita ut actu mortis in-
cludatur per iracundiam, fons illius per peccatum,
quoniam in peccatum, ardentem, flumina co-
niciunt, ut excoice Augustinus. Unde punitio-
ne mortis actu mortis, mortis actu mortis,
free from free successive misdeeds mortis actu,
alter charitatis per mortis libet Deum, po-
perte libertatem in mortis actu mortis, quia
mortis actu mortis, vacante con-
cupis anima, non est vacante concupis.
Quoniam, dicitur Tridentinum, contri-
tuens imperfectam concupis ex mortis gehennae
dimicet ad Iustificationem conscientiam,
non debet intelligi de prima conscientia,
sed de secundaria conscientia, qui, qua eximere
processit, vacans à Santa Synode et more
concupis, & sufficiens ad Iustificationem in
Penitentiis Sacramento. Unde scriptum est no-
tive gehenna nuptiam dictere à Tridentino,
disponens ad Iustificationem cum Sacramenta.
Hic autem ostendit, quantum differat nunc
Augustini, à veritate, & à puer Tridentini do-
cina, facile apparet ex dictis. Ex quibus

637. *Contra primos Tridentinorum ex c. 4. contra-
dilinguic contritionem, que sufficit ad Iustifi-
cationem etiam extra Sacramentum, ab ea, quæ
non sufficit, nisi cum Sacramento, ut confitatur ex
illis verbis: Ex quaenam sine Sacramenta peni-
tentie per se ad Iustificationem perdicere pecca-
torum nequaerat; rationem eum ad Dei gratiam in
Sacramento Punitenie impetrandam disponit:
arqui quævis Conciitio charitatis perfectæ, sive*

ex motivo charitatis procedens, sufficit ex 1° 7°
dentino ad Justificationem, etiam extra Sacra-
mentum, ut constat à n. 352. ergo Concio
imperfecta, quæ ex Tridentino est disposita
cum Sacramento, non est actus charitatis, sed
Attritio ex timore gehennæ. Contra secundum
Tridentinum, postquam definivit, requiri
Constitutionem universaliter sumptam, quodlibet
animi dolor, ac detestatio de peccato commis-
sum propofero non peccandi de cætro, dividit
perfectam ab imperfecta, ex eo quod perfecta
procedit ex motivo charitatis, imperfecta vero
ex alio motivo, ex n. 247. & 430. & expedit
haberit illis Concilii verbis: Attritus dicitur,
quoniam, vel ex turpitudinē peccati conser-
tione, vel ex gehenna, & panarum noctu com-
miserit concipiatur: ergo non loquitur de illo aut
charitatis ab adversariis excogitato.

Contra terciorum quando hunc dole efficaciter de peccato per veram attritionem, & rufescaciter peccati deletionem, potest hunc misericordie, vel volendo deletionem facit, vel deinde efficaciter deletionem potest; licet plena efficaciter velle sedere faciat in yre lectione, non ad domum accedamus: qui parva voluntate delendi peccatum potest, non competrunt cum deletione peccati illi animi, hoc arguit eleborur: deinde cum post diuinam contritionem voluntatem novacit, non potest cum necessariam deletionem peccati plus adducere: neque perficere committit: ipso attrito: quia amittuntur quae facilius occiduntur. Committit proutcum nullus illum dicit, quod illi animi, non habet hunc extra Sacramentum cognoscere facit peccatum delictum per veram contritionem, cum vero facient, quod est fieri, Deinde excepit, propter omnia, hanc voluntate Augustinus compatitur: et hoc statim latet, comit: *Sententia* *Felicis* *a patre*, *in* *adversario* *de* *difficiens* *accusare*. sed qui in aliis voluntate, in iunctu oblige animos in Sacramento: *Hoc* *enim* *ne* *de* *hunc* *genere*, *clamatis* *est* *non* *hunc* *enim* *perfectionem*, *qui* *sufficit* *ad* *attritionem* *stata* *extra* *Sacramentum*, *dimicet* *que* *non* *sufficit*, *nisi* *cum* *Sacramento*, *diffine* *liquidum* *desolitum*, *et* *confiteatur* *in* *inferiori*: ergo dicitur. *Comit* *enam* *legatur* *vis* *argumentum*. *I* *Armenio* *comitatur* *Sacramentum* *um* *in* *casi* *usigno*, *et* *comitetur* *tempore* *comit*, *scilicet* *scilicet* *filium* *in* *pomo*, *de* *um* *munit* *ad* *charitatem*, *candem* *quies* *ca* *Sacramentum* *gratiam* *obtinet*, *cum* *ante* *quam* *ad* *Adversari*, *rim* *habet* *ad* *charitatem*, *ad* *que* *disponit* *ad* *gratiam* *obtinet*, *explicatio* *manib[us]* *pugnat* *contra* *venientem* *Trident*, *dicens*, *attimonem* *disponere* *alge* *nam* *cum* *Sacramento*, *te* *la* *lue* *illo*: ergo *de* *con*

An Attritio generalis Superna, ex metu Gehennæ sit sufficiens &c. 663

439. Contra quinto, & explicatur ulterius verus Tridentini sensus. Eam Attritionem approbat Tridentinum sufficientem cum Sacramento, quam reprobabat Lutherus, calumniando Catholicos Scriptores, ex n. 434. atqui Lutherus reprobabat attritionem conceptam, non quidem ex motivo charitatis, sed ex motivo gehennæ: ergo &c. Probatur Min. verbis ipsius Lutheri Sermone secundo de Poenitentia, quæ sic habent: *Contritio, sic enim capit vocari poenitentia interior, duplice via paratur. Primo per discussionem, collectionem, detestationem peccatorum, quæ quis, ut dicunt, recognoscit annos suos in amaritudine animæ sue, ponderando peccatorum gravitatem, dannum, fæditatem, multitudinem, deinde amissionem eternæ beatitudinis, ac eternæ damnationis adquisitionem, & alia, quæ possunt tristitiam, & dolorem excitare, Spes satisfaciendi per bona opera. Hec autem contritio facit hyperoram, imò magis peccatorum, quia solum timore præcepti, & dolore damni id facit. Et tales omnes indigni absolvuntur, & communicantur. Et si libere deberent (remoto præcepto, & minis pana- rum) confiteri, certe deberent dicere, certe dice- rent, sibi non difflicere eam vitam preteritam, quam sic coguntur difflicere confiteri: imò quæ magis timore pœna, & dolore damni sic conteruntur, & magis peccant, & afficiuntur sui peccatis, qua coguntur, non autem volunt, odiss. Et hoc est illa Contritio, quam ipsi vocant extra charitatem non meritoriam; alii vocant attritionem proximè disponentem ad contritionem, sic enim ipsi opinantur, quam opinionem errorem ego judico. Secun- d. paratur per intuitum, & contemplationem speciosissima iustitiae, quæ quis in pulchritudine, & Specie Iustitiae meditatus in eam ardescit, & rapitur, incipitque cum Salomonem fieri amator Sa- pientie, cuius pulchritudinem viderat, & facit vore penitentem, quia amore Iustitiae id facit, & tibi sunt digni absolutione. Huculque Lutherus, ubi manifeste reprobat, non quidem contritionem conceptam ex motivo charitatis, sed attritionem ex metu gehennæ conceptam: ergo &c.*

§. II.

440. Robatur secundo Conclusio. Sacramentum pœnitentia est Sacramentum mortuorum, adeoque institutum à Christo ad conferendam per se gratiam peccatorum remissivam, ita ut ab solutio Sacramento non sit nudum Ministerium declarandi, peccata jam fuisse remissa, sed actio judicialis, quæ per se peccata verē de- lēntur, & remittuntur peccatori accidenti, si ap- ponat actus, ad quos ex Christi institutione te- netur in hoc Sacramento. Licet enim homo possit accedere ad Sacramentum pœnitentia, quando jam sunt ei omnia lethalia remissa, adeoque quando nullum actu remittitur, confertur autem augmentum gratiae remissivæ per se peccatorum, si inveniret. Quod autem non inveniet, valde per accidentis se haber institutioni hujus Sacramenti, quod per se institutum est à Christo ad delenda peccata; atqui si non sufficerit attritio, sed requireretur contritio, ut ho-

R. P. Gormaz Theolog. Tom. II.

mo accederet ad Sacramentum pœnitentia, non esset hoc Sacramentum per se mortalium remissivum, neque absolutio esset actus judicialis per se remissivus peccatorum, sed esset purum Ministerium declarandi, peccata jam fuisse per contritionem remissa: ergo ad fructum, & va- lorem Sacramenti pœnitentia ex Christi Do- mini institutione suffici attritio, adeoque nea quamquam requiri potest, ut necessaria, contri- tio. Consequientia tener, & Min. constat: nam quæcumque contritio, sive magis, sive minùs intensa, sive multū, sive parū temporis du- rans, sufficiens est ad remissionem mortalium a ex numero 284. eā quippē elicitā, statim con- fertur gratia ex Tridentini, & Summorum Pon- tificum doctrina, ex num. 350. adeoque si ad suscipiendam absolutionem peccator debeat contritionem elicere, deberet esse in gratia ad absolutionem suscipiendam, & exinde Abso- lutione nunquam posset ex Christi institutione peccata remittere, aut peccatorem cum Deo re- conciliare, solumque esset nudum ministerium declarandi, ea peccata jam fuisse per contritio- nem remissa.

Maj. vero primi Syllogismi aded certa est 441. apud Theologos, ut nullus possit impune dubi- tare. Cæterum, quia in quodam Recentiore, quidem hoc re aureum opusculum edidit anno 1694. Iego, circa veritatem Majoris, aliquos alicubi missilare, ut suam sententiam de necessitate perfectæ contritionis in hoc Sacramento defen- dat, operæ pretium erit breviter insinuare testi- monia, quæ veritatem Majoris clare demon- strant. Legatur Trid. sess. 14. c. 6. ubi haec habetur: *Quamvis autem absolutio Sacerdotis alieni be- neficii sit dispensatio; tamen non est solum nu- dum ministerium, vel enunciandi Evangelium, vel declarandi remissa esse peccata, sed ad instar actus judicialis, quo ab ipso, velut à Jude, sen- tentia pronuntiatur, atque ideo non debet pœni- tens adeò sibi de sua ipsius fidē blandiri, ut etiam in illi adjit contrito, aut Sacerdoti animus se- riō agendi, & verē absolvendi desit: putet tamen se propter suam fidem, verē, & coram Deo esse absolvitum, & Can. 9. Si quis dixerit, abso- lutionem Sacramentalē Sacerdotis non esse a- ctum judicialē, sed nudum ministerium pronun- ciandi, & declarandi remissa esse peccata consi- tenti, anathema sit. Videatur Bellarm. lib. 3. de pœnitentia, ubi contra Hæreticos hanc verita- tem demonstrat ex Scripturis, Conciliis, & PP. primorum sæculorum.*

Quinimodo verba Christi Domini instrumentis hujus Sacramenti ministros, aded clara sunt, ut expositione non indigeant. Ait enim Joan. 20. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorū retinueritis, retenta sunt. Ex quibus sexā Synodus generalis Can. 102. Oportet autem eos, qui solvendi, & ligandi potestatis à Deo accepere, peccati qualitatē considerare, & ejus, qui poca- vit ad eam conversationem promptum studium, & sic morbo convenientem afferre medicinam. Si enim jam liber esset, non opus esset medicina,*

P P P R

& 107

& remedio, ex quo absolutio cum reliquis partibus constitutus Sacramentum est causa moralis gratiae per se peccatorum remissivæ, Deum movens ad delendum peccati maculam, hominemque pristinam in gratiam statim recipiendum. Quo in sensu judicium Sacerdotis prioritate naturæ praeditum judicium Dei. Sic Hilarius Can. 16. in Matth. de Petro Sacerdotum principe, ait: *O Beatus Calijanitor, cuius terrestre iudicium prejudicata auctoritas sit in Celo.* Et Hugo de S. Victore lib. 2. de Sacramento penitentia c. 8. *Sententiam Petri non praeedit, sed subsequitur sententia Calii.* Videatur Trident. sess. 14. c. 1. 2. & 3. tum etiam Can. 5.

443.

Ratio autem Theologica id ipsum demonstrat, quam ad hunc syllogismum reduco: Certeissima est Augustini regula lib. 1. de Doctrina Christianâ ab ipsis Hetherodoxis Sacramentorum hostibus impensè laudata, nimis rûm Christo loquenti, ut potè Sapientissimo Legislatori eam reverentiam deberi, ut ejus verba in proprio, ac naturali sensu accipiantur, nisi necessitas cogat ea ad metaphoram, aut alienam aliquam sententiam detorquere; puta si hujusmodi verba, absque metaphora exposita, res inter se pugnantes, aut rationi, ac bonis moribus contrarias continere videantur; atqui neque cum bonis moribus, neque cum ratione ulla tenetis pugnat, quod Christus numero superiori Joan. 20. loquens uni homini potestatem dederit alterius hominis peccata suo nomine condonandi: ergo verba, quibus dicitur, Christum Sacerdoti potestatem contrulisse delictorum veniam penitentibus indulgendi in germana, & naturali significacione intelligenda planè sunt, adeoque cum verbis illis perpicue significetur, concessam Sacerdoti potestatem, non declarandi remissa, sed verè remittendi peccata, omnino consequitur, potestatem hanc condonandi peccata Sacerdoti fuisse collata.

Confirmatur ad homines contra eos Catholicos innuentes, esse meram potestarem declarandi, peccata jam esse remissa: minus quippe concurreret Sacerdos ad remittendam peccata, si solum declararet, jam esse remissa, quam concionator excitans fidem, quâ sola auditorum peccata delerentur: sed ex illis verbis Christi Domini, habetur contra Lutheranos, potestatem à Christo Sacerdotibus datam esse ad remittendam peccata, non ad excitandam fidem, quâ sola peccata remittantur: ergo ex eisdem verbis non minus perspicue habetur, talem potestarem non conferri ad declaranda peccata esse remissa, sed ad ea verè remittenda. Qua de causa Tridentinum testimonio citat. n. 441. ex Christi verbis, triusquæ sententia falsitatem damnavit. Exinde Universitas Sorbonica censurâ notavit duas propositiones Segyeni, nimirum eam, quæ dicit, non sufficere attritionem cum Sacramento, & illam, quæ afferit, absolutionem solum esse declarationem juridicam peccati jam remissi. Sic enim habet ejus decretum promulgatum, die 1. Julii anno 1638, qua tradit. *Auctor de Contritionis insufficientia, & Contitione ex propria charitate, absoluta necessitate ad Sacramentum Pœnitentiae recipiendum; & que addit, & approbat de absolutione, quod nihil aliud sit, quam declaratio juridica peccati jam remissi, damnatio quoque facultas, & censuit, has propositas quietis animorum perturbativas, communis, & omni tuta, praxi Ecclesie contraria, efficacia Sacramenti Pœnitentiae immunitivas, & insuper temerarias, & erroneas.* Ut vides, quantum merito adversari dicant, nunquam contra hanc sententiam Universitates reclamasse. Vide n. 448.

Probatur tertio Conclusio. Onus legis Evangelicae suavius, & facilius est onere legis antea ex illo Christi. Matth. 11. *In ymaginem suave est, & onus meum leve;* sed si in legi Evangelica ad reconciliacionem peccatorum cum Deo non sufficeret attritio cum Sacramento, & requireretur adhuc cum Sacramento contritus, onus legis Evangelica gravius, & difficulter est onere legis antiquæ ergo &c. Probum Min. quia Sacramentum penitentia afferit in legi Evangelica onus confessionis omnium peccatorum mortalium post Baptismum committitorum secundum speciem, & numerum, & circumstantias saltem mutante speciem, quoque nullum in lege nova gravior, ac difficulter plerisque Christianorum; in veteri autem legi hoc onus non erat, sed sufficiebat sola contritione ad obtinendam remissionem peccatorum, & reconciliationem cum Deo: ergo si ultra contritionem requiretur in lege Evangelica etiam contritio, esset onus gravior onere legis antea. Confirmatur. Speciale beneficium Sacramenti penitentiae, juxta commune Theologorum axioma, est, quod facit ex attrito, contritum, quatenus attritio cum Sacramento regale valet contritioni, & tam benè confert gratiam, & remissionem peccati, quam ipsa contritio, atqui si requiretur Contritio, beneficium in hoc nullum esset, falsumque esset Theologorum axioma: ergo &c.

Respondent adversarii. Contritionem perficiam requisitam cum Sacramento non efficit, inteniam, ut se sola posset sine Sacramento graviam causare, adeoque esse speciale beneficium quod eam causet cum Sacramento. Contritio tandem primò: quia in lege veteri nulla unquam affirmata fuit distinctio inter contritio minus intensa, & magis intensa, sed quæcumque exillis ob remissionem peccati satiat erat: ergo etiam in lege Evangelica quæcumque contritio perficit, five magis, five minus intensa, se solo sufficiat ad justificationem obtinendam. Com. secundò. Illa dispositio sufficiens est ad justificationem extra Sacramentum obtinendam, quæ positâ Deus in hac Providentia justificationem promisit; atqui postea extra Sacramentum contritione perfecta, absque exceptione ullamque magis, & minus perfectam, Deus promisit justificationem, ut ex Tridentino, & SS. PP. constat ex dictis à num. 284. & 359. ergo &c.

Contra tertius actus, quo Deus super omnia appetitiam, sufficiens dispositio est ad justificacionem extra Sacramentum ex n. 287. sed ita se habet actus Charitatis, sive perfectæ contritionis, quantumvis remissus, ut constat ex ibi dictis, & patet ex S. Th. 3. par. qu. 70. art. 4. in corp. dicente: *Minima grata potest resistere cui libet concupiscentia, & vitare omni peccatum mortale, quod committitur in transgressione mandatorum legis: minima enim charitas plus diligit Deum, quam cupiditas nimia auri, & argenti: ergo &c.* Ex dictis plurimæ inferri possunt illationes, non modò utiles, verum etiam omnino necessariae pro praxi. Objectiones, quæ fieri hic possent, commodius dissolventur infra, à n. 470. Nunc pro praxi sit.

SECTIO IV.

Prolegomenon pro praxi Ecclesiæ investiganda.

ad Deum ascendit volando, qui ascendit amando. His accinit D. Thomas in supplemento q. 1. art. 2. *Sicut inflammatio propria voluntatis ad malum faciendum importat, quantum est ex se, malum ex genere, ita illius voluntatis annihilationis, & communio quedam de se importat donum ex generi, quia hoc est detestari propriam voluntatem, quia peccatum est commissum. Et ideo Contritus, quæ hoc significat, importat aliquam recitudinem voluntatis.*

Exinde facile noveris, cum contritus tanto-

perè sibi displiceat in malo, quantum placuerat peccatum, esse nullum actum posse, aut perfectam charitatem, aut contritionem, nisi Deum rebus omnibus præhabuerit. Sic D. Th. in Supplemento quæst. 3. art. 1. in corpore: *Respondet dicendum, quod sicut supra dictum est, in contritione est duplex dolor, unus est in ipsa voluntate, qui est essentialiter ipsa contritus [non ait intensivè, sed essentialiter] quæ nihil aliud est, quam di-*

scilicet præteriti peccati, & talis dolor in contritione excedit omnes alios dolores, quia quantum aliquid placet, tantum contrarium ejus displaceat. Finis autem super omnia placet, cum omnia propter ipsum desiderentur. Quibus profecto verbis S. Th. aperiçimè fatetur, contritionem, quod alii major consurgat doloribus, non ex sui intensione, sed ex essentiâ suâ hoc planè habere; exindeque dolorem valde vehementem, valde acrem, valde incensum à Theologis pañim prohiberi, quin ulla indigeat intensione, cum id habeat ex essentiâ suâ: non minus quam minimâ scintilla ignis Inferni, adeò vehementer, acris, & incensa est, ut quamcunque nostri ignis intentionem exsuperet.

Hujusmodi autem dolor tantus est, excellenter tisque adeò nobilitatis, ut vel cum in humili, omniumque maximè remissio gradu se contineat, ad ipsum aspectum non austus peccatum accedere, minimeque possit cum ipso conjungi. Statim quippe gratissimâ gratiae formam inducendo, accerrimam illam exercet, impacabilemque cum peccato inimicitiam. Ut laudatus D. Th. in Supplemento qu. 5. art. 3. *Sed contra concludit Quilibet gratia gratum faciens delet omnem culparam mortalem, que simul staret cum eâ non potest: sed quilibet contritus est gratia gratum faciente informata: ergo quantumcumque sit parvâ, delectum omnem culparam. Quapropter Magister Prado Tomo de Pœnitentia qu. 1. de contritione dubio 3. §. 2. folio 494. D. Thomæ vestigiis inhaerens, ita habet: Afferendum est in omni eventu contritionem quamlibet perfectam quantumvis minimâ charitatis actu, afferre secum statim, & semper remissionem peccatorum, & opositam sententiam non solum esse periculosa, & parvum in se in tam, sed & temerariam, & scandalosam. Ex his si le ultro profert, aperitque illud discriminis, quod nuper admonebam, contritionem himiarum esse valde vehementem, acrem & incensam, sibiique ex se hoc omnino debeti, ut ipsa sibi confiteretur; aut esse valde intensam, quod quidem ipsi, tanquam extimum quoddam*

R pp p 4

addi-

R. P. Gormaz Theolog. Tom. II.

additamentum accidit, atque jam constitutæ supervenis. Unde quando Catechismus Romanus titulo de Pœnitentia Sacramento, ait: Ut enim hoc concedamus, contritione peccata deleri, quis ignorat illam adeo vehementem, acrem, incensam esse oportere, ut doloris acerbitas cum sceleram magnitudine equari, conserisque possit? Valde immutata quidem fertur ab illis, qui hæc Catechismi verba afferendo, particulam incensam omittunt, illiusque loco substituunt intensam. Quare Synodus Agathensis celebrata Anno 1681. ab Illustrissimo & Reverendissimo Domino D. Jacobo Circio à Monte Regali, & impressa Romæ in Typographia Reverendæ Cameræ Apostolicæ, c. 10. de Pœnitentia, sic ait: Et sat est ad veram contritionem detestatio super omnia, licet dolor non sit ita intensus, ut alicuius mali temporalis.

446. Verum enim verò, ut hæc veritas clarioribus adhuc insignita veris appareat, similius constet, quām conformis sit Ecclesiæ praxi Assertio nostra, quam præcedenti sectione docimus propugnantes, non requiri ad fructum Sacramenti pœnitentiaæ contritionem perfectam, sive magis, sive minus intensam, sed sufficere supernaturalem Attritionem ex alio motivo conceptam, cum spe venie; illam à Tridentini Concilii publicatione, ad hæc nostra usquæ tempora in Ecclesiæ praxi fuisse ostendamus, utque verum improbari non possit, quod omnibus verum, vel ferè omnibus visum fuit, Elenchūm in hac sectione subiecto ex toro Oibe Christiano collectam, Authorum, Universitatum, Facultatum, Synodalium, Catechismorum, & id genus aliorum, quin possit ex adverso à Tridentini publicatione usquæ ad annum 1640. longus Authorum syllabus reponi, qui hac de re, vel dubitaverint.

Moneo tamen, Censuras latas adversus contrarian opinionem ab aliquibus Authoribus, quos hinc indè refero, verba ipsorum adducendo, nequaquam à me adduci animo censurandi, à quo maximè abstineo, nec intendo ullo modo censurā inurerè sententiam contrariam: quod quidem prohibitum est jure merito ab Alexandro VII. Tantum ergo refero, ne omittantur Authores, qui à publicatione Concilii Tridentini, usque ad Alexandri VII. decretum scripsere, utque constet, qualis per hæc omnia tempora fuerit Authorum sensus. Catalogum subiecto ordine Alphabetico, quem jam subjicio.

ADAMUS Tannerus Societas Jesu tom. 4. disp. 6. de pœnitentia quæst. 6. dub. 4. Ad valorem, & effectum hujus Sacramenti non requiritur perfecta Contritio, aut re ipsa existens, aut existimata, sed sufficit Attritio etiam cognita: ita habet nunc communis, & quæ omniū doctornū sententia.

Egidius de Coninck Societas Jesu tom. 1. de Iac. quæst. 62. art. 1. dub. 2. postquam exposuit Attritionem ex alteruero ex his moribus conceptam, ita habet. Ad gratiam per Bap-

tisum, vel pœnitentiam suscipiendam pœccatum mortale commissum, tam ex parte medii, quām precepti sufficit perfella. At vero, etiam cognita talis.

Egidius Estrix Societas Jesu in lib. cuiusdam Decretatio historico-theologica pro mente Concilii Tridentini de vi attritionis seu amore amicitia in Sacramento: & in altero, capitulus: Confutatio supposita veritatis & charitatis: doctrinam nostram, ut certam, & ut tam omnino defendit post Tridentinum. Alexander Madernus Barnabita 3. pat. n. 4. q. 2. art. 16. n. 1. pag. 519. ita habet. Janus verò, quem sequuntur Janseniani, vnde non sufficere Attritionem ex metu gehenne, sed requiri Contritionem ex amore procedentem communis tamen vera, & certam sententia dicit, sufficere Attritionem ex metu gehenne, Alphonius Mendoza Ordinis Eremit. S. Augustini Salmanticensis Doctor in relatione de regno Christi quæst. 2. §. 8. de hac amitione ait: Effe actum sufficientem, ut grandissimæ cœptæ per Sacramentum peccatoris confundatur.

Alphonsus Salmeron Societas Jesu, Theologus ad Concilium Tridentinum à Sommo Pontifice missus, tom. 11. tract. 22. de amitione, quæ non habetur ex charitate, sed timore iustitiae Dei, ita pronunciavit: Hoc dolor, et si per se sit imperfectus, in Sacramento tamen conjunctus remissionem efficit pacrum.

Alphonsus Antonius de Sarasa Societas Jesu, tom. 2. cui titulus: Ars semper gaudendi: tract. 14. §. 2. sic afferit. Attritio sola sufficiens est dispositio ad justificationem, & remissiōnem peccatorum in Sacramento penitentiæ recipiendam. Actus autem charitatis inflexus, qui præterea à quibuidam requiri, merum est figuramentum, & quidem Notarium.

Alphonsus Vega in summa Hispana hac in Latinum conversa habet. Attritio ex dolori imperfectus ex metu gehenne, & penitentia in conceptu juxta Concilium: alterum est, quod Theologi communiter dicunt, nimirum quod intercedente Sacramento penitentiæ, qui suscipit illud, sit de Attrito contritus. Attribuit Contritio, non intrinsecè, hoc est ratione obiecti, sed extrinsecè, hoc est ratione gratiæ pervenientis.

Angelus Maria de Vericelli in quæst. monit. tom. 1. tract. 2. quæst. 38. num. 8. art. apparetum esse falsum, temerarium, & erratum.

S. Antonius Archiepisc. Florent. Ord. Pedi. 3. parte tit. 14. cap. 19. §. 5. Attritio credit ad confessionem, ex quo ibi fit contritus quo fugatur fictio, & sic non habet dubium, quia & Sacramentum suscepit, & effectum ejuus, scilicet remissionem peccatorum, unde non tenetur iterare, fit similiter, nisi fortius, accedit contritus.

Antoninus Diana Clericus Regularis, 1. pars

summa edita Lugduni 1644. verbo *Attritionem* n. 3. Ecclesia in Tridentino docet, ad salutem sufficere Attritionem cognitam cum Sacramento: & n. 8. Certum autem est, Attritionem ad Sacramentum Confessionis sufficere.

Antonius Bonetus Societatis Jesu in Tract. de Timore Pœnitente integrum Librum impedit, probans doctrinam nostram esse tam in praxi.

Antonius de la Parra Ordinis Clericorum Minorum Tom. de Sacram. tract. 2. disp. 3. quæ 2. artic. 1. de nostra sententia ait: *Sibi videri jam definitam in Tridentino.*

Antonius de Escobar, Societatis Jesu lib. 14. de Sacramen. Pœnit. sect. 1. cap. 5. n. 52. *Attritionem* cum Sacramento peccatorum iustificat.

Antonius de Litteratis, in summa Compendiosa Sacramen. Ecclesiæ, part. I. c. 32. *Hec tamen Attritione non est mala, quia timor iste servilis comparatur fete Sutoris, quæ filium introducit, ut dicitur de Pœnit. dist. 2. cap. Si cut sera, ut inquit Sotus in 4. sentent. dist. 14. quæb. 2. artic. 5. & hanc Attritionem, inquit Concilium Tridentinum, esse donum Dei, & impulsum Spiritus Sancti, non adhuc inhabitantis, sed tantum moventis, quo pœnitens adjutus, viam sibi ad justificationem parat, modo duo concurrant: primum, quod hic timor excludat voluntatem peccandi: secundum, ut sit cum spe venie, nam tunc adjunctio Sacramento sufficit ad veniam peccati.*

Antonius Fernandez de Môure, in Examine Theologiae Moralis par. 3. c. 6. §. 5. *Quid est Attrition? Respondeo: difficilima est in hac questione resolutione, recte tamen sic potest constitui, Attrition est dolor, per quem nobis displaceat peccatum à nobis commissum super omne odibile cum proposito vitandi illud supra omne vitabile propter aliquid motivum supernaturale, quod non sit Deus ipse, quatenus est summum bonum, à quo peccatum avertit, quem dolorem appellant Theologos imperfectum, quia per eum nos statim iustificatur attritus, ut iustificatur per contritionem, perfectum dolorem: hæc est descriptio, per quam melius declaratur essentia attritionis, quavis alta descriptione: circa ea multa sunt adnotanda certa, & indubitanter assertenda. Primam est, hanc Contritionem esse dispositionem ad gratiam: ita Concil. Trident. sess. 14. cap. 4. Quid est hoc motivum supernaturale Attritionis? Respondeo. Duplex; nimur metu gehenna, & fœditas peccati: ita Concil. Trident. sess. 14. c. 4.*

Antonius à Spiritu Sancto ex Ordine Carmelit. Discalce. Episc. Angolensis Tract. 5. Directorii disp. 3. sect. 2. affirmit: *Contraria sententia, saltet post Tridentinum, non esse probabilem.* Antonius Corduba, qui Concilio Trident. interfuit, lib. 1. Quæst. Theolog. quæ 2. opinione 3. postquam doctrinam nostram ex Trid. fell. 14. c. 4. probaverat, ita insert: *igitur taliter attritus, utiliter, & fructuose confitetur, & virtute Sacramenti iustificatur, nam non potest decreta hoc aliter intelligi, cum in ultimis verbis*

expresse dicat, quod in Sacramento, & non extra, illa Attritio ad gratiam obtinendam disponit. Arnaldus Joannes S.R.E. Cardinalis de Richelieu, in tract. de Perfectione Christiana, c. 10. ex Gallico in Latinum, sic habet: *Constrito perfecta habet Deum pro unico, seu ad minus pro principali objecto: talis dolor non est absolu- te necessarius ad obtinendam remissionem peccatorum cum Sacramento Pœnitentia, quia ex se ipso a contrito peccata remittit. :: Tertia est Attritio, quæ est media inter perfellissimam, & invalidam, scilicet illa, quæ est necessaria, & sufficiens ad obtinendam remissionem peccatorum in Sacramento Pœnitentia, iste dolor communiter concipitur ex apprehensione gehenna, privatio- nis celestis Paradisi, & turpitudinis peccati.* S. Augustinus Hippomensis Episc. quævis exigit Contritionem perfectam ad justificationem extra Sacramentum, sive ad obtinendam gra- tiā per pœnitentiam, quæ agimus, solum exigit attritionem ad Sacramen. Pœnit. quod fulcimur: cùm nullam aliam exigit ad ob- tinendam gratiam per Sacramentum mortua- rum: ait enim Tom. 4. lib. de Catechizandis rudibus c. 17. non esse Christianum verum (id est bonum, ut patet ex contextu) qui ex mo- tivo temporalis commodi accedit ad Baptismum; benè vero qui ex motivo gloriae pro- missæ, & timore gehennæ Baptismum suscep- pir: en eius verba: *Sunt enim qui propter eam volunt esse Christiani, ut, aut promereantur ho- mines, à quibus temporalia comoda expectant, aut quia offendere volunt, quos timent, sed isti reprobri sunt: :::: qui autem propter Beatitudinem sempiternam, & perpetuam requiem, quæ post hanc vitam Sanctis futura promittiatur, vult fieri Christianus, ut non eat in igne eternum cum diabolo, sed in Regnum eternum intrerit cum Christo, verè ipse Christianus est:* En attritionem cum spe venie, absque motivo charitatis sufficientem ex Augustino ad Sacramentum Baptismi fructuose recipien- dum, ac proinde sufficientem ad conferen- dam gratiam cum Sacramento Pœnitentia, cùm eadem utrōque ratio militet.

B.

Bartolomaeus Mastrius Ord. Min. tom. 4. in 4. disp. 5. de Pœnit. q. 6. ait. 1. n. 137. *Attritionis duplex assignat motivum Trident. unum ex turpitudine peccati consideratione, alterum ex pœna, & gehennarum metu, & q. 15. n. 4. 13. Dicendum est, Attritionem in Confessione Sa- cramentali necessariam, & sufficientem esse de- bere supernaturalem, & ex duabus motivis à Concilio Tridentino assignatis loco citato.*

Bartholomeus de Medina Ord. Prædic. in In- structione, c. 2. p. 5. ex Hispano in Latinum conversa hæc habet: *Quævis pœnitens accep- dat in peccato, cum sola attritione, recipit vir- tutem Sacramenti, gratiam, & remissionem, ut definit Sacrum Concilium Trid. sess. 14. c. 4.*

Benedictus Pereyra Societatis Jesu in Promptu- ario Theologicò-Moralis, tr. 39. sect. 2. q. 3. n. 1149. *Attritio vero est quevis alia honesta, &*

PPP p 3

super

Supernaturalis detestatio ex motivo inferiori, scilicet peccati, quā opponitur beatitudini externe, vel honestati virtutum: statimque subiungit: Dicendum tamen est supernaturalem, & integrā attritionem peccatorum mortaliū, absoluē loquendo, sufficere ad valorem, & effectum Sacramenti Pœnitentia.

C

Concilium Diœcesanum Agathense, ab Illusterrimo & Reverendissimo D. Jacobo Cirio à Monte Regali, Romæ ex Typographia Reverendæ Camera Apostolicæ, Anno MDCLXXXII. de Sacram. Pœnit. tit. 26. c. 10. sic habet: Peccatum contritum, confessus, & satis actioni expositus, est materia proxima hujus Sacramenti, & autem contritio præteriti peccati, ut est Dei offensa, voluntaria super omnia detestatio, cum proposito futura vitandi, & comissa confitendi: Contritio propriè non est tristitia, aut dolor, sed actus, cuius comes dolor, ex quo nollet homo peccasse: sed considerans, non posse non esse factum, sit tristitia in sensu, & prorumpitur in lacrymas, & sat est ad veram contritionem detestatio super omnia, licet dolor non sit ita intensus, ut aliquid mali temporalis, & non auferat contritio totam pœnam, sed posset effe tanta, & talis, ut auferret, nec est necessaria singulorum mortalium particularis Contritio, sat est una generalis: non tenetur quis conteri magis de uno, quam de alio peccato, & cum in memoriam subit peccatum, non tenetur quis conseri, sat est in ipso non se complacere, & contritio de per se, etiam sine Sacram. remittit peccatum mortale, dat gratiam, & si contritio moratur, salvabitur: quando autem aliud non est perfectus, dicitur Attritio ut si peccatum detetur alio fine, quam Dei offensa, vel non super omnia.

Concilium Diœcesanum Alexandrinum, Anno 1602. sub Illustris. & Reverend. D. Petri Georgio Odescalco Episcopo Alexandrino, postquam Tit. de Pœnit. dixit, interrogandos esse penitentes, an doleant de peccatis, quia Dei offensa sunt, subdit: *Quod si perfecta huiusmodi displicentia in eo excitari minimè possit, ea saltem sit, ut Sacramenti virtute accidente, beneficium Absolutionis impendi ei possit.*

Concilium Diœcesanum Placentinum celebratum 1589. sub Illustrissimo & Reverendissimo D. Philippo Segu Episc. Placentino tit. de Pœnit. circa initium, hæc habet: Ut contritio, contemptus alius Penitentia partibus, non delet peccatum, ita quamvis ad sint aliae partes, sine cordis contritione, vel saltem competendi Attritione, non admittitur peccatum.

Catechismus, cui titulus Praxis Catechistica, à Jacobo Marchant in communem fidelium utilitatem deprompta, Venetiis, Ao. 1667. agens de Pœnit. Sacram. lectione 3. & 4. hæc habet: I. *Quid si quis doleat propter panas Inferni, quas timeret? Resp. tunc est solum Attritio I. Poterit ne talis iustificari? Resp. Poterit cum Sacram. Absolutionis, si vere proponat emendationem.*

Catechismus Romanus cap. de Pœnit. Sacram.

post definitam contritio, in communem definitam contritionem perfectam: Perfecta contritio est charitatis altius, qua ab eo timore, qui filiorum est proficisciatur: & post pauca: Quamquam in minus consequi nobis licet, ut perfecta sit, vera etiamen, & efficax contritio esse posse. In contritionem, & quidem efficacem, & patrem Sacramenti, quæ non est Contritio perfecta, hoc est: *Quæ non est charitatis altius, qua ab eo timore, qui filiorum est, proficisciatur. Neque fugium est in illis vocalis, si minime, cum habent locuti sunt Catechismi Authores, testificalmonis viri. Idem quippe illis fuit, si minime, si non, quod & contextus ipse hoc loco determinat. Idem habet in quintam Petitionem: Dimitte nobis &c. sic expponens: Hac si nos minime movent rupi a fôderâ charitati, mox autem certa calamitates, & armina, in qua per peccatum incidimus. Continuò calamitates illas copiæ explicat, & subiungit: Sed ne peccatum pravitate deterrius populus, venient imperare posse defferet, ipsius ad spem vocari Parvus debebat, his rationibus, quod Ecclœ [unius] Dominus potestate dedit ad remissionem peccata.*

Catechismus Compositus à Petro Antoniello Canonicō, & Vicario Generali Sublacij, quaque Abbatiæ, Romæ editus, Ao. 1667. Initio sub hoc titulo: *Il Giovinetto addottrinante con brevi, e semplici riforme i' insegnare quello si ha da credere, sperare, & operare Cristiani. Ridotto in quella forma secondo la direzione del Catechismo Romano. Explicat Attritionem, & quartum Ecclesiæ Sacramenta habet: P. Se uno ha avuto questo dolore terrena dell' Inferno? G. Non faria contritio, ma attrito. P. Che effetto fa l' attritione? G. Umano è il Sacramento della penitenza, rimette li peccati.*

Catchismus ad Parochianos, & Scholarum Scholarum Piarum, compositus à Reverendissimo Angelino Ordinis Praedic. Parochio S. Mariæ supra Minervam, in editione Romana Anni 1627. sub hoc titulo: *Aviamen chiro, e facile al Sacramento Santo della Confessione &c. ubi per interrogaciones Magistris & Discipuli Responiones, Ecclesiæ pacem ostendit, titulo autem de Contritione habet: M: Machi del peccato commesso, il dolore, ed il proposito di non più peccare, cui grata non potesse havere, e se pure l' ha, non solo per Iddio, cioè perchè il peccato è offesa di Dio, ma si dolesse per la bruita di Dio, per la paura dell' Inferno, e delle penæ, se, cioè questo dolore alla Confessione sufficiente. Dico così del peccato si dole, o per la bruita del peccato, o per la paura dell' Inferno, e delle penæ, e non si ferma qui, ma s' an pugnareti, ed anche esclude la volontà di non peccare, con i' speranza del perdono, questo si fatto alzare da Dottori chiamato attritione, cioè è come afferma il Concilio Sacro di Trento d' uno dello Spirito Santo, non per gratia habitatione, ma movente alla gratia, faria bastante alla Confessione, ed un tal penitente nell' atto dell' offerta*

Istione di attrito diventaria contrito, cioè che in virtù delle chiavi della Chiesa, cioè dell'assolutione riceverà la gratia; lo Spirito Santo, che era movente, si farà per gratia habitan te in lui, come negli altri giusti. Quid quæso clarius dici poterat, ad ostendendam in ipsa Romana Curia proximam Ecclesiæ.

Catechismus Joannis à S. Thoma, Ord. Præd. ex Hispano idiomate in Italicum traductus à quadam ejusdem Ord. Religioso, & Romæ, & Todi edito, per Vincentium Galatii, Anno 1678. c. 10. fol. 66. ita habet: *D. Basta per il perdono del peccato qualisivoglia pentimento? M. La vera contritione (che non è senza lacrime) anche avanti di ricevere il Sacramento, è per se sola sufficiente al perdono de' peccati, con desiderio però, & oblio di confessarlo, ma la attritione non basta senza il Sacramento.*

Catechismus compositus à D. Joanne Laurentio Guadagno Neapol. Theologo, editus Venetiis, Anno 1690. sub hoc titulo: *Tesoro della Dottrina di Christo Nostro Signore: ubi explicando Confessionem Sacramentalem, hæc habet: Uno si pensa veramente essere attrito, & non è se pecca, e se riceve la gratia, andandosi a confessare?* Risponde. *Colui non pecca per la buona credenza, con la quale si pensa essere attrito, ma non riceve la gratia, perché non ha la dispositione, che si ricerca per ricevere questo Sacramento, che è la vera attritione.*

S. Carolus Borromæus in Sacramentali Ambrosiano eandem Ecclesiæ proximam supponit, dum sub eo titulo. *Que in ministratione Sacra menti Parochus, & Confessarius obseruet, sic præscribit: Quod si penitentis nullam Contritionem, nec vero saltem attritionem, aut neque propositū absit sendi in posterum ab aliquo mortali peccato ostendet, cum minime Confessor absolvet: quibus in verbis manifeste supponit proximam absolvendi, si penitentis accedit cum attritione licet non accedat cum contritione.*

Concilium, sive Synodus Catanensis, celebrata anno 1668. die 11. 12. & 13. Maj. ab Illustrissimo, & Reverendissimo Michaële Angelo Bonadies Episcopo Catanensis Comite Malclarum Regio Confiliario sessi. i. decreto 6. de Sacram. penitentia sub titulo, Materia proxima, n. 5. fol. 117. post pauca. *Si vero angor ille ob patrata crimina ex inferiori motivo semper, vel ex gehenna, & penarum metu, vel eterna gloria jactura, aut ipsius peccati turpitudine oriatur, erit imperfecta contritio reputanda, atque attritio communiori voce dicenda, que quidem, & sine actuali Sacramenti suscep tione, hominem per se justificare nequit, nihilominus si peccandi voluntatem excludat, ve niente spem obtinenda adnexam habeat, illuma ad Dei gratiam in Sacramento penitentia im petrandam disponit, & quidem dispositione ultimâ, & proximâ; unde illud vulnus emanavit effatum: homo Sacramentali confessione ex attrito fit contritus.*

Concilium, sive Synodus Parmensis 1690. &

promulgata 1691. primò decreto de Sacram. penit. hæc habet. *Actus odii in peccatum propter summam charitatem erga Deum, vel obtinorem gehenna, & turpitudinem culpe & lictos, si cum absolutione Sacerdotis conjungantur, ad dignitatem Sacramenti producentis infallibiliter gratiam Iesu Christi in Novo Testamento elevavit.*

Concilium, sive Synodus insignis Abbatiae Sublacensis, nullius Diœcœlos celebrata per Eminentissimum, & Reverendissimum D. D. Carolum Barberinum S.R.E. Cardinal. 1674. sub titulo de Sacram. penit. c. 11. hæc habet. *Quos animi sensus, si confessarii penitentem, nec habere, nec in eo excitari animadvertis, cum iterum, atque iterum opportune, & impor tunè arguat, obsecret, increpet, in omni patientia, & doctrina, donec aut contritionem, aut certe attritionem eliciat, sed si feuerbra laborare se idem confessarius, agnoscat, & caveat ne impenitentibus beneficium Absolutionis, etiam in ipso mortis articulo, impertinetur. Quod idem omnino repeicit in Synodo Diœcesana Farfensi, c. 11. de Sacram. penit. Quid intelligat nomine Attritionis? constat ex Catechismo ejusdem Abbatiae superius adducto.*

Christophorus Haunoldus Societatis Jesu lib. 4. Theol. specul. tom. 4. n. 986. *Dico ad Sacramentum penitentia sufficere Attritionem, cuius ne quidem partiale motivum sit, motivum charitatis, ade. que sufficere dolorem ex meta inferni, vel amore premi, advertendo ad honestatem objecitum talis motivi.*

Carlus Salmanticensis PP. Discalc. trast. 6. de Pœnit. c. 1. punto 4. *Attritio Christiana dicitur solet, & est detestatio, & dolor imperfectus de peccato, qui non attingit ad fructum charitatis: :: disponenstamen ad gratiam remota, & insufficienter ex se sola, proxime, & sufficienter, cum Sacramento Penitentia.*

D Ecretum Graciani, emendatum, & Notationibus illustratum unà cum glossis, Gregorii XIII. Pontif. Max. jussu editum: Romæ in ædibus Populi Romani Ao. MDCXXXII. cum Bulla ejusdem Gregorii XIII. *Ad futuram rei memoriam, quæ incipit: Cum proximere Paschalis, in qua præcipit, ut Romæ typis decur, ut hoc juris Canonici corpus fidliter, & incorruptè: :: imprimi posset. In secunda autem parte hujus Decreti XXXIII. quest. IIII. quæ est Distinctio prima de Penitentia, cui titulus: Utrum sola cordis contritione, & secreta satisfactione, absque oris confessione, quoque possit Deo satisfacere &c. ad hanc Glossam: Dic, quod, nec cordis contritione, nec oris confessione peccata dimittuntur, sed tantum gratia Dei: superaddita fuie jussu Pontificis Maximi in emendatione, hæc altera Glossa marginalis: Id est solus Deus peccata dimittit: sed per meritum Christi, & Ministerium Sacerdotis, atque in penitentia requirit contritionem (aut saltem attritionem).*

qua deinde virtute clavium fit contritio) confessionem, & satisfactionem &c. Rursus ibidem ad illam ultimam tituli Glossam: Si tamen subtiliter intueamur gratia Dei, non contritioni est attribuenda remissio peccatorum, ut dixi &c. Hæc altera marginalis Glossa adjuncta fuit. Addes multo tutius hominem sibi posse persuadere, post confessionem se esse contritum, & in ipsa confessione, & absolutione collatum sibi esse gratiam, quam antea, nam sapè virtute clavium ex attrito fit contritus: Vide S. Thomam 4. dist. 17. q. 2. art. 1. qu. 1. ad 3. Quibus ex Glossis, & quidem iussu Gregor. XIII. Pontif. Max. superadditis perspicuum sit, non solum accedentem ad Sacramentum Peccatum, cum contritione, verum etiam accedentem cum attritione suscipere gratiam. Didacus de la Fuente Hurtado, Societatis Jesu, in Theologia Reformata, in qua exponit propositiones ab Innoc. XI. damnatas dissent. 6. c. 4. n. 32. de Attritione non includente distinctionem ex charitate, ait: Posta vera attritione non requiri, quod illa existimetur vera contritio ad valorē, aut fructum Sacramenti, & hoc est, quod ex Concilio efficaciter colligitur. Didacus de Oropega in lib. cui titulus: Confutatio libelli Anonymi, toto c. 2. de attritione, ut certam in praxi hanc Assertionem defendit: In Sacramentis mortuorum sufficere attritionem etiam ob poenas peccati a Deo infligendas. Duran à Sancto Portiano Ord. Præd. in 4. dist. 17. q. 1. explicat Attritionem distinctam ratione motivi à contritione, quia ex motivo poena concipitur, quo præmisso dist. 18. qu. 2. ita afferit: In Pœnitente, antequam actualiter suscipiat Sacramentum Pœnitentia, quandoque præcedit sufficiens dispositio, delens culpam, & conferens gratiam, & tunc Sacramentum superveniens culpam non auferit, quia non anvenit, nec gratiam confert, sed prius collatam anget; quandoque vero non præcedit sufficiens contritio, quia culpam delectat sed Attritio, que superveniente Sacramento, virtute clavium efficitur sufficiens, & tunc per Sacramentum Pœnitentie actum susceptum, & delectatur culpa, & confertur gratia.

Emanuel Rodriguez Ordinis Minorum in summa casuum, approbata anno 1592. cap. 50. Ad recipiendum hoc Sacramentum sufficere attritio agnita pro tali, sic enim dicunt Canus, Medina; qua & videtur approbata a Concil. Trident. ob quod debet teneri.

Florimondus Plessaeus Doctor Picaviensis lib. cui titulus Veteres Theologi, p. 220. magna eruditione probat ex veteribus theologis sufficiemtiam attritionis ad gratiam causandam in Sacramento pœnitentiae. Facultas Sorbonica Anno 1638. has duas sequentes propositiones damnavit, his verbis: Quia tradit Author de attritionis insufficiencia, & contritionis ex perfecta charitate ab-

soluta necessitate, ad recipiendum Sacramentum Pœnitentia, & que addit, & approbat absolute, quod nihil aliud sit, quam dicta ratio juridica peccati jam remissi, damnatio quoque Facultas, & censuit, has propositiones esse quietis animarum perturbatorum, conuenienti, & omni iure praxi Ecclesiæ contraria, & caccie Sacramenti pœnitentia immunitarum, insuper temerarias, & erroreas.

Franciscus Amicus Societatis Jesu disput. 3. de Attrit. sect. n. 31. Sola attritio supernaturalis, quoad substantiam, est sufficiens dispositio cum Sacramento ad justificationem, ex Trid. dist. 1. c. 4. & disp. 6. de Sacramen. sect. 4. de Baptismo, & Pœnitentia, ait: Dico secundum: non est necessaria contritio, sed sufficit attritio ad ipsam. Etum horum Sacramentorum conponentem, ita puto, ex Tridentino manifeste deducitur, possum nequeat hoc tempore sine causa defensio.

Franciscus Araujus Episcopus Segobricensis Ordinis Præd. in disput. Moralibus, disp. 9. de statu Civili Avertis. 3. n. 21. ait: Quod contra opinione videtur adversari Concilium Tridentinum.

Franciscus de Lugo Societatis Jesu lib. 1. de Sacramen. c. 1. qu. 4. fol. 53. Læcum est, actuatum præserimus post Trid. recipere pœnitentia Sacramentum ex ea attritione cognita, quia sententia negans, illam sufficere, iam improbabilis est, & communiter rejicitur.

Franciscus Ortiz Ordinis S. Francisci, c. 12. de Pœnit. n. 32. Paraque la attritione diffusa te el Sacramiento a la gracia, ha detener en querer efficaz, y propuesto firmar, y ha de ser dada de todos los peccados, acorrados, y olvidados ::::::: dice que la tal attritione sia por suya sobera naturales, que nos dice la fe.

Franciscus Annatus Societatis Jesu, Tom. 2. cui titulus: Augustinus à Bajani vindicatus, est Jansenianis, lib. 2. cap. 2. de timore peccati, quarens quænam sit Attritio sufficiens ad Sacramentum, ita habet: Ex scriptis, non Lutheris, cum Tridentini manifestum est, illam in ea attritionem a Tridentino adscribi, quam Lutherus impugnat: atqui est etiam evidentissimum, Lutherum impugnasse Attritionem ex solo metu peccatarum, aut ex peccati sorprendente, non vero ex amore iustitiae, conceperat: illa est, quam Tridentinum adscribit.

Franciscus Pinchereau Societatis Jesu Opusculum de sufficientia Attritionis, per toum Librum, doctrinam nostram latè propagata & gaudi pariter pro ipsa Auctores adducit.

Franciscus Suarez Societatis Jesu tom. 4. Intra- tiam partem, disp. 20. sect. 1. n. 10. demissa sententia ait: Hanc Conclusionem extimo hoc tempore, adeo certam sit non possit, aliquatenus negari.

Franciscus Toletus, S.R.E. Cardinalis, Societatis Jesu, in summa edita, Roma Anno 1605. lib. 3. c. 11. Si sit vera de testatis culpatoritate, & propositione cœvenda ob causam legitima puto, quod licet sciat homo, ei sacramentum

vera confessio, & accedentibus hoc modo, absolutione dat gratiam, ut colligitur, ex Concil. Trident. sess. 14. c. 4. Omitto plura alia ipsius testimonia, que habentur in scriptis illius originalibus in hoc nostro Collegio Romano servatis.

Franciscus à Victoria, Ordinis Prædicat. in summa Sacramen. postquam dixit, partes Sacramenti Pœnitentiae esse contritionem, Confessionem, & satisfactionem, accedit ad explicandam contritionem, & titulum de Contritione, paginā mihi 140. hæc habet: Potest tamen esse, quod ex voluntate non sit aliud aliis, quam iste: doleo, quia offendit Deum, qui nec est elictus, nec imperatus à charitate; & iste talis alius sine alia dilectione sufficit ad remissionem peccatorum.

G

Gabriel Vazquez Societas Jesu tom. 4. in tertiam partem, quæst. 92. artic. 1. dub. 2. n. 2. agens de contraria sententia, ait: Hec sententia quam sit periculosa, satis ostendimus, eo Artic. 3. ex ea enim probavimus, tolli efficaciam clavium, quam secundum fidem tenemur concedere.

Gabriel à Sancto Vincentio Carmelit. Discalced. disput. 2. qu. 7. de Sacramen. Pœnitent. editionis Romanæ anno 1657. Attrito, que est dolor de peccatis propter penas, v.g. Inferni proximo, & secundo loco explicata, est altus bonus, & laudabilis, & sufficiens simul cum Sacramento, ad peccata quacumque etiam ingenia delenda: Hec Conclusio est Catholicorum sensus adversus nosfri temporis hereticos, qui volunt, talem attritionem hypocritismus esse, & peccatum.

Gasper Hurtadus Societas Jesu, Tract. de Pœnitentia, disput. 6. diffic. 2. ait: Ad percipendum fructum Sacramenti Pœnitentie, non prærequisitum contritionem perfectam, sed sufficere imperfectam, seu attritionem, quod efficiatur deducitur ex Trident.

Gaspar Sanchez Societas Jesu. Conc. 5. fer. 4. post Dom. 1. Quadrages. commendata vehementer charitate, ita subjungit: Fortasse dicet aliquis, dolor ille, qui ab animo proficietur, ex meta scilicet gehenna, vel consideratione beatitudinis &c. ::::: nonne bonus est? Deinde prægreditur: Ita sane: i. scilicet non possum, cum Concilium Trident. id satis esse declareret ad peccatorum veniam à Domino per Confessionem impetrandam.

Georgius Gothardus, in Tract. de Confess. Omnis Attrito, sive habeatur Contritus, sive non, sufficit ad asequendam gratiam, una cum Sacramento: dummodo habeat omnes conditiones ::::::: conditions autem ha sunt. Primum talis dolor debet proficiere à turpitudine peccati, vel à meru interitus sempiterni. Secundo debet esse incusus à Deo. Tertiò debet habere spem venie, & desiderium perfectæ contritionis. Georgius Rhodes Societas Jesu: de Pœnitentia, disput. 2. quæst. 3. sect. 2. §. 1. ait: Attritionem etiam cognitam omnino ad Sacramentum Pœnitentie sufficere, & citatis au-

R. P. Gormaz Theolog. Tom. II.
rhoribus addit: Post Tridentinum, communissimâ voce, ferè omnes. Postea citatis verbis Tridentini less. 14. cap. 4. subjungit: Quæ verba tam perspicue rem definit, ut merito neget Suarez, contrariam asserti posse sine errore. Gregorius de Valencia Societas Jesu, tom. 4. disput. 7. q. 8. de Confessione, puncto 4. Concilium autem illam attritionem, etiam si nullum aliud obiectum formale habeat, præterquam peccatum, ut turpe, aut quartenus indicens penam reatum, asserti sufficere in Sacramento ad gratiam impetrandam.

Gregorius XIII. Pontif. Max. hujus nostri Romani Collegii, ejusque Academiæ fundator, totiusque Societas Jesu optimus Parens in Decreto Gratiani, sententiam nostram, ut tuam in praxi, satis indicavit: Vide supra vero Decretum Gratiani.

Gregorius XV. in Lib. cui titulus: Memoriale sciendorum à Confessariis, quod est Appendix ad Memoriale sciendorum à Clericis. Iussu Illustrissimi, & Reverendissimi Domini Andrei Cardinalis Ludovisi, Archi: Bon. & Principis, qui postea fuit Papa Gregor. XV. editum, & indicat omnia scienda à Confessariis, ac præsertim Centrum casus obligantem ad restitutionem. Firmi anno 1624. pag. mihi 180. cap. 3. de Confessione. Sichaber: De Contritione, que est prima pars materia proxima, & propria Sacramenti pœnitentie, scire debet Confessarius præcipue duo: Primum quid sit: Secundo quotuplex sit, atque utrumque discendum in primis sit, ex Concil. Trident. less. 14. cap. 4. Non omisisti tamen istis, quæ utilia ad præxim adduntur à gravioribus DD. docet autem Concilium, contritionem esse dolorum, ac detestationem de peccato commissio, cum proposito non peccandi de cetero: esse verum duplum, unam charitate perfectam, quæ debet peccata eriam ante Confessionem, non tandem absque voto, seu proprio confitendi, (et hec sola absolute Contritus dici solet, & ita deinceps à nobis dicetur) alteram imperfectam, que attrito vocatur, & concipitur ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehenna, ac penarum metu, & hac quidem ante Confessionem non iustificat, ut facit Contritus, sufficit tamen cum Sacramento ad iustificandum, si voluntatem peccandi excludat, cum spente. Hec omnia docet Concil. Trident. citatum.

H

Hieronymus Llmas Ordin. S. Bernardi in methodo Curationis Animarum par. 2. c. 2. §. 6. Colligitur secundo, quod quamvis attrito secundum sententiam Philosophicam, & Theologicam, nequeat fieri contritus, cum sint dolores specie diversi, sicut homo nequit equum fieri, tamen virtute Sacramenti, attritus homo fit contritus, ad quod parum facit, aut nihil, quod attritus sciat, vel cognoscat, vel suspicatur se attritus.

Henricus Henriquez, Societas Jesu lib. 1. de Sacramen. Pœnit. c. 26. nostram sententiam ex Trident. less. 14. c. 4. approbat, Scriptori-

bus

busque permultis citatis, sic adnotat: *Quod in publicis actibus Salmantico Penna, & postea Gallo, Sancius, & alii doctissimi reputarunt, ita certum, ut sine temeritate, vel errore negari non possit. & idem plane fatetur Scotus disiunctus 14. quas. 2.*

Henricus de Villalobos Ordinis Minorum, in summa par. 1. Tract. 9. de Sacramen. Poenit. difficult. 23. ex Hispano in Latinum, sic habet: *An Attrito cognita, ut talis sufficiat ad Sacramentum penitentiae? Conclusio est affirmativa, eamque defendunt S. Thomas, Scotus, Antoninus, Sylvester, Canis, Capreolus.*

Henricus Wagnerech Societatis Jesu, in Commentario Exegetico SS. Canonum, lib. 4. tr. 7. Controvers. 2. n. 986. Dico, ad Sacramentum Penitentiae sufficere attritionem, cuius ne quidem partiale motivum sit motivum charitatis.

Jacobus Illsung Societatis Jesu in theologia practica tract. 6. disp. 6. qu. 3. art. 2. Ad valorem Sacramenti, neque requiritur dolor nixus motivo perfectae charitatis, adequate movente ad detestacionem peccatorum, neque etiam tantum inadquate movente . . . sed sufficit mera attrito etiam cognita, ut talis. Ita in editione facta Dilingæ anno 1693.

Jacobus Latomus in tract. de secura confessione pag. 107. *Ante confessionem non requiriuntur charitas, neque contritionem tibi credas, futuram inutilem, nisi prius gratuitam Dei dilectionem, & procedentem ex ea peccati dolorem adeptus fueris, & pag. 108. col. 2. Igittur qui firmi propositi est abstinendi à peccatis, & de peccatis dolere, eo dolore, quem attritionem diximus, & accedat cum fiducia, & reverentia ad penitentia Sacramentum per puram, & integrum Confessionem, tamquam ad usum gratiae divinitus constituta, ad humana fragilitatis subsidium, & penuria supplementum: hac enim ratione non tam gravis, quam amabilis peccatori debet videri confessio, cui certa via ad gratiam, veniam, & Absolutionem pertingendi.*

Inquisitio generalis Hispana, ut habet Richardus Ardekin tom. 2. par. 2. tract. 1. cap. 3. q. 21. hanc propositionem damnavit. *Confessio ex solo parvorum metu facta, & non etiam ex amore Dei, nulla est, adeoque iteranda. Eadem generalis Inquisitio, ut habet Didacus de Orosega cap. 2. de altritione sub interminatio-ne excommunicationis &c. prohibuit, quæ sequuntur: Potes statui duplex genus attritionis, unum, quo peccatum displicet, super omne odibile quidem, & proper Detinum summè dilectum, sed cum remisso, ac debili voluntatis conatu, & hujus generis Attrito proprie dicta contritio censeri potest, & imperfecta, sufficiens ad hominem Deo reconciliandum, accedente Sacramento. Alterum genus est, quo peccator, et si peccatum detestatur, non tamen propter Deum, sed tantum propter paenas, aut propter Deum quidem, sed non summè dilectum,*

cujusmodi Attritionem supra notavimus, esse sufficientem ad hominem reconciliandum, ne quidem accidente Sacramento.

Joannes Azor Societatis Jesu par. 1. institutum moralium lib. 2. c. 12. Cuius appositum alii opinantes, dixerunt sufficere solam attritionem, etiam si peccator, eam Attritionem cognoscat; dummodo tamen talis sit, qua non peccandi voluntatem, & primum effectum includat, qualis est peccatorum dolor conceptus ex mea gehenna, aut defiderio, & fiducia aeterna, aut odio turpitudinis peccatorum ex Spiritu Sancti dono, cum spe venti impetrare deo. Hoc tradit Canis de penitentia pars. secundo Deinde etiam attritio efficax. Primum non est dubium, tunc efficiam scindere, & eligere possumus, circa nullum anima-riculum,

Joannes Henrico Manigart Leodius S. Thol. Lovanii Licent. Pastor S. Remigii Leodi, & Exam. Synodalibus, in praxi Pastoralibus, & de Sacramen. Poenit. haec habet: *Attritum in Sacramento semper fit contritus, quia infunditur gratia sanctificans, & habetur beatitatis, & sic equivalenter gnosi, & quad aliudum Contritionis effectum fit contritus, quia remissionem peccati, & iustitiam insegnat.*

Joannes Benedicti Seraphici Ordinis eruditus scriptor, in summa de peccatis ex Gallico in Latinum sic de Attritione loquitur. Non preredit ex charitate, neque ex timore罚, sed ex timorefernili, tamen dicit Sacrum Canticum Tridentinum, bona est, & habet donum a Deo . . . qua Attritione peccator adiutor disponit ad justificationem, cum ipsa ex se pietate non sit ad illam impetrandam, ut Contrito, nisi juncta cum Sacramento confessionis.

Joannes Caramuel Epilopus Vigevanensis Ordinis S. Benedicti in Theologia fundamentali an. 1619. In lege natura debet, Duplex contritionis lachrymas, seu dolorum, & modis satis facit, si confessionem cum attritione ponat. Joannes de Cardenas Societatis Jesu homo poli humo crisis theologice dissert. 2. qu. 1. n. 64. de nostra sententia ait: *Respondet non obstante ea opinione Lovaniensem, ne primum dubitamus esse certam, & omnino tutam,*

Joannes de la Cruz Ord. Praedic. in directorio conscientiae par. 2. q. 3. de confessione. *Astra dolor attritionis est perfectus, & effectus peccati, & inducens omnino effectum peccati, & inducens voluntatem absolutam vitandi omnia peccata, ipsa dolor, non solum est pars confitentes Sacramentum validum, ut prior, sed etiam effectus eius dispositio ad effectum gratiae in Sacramenta.*

Joannes de Dicastro Societatis Jesu de Penitentia disp. 6. n. 34. *Possit Tridentinum apposita sententiam non esse probabilem, quia ei iam mihi placet . . . & n. 142. Res tamen clara est (ex Tridentino) ut quamevis non si res de fide, non relinquat locum prudenti dubitationi: quam moralem certitudinem faciat S. Iudas, & Ceninck.*

Joannes Duns Scotus, Doctor subtilis Ordin.

Minorum in quartum dist. 14. quæst. 4. art. 3. de homine absque contritione, cum sola attritione accedente ad Sacramentum penitentiae, ait: *Recipit non ex merito, sed ex pacto divino effectus istius Sacramenti*: quare Doctorem suum intelligent in sensu à nobis expolito Scotistæ, ex quibus solis longissimus, & gravissimus Auctorum Catalogus efformari posset pro nostra sententia.

Joannes Henriquez Ord. Eremit. S. August. *Sic definita nel Concilio di Trento.*

Joannes de Lugo S. R. E. Cardin. Societatis Jesu, summa de pœnit. disp. 4. sect. 9. num. 137. *Supposita ergo doctrinæ certa, & communis, quod Attritio ex illis motibus positus à Tridentino sufficiat ad justificationem in Sacramento, etiam si non adsit dolor propter Deum summum dilectum,*

Joannes Praepositus Societatis Jesu de pœnit. quæst. 2. de contritione n. 56. *Respondere nihilominus licere, quia ut ex dicto facile patet, nostra sententia ita videtur certa, ut moraliter loquendo, non superflua solidaratio, que offendat, contrarium esse vel tenuiter probabile: ex hac autem moraliter certitudine possumus ad proxim procedere.*

Joannes Puteanus Ordinis Eremit. S. August. in Commentariis par. 1. in supplemento, dubio 1. *Concors est omnium sententia, Attritionem cum Sacramento sufficere ad justificationem impi.*

Joannes Martinon Societatis Jesu, disp. 22. de Sacramen. sect. 8. n. 101. *quarto certum esse quoque debere conseo: Attritionem supernaturalem perfellam, id est excludentem peccandi voluntatem, cum pœn. & desiderio venia, sufficiere ad justificationem obtainendam, per Sacramentum Baptismi, & Penitentie.*

Joannes à S. Thoma de Sacramen. Penitent. quæst. 84. disput. 23. artic. 4. §. 1. Oportet, Ministerum esse valde vigilante, presertim cum hominibus crudibus, ut accedant cum dolore supernaturali, hoc est regulato per fidem, seu concepto ex motibus, que docet fides, ut extimore Inferni, turpitudine peccati, amore ipsius Dei, & virtutis.

Joannes Baptista Bizozero, in tract. de septem Ecclesiæ Sacramentis, par. 5. cap. 8. num. 8. *Ultimo Contritio semper constituit hominem in gratia, & propterea nunquam potest esse informis, id est sine gratia. Attrito vero non constituit hominem in gratia, & propterea, si illi non addatur Sacramentum, quod facit de attrito, contritum, potest esse informis.*

Joannes Baptista Corradus Ordin. Prædicat. in Responsionibus editis Anno 1603. q. 58. *An ad Iustitiam, & remissionem peccatorum in Sacramento Penitentie, satis sit habere attritionem cognitam, etiam si penitens non existimat probabiliter, eam esse contritionem? Respondet affirmativa.*

Joannes Baptista Gonet Ord. Prædic. tom. 5. R. P. Gormaz Theolog. Tom. II.

disput. 7. de Contritione artic. 2. num. 30. ita de contraria sententia pronuntiat: *Verum post Tridentinum communiter rejecitur à Theologis, qui unanimi fere consensu docent, attritionem ex metu gehennæ, non solum esse actum bonum, & honestum, sed etiam ad Dei gratiam, in Sacramento Penitentie impetrandam, disponere, cùq; sententia videtur aperiè favere Concilium sess. 14. cap. 4.*

Joannes Gabriel Boyvin. Ordin. Minorum, in Theologia Quadripartita Scotti. Tract. de Sacramen. quæst. 3. *Ad remissionem peccati sufficit attritio cum Sacramento; unde homo attritus potest recipere fractuose absolutionem à peccatis: sic Concilium Tridentinum sess. 14. c. 4.*

Joannes Martinez de Ripalda, Societatis Jesu, disput. 17. de Spe, totam sectionem decimam impedit, probans, contra Michaëlem Bajum, Conclusionem nostram, quam sub hoc titulo apponit: *Refutatur Bajana sententia, quia Attritio non elicita ex Charitate, sed ex metu gehennæ concepta, confert cum Sacramento gratiam.*

Josephus Maria Requesenius Societatis Jesu, in opusculis Theologicis, opusc. 2. de Attritione & Contritione, disp. 2. sect. 4. *An Attritio supernaturalis sufficiat ad valorem Sacramenti Penitentie? Partem affirmativam amplector, ad cuius evidenter probationem, &c. & infra sic concludit: Hinc infero, attritionem supernaturalem non necessario indigere confortio amoris formalis, ut sit sufficiens ad causandam gratiam in Sacramento.*

Læander à Sanctissimo Sacramento, Ordinis Sanctissimæ Trinitatis. Tomo in septem Ecclesiæ Sacraenta, par. 1. tract. 5. de Sacramento Penitentie disp. 7. quæst. 8. *An ad recipiendum effectum Sacramenti Penitentie, sufficiat habere Attritionem? Sed jam certissime Respondeo sufficere, quia sic clare colligitur ex Tridentino ::::::: & jam communis omnium, ut dicunt Bonacina, Egydius, & Layman relati à Palao Tomo 4. tract. 23. punto 3° num. 2.*

Lælius Zecchus, Tract. de Pœnit. cap. 7. Attritio, accedente Sacramento, verè justificat.

Leonardus Lessius Societatis Jesu, in Additionibus ad D. Thomam, quæst. 1. num. 13. de Attritione, vel ex metu gehennæ, vel ex turbitudine peccati concepta; ait: *Certum est, eam Attritionem sufficere cum Sacramento Penitentie.*

Ludovicus Abelly Doctor Parisinus, & Episcopus Ruihenensis, in Medulla Theologie, ex Sacris Scripturis: Concil. PP. &c. par. 2. cap. 5. de Sacramento Pœnit. lect. 10. *Quid vero sufficiat Attritio quinto modo sumpta, id est quatenus per auxilium gratia concipiatur ex motivo aliqua bono supernaturali, quod cumque illud sit; evidens est, tūm ex verbis Concilii Tridentini, tūm ex rationibus,*

Ludovicus Granatensis Ord. Prædic. Tom. 2. Concionum de Tempore, Conc. 2. de Pœnitentia par. 2. punto 3. Sunt quidam, qui magis suppliciorum metu concutiantur, quam Dei amore allicitantur: num igitur istos a spe salutis, & consequende venia excludemus? Nequaquam: horum enim solatio Tridentina Synodus providisse videtur, quæ sic ait: Illam vero Contritionem imperfectam &c. ex quibus virtus Sacramenti Confessionis aperte colligitur, qua ex attrito contritum hominem facit.

Ludovicus Molina Societatis Jesu, quæst. 14. artic. 13. disput. 45. de Attritione ex timore servili orta, §. Quod si quis: hæc habet: Eo autem timore liberum arbitrium adjutum, & excitatum elicere potest dolorem supernaturalem de peccatis ex Dei timore, ac gehennæ; qui dolor est Attrito supernaturalis, cum Sacramento sufficiens ad gratiam iustificationis comparandam.

Ludovicus Bail Abbavillæus Doctor Theologus, ac Propœnitentiarius Parisiensis, in lib. cui titulus de Triplici Examini Ordinandorum Confessariorum, & Pœnitentiarum par. 3. pag. mihi 727. Ut omnino certam supponit sententiam docentem, sufficere Attritionem ex metu gehennæ conceptam ad causandam gratiam in Sacramento Pœnitentiae. Sic enim ait: Definitum est siquidam à Facultate Parisiensi in Comitiis ordinariis, quibus aderam, habitis die 3. Maii Anno 1638. in Aula Collégii Sorbonæ, contra Librum inscriptum: De la Sainte Virginie: non necessario requiri contritionem perfectam, ut quis particeps efficiatur Sacramenti; & concludit, apponendo censuram supra à nobis adductam.

M

Martinus Becanus Societatis Jesu, Tom. 1. cap. 35. de Sacramentis in specie, quæst. 6. Omnes fatentur, Contritionem non esse necessariam in Sacramentis Pœnitentie, quia ibi sufficit attritio.

Martinus Bonacina, disput. 5. de Sacramenta Pœnitentiae, quæst. 3. sect. 5. punto 3. Tertia Propositio: Non qualibet Attritio sufficiens est ad gratiam, & ad fructum in Sacramento Pœnitentia suscipiendum, sed requiritur, & sufficit attrito supernaturalis, & efficax.

Martinus de Esperza Societatis Jesu, Tom. 2. lib. 10. quæst. 89. artic. 8. ait: Apparet itaque, quod precipue intentum est, per omnia, que hucusque præmissa sunt, non solum repugnare Concilio Tridentino, sed etiam diffidere optimæ rationi Theologica necessitatem formalis dilectionis Dei, concepta immediate ex motivo charitatis, & insufficientiam pure attritionis honeste, ac laudabiliter concepta ex solo metu pœnarum, vel ex sola consideratione

turpitudinis peccati, ad valorem, & effectum hujus Sacramentii.

Matthæus de Moya Societatis Jesu, in quatinibus Moralibus selectis, Tract. 3. de Sacra men. Pœnitent. disp. 5. quæst. 1. Suspicio pro modo ex communi Theologorum: Attritum sufficere ad valorem Sacramenti, & digni gu à Contritione per ordinem ad diversam tritio enim est dolor de peccato propter Deum summè dilectum. Attritus vero dolor de peccato propter ejus turpitudinem vel ex metu gehennæ, & pœnarum, seu amissione beatitudinis conceptus. Qui in eadem disputat plurimos pro hac sententia citat Autores. Nimurum Cardin. de Lugo dicentes Oppositum esse Inprobabile. Joannem Martinez de Prado afferentem quod, Oppositorum non sit opinabile. Vincentium Baronem Alzirentem; Oppositum esse apud Theologos improbabile. Verricelli, qui oppositum vocat, id sum temerarium, & erroreum: & tandem, 7. ita concludit: Hec est communis Delictum sententia, quam cum D. Thoma, Caprodo, Durando, Antonino, & Sylvestre, tenet Suarez, Vazquez, & alii, quos citauit super Leander.

Mauritius Philippy, Ordin. Minorni, in dictorio Conscientiae, quæst. 3. de Pœnitentia Conclus. 2. Attritio cum Sacramentis sententia est proxima dispositio ad iustificationem. D. Thomas 3. par. quæst. 80. artic. 4. Patet ex Concilio Tridentino,

Maurus Antonius Béardus, S. Th. Dodin, in libro, cui titulus, Summa Juris &c. edita Neapoli, Anno 1581. cap. 3. fol. 44. Sed quandoque dolor est sufficientissimus: non tamen est propter Deum; id est, quia Deum non offendendus, ut requiratur ad veram contritionem: sed doles de præteriti, etiam cum proposito abstinendi in futurum, et quia peccata sunt contra bonum virium, et ipsa penas temporales, quas incurrit propter peccata, scilicet in Bonis, corpore, vel infama, vel propter penas inferni, vel deinceps propter amissionem beatitudinis. Ita dolor per se non est sufficientis ad deletionem peccatum; cum absolutione tamen sufficiat, quia tunc accidente Absolutione, dicitur Sacramenti pœnitentis ex attrito fit contritum.

Melchior Zanbranus in decisione Cuius Conscientiae, cap. 6. de Pœnitent. dub. 1. le haber: Dico tertio: extra articulum mortale non est peccatum mortale absolvere, nam tempore cum sola attritione, etiam cognitis frustis, et propter metum gehennæ, vel amissionem glorie, vel gratie, hoc enim fons in Tridentino, 14. de Pœnit. cap. 4. Tum propter peccatum est macula, que est privatio gratiae.

Maximilianus le Dent. Societas Jesu, pluribus in Opusculis, & prælertim in Lib. contulit: Ad Epistolam Familiarem, & in aliis cui titulus: De Attritione ex membris gehennæ nostram sententiam defendit, utrumque &

Prolegomenon pro praxi Ecclesiæ investiganda.

677

pro ea citat Joannem Fischerum Episcopum Rossensem, Tilmannum Segerbergensem, Paulum Cortesium, Cunerum Petri, Thomam Stapleronum, Mecerum, Guidum de Monte Rocherii, & alios.

Melchior Canus Ordinis Prædicat. de Pœnitentia, par. 5. versiculo Deindè etiam Attrito efficax, nostram sententiam nervosè probat, & defendit, dicens, *Coniunctus Ecclesiæ sensus id confirmat Michael de Palacio, Tom. 2. in 4. disp. 17. disp. 18. Attrito fruens Sacramenta pœnitentia, sufficit homini justificando, juxta decretum Concilii Trident. sess. 14. cap. 4.*

N

Nicolaus Ysambertus Doctor Sorbonicus, Tom. 3. disp. 14. de Pœnit. artic. 4. sequitur, fuisse, ac doctissime ostendit, nostram sententiam ex Tridentino clare deduci.

P

Paulus Layman Societatis Jesu, Tract. 6. de Pœnitenc. c. 1. num. 2. Non est necessaria vera contritio homini suscipienti Sacramentum Baptismi, vel Pœnitentia, sed sufficit attrito etiam cognita.

Paulus Mezger Ordinis S. Benedicti. Tom. 4. edito Dilingæ, Anno 1695. tract. 15. disput. 4.6. artic. 2. §. 1. Attrito ab quo motivo dilectionis Dei est sufficiens dispositio ad conquirendam gratiam iustificationis intra Sacramentum: ita Anthores prius citati, & censet Amicus hic disputat. 12. post Concilium Trident. non posse in dubium revocari.

Paulus de Palacio, Enarratione in cap. 16. Matthæi: Certissima sententia est, Petrum absolvere eum, qui vinculis peccatorum ligatus venit, modo dolorem quandam adducat, quem Theologi dicunt Attritionem, & super hac rem opinari non licet: est enim definita à Concilio Tridentino, ubi habetur, eum, qui dolet de peccato, vel propter peccata turpitudinem, vel propter gehenna metum, vel propter paenitentiam timorem, quem Nivitiva habuerunt; si voluntatem peccandi excludat, & a Sacerdote absolvatur, absolutum coram Dco esse.

Paulus Segneri Societatis Jesu, in Lib. cui titulus: Il Penitente istruito à ben confessarsi, c. 6. Del dolore richiesto nel Penitente, ita habet: Che se l'Anima in ritornar à Dio, si lascia guidare, non dall' amore, ma ò dalla speranza de' beni promessi à buoni, ò dal timore de' mali minacciati à i cattivi, ò veramente dalla bruttezza, che porta seco il peccato, e per questi motivi detesta le sue colpe; all' hora si dice avere Attritione, cioè una contritione imperfecta, e un dolore imperfetto de' suoi peccati, ma per motivo soprannaturale, la quale dispone l'Anima a ricever la gratia per mezzo della Confessione, ma essa senza la Confessione non la conferisce.

Paulus Rosmer Societatis Jesu, disput. de dolore Sacramentali, artic. 2. fol. 64. Infero secundum hoc Sacramentum conferre gratiam homini

attrito immediate, neque ideo justificare hominem, quatenus disponit illum ad habendum notandum actum contritionis, vi cuius justificetur: hoc clare patet ex dictis.

Petrus Arcudius, in Concordia Ecclesiæ Occidentalis, & Orientalis: Porro circa materiam huius Sacramenti nulla prorsus est difficultas; confitentur enim penitentes singillatim sua peccata, à quibus requiritur contritio, sed saltem attritio.

Petrus Binsfeldius, par. 1. c. 9. §. 4. Quæ est ista salutaris attritio, virtute cuius, accidente Sacramento, homo ex attrito sit contritus secundum probatam Doctorum sententiam, & Concilii Tridentini? Sic describi potest ex dicto Concilio sess. 14. cap. 4. Est dolor minus perfectus & tunc ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gelena, & paenarum metu communiter conceptus.

Petrus de Comitibus Ordinis Eremit. S. Augustini, in Curlo Theologico. Tract. de Pœnitentia, disp. 7. de Contritione, art. 3. Attritio, hoc est dolor de peccatis, proveniens ex metu gehenna, & amissionis gloriae, non solum est actus in se bonus, & laudabilis, sed etiam est ex se sufficiens ad valorem Sacramenti, & artic. 4. ait: Attritio, ut formaliter sufficiens Sacramento Pœnitentia, non necessario involvit dilectionem Dei.

Petrus du Fay Ordinis Præd. de Pœnitent. qu. 9. artic. 1. disp. 3. Prima Conclusio: Ut Sacramentum Pœnitentie conferat gratiam, sufficit attritio perfecta, & cognita. Tertia Conclusio: Præter motum Fidei, & Spci supernaturali, requiriunt, quod Attritio sit supernaturalis obiective; videlicet, quod quis doleat propter plenas Inferni, aut alias cognitas lumine supernaturall.

Petrus à Sancto Joseph Congregationis Fulienensis in summulis casuum c. 2. de secundo Ecclæsiae præcepto, art. 3. Esi peccator, cum accedat ad Confessionem, debeat conari ad concipiendam veram contritionem peccatorum; vallebit tamen illius Confessio, effectum que obtinetur, si accedit cum vera Attritione supernaturali per fidem concepta ex metu gehenna, vel ex amore celestis be. titulinis: ille enim est communis Ecclesiæ sensus; ut aperire sumitur ex Concilio Tridentino sess. 14. cap. 4.

Petrus de Ledesma Ordinis Prædicat. Tract. de Sacramentum Pœnitentia, cap. 7. de hac nostra doctrina ait: Hanc Conclusionem docent omnes Theologi moderni, & maximè Thomista: Et sane quod ad secundum Attritionis modum attinet, illud expressè definit Concilium Tridentinum, ubi supra.

Petrus Marchant Ordinis S. Francisci, in Tribunali Sacramentali, Tract. 4. tit. 2. qu. 4. Attritio est actus supernaturali hominis penitentis, quo dolet, & detestatur peccatum contra legem Dei commissum; non ex motivo dilectionis Dei super omnia, sed ex alio supernaturali, & salutari, excludens omnem voluntatem peccandi.

Qq q 3

candia

candi, cum se venie, & proposito firmo de cetero non peccandi. Ex dictis patet, minus bene ex-pendere naturam Attritionis, qui cum a suffi-cienti medio cum Sacramento ad remissionem peccatorum excludant: est enim medium suf-ficiens: & §. 3. Attrito non ab amore, sed a turpitudine peccati, vel a timore, & metu pa-narum oritur propter Denm justū judicem &c.

R

Raymundus Capisuchus S. R. E. Cardina-lis Ordinis Prædicat. apud Didacum de O-ropega, c. 2. de Attritione, consultus a Se-basti-anu du Palquier S. T. Doctore, ita respon-dit: *Ad gratiam in Sacramento Pœnitentia obtinendam requiritur, & sufficit amor erga Deum, qui dicitur Concupiscentia, quo scilicet homo Deum, ut bonus ipius homini, amat. En clare sententiam nostram.*

Raphael Aversa Clericus Minorum, de Pœni-tentia, qu. 11. sect. 5. de Attritione, que habet poenas Inferni pro motivo, ait: *Constat tamen esse debet, hunc modum attritionis, & doloris sufficere, stante, quod Attrito sufficiat, ut di-clatum est.*

Richardus Arsdakin Societatis Jesu, Tom. 2. par. 2. Tract. 1. c. 3. qu. 21. de sententia nostra, ita loquitur: *Nam si tam pauci ante Tridentinum pro illa sententia suffragium tulerunt, & tamen post cognita Concilii decreta teste Alex-andro VII. caput illa esse communior inter Theologos, quorum aliqui etiā Synodo interfuerunt; necessarium profecto est, illos, ex actis Concilii, omnino collegisse, pro Attritionis formidolosa sufficiencia in eo absolute pronunciata fuisse.*

Robertus Bellarminus S. R. E. Cardinalis, So-cieratus Jesu, lib. 2. de Pœnitentia, c. 18. Una quidem adhuc quæstio tractari potuisset: *An videlicet Attrito, sive imperfecta Contritio, quam certum est, sine Sacramento non sufficere ad justificationem, sufficiat cum Sacramento, ita ut pœnitens ex attrito, virtute absolutionis, fiat contritus, & justificetur. Lutherus enim id aliquando negavit, ut perpicuum est ex ejus reponsione ad Dialogum Sylvestri Prieratis, ubi de Conclusione sexta loquens: Error est, in-quit, quod attritus fiat contritus virtute Clau-sium: Discipuli ejus, qui contritionem in ter-roribus constituant, & soli fidei, ex verbo abso-lutionis conceptæ, qua terrores illos consegu-ent, justificationem adscribunt, nullo modo ne-gare possunt, quin Attrito sola non sufficiat, & cum absolutione sufficiat, ut in Concil. Tri-ident. sess. 14. cap. 4. declaratum est. Idem in additionibus ad c. 4. sess. 14. Concilii Tridentini, ita loquitur: Illud certum videtur, Attritionem banc, de qua in textu (nimis ex tur-pitudinis peccati consideratione, vel ex gehen-na, & pœnarum metu conceptam) sufficere ad gratiam consequendam cum Sacramento Pœnitentia.*

Rodericus Ariaga, de Pœnitentia, disp. 11. sect. 7. subsect. 2. n. 4. *Si vero justificatio ea intra Sa-gramentum Pœnitentia contingat, sufficiere, si*

post illum timorem, aut amorem beatitudinis, & odium peccati, ob aliquod ex illis matra confiteatur suum peccatum, & accipias absolu-tionem, eo enim ipso sine ulteriori alii justifi-cabitur.

Ruardus Tapperus Doctor Lovaniensis, p. 111. col. 1. Attrito vero ex timore penarum pœ-nalium idem dispositio est ad Sacra-mentorum Baptismi, & Pœnitentia gratiam per-cipiendam, ut cum quis detestatur omnia pe-cata mortalia, & propria ea confiteatur, ne peccatum excludatur a gloria, vel ne in pœ-nium ignis sempiterni concitatur. Cuius-coniungi posse plures alii, & Antequiores, & moderniores idem sentientes, ut Fulchinius Rossensis, Joannes à Davenria, Tilmannus Segebergenensis, Paulus Cortesius, Jacobus Letomus, Gabriel Biel, Petrus Guerarus, Do-minicus Soto, Ambrosius Catharinus, Lidanus, Cuneras Petri, Ludovicus Lopez, Stan-pletonus, Henricus de Cerf, S. Théologie Doctor in Universitate Duacena, & alii non pauci.

S

Sraphinus à Conceptione Ordinis Camelle Discalceat. de Pœnitentia, lib. 2. dif. 4. dub. 4. n. 251. Secunda Conclusio: *Ad efficiendum Sacramenti consequendum, non requiri-va malis contritio perfecta, sed sufficere attritio. Hanc Conclusionem patet certissimam, tandemque communiter docent Doctores.*

Sylvester de Prieras, Ordinis Predicat. velo Confessio, §. 21. *Sufficit, si quis veller habet dis-silientiam, & a Deo gratiam carent in po-situm: quia talis est attritum virtualiter, id est dissilientiam habens: cum nulli placet dis-silientia rei placita, & habet etiam voluntatem cavendi, licet imperfectam; unde in con-fessione virtute clavium justificant, nisi illa-cem ponat, quia de attrito facinus contritum secundum doctrinam Sanctorum; maxime S. Thomas.*

Stephanus Fagundez Societatis Jesu, Tract. in secundum Ecclesiæ præceptum lib. 2. c. 3. n. 11. *Dicendum tamen est, in his dubiis Sacra-mentis, Baptismo videlicet, & Pœnitentia, notam attritionem esse debitam diffiniri, ut peccatores per eum modi Sacramenta fra-Elum gratia recipiant, & potquam plures Authores citaverat, addit: & patet ex Conclu-sione Tridentino sess. 14. cap. 4.*

T

S. Thomas de Aquino, Doctor Angelicus, in Quartum dist. 6. qu. 1. artic. 3. quæstionem ad quintum, agens de Baptismo, de quæstionem est ratio, ac de Pœnitentia, sic habet: *Ad hoc, quod homo preparetur ad gratiam in Ba-ptismo percipiendam, præexigitur fides; & non charitas, quia sufficit & Attrito prædicto. Quod etiam de Pœnitentia tradit, ibid. dub. 17. qu. 3. art. 5. Quæstionem 1. in Corp. & dif. 22. qu. 2. art. 1. & 3. Par. qu. 8. art. 4. ad 2. dum ait: Baptismus, & Pœnitentia sunt, q[uod]*

Medicina purgativa, que dantur ad tollendam febrem peccati. Quād perspicua sit authoritas D. Thomæ, agnoscunt Adversarii, eaque de causa D. Egidius de Witte, cūm ei objiceretur Doctoris Angelici authoritas, respondit paucis absolvit, sē non jurare in verba S. Thomæ. Exinde ferè omnes Discipuli S. Thomæ, & ferè omnes Scholæ hanc doctrinam sequuntur. Quamobrem Marcus Serra, Ordinis Prædicat. in 3. par. S. Thomæ, quæst. 69. art. 9. hæc habet: *Dicendum est secundo: sufficere ad prædictum effectum, Attritionem supernaturalem, etiam cognitam.* Docent hoc communiter Theologi afférentes, hanc Attritionem sufficere ad Sacramenta mortuorum, & eorum effectum suscipiendum.

Theophylus Raynaudus, Societatis Jesu, Tom. 2. Heteroc. Spir. puncto 8. num. 21. *Contraria sententia, qua agnoscit, absque contritione perfecta singula peccata distincte recognitata ex mortivo charitatis detestante, immo cum sola attritione cognita Sacramentum penitentia posse esse validum, certa est.* Quid etiam latè ostendit, Tom. 18. Theol. Polemicæ à pag. 250.

Thomas Hurtado Ordinis Cleric. Minorum, Tom. 2. Resolut. Moral. Tract. ultimò: Sufficiētiam Attritionis ad causandam gratiam cum Sacramento latè defendit.

Thomas Comptonus, Societatis Jesu, disp. 37. de dolore ad hoc Sacramentum requisito, sect. 1. de Attritione ex meru gehennæ accepta, ait: *Hic alius non est dilectio Dei, sed ex longè inferiori motivo conceptus; ergo ad Sacramentum penitentia, non requiritur alius, vel Contritus, vel dilectionis Dei, sed aliud sufficit substantialiter multò his inferior.*

Thomas Tamburinus, Societatis Jesu, in Opusculis, lib. 1. cap. de dolore, §. 1. *Dolor ad Sacramentum penitentia requisitus, vel esse Contritus potest, vel Attritio etiam cognita.*

Thomas Zerola Episcopus Minoren. in Praxi Sacramenti Penitentiae, cap. 6. de Attritione à nobis explicata, ait: *Cum hac ergo accedens penitus ad suorum peccatorum integrum Confessionem, sit de Attrito Contritus virtute absolutionis: ista patent ex communi sententia D. Thomas, &c.*

Thyrsus Gonzalez de Santalla, Societatis Jésu Generalis, Tom. 3. Selectarum Disputar. 41. sect. 3. num. 19. *Concilium nomine Contritionis non intelligere Contritionem illam perfectam, qui dolet de peccatis propter Deum summè dilectum, & essentialem distinguuntur ab Attritione, penè motuum: sed intelligere Contritionem quandam communem Contritioni perfectæ, & Attritioni, qua intra Sacramentum sufficit ad causandam gratiam, ad illamque sufficiēter disponit.*

V Incentius Baronius Ordinis Prædicat. 1. par. Theologiae Moralis, Disputat. 2. sect. 1. artic. 3. ait, opositum, post Tridentinum esse apud Theologos improbabile.

Vincentius Fillucius Societatis Jesu, tom. 1. quæstio: Moral. tract. 7. de Confess. cap. 6. *Quarto quoque, an Attritio cognita si sufficiens medium ad effectum Confessionis?* Respondet affirmativè ex Doctoribus citatis. Et est practice terza ex Suario disput. 20. num. 20.

Vincentius Candidus Ordinis Prædicat. Sacri Palatii Magister, in Compendio Disquisitorum Moralem, Disquisit. 31. de Dolo re requisito in Confessione Sacramentali artic. 3. *An ad recipiendum Sacramentum penitentia, & ejus effectum consequendum, sufficiat Attritio?* Respondet sic, quia licet ex se sola non sufficiat, sufficit cum Sacramento: ita Concil. Trident. sess. 14. cap. 4. & D. Thomas 3. par. in Addit. quæst. 1. art. 1. & 3. par. quæst. 80. artic. 4. ad 2. & in 4. dispe. 27. quæst. 3. artic. 1. quæstion. 1.

Vincentius Justinianus Ordinis Prædicat. anno 1575. in Academia Valentina, teste Navarro, Sacrae Theologiae Gymnastes egregius, reprehendit: *Navarrum, ut ipse in summa fatetur, vel hoc nomine, quid docisset, non sufficere in Sacramento Attritionem cognitam, contendente Justiniano ex decreto Concilii Tridentini sess. 14. cap. 4. eam ipsam sufficere, qua effet expers amoris, ut intelligatur ex Responsionibus Navarri.*

Z

Zacharias Pasqualigus, Clericus Regul. in Sacra Motali doctrina disputat. 80. sect. 6. *Secunda sententia assertit, sufficere veram attritionem Ita D. Thomas, 3. Par. quæst. 80. artic. 4. ad 2. Scotus in 4. distinet. 14. quæst. 4. artic. 3. Capreolus, Artic. 3. ad 4. Durandus, & alii communiter: Dicendum est, ad validitatem, & effectum hujus Sacramenti sufficere veram Attritionem: ita determinatum est in Tridentino sess. 14. 6. 4.*

SECTIO V.

Illustrationes doctrinae nostræ.

§. I.

F It primò, ex dictis: Assertionem nostram 447. datam n. 430. posse privatis Authoribus esse certam certitudine Theologicâ privatâ, quamvis certa non sit certitudine Theologica authentica. Ratio est: quia, ut esset certa certitudine authentica; requirebatur, quod opposita non posset publicè, absque digna censuræ nos-

rā, defendi: in nostro autem casu, absque digna censurā nota, defendi potest opposita, in quem finem, ad extinguendas lites, & pacem foven-
dam, expedivit decretum Alexander VII. die 5.
Maii 1667. in quo facta partibus potestate sen-
tiendi, quod vellent; prohibuit, ne altera alteri
ullam contumeliae notam inureret, hanc ibi ra-
tionem assignans: *Enīxē cupiens, pacis vinculum*
inter fidēles servari, omnēm scissurā foritatem
extingui (idque praecepit) donec ab hac *Sancta*
Sedē fuerit aliiquid in hac re defīitum. Undē
opinio requires aliquam dilectionem Dei su-
per omnia ad valorem Sacramenti non est au-
thenticē falsa; adeōque neque opinio negans
est authenticē vera, ex quo, absque ullā censu-
rā nota, manet utriusque parti potestas sentien-
di, quod velit.

448. Verūntamen, ut doctrina nostra certa sit pri-
vatis Doctoribus certitudine privata theologica,
satis est, quod per privatum discursum ex in-
fallibili Ecclesiæ doctrina, hanc colligant veri-
tatem, clarè dissolvendo quæcumque in oppo-
situm objici possent, similiq[ue] probando, stare
non posse verum sensum principiorum illorum
infallibilium, quin Conclusio ex illis descen-
dat. Quod majorem planè vim obtinebit, si ta-
lem esse demonstretur communem totius Ec-
clesiæ sensum. In re autem nostra, utrumque,
ni fallor, mihi præstirum esse videretur. Indaga-
vimus enim genuinum Tridentini sensum, ex
quo Conclusionem nostram intulimus: expen-
dimus omnia argumenta, quæ hūc usque ab ad-
versariis tanto labore, & ingenio conquisita
sunt. Sanctorum Patrum, & præcipue D. Thom-
ae doctrinam pro nobis stare, demonstratum
esse, neq[ue] ambigo: nec dubito, nostrum esse com-
munem totius Ecclesiæ sensum, ut ex tota se-
ctione superiori satis constat.

Quin potius, et si authenticē loquamur, du-
bitare minimē possimus, sententiam nostram
anter omnes probabiles probabilissimam esse:
idque satis in suo decreto insinuavit Alexander
VII. dum eam ad proxim deduci in Ecclesiæ
permisit: non enim permisisset, cum pericolo
frustrationis Sacramenti, sciens sententiam no-
stram esse apud Doctores, eo tempore, commu-
nem: ait enim, *que hodie inter Scholasticos com-
muniō videtur.* Suadet hoc ipsum Concilii Tri-
dentini doctrina hūc usque exposita, & Ecclesiæ
praxis allata: sed certum est, posse nos uti
opinione practicē probabili inter omnes proba-
biles probabilissima, ut constar ex Alexandro
VIII. inter triginta unam propositiones, dam-
nante tertiam, quæ sic habebat: *Non licet sequi*
opinionem, vel inter probabiles probabilissimam:
ergo certum est, posse nos practice sententiam
nostram licite sequi. Rursus quod nequaquam
aliter, nisi recurrendo ad solutionem nostram,
adversarii possint impunē defendere, sufficere
amorem Dei super omnia, sive attritionem cum
eo amore conjunctam, ut Sacramentum peni-
tentiae validē conficiatur, ex eo patet, quis plu-
res Doctores negant id sufficere. Lodulphus
enim, Raymundus, & Sylvester citati num. 99.

requirunt ad valorem Sacramenti actum, quod
procedat ex motivo omnium virtutum, cum
nullum agnoscant actum proprium Penitentie,
qui ex tali motivo non procedat. Canus au-
tem; Richardus, & alii citati num. 102. regu-
runt ad verum actum penitentie, quando op-
portunitas adest, ut detestations, quæ sunt
peccata commissa.

Cajetanus vero, & alii citati num. 105. hoc
omnino exigunt ex præcepto ad Sacramen-
tum Confessionem. Tannerus citatus, n. 312.
exigit ad actum verum penitentie, auctio ad
sufficientem ad penitentie Sacramentum, do-
lorem procedentem, non quidem ex sola cha-
ritate, aut alia quavis virtute, nisi ex speciali
præ aliis virtute morali penitentie. Alii citati
num. 81. de Penitentie Sacramento defi-
dunt, satis non esse dolorem subsequentem con-
fessionem, quantumvis ex perfecta charitate eli-
ciatur, sed necessario requiri dolorem præ-
cedentem, à quo confessio sit dolorosa. Modific
Adversarii docentes, sufficientem Conmissionem
perfectam ex motivo divinae Bonitatis elici-
tam, non possunt certò procedere certitudine
authenticā, cùm contraria sententia ab Advo-
ribus Catholicis defendantur, nec ab Ecclesia
Catholicā, hūc usque damnatae sint: ergo soli
possunt certò procedere certitudine privata, vel
certitudine ex communi Ecclesiæ praxi defini-
pta, prout expositum est à nobis. Si autem
quaestio ab ipsis, quānam alia via securè possit
incedere?

Qua de causa quamvis aliqua principia ab
Adversariis assumpta defendi amplius non pol-
lit post Alexandrum VIII. ex n. 345. ex quo
sententiae nostræ robustiores vires accretiæ;
nihilominus ob reverentiam Sedi Apostolice
debitam, nulla censurā hūc usque dignam oppo-
sitam sententiam arbitramur, quamvis nostram
certam esse non dubitemus: sed ratione iudicium
nostrum, infallibili Sedi Apostolice decisioni
libenter submitimus. Quo in sensu Censo-
rum Cardenas supra propositiones ab Inno-
centio XI. damnatas disserunt. 2. num. 64. ubi
autem Pontifex jussit, reuiram questionem par-
tem censurari, aut injuria offici, non probat, &
lam esse probabilem, quia saltem intendit Pon-
tex compescere dissidia, que violent charitatem,
& pacem, ut constat ex illis verbis decreti: *enīxē*
cupiens pacis vinculum inter fidēles servari,
Ex quo minime infertur, nostram dolitam exī-
certam, sed solum voluntate Pontificis confitit
paci fidelium, & relinquere hanc materiam sub i-
dice. Cum hoc tamen stat, quid privat. Dolita
habeant principia certa ab intrinsecu: Huc uigil
Cardenas, qui n. 61. benē noravent, decretum
Innocentii XI. prohibentis, in administratio-
nē Sacramentorum ultimū opinionis probabilis, ut
etā rutiōri, solum tendere contra opiniones met-
probabiles, securus autem contra certas, sive cer-
titudine privata, sive certitudine authenticā;

451. tamen opiniones merè probabiles, quantumvis illæ, que veræ sunt, quia res ita se habet, ut ab ipsis dicitur, adeoque sunt objectivæ tutæ; nihilominus non sunt formaliter certæ, sive quod ad nos: quo in casu tenemur tutorem eligere, nimirum & objectivæ, & formaliter tutam quo ad nos.

Aliâ incedit viâ quidam Recentior in opuscu-
lo cui titulus Timor pœnitens, ut ostendat, ne-
quaquam pugnare privatam certitudinem cum
decreto Alexandri VII. nam in illo decreto nulla
habetur mentio de dilectione Dei super omnia,
tanquam necessaria ad Sacramentum, sed de aliqua
dilectione Dei, quam aliqui Theologi, Tridentini
sensum exponentes, & cum ipsis definitioni-
bus ab ipso traditis comparantes, necessariam
acumant cum attritione, sive dilectio illa spe-
ret ad charitatem, sive ad spem pertineat. Hæc
autem sententia, licet inter Theologos non sit
communior, neque ab hoc Recentior defendatur;
apparet tamen verior, si doctrina tradita
fess. 6. cum ea, quæ traditur fess. 14. rectè com-
paretur, & expendatur: cùm autem hæc op-
nio nequaquam sit censurâ digna, quia proba-
bilis est, ait ille recentior (etiam addere debuissit,
quia absolute verisimilior, & probabilior appa-
ret, ex num. 330.) ea de causa decretum Alex-
andri VII. nequaquam favet adversariis, dilec-
tionem Dei super omnia cum Sacramento exi-
gentibus. Quid autem iste sit verus decreti
fensus, patet ex ipsis Decreti verbis. Quid eni-
m ibi prohibet Pontifex censurare? En verba.
Alterum sententiam, sive negantem
necessitatem aliqualis dilectionis Dei, in
præfata attritione ex metu gehennæ concep-
ta, quæ hodiè inter Scholasticos communior
videtur; sive afferentem. Ad hoc autem, ut sit
aliqualis Dei dilectio sufficit, quod talis sit, vel
in re, vel in voto, quam admittunt omnes, qui
generalem attritionem cum Sacramento requiri-
unt. Rursus, ut sit formalis, sufficit, quod talis sit,
vel ex charitate, vel ex spe, quam admittit
tum, cum pluribus Recentioribus, ex n. 330.
adeoque huic sententiae favet Pontifex; secus
autem exigenti dilectionem Dei super omnia,
de qua dererum non loquitur.

Quidquid tamen de hoc sit, certum est, non
licere censurâ iniurere sententiam oppositam ex
decreto Innocentii XI. publicato 3. Martii
1679. ubi post damnatas 65. propositiones con-
cludit per hæc verba: Tandem ut ab injuriosis
contentionibus Doctores, seu Scholastici, aut alii
quicunque in posterum se abstineant, & ut paci,
& charitati consuluntur, idem Sanctissimus, in
virtute Sancta Obedientia, eis præcipit, ut tam
in Libris imprimendis, ac manuscriptis, quam in
Thebibus, disputationibus, ac prædicationibus,
caveant ab omni censura, & nota, necnon à qui-
bucumque conciatis contra eas propositiones, quæ
adduc inter Catholicos, hinc inde, controver-
suntur; donec à Sancta Sede recognite, super eis-
dem propositionibus judicium proferatur. Qua-
apropter nihil detrahere intendimus sententiae

R. P. Gormaz Tom. II. Theolog.

oppositæ, neque illam, ut authenticè falsam re-
jicimus; sed ut nobis licet, intendimus certi-
tudinem privatam nostræ sententie per priua-
tum discutsum inferri.

¶. II.

Fit secundò: attritionem ex peccati turpi-
tudine conceptam sufficere ad valorem Sa-
cramenti, eadem certitudine, ac sufficiat attri-
tionem conceptam ex metu gehennæ, & pœnarum,
cum utrumque eodem modo constet ex Triden-
tino citato num. 430. Fit tertio: attritionem
conceptam ex metu pœnae temporalis, ut ab
hominibus infligendæ, sufficientem non esse.
Ratio est: quia timor pœnae, ut ab hominibus
infligendæ, licet latius sit ad fugienda peccata ex-
terna, est insufficiens ad fugienda interna, ex n.
398. adeoque non excludit voluntatem peccana-
di: sed attritio sufficiens cum Sacramento ex-
cludit voluntatem peccandi, ut constat ex Tri-
dentino sèpè citato: ergo &c. Quapropter in
contraria opinione noti inventio fundat adhuc
speculativam probabilitatem, sicuti neque in il-
la, quam cum Soro, Cano, Durando, Capreolo,
pluribusque aliis, defendebat Thomas Hur-
tado tom. 2. variarum Resolut. tr. ult. à n.
504. quæ docebat, sufficere attritionem natu-
ralem. Ratio est: quia Innocentius XI. non so-
lum damnavit usum, verum etiam opinionem
dicentem, probabile esse sufficere attritionem na-
turalem, ex numero 381. ergo talis opinio
non solùm practicè, verum neque speculativè
est probabilis.

Fit quartò: opinionem docentem, attrito-
nem conceptam ex metu pœnarum temporalium,
ut à Deo infligendarum, sufficere ad Justifi-
cationem cum Sacramento pœnitentie, esse
verè speculativè probabilem, non autem pra-
cticè. Ratio est, quia ut aliqua sententia sit pra-
cticè probabilis in confectione Sacramentorum,
adè certa esse debet, ut non exponat Sacramen-
tum frustrationi, juxta dicta à num. 302. de
Sacramentis; sed ista opinio non nimirum principio
infallibiliter certo, sed solùm probabili, ne-
que ut certa, sed ut probabilis à suis Authoribus
reputatur: docent quidem plures Doctores, eam
non sufficere, neque ex timore pœnae tempora-
lis concipi dolorē supernaturalem: ergo talis
opinio non est practicè probabilis. Cæterum
cum alii gravissimi Doctores probabilissime do-
ceant, eam posse esse supernaturalem propter
faciones infinitas à numero 420. idque validè
probabiliter colligatur ex Tridentino insinuan-
te, motivum gehennæ contradistinctum esse à
motivo pœnarum; cum ibi in exemplum addu-
cat pœnitentiam Ninivitarum, quæ concepta
fuit ex metu sue Urbis excidi, quod Deus com-
minatus fuerat, quod exemplum solùm afferri
potest in ordine ad attritionem, de qua ibi agit
Concilium; secus in ordine ad contritionem, ad
quam postea progressi sunt: nam ista justificavit
extra Sacramentum, non vero cum Sacramento,

R. II. 2

quod

quod postea institutum fuit ad faciendum de atrito, habitualiter contritum, quæ quidem atritio excludit omnem voluntatem peccandi, licet non sit concepta ex metu penarum æternarum damni. & tensus, sed ex metu penarum temporalium, ut à Deo infligendarum, ex num. 398. adeoque sententia docens, sufficere hujusmodi attritionem, est verè speculativè probabilis, & ut tales eam defendunt Exim. Doctor disputat. 5. de poenitentia sect. 2. Lessius, Granado, Reginaldus, Lugo, Leander, & alii quamplures, quos sequitur P. Matthæus de Moya disp. 9. quæst. 4.n.5.

455.

Quis propter hujusmodi opinio, sicut & aliæ verè speculativæ probabiles, pluribus in casibus deseruire possunt, juxta plures Doctores, ad primum; non quidem, ut aliquis scienter accedit ad Sacramentum, defendendo, lictum esse, cum ea, ut tali cognita, accedere: tunc enim peccaret, cum scienter exponeret frustrationi Sacramentum: deseruit tamen ad hoc, quod si bona fide inculpabiliter confessus est cum ea sola attritione, non tenetur postea iterum declarare peccata, nec repeterere eam confessionem: quia quando est verè probabile, fecisse bonam Confessionem, non tenetur eam repeterere: Quod maximè notare debent Confessarii, ne obligent ad reperendas confessiones, quas pœnitens repetere non tenetur. Ex quo Cardenas dissert. 2. c. 6. à n. 74. docet, non teneri ad reperendam confessionem illum, qui bona fide confessus est sola venialia, sine explicito, & cum solo implicito supernaturali dolore inclusa in voluntate confitendi ea peccata, licet ita consideri cum sola probabilitate cognita illius doloris, sit peccatum mortale, sicuti in aliis pluribus casibus, quos illi afferunt: unde sententia dicens, lictum esse facere adverterenter confessionem venialium, absque aliquo dolore explicito, incurriter damnationem comprehensam in prima ex propositionibus damnatis ab Innocentio XI. ac primum non est practicè probabilis: sententia vero docens, non esse obligationem reperiendi eas confessiones inculpabiliter factas, damnationem illam non incurrit, quia est verè speculativè probabilis. Verum de his agemus latius in tractatu de Sacramento, & ex professo in tractatu de Conscientia.

456.

Fit quinto, cum Exim. Doctore, Vazquez, & aliis, quos citat, & sequitur Lugo disp. 14. num. 70. contra Durandum, Sylvestrum, Navarrum, & alios, quos citat Exim. Doctor disp. 20. sect. 4. n. 3. & Quintanaduennas tom. 2. singularium, tract. 3. singulari 26. non sufficere ad valorem Sacramenti attritionem existimaram, quæ verè attritio non sit. Ratio est, quia nullum Compositum existere potest, absque suis partibus essentialibus: sed una ex partibus Sacramenti pœnitentiae, est vera saltem Attritio, sive animi dolor, ac detestatio de peccato commissum cum proposicio non peccandi de cetero, ex Tridentino sess. 14. cap. 4. ergo &c. Confirmatur: quando dicit Concilium, contritionem Char-

tate perfectam justificare extra Sacramentum, non potest intelligi de contritione existimata, neque quando dicit, per Absolutionem remitti peccata, intelligi potest de absolutione existimata: ergo quando dicit, attritionem disponere ad Justificationem cum Sacramento, non potest intelligi de attritione existimata; aliter in liceret viro Theologo impunè discurrere, et den libertate dici potest, sufficere ad Baptismum aquam existimatam, & ad consecrationem Panem triticeum existimatum, viminique existimatum de vite, quod absurdissimum est.

Fit sexto, contra Authores secunda sententia citatae num. 430. sufficere ad valorem, & fructum Sacramenti pœnitentiae attritionem cognitam, ut talem, quin opus sit necessaria Sacramenti, ut existimeretur contritio. Ratio est, quia ad valorem, & fructum Sacramenti pœnitentiae sufficit dispositio à Christo instituta, & requisita ad valorem, & effectum Sacramenti arqui dispositio à Christo instituta, & requirata, est, non solum Contritio, sed etiam Attritio, ut satis constat ex dictis: ergo &c. Confirmatur ex Exim. Doctore disput. 20. sect. 1. à nom. 20. Existimatio illa, quâ quis judicaret, se habere Contritionem, quando re vera non habet attritionem, non potest esse necessaria, ut sit sufficiens, & efficaciam attritionis cum enim sit existimatio falsa, nullam dare possit sufficiens, aut virtutem attritionis, quam si vel ex se, vel ex Christi institutione non habet, solumque posset deseruire ad vitandum peccatum, si esset præceptum accedendi cum Contritione. Deinde nullibi constat de tali præcepto accedendi cum Contritione, neque in Scriptura, neque in Conciliis, neque in Sanctis Tribus, neque in Ecclesiæ traditione, imò postulatum oppositum constat ex dictis cum Tridentino; ergo ex nullo capite est necessarium, quod attritio existimetur Contritio, adeoque Attritio, ut talis existimata (extra casum moribundi, de quo à n. 459.) sufficiens est ad valorem, & fructum Sacramenti, & sententia id docens est practicæ certa, ut ait Exim. Doctor, ubi supra, id est contrarium post Tridentinum improbatum apellavit, numero 13.

Ratio autem doctrinæ nostræ est, quia existimatio illa falsa non est necessaria ad dandum valorem attritionis, ut constat ex numero superiori. Rursus, ut ibi diximus, necessaria non est ratione præcepti, imò potius, licet esset probabile, ex parte præceptum de illa elicenda; id non obstat certitudini practicæ nostræ doctrinae: nam illud præceptum non renderat ad valorem, id ad lictum usum, quomodo cumque homo exculpetur à transgressione præcepti, apponendo attritionem cognitam, ut talem, apponit ac cum requisitum ad valorem: à transgressione autem præcepti excusat per principia sententiae nostræ, quæ est valde probabilius opposita, upone fundata, in eo quod Sancta Sancte tractanda sum. Ex quo male inferitur, debere peccatoem precenter existimare, se habere Contritionem, quando

quando secedit ad Sacramentum poenitentiae, ut excusetur a Præcepti transgressione; ad hoc enim ut Sancta Sancte tractentur, facis est, ut tractentur sancte, vel præsuppositivè, vel concomitanter, juxta Sacramentum naturam; adeoque ut homo licet accedat ad Sacramenta vivorum, debet prudenter judicare, se esse in gratia præsuppositivè: ut autem accedat ad Sacra- menta mortuorum, satis est, quod prudenter judicet, se apponere quidquid debet, ut concomitanter maneat in gratia virtutē Sacramenti, quod suscipit. Quapropter Corduba præcipius sententia ad veræ patronus lib. 1. q. 2. Theologicarum q. 2. benè notavit, quacumque ratione homo excusetur ab actuallī peccato, sive per ignorantiam facti, ut quia putat se esse contritum, vel per ignorantiam Juris, ut quia invincibiliter credit, se licet accedere cum sola attritione, consequi effectum Sacramenti: ergo in nostra sententia, cum attritione, ut tali, certissimè consequetur homo effectum Sacramenti. Exindè

S. III.

459. **F**it septimò: (quod notandum est quam maxime) esse duo toto Cœlo diversa in suscep- tione, vel confessione Sacramentorum, requiri aliquid necessitate sola præcepti, vel necessitate Sacramenti. Ratio est, quia quando ali- quid requiritur sola necessitate præcepti, quod modicumque inculpabiliter omittatur, non im- pedit fructum, & valorem Sacramenti; si vero requiratur necessitate Sacramenti, impeditur valor, & fructus Sacramenti, quantumvis in- culpabiliter omittatur: v. g. ad conficiendum Sacramentum Eucharistiae, requiritur necessitate Sacramenti panis triticus; ad conficiendum hoc Sacramentum non requiritur necessitate Sacramenti, sed necessitate præcepti, quod homo jejunus accedat. Exindè si aliquis non jejunus in vincibiliter oblitus, & judicans, se jejunum esse, accederet ad conficiendam Eucha- ristiam; & conficeret Sacramentum validum; & illud recipiendo, recipere fructum Sacramenti. Si vero invincibiliter judicaret, se consecrare hostiam triticam, quando non habet, nisi hor- deaceam, neque Sacramentum validum confi- ceret, neque quando susciperet illam hostiam, recipere fructum Sacramenti. Quod suo modo dicendum est de dispositionibus requisitis, vel necessitate medii, vel sola necessitate præ- cepti. Ex quo facilem difficilem illam quæstionem de contritione requisita ad veram confessionem moribundi, quam plurimi minus recte decidunt judicantes, moribundum non conficeret veram confessionem, absque con- tritione perfecta; citantes, tanquam præcipuum hujus sententia Patronum, Exim. Doctorem, quem inter alios citat Caramuel in Theologia fundamentali, à num. 524. & Diana 3. parte, tractatu 4. resolut. 78. immerito tamen, quia Exim. Doctor nunquam exigit contritionem.

R. P. Gormaz Theolog. Tom. II.

nem necessitate Sacramenti, sed necessitate præ- cepti, quod ad amorem Dei super omnia præ- servit obligat in articulo mortis.

Neque agnoscit Exim. Doctor, ut probabi- lem sententiam contrariam, ut constat, ex num. 449, licet ut probabilem agnoscat eam, quæ ex præcepto contritionem requirit ad confes- sionem in articulo mortis, qua etat, apud anti- quos, sententia communis, & contraria eo tem- pore, nec valde antiqua, nec multum comnu- nis erat, ut ait dilputat. 15. febr. 4. num. 17. adeoque tunc facile generans morale dubium: cum autem ille, qui cum morali dubio de sua obligatione, nollet præceptum implere, pecca- ret; exindè validam confessionem non effice- ret. Si vero ab actuallī peccato excusaretur in omissione contritionis, vel per sententiam vero probabilem, vel per ignorantiam juris, aut fa- cti, salvaretur moribundus, ut habet ibi num. 20, rationem reddens per haec verba: *Quia tun- ce necessitas talis actus non est necessitas medi in re ipsa omnino requisita, sed præcepti, ac cuius trans- gressione tunc excusabitur propter aliquam ex di- catis circumstantias.* Si autem haec notassent Lo- vanianenses, non allegarent pro se Exim. Docto- rem. Quod autem Exim. Doctor ibi solūm exigeat contritionem ex præcepto, & in moribun- do; sectis autem ex necessitate Sacramenti, pa- tet evidenter: quia quando agit infra de attritione requirita ex necessitate Sacramenti, eod- em tomo disputat. 20. febr. 1. num. 10. Sen- tentiam requirentem solam attritionem vocat, adeò certam, ut non posse eo tempore, absque errore negari: ergo, quando supra de præcepto dixit, sententiam negantem requiri contritionem, non esse eo tempore valde communem, non loqueretur de necessitate Sacramenti, sed de necessitate præcepti in moribundo proprie- tingentes rationes, quas attingemus, agentes de præcepto poenitentiae, & numero sequenti ali- quid insinuabimus. Videatur Cardenas 2. pars Crisis Theologicæ disputat. 49. num. 7. Exim. Doctorem defendens contra eos, qui sensum il- lius traducere volunt ad sententiam oppositam. Exindè

Fit octavò: moribundum accedentem ad con- fessionem cum sola attritione cognita, ut tali, ha- bere actuū poenitentiae sufficiētē ad valorem Sacramenti. Ex præcepto tamen Charitatis re- neri ad dilectionem perfectam, adeoque si hanc culpabiliter elicere nolit, quando confiteretur, ne- que elicitorum tunc attritionem, neque valde suscepitrum Penitentia Sacramentum; benè vero, si eam tunc, ut contingere potest, omitta- tur inculpabiliter. Ratio est, quia ex neces- sitate Sacramenti, solūm tenerur homo ad actus à Christo institutos ad valorem, & fructum Sacramenti, sed ad hoc instituta est attritione cum Sacramento, neque requiritur perfecta contritio, ut satis constat ex dictis: ergo mo- ribundus ex necessitate Sacramenti non tene- tur ad perfectam contritionem, sed sat est, quod cum Sacramento eliciat attritionem.

R. P. Gormaz Theolog. Tom. II.

Rursus certum est, teneri nos ex precepto charitatis, sive Deum super omnia diligere: etenim Innocent. XI. inter 75. illas propositiones damnavit quintam, quae sic habebat: *An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei, semel tantum in vita, eliceret, condemnare non andemus.* Sextam. *Probabile est, ne singulis quidem rigorosè quinquenniis per se obligare preceptum charitatis erga Deum: & septimam. Tunc solam obligat, quando tenemur iustificari, & non habemus aliam viam, quia iustificari possimus.* Ex quibus omnibus patet, frequenter in via teneri nos elicere actum dilectionis Dei super omnia.

462.

Si autem in aliquo tempore vitae tenemur, maximè in articulo mortis, cum hoc sit tempus opportunissimum ad actum charitatis eliciendum; & praesertim pro eo tempore obliget preceptum charitatis erga nos, ad securitatem nostrae salutis procurandam, ob rationes insinuatas, num. 303. ut docent Theologi in tractatu de Charitate: ergo si instet obligatio gravis eliciendi actum charitatis pro tempore, quo moribundus confitetur, vel quia antea non elicitur, vel quia prudentissime timeret, ne statim post susceptram absolutionem moriatur, aut rapiatur extra sensus, vel incidat in amittiam, aut proper aliam quamcumque similem rationem, & culpabiliter perfectam Dei dilectionem omitrat, peccabit; ac proinde cum non possint, simul cum actuali peccato, stare vera attrito, neque vera confessio; ille moribundus non susciperet validam penitentiae Sacramentum. Si autem moribundus ante plures dies eliciisset contritionem perfectam, ad satisfaciendum huic precepto in illo articulo, & postea confiteretur cum sola Attritione; tunc inculpabiliter omitteret contritionem, & recipere validum Sacramentum, nec tenerur ad contritionem repetendam, quando prudentissime judicat, se illam eliciisse. Secunda enim contritio non est medium securius, quam prima; nec obligant precepta, nisi ad illorum prudentem adimplitionem: aliter peccarent illi, qui non essent in continuo contritionis exercitio: quod quam absurdum sit, nemo est, qui non videat.

463.

Fit nondò: neque ad fructum, neque ad valorem Sacramenti penitentiae, sufficere solum dolorem ex motivo particulari de solis lethalibus, quae menti occurunt post diligens examen, quando propositum est etiam particulate, sed requiri saltem, vel dolorem ex motivo universali, qui est virtuale propositum sufficiens ad valorem, & fructum Sacramenti, ex dictis à numero 223. vel simul cum illo particulari dolore, propositum universale, quod tunc, eò quod dolorosè procedat, sit dolor virtualiter de omnibus lethalibus commissis, ex dictis n. 230. ita ut non extet valor Sacramenti absque dolore, vel formalis, vel saltēm virtuali de omnibus commissis. Ita cum pluribus Doctoribus Esperza qu. 89. dicens, hanc esse communem sententiam. Ratio est, quia actus penitentiae à Tridentino requisitus ad valorem Sacramenti, debet esse animi

dolor, ac detestatio de peccato commissi, proposito non peccandi de carceri; adeoque possumus illud non solum tendit contra peccata non commissa, de quibus homo non dolet, sed etiam contra peccata commissa, de quibus homo dolet: etiam ut sit propositum universale, sed better extendere non solum, ad non committenda ea, quae homo, nondum committi, verum etiam ad non committenda ea, quae jam committi, de quibus dolet, ex quo propositum ad Sacramentum requisitum, dolorosè procedit, ex motu universalis, qui sit virtualiter dolor, de omnibus commissis, etiam de oblitis, quae memoria non occurunt; exinde propositum dolorosè procedens, est virtualis dolor de omnibus alias peccatis: Sicuti dolor formalis, de omnibus peccatis commissis, quae memoriae occurunt, & virtualis dolor de illis, quae non occurunt, & qui si dolor, simul & propositum conciperetur, ex motivo particulari non daret virtualis dolor de omnibus commissis, adeoque neque id quod exigit Tridentinum, ad valorem Sacramenti: ergo &c.

Confirmatur primò, Tridentinum l. 14. cap. 4. de Contritione praescindente à penitentia imperfecta, quae est para Sacramenti penitentiae, hæc haber: *Declarat igitur Sancta Synodus, hanc contritionem non solum confessionem à peccato, & vita nova propositum, & inchoationem, & veteris, etiam odium continere, juxta illud proprieate à vobis omnes iniuriantes vestras, inquit prævaricati estis, & facite vobis cor novum.* *Præritum novum:* ergo non solum ad fructum, vel rum neque ad valorem hujus Sacramenti sufficit, solum odium, & detestatio peccatorum, quem menti occurunt, sed etiam omnium commissorum, quae menti non occurunt, cum enim illa peccata sint iniuriantes nostræ, in quibus prævaricati sumus, adeoque si dolor sit particularis non se extendens, ad ea peccata derelicta, necessarium erit propositum virtuale dolorosè procedens, quo penitens ea peccata detestatur, ut deretur actus penitentiae sufficiens, iuxta doctrinam Tridentinæ, ad valorem Sacramenti.

Confirmatur secundò, juxta adversarios, & omnes Theologos, ad fructum Sacramenti penitentiae, sive ad effectum remissionis peccatorum summa sufficit dolor, de solis expotitis in confessione, sed requiritur etiam dolor, virtuale & oblitus: atque idem dolor, qui requiritur ad effectum remissionis in Sacramento penitentiae, requiritur etiam ad valorem tanquam Sacramenti pars, ex Christi Domini institutione ergo &c. Probatur Min. ex Tridentino l. 14. cap. 3. de actibus penitentis dicente: *Qui querens in penitente ad integratem Sacramenti, ad placitumque, & perfectam peccatorum remissionem ex Dei institutione requiruntur, hac ratione penitentia partes dicuntur;* ac qui requiri, ut partes

partes eā ratione, quā requiruntur ad peccato-
rum remissionem, est requiri ad effectum remis-
sionis eā ratione, quā requiruntur ad valorem,
etū repugnet Sacramenti valor sine suis parti-
bus: ergo &c. Confirmatur tertio. Quoties-
cumque confessarius faciendo ex se, quod face-
re debet, impetrat Absolutionē; pénitentē
per se loquendo recipit gratiam, nisi velit ipse eā
fraudari, & Spiritui Sancto resistere: atqui si pos-
set per se pénitentē apponere actus sufficiētes
ad valorem, & non sufficiētes ad remissio-
nē peccatorum, contingēt quandoque in ca-
su apposito, quōd pénitentē non recipet gra-
tiā, quin se ipsum veller eā fraudare, aut Spi-
ritui Sancto resistere: ergo &c. consequentia
tenet; & Min. est Adversariorum: Maj. verò
constat, ex testimoniis Tridentini adductis, ex
quibus, Cathechismus Rom. titulus de Sacra-
mentis, hæc habet: *Hic quidem Ministri quo-
niā in sacra illa functione non suam, sed Christi
personam gerunt, hinc sit, ut sive boni, sive
mali sint, modo & formā, & materia utantur,
quam ex Christi institutione semper Ecclesia Cath-
olica servavit, idque facere proponant, quod
Ecclesia in ea administratione facit, verò Sacra-
menta confiant, & confariant, ita ut gratia fru-
ctum, nulla res impedit possit, nisi qui ea susci-
piunt, se ipso tanto bono fraudare, & Spiritus
Sancto velint obſtare: ergo &c.*

466. Confirmatur quartio: ex Tridentino less. 14.
Cap. §. dicente: *Constat enim, nihil aliud in
Ecclesia a pénitentibus exigi, quam ut postquam
quisque diligenter se excusaverit, & conscientia
sue finis omnes, & latebras exploraverit, ea pecca-
tata confiteatur, quibus se Dominum, & Deum
suum mortaliter offendisse meminerit, reliqua
autem peccata, quae diligenter cogitanti non oc-
currunt, in universum eadem confessione inclusa
esse intelliguntur: atqui non pollut intelligi
inclusa in ipsa confessione, nisi per dolorem vir-
tualem de illis: ergo, sive ratione propositi uni-
versalis, doloroso procedens, sive ratione dol-
oris ex motivo universalis concepti, requiritur
dolor virtualis se extendens ad peccata oblita,
ut derur valor Sacramenti. Probatur Min. ex-
amen conscientiæ, & manifestatio, specifica &
stumérica omnium peccatorum requirunt, ex
divino præcepto, adhóque homo illud trans-
grediens nequit olicere veram attritionem, cùm
ista incompossibilis sit cum actuali peccato: Si
autem homo inculpabiliter omittat diligens il-
lud examen, & speciale singulorum pecca-
torum manifestationem, ut contingere fæpe lo-
let in moribundo, qui non habet tempus ad ex-
amen confidendum, sed ad manifestandum le-
peccasse, & eliciendum contritionem genera-
lem, sive perfectam, sive imperfectam, tunc
quidem omnia sua peccata in illa confessione
comprehenduntur; non autem ratione diligen-
tis examinis, cùm illud non potuerit confidere;
non ratione confessionis verbalis, cùm jam lo-
qui non possit, nec numerum peccatorum defi-
nire, sed ratione contritionis generalis ad om-*

nia peccata se extēndentis, manifestate per si-
gna, quibus petit absolusionem: ergo &c. Con-
firmatur quinto, qui confitetur peccata expre-
sē, sine expresso dolore peccat, & non facit va-
lidum Sacramentum: ergo, qui ea confitetur
virtualiter sine virtuali dolore peccat, & non fa-
cit validum Sacramentum. Exinde

§. IV.

Fit decimò: propositum universale elicium 467.
Fabo, qui expreſsè doler de peccatis, quæ
memoriae occurunt, esse dolorēm virtualem de-
oblitis. Ratio est, quia quando aliquis propo-
nit, non iterum facere ea, de quibus dolet, tale
propositum, utpote dolorose procedens, est do-
lor expressus de his, que memoriae occurunt,
ex num. 218. atqui dolor expressus de peccatis,
quæ memoriæ occurunt, si attingat illa, ex mo-
tivo universalis, se extēndente ad omnia peccata
commis, quæ memoriæ non occurunt, est era-
iam dolor virtualis de oblitis. ergo &c. Min.
patet, quia hoc intelligent Theologi nomine
doloris virtualis: sic enim peccatorem, qui tria
peccata commisit, & post diligentissimum con-
scientiae examen, solum recordatur duorum,
que confitetur, si ex generali motivo, se extē-
ndente ad omnia peccata, eliciat dolorem forma-
lēm de illis duabus, ex vi talis actus fatentur
omnes habere virtualem dolorēm de peccato
oblio: ergo, idem dicendum est, de proposito
dolorose procedenti, ex motivo universalis. Ex
quo clatiūs appetet, quare Tridentinum, non fo-
lūm exigat, ad valorem Sacramenti, juxta Chri-
sti institutionem dolorem utcumque, sed pénit-
entiam, quæ sit dolor de peccatis commis, &
cum proposito, nunquam peccandi de cætero:
sine qua, sive per unum, sive per duos actus con-
stituantur, ex num. 18. non datur Sacramentum
Pénitentiae validum. Quando autem duo ac-
tus concurrunt, et si physicè duo sint, constitua-
unt tamen eundem pénitentiae actum adæqua-
tē sumptum in confidatione Theologica, nē
dicemus agentes de Sacramento, & constat, fas-
tis ex dictis.

Fit undecimò. Propositum formale ex uni-
versali motivo dolorose procedens, perinde se
habere, quām dolorem formalem ex motivo u-
niversalis procedentem. Unde cū ille dolor
sufficiens sit, ad reviviscientiam Baptismi vali-
di, & informis, ita & hujusmodi propositum
sufficiens erit. Quinimò ille dolor virtualis, et
si philosophicè solum dicatur virtuale propositum;
in consideratione Theologica acceptus
vocari potest formale propositum. Ratio est,
quia nomine propositi intelligitur à Tridenti-
no actus excludens omnēm voluntatem pecca-
ndi, ut confitatur, ex num. 223, sed talis do-
lor, ut ex ibi dictis, constat, excludit omnēm
voluntatem peccandi: ergo &c. Quapropter
Authores requirentes ad valorem, ex necessi-
tate Sacramenti formale propositum intelli-
gendi sunt, de proposito Theologicè sumpto,

S E C T I O VI.

Solvuntur Opposita.

S. I.

secus philosophicè acceptò. Unde Soto, qua in quartu dixerat esse perniciōsum errorem docere, non requiri necessitate Sacramenti formale propositum, se postea explicans lect. 17. de Pœnitentia, ait illud intelligi, quando dolor non est universalis: nam quando est universalis, est etiam sufficiens propositum. Quod etiā fecit Adrianus in quartu quæst. 1. de pœnitentia expōens, quod dixerat Quodlibero 5. artic. 3. Pariter etiam se explicavit Medina codice de Pœnitentia tract. 1. quæst. 3. cum id satis non declarasset, codice de Confessione, quæstione de Confessione facta iteranda. Videatur Exim. Doctor disp.

469.

Quo in sensu intelligendus est etiam Bellarmin. lib. 2. de pœnitentia cap. 6. Requirit enim formale propositum Theologice sumptum, prout excludit omnem voluntatem peccandi, sive prout contradistinguitur à dolore particuliari. Dolor quidem particularis, licet inseparabilis sit à proposito non committendi ea peccata, non tamen est inseparabilis, à proposito non committendi alia: adeoque non secum affert debitum propositum, quod Concilia exigunt. Quando ergo dolor, est particularis, debet addi universale propositum; aliter frustrè exegissent Concilia propositum non peccandi de cætero, si sufficeret propositum particolare inclusum in eo particulari dolore, & ab eo inseparabile. Quod autem ista, si mens Bellarmiini appetat, ex ejus fundamentali ratione, quæ ita se habet: *Nam cùm propositum implicitum à peccati detestatione nullo modo separari possit; sine causa Concilia addidissent illa verba, cum proposito non peccandi de cætero.* Evidens enim est propositum non peccandi de cætero separabile esse à detestatione particulari peccati, adeoque quando docet non sufficere, illud propositum virtuale, clarè loquitur de proposito inclusu in particulari detestatione, quod sanè insufficientis est, ut contra aliquos Recentiores, diximus à n. 152. Hæc autem est ratio, quare Bellarminus in Tridentino, adeo veritus non objicit contra se Textum Tridentini dicentes, sufficere attritionem, si voluntatem peccandi excludat; nam talis attritio, jam dicitur propositum formale Theologicè sumptum, contra quod ipse non pugnat. Quinimodo, si inadvertentia non adsit, statim oritur ex illa attritione formale propositum, ut diximus, num. 224, quod etiam nota ipse Bellarminus cap. 7. ad tertiam objec̄t, dicens: *Dico igitur non posse fieri, ut verus sit animi dolor de peccatis admissi, quin continuo oriatur etiam propositum vitandi peccata futura.* Quòd si authores in genuino sensu explicitur, vix aut ne vix quidem inventies, qui sententiam nostram tanquam veram non supponat. Exinde facilis est via ad opposita argumenta dissolvenda, Pro quo sit.

* * *

O Bjices primò. Supernaturalis attritio ex metu gehennæ concepta non est materia certa Sacramenti pœnitentiae: aqui post damnationem ab Innocentio XI. primam illam propositionem: *Non est illicitum in Sacramento conferendis, sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti relata tutiore;* tenemur apponere materiam certam: ergo licitum non est accedere ad Sacramentum Pœnitentiae, cum sollicitatione. Confirmatur præoccupando nostram ex Conciliis solutionem: Concilia Oecumenica, quæ à Spiritu Sancto diriguntur, fuisse nihil possunt, quod Dei Verbo scripto, auctoritate adverseretur: atqui necessitate Divini amoris super omnia, ad veram pœnitentiam, & multa Scripturæ loca, & tradicio ipsa confirmat: ergo &c. Probatur Min. ea quæ à Chirillo & Apostolis accepta unanimi ad nos contenta Patres, ac Theologi transmiserunt, dicuntur habita, traditione: atqui homini in veterum Scriptorum lectione versato, liquidè constabit, Patres, ac Theologos, ferè omnes, quia prima Ecclesia temporibus medium faculum & libenterunt apertissime docuisse, nemini, absque Dei dilectione super omnia, peccata in Sacramento pœnitentia condonari: ergo &c. Probarur Min. adducendo longum catalogum Sanctorum Patrum, ac Theologorum, qui videntur huic sententiae fovere, ut demonstrat Joan. Lav. nojus supra 40. testimonia numerans, quorum plura dissolvimus à num. 202. Altera præputia hæc sunt.

Exprimò, quidem saeculo Ignatius Martyr hæc habet: *Omnibus pœnitentibus remittit Deus, si peniteant in unitatem Dei.* Exsecundo saeculo Justinus Philosophus, ac Martyr: *Qui diligit Dominum Deum, ex toto corde, & primum sicut se ipsum, is demum vere iugis fuerit, tum Irenæus: Justus autem, & agnus, & in dilectione perseveransibus, quibusdam quidem ab initio, quibusdam ex pœnitentia vitam donauit.* Ex tertio saeculo Clemens Presbyter Alexandrinus: *Absque charitate nihil gratum est Deum & Terrullianus: Peniteat anima, quia Deus non amat Demum Origenes ad illi Christi Verbi: Maledictum novum dō vobis: ita habet: Penitentia autem, & charitatis fædera non servientiam Evangelica veterantur.* Ex tertio, ad quartum saeculum Hilarius in Evangelium Matthieum: *Quia Charitas pl. rimum peccatorum regit, non nullum pœna quadrantem solvemus, nisi prius ipsius aliquantorum criminum & culpa redimantur.* Tum etiam Ambrosius iei. 46. sic de pœnitentia Petri differens: *Qui enim Dominum terrena negaverat, tertio confunditur, & quatuor en passim*

*tingendo contraxerat, toties gratiam diligendo
conquirit: atqui in istis, aliasque similibus testi-
monijs, clare docemur, non haberi pœnitenti-
am sufficientem ad Justificationem, absque dilec-
tione Dei super omnia: ergo attrito ex metu
gehennæ, absque dilectione Dei super omnia,
insufficiens est ad justificationem, cum Sacra-
mento Pœnitentia.*

472. Respondeo distinguo Maj. Non est materia
certa, certitudine authenticâ, concedo: certitu-
dine privata, nego Maj. & dist. Min. nego Conf.
Ratio est, quia pro sufficientia attritionis habe-
mus privatam certitudinem, quæ satis est, ad
suscipiendum validè, & licet sacramentum, ex
num. 447. Cæterum quamvis, quæ ibi dicta
fuit, latè superque sint ad clare, & solidè dissol-
vendum argumentum, opera premium erit, bre-
viter ostendere ipsos adversarios teneri, velint,
nolint solutionem nostram approbare, ipsosque
potius contra se, quām contra nos, sua ipsorum
arma, ut se vulnerent, retorquere. Eriam tūtius
est, ad valorem sacramenti elicere intensam di-
lectionem Dei super omnia, quām dilectionem,
minus intensam. Quærimus modò, an ad Sa-
cramentum pœnitentia adhibenda sit contritio
charitate perfecta ea scilicet, quæ seorsim à Sa-
cramento hominem potest cum Deo reconcilia-
re? an sufficiens sit tenuis illa dilectio Dei super
omnia? Respondent: sufficere istam tenuem, &
neuiquam requiri aliam. Modò sic: Sententia
requiriens illam aliam contritionem perfectam
tacitum est, tum etiam charitas perfecta certior est
pœnitentia materia, quām tene illud charita-
tis initium. Unde igitur Adversarii certò con-
stat, charitatem tenuem, inchoatam, remissam
sufficere, esseque certam, ac idonem materiam
Sacramenti? id enim nullo Tridentini, aut al-
terius Concili decreto authenticè sancitur, ne-
que ab ipsis Adversariis, clare & evidenter ex-
plicari potest, quæ sit natura hujusmodi chari-
tatis inchoare, quæ habeat vim in Sacramento
obtinendi veniam peccatorum, non tamen ex-
tra Sacramentum, imò latè probavimus, à n.
350. nullam talem extare dilectionem, in præ-
fentique Providentia esse chimaram. Unde ergo
constat ipsis, certò extare? Unde certò cum
Sacramento sufficere? non quidem authenticè,
cum talis certitudo extare nequeat cum decre-
to Alexandri Septimi citato, num. 447. adeo-
que ad summum [quod ipsis nunquam proba-
bant] constare ipsis potest certitudine privata:
dum autem dicunt, hanc privatam certitudinem
sufficientem illis esse, ad non exponentum fru-
strationi Sacramentum, jam ipsum arma con-
tra ipsis refuta esse, nemo est, qui non videat.
Hæc insinuâsse sufficiat, quæ quicque facile pot-
est, si velit ex dictis, longè latèque amplificare.
Vide n. 448.

473. Ad Confirmationem, Concedo Maj. & nego
Min. Ad probat. concedo Maj. & nego Min.
Ad probat. concedo Maj. quæ continet testimonijs
Sanctorum Patrum, & dist. Min. non haberi
pœnitentiam sufficientem, ad justificationem,

absque dilectione Dei super omnia, si sit peni-
tentia, solùm quam agimus, concedo, quæ in ful-
cipimus, nego Min. & Conseq. Ratio est, quia
ut constat, ex Tridentino sàpè citato self. 14. c.
4. duplex est pœnitentia, sufficiens ad Justifica-
tionem; alia quidem quæ agimus, & hac est
contritio charitate perfecta sufficiens ad Justifica-
tionem, antequam pœnitentia sacramentum
suscipiamus: altera vero quam suscipimus, ni-
mirum pœnitentia sacramentum, hæc autem
ita includit, ut partem pœnitentiam, quam agi-
mus, ut sine pœnitentia, quam suscipimus, non
satis sit, ad justificationem ex necessitate Sacra-
menti, ut ibidem habet ipsum Concilium. Et dō
qua loquitur Augustinus tom. 10. homil. 41.
probans hominem debere abstineri a peccatis,
rationem istam assignans: *Quia si ad ultimum
vitæ steterit, nescit, si ipsam pœnitentiam accipe-
re, ac Deo. & Sacerdoti peccata sua confiteri pos-
tit.* Quando vero Sancti PP. exigunt amorem
Dei super omnia, ad justificationem per pœni-
tentiam, loquuntur de pœnitentia, quam agi-
mus, ut & loquitur ipsum Tridentinum, & ad
notavimus, num. 254. Quando autem dicunt,
utilem esse pœnitentiam habitam per timorem
ex metu pœnarum, uti habetur, à num. 371. lo-
quuntur de utilitate ad justificationem, cum Sa-
cramento, sive cum pœnitentia, quam suscipi-
mus, sicut & loquitur ipsum Concilium: Nulla
quippè melior, aptior, & dignior Sanctorum
Patrum exppositio excogitari potest, quām quæ
verum Oecumenici Concilii sensum lecum ad-
mittit, Pontificisque definitionibus aptè con-
formatur: neque enim quærendum est sensus,
quo definitiones Ecclesiæ conformentur Testi-
monijs PP. quasi Ecclesiæ sensui prævalenti-
bus, sed è converso. Quapropter Alexander
VIII. inter supradictas propositiones damnavit
terram, quæ sic habebat: *Ubi quis invenerit do-
ctrinam in Augustino clare fundatam, illam ab-
solútè potest tenere, & docere, non respiciendo ad
ullam Pontificis Bullam?*

Cæterum quod mirandum est, inter tot, &
tanta testimonija, adeò laboriosè ab adversariis
conquisita, nullum reperiri testimonium, quod
speciem difficultatis contra distinctionem no-
stram, à Tridentino traditam præferat. Quorū
suum verò tendat tam improbus labor, planè nos
capio, quamvis sciam præclarum esse industrias
specimen, quo exigua opuscula, dum tor, &
tanta coagulantur Patrum testimonia, magna
laboris impedimentum in molèm ingentem excre-
scant. Sic conqueritus est Augustinus contra
Julianum Pelagianum tom. 7. lib. 3. cap. 104
Per Scripturarum testimonia conaris ostende-
re, & labores inaniter, non ut respondere
nobis, sed ut libros possis implere. At quis
nescit libros testimandos non esse molis ponde-
re, sed pondere rationis. Planè si eandem
eruditio pompa amaremus, facile no-
bis esset recensere majorem numerum PP.
& Theologorum, qui salutarem pœnarum
timorē impensè commendant, homines-

474.

quæ

que in scelus omne ruentes hac Inferorum imagine, velut injecto frano coercent. Verum quid ad rem praesentem juvaret tantus utrorumque conatus? neque enim agitur de præstania, & utilitate, seu Dei dilectionis, seu timoris; sed solum queritur, quid juvent hujusmodi actus ad Sacramentum penitentiae, an scilicet perfecta Dei dilectio ita necessaria sit, ut ea deficiente, etiam si maximè adsit penarum meatus, Sacramentum frustratione exponatur. Hoc autem non modò non probant, sed nec attinunt quidem Patrum loca tanto apparatu, tantoque studio conquista. Quod ut omnibus perspicuum sit, expendamus breviter sua speciosiora testimonia, num. 471. ab adversariis adducta.

475.

Etenim Ignatius Martyr citatus pro primo saeculo, neque de penitentibus in Sacramento sine Charitate, neque de dilectione Dei super omnia, sine Sacramento ullam facit mentionem, sed de penitentia in unitatem Dei, quae unitas habetur per gratiam. Si ergo haec gratia acquiratur per attritionem cum Sacramento, jam acquiritur illa unitas. Quomodo ergo ex ea unitate probatur, necessitas dilectionis Dei super omnia, cum Sacramento? Planè parvuli baptizati verè filii Dei sunt, illamque habent unionem cum Deo ratione gratiae sanctificantis; sicuti & justi dormientes: ergo Deum super omnia diligunt? En absurdam consequentiam, ex ipso adversariorum ratiocinio deductam. Ut quid ergo citant pro se Ignatium Martyrem? Nec minus incongrue citant pro se Justinum, & Irenaeum, ex secundo saeculo: Illa enim testimonia si ad Sacramentum penitentiae transferantur, ex iis conficeretur, Justinum non modò Dei dilectionem, sed etiam charitatem erga proximum requisuisse ad Sacramentum, quod & ipsi adversarii dicere non audebunt, nec ulli haec tamen venit in mentem. Pariter fieri, Irenaeum dilectionem actualem, & habitualem exegisse, hoc est, perpetuam in gratia permanitionem, quam perseverant vocant, & quod quidem naturam everteret Sacramenti penitentiae, ut potè divinitus per se instituti, non ad eorum salutem, qui in gratia perseverant, sed eorum, qui in peccatum leprosia prolapsi, à Sanctitate, & gratia exciderunt. Ut quid ergo pompa haec testimoniorum extra rem, quam agimus?

476.

In tertio autem saeculo Clemens loquitur de opere elicto ab homine, quo sit gratis amabiliter Deo; secus de opere, quod Deo infra amicitiam placeat, aut simul cum Sacramento suscepito deserviat, ad amicitiam obrinendam: dicere enim, nullum opus placere Deo nisi sit ex motivo charitatis, damnatum jam est ab Alexander VIII. in decima propositione adducta, num. 344. Quod autem Terrullianus, & Origenes commendent penitentiam, & reprehendunt peccatorum divinae amicitiae foedera disrumpentem, quomodo adducitur ad casum nostrum; quandoquidem de Sacramento peni-

tentiae, sive de penitentia, quam suscipimus, mirum est utrobius silentium? At quid nrum, quod haec afferantur, si ex tertio ad quartum saeculum assertur Hilarius loquens de charitate fraterna, ut manifeste probant Pauli Apostoli verba (1. Petr. 4.) ad que Sapientia fons hic Parer alludit: *Ante omnia autem matutinam in vobis metipis charitatem continent, quia charitas operis multitudinem peccatorum.* Tandem Ambrosius non loquitur de confessione Sacramentali, sed de confessione fidei conjuncta, cum dilectione perfecta, quia Petrus amissam gratiam obtinuit, & auxilium. Sed quid exinde deducitur ad probandum necessitatem dilectionis Dei super omnia, ut ostendatur gratia simul cum Sacramento Penitentiae? Ex his unusquisque videt potest, quia debilia sint testimonia contra nos conquita.

Objicies secundò: Alexander VII. citatus in 447. permisit, ut defensere sententia eligens dilectionem Dei super omnia, simul cum Sacramento Penitentiae: ergo nolentes sententia negant ejus dilectionis necessitatem non electa, adhuc certitudine privata, ac propria, neque in praxi ruta. Resp. Antecedens dubium esse, ut constat, ex num. 451. eo tamen permisso, nègo Consequentiam, quia permisso facta ab Alexandro VII. eò tendebat, ut nullus sura inureret alterutram sententiam, refutando sibi controversiae decisionem authenticam, & diligentius examen. Propositiones autem, quae ita relinquuntur, nullam accipiunt a Sancta Sede approbationem, sed relinquuntur, quam habent, vel non habent, invenient probabilitatem. Quod ut omnibus clarius constat, Alexander VIII. post damnatas 31. propositiones in suo decreto, haec addidit: *Non intendit tamen Sanctitas Sua, per hoc decretum alias propositiones in majori numero ultra approbatas 31. jam exhibitas, & in hoc decreto non expressas probare.* Quapropter unicuique sicut sententiam suam, absque injuria alterius promovere.

§. II.

Objicies tertio: præcipue contra illationes Ex D. Thom. quæst. 9. supplem. artic. 1. ut habetur in quartum dist. 17. quæst. artic. 4. questione, i. ubi ait: *Confessio potest esse, etiam in ob. qui non est contritus, quia potest peccata sua confessari Sacerdoti, & clavis Ecclesiæ subiungit, & quanvis tunc non percipiat ab absolutione fratrum, tamen recente confessione percipere incipit, & sic etiam in alio Sacramentis.* Unde manetur iterare confessionem, qui filii in accidentiis inveniuntur postmodum filiationem suam confirmari: ergo Sacramentum penitentiae potest esse validum, & informe, quamvis penitentia credat, absque vero dolore, & absque generali contritione, sive perfecta, sive imperfecta, cum D. Thom. de hac contritione à perfecta, & imperfecta præcindente, pergit, quæ loquatur. Proprius hoc argumentum defensio.

defendunt communiter Thomistæ, Sacramen-
tum Pœnitentiaæ, validum & informe, plures-
que ex illis, quos impugnavimus in illationi-
bus, docebant, non requiri necessitate Sacra-
menti supernaturello dolorem, sed sufficere
displacentiam, sive dolorem naturalem, aut
nullum, cum ex S. Thoma maneat, sine con-
tritione sacramentum validè constitutum. Cæ-
terum hæc parùm urgent, quia D. Thom. sen-
tentiam illam retractavit. Quapropter.

479. Resp. cum Vazquez quæst. 92. artic. 2. n.
13. nego Conseq. quia D. Thom. infra in eo-
dem tomo distin. 23. quæst. 1. num. 4. in corp.
sententiam illam retractavit, docens contritio-
nem esse de essentiâ Sacramenti pœnitentiaæ.
Quin inò mirati satis non possum Thomistas
sic arguentes, quandóque idem Sacramento se
obstringunt, ad defendandam quām judican
D. Thom. doctrinam. Constat autem apud
ipso doctrinâ D. Thom. est, quæ habetur in
partibus summæ Theologicae, quām conseruit
post expositos Libros sententiarum, adeoque
tenentur, hanc defendere rejetâ contraria;
quandocumque in Libris sententiarum repri-
atur. In summa autem Theologica 3. pár. quis
85. art. 3. in corp. expresse docet, actum pœni-
tentiaæ Theologicae elici ex motivo universalis,
sive esse dolorem de peccato commisso, in quanti-
tum est offensa Dei, ut constat ex num. 76.
Rursus ibi quæst. 90. artic. 2. in corp. docet,
actum pœnitentiaæ esse partem essentialem Sa-
cramenti, per hæc verba: *Dicendum quod du-
plex est pars, ut dicitur in quinto metaphysice,
scilicet pars essentia, & pars quantitatis. Par-
tes essentia sunt, naturaliter, quidem forma, &
materia, Logico autem est genus, & differentia.*
*Hoc autem modo quolibet Sacramentum distin-
guitur, in materiam, & formam, sicut in par-
tes essentia: Unde, & supra dictum est, quod Sa-
cramenta consistunt in rebus, & verbis: Sed
quia quantitas se tenet ex parte materia, partes
quantitatis sunt partes materia, & hoc modo
Sacramento pœnitentia specialiter assignantur
partes (ut dictum est) quantum ad alios pœni-
tentis, qui sunt materia hujus Sacramenti. Su-
pra quæ verba optimè norat Cajetanus non ex-
cludi ab essentiâ Sacramenti contritionem in-
ternam, quæ, utpote materia, est pars essentia-
lis Sacramenti, ut ait D. Thom. sed opera ex-
terna, quæ in satisfactionem intenduntur, &
dicuntur partes quantitatis virtuteque clavium
speciale hauriunt valorem, quod à Concionato-
ribus saepè repetendum, & prædicandum est,
inquit, ibi Cajetanus. Ex quo D. Thom. no-
stram sententiam expresse tenet, & retractat;
quæ in quartum dixerat; Sicut etiam eadem 3:
par. qu. 70. artic. 4. in corpore, ait se ibi retrac-
tare sententiam contrariam; quæ prius ipsi
placuerat.*

480. Obijecies quartò: Juxta traditam numero
superiori D. Thomæ requiritur ad valorem Sa-
cramenti pœnitentiaæ contrito perfecta ex chari-
tate: ergo insufficiens est sola attritio. Pro-

R. P. Gormaz, Theolog. T. v. II.

batur Anteced. dolor peccati debet proportio-
nari cum accusatione peccati, ut eadem tendat
viâ pœnitentia oris, & cordis; sed accusatio
utpote de offensa Dei, procedit ex charitate:
ergo dolor, qui erit ex D. Thom. est de of-
fensa Dei procedet ex charitate. Confirmatur
peccator in hoc sacramento si de attrito contritus;
sed non fit contritus, nisi per contritionem:
ergo requiritur contritio. Rep. hego Ante-
ced. Ad prob. omitto Maj. & dist. Min. proce-
dit ex charitate si sit de offensa Dei, ut Deo ma-
la, Concedo; ut mala pœnitenti, nego Min. &
Conseq. quia liberum est peccatori elicere ve-
rum actum pœnitentiaæ ad sacramentum susci-
piendum live contritionis, sive attritionis, adeo-
que liberum illi est, dolere de offensa Dei prout
Deo mala, quod pertinet ad charitatem; vel
prout mala pœnitenti, quod pertinet ad virtu-
tem distinctam à charitate ex num. 128. & 135.
Ad conf. dist. Min. sit de attrito contritus actua-
liter nego: habitualiter conced. Maj. & dist.
Min. nego Conseq. Cujus falsitas clare constat
ex num. 256.

Objicies quinto: præterim contra necessi-
tatem doloris superni, & doctrinam nostrarum
illationum. Voluntas suscipiendo sacramen-
tum pœnitentiaæ, utpote peccatorum destructio-
num, est in peccatore voluntas destruendi pec-
cata: sed voluntas destruendi peccata sufficiens
est ad valorem sacramenti pœnitentiaæ: ergo
voluntas suscipiendo sacramentum pœnitentiaæ
absole illo alio dolore sufficiens est ad valo-
rem sacramenti. Confirmatur primò: Per do-
lorum naturalem tollitur obex, sive peccatoria
adhæsio ad peccata præcedentia: arqui sacra-
menta ex Trident. sess. 7. Can. 6. conferunt
gratiam non ponentibus objicem: ergo dolor
naturalis sufficiens est ad valorem; & fructum
factam entem pœnitentiaæ. Confirmatur secun-
dò: dolor est pars sacramenti pœnitentiaæ qua-
rensis redditus sensibilis per confessionem voca-
lem, aut alia signa extera pœnitentis: sed confesso vocalis alia signa extera non
magis significant dolorem naturalem quam su-
pernaturrem: ergo non minus sufficiens dolor
naturalis, quam supernaturalis. Confirmatur
tertiò: Ad valorem baptismi nullus ex parte
pœnitentis requiritur actus supernaturalis, a-
deoque & potest esse validus, & informis: ergo
neque ad valorem sacramenti pœnitentiaæ re-
quiritur ex parte pœnitentis ullus actus super-
naturalis.

481. Resp. omitto Maj. & dist. Min. Voluntas
destruendi peccata sufficiens est, qualis est à
Christo instituta, concedo: Voluntas qualis à
Christo instituta non est, nego Min. & Conseq.
Nam voluntas à Christo instituta est superna-
turalis ex num. 375. & 381. adeoque debet esse
honesta, & quæ ad sui elicientiam exigat præ-
venientem inspirationem Spiritus Sancti, ejus
que adjutorium, firmitatemque ex parte moti-
vi, quod longè absit à voluntate naturali ex

S. S. 8

hunc;

ut constat à num. 193. de sacramentis ad opus
entitative posse esse naturales.

s. III.

Obijcis sextò: Dolor requisitus ad confessio-
nem venialium non debet excludere
omniem voluntatem peccandi venialiter: ergo
dolor requisitus ad confessionem mortalium non
debet excludere voluntatem peccandi mortali-
ter: ac proinde non erit necessarius neque ex
formalitate propositi dolor universalis. Re-
torneo argumentum. Venialia non summa-
teria necessaria confessionis: ergo neque mortalia.
Resp. deinde negando Confes. quid
valorem sacramenti pœnitentiae requiri co-
titio sive perfecta, sive imperfecta; sine qua
nullum mortale in hoc sacramento remittitur.
Insuper cum nullum peccatum remitti posse
sine dolore, & ad valorem nostrarum faculta-
tum requiratur ex Tridentino citato num.
465. de Virt. idem dolor ad valorem qui re-
quiritur ad fructum remissionis: exinde placet
contributionem ad hoc sacramentum requiri
cum debere esse universale de omnibus mortali-
bus: cumque non possit dari hoc sacramentum
quoniam dentur per se partes a Christo Domino ac-
quisitæ, semper debet dari voluntate exclusum
omnis mortalis, ut dentur valor sacramenti:
quod ex Christi institutione semper est per
mortalium remissivum: nec adhuc per accidentem
potest illi deficere talis virtus, nisi possit per
accidens non apponi mortalia non remissa, sed
potius sola jam remissa, aut sola venialis. Ulo-
de qui sine hujusmodi voluntate accederet ad
hoc sacramentum, sacerdoti illud dicendum, & pa-
carer, adeoque sive confessio sit de mortalibus
jam remissis, sive de solis venibilibus, semper
debet elici hic actus pœnitentiae universalis,
nempe dolor ac detestatio de peccato commis-
so cum proposito non peccandi de cetero ex
Trid. less. 14. cap. 4.

Cæterum cum unum veniale remitti possit
sine alio, qui constitutus sola venialis non ren-
tur supra illum. actum à nobis expositum elici-
re alium actum doloris, & propositi universalis
circa omnia venialis, sed satis est, ut habent
circa aliquod: sine dolore quippe, & pœnitentia
peccati, nequit in hoc sacramento peccatum
remitti, ut constans est graviorum Theologorum
sententia cum Augustino cap. Nonnum
43. de pœnit. distinctione prima, dicente
Neminem ab errore ad veritatem, vel a pa-
cumque, seu magno, seu parvo peccato altera-
ctionem sine pœnitentia posse transire, & sequen-
tia de qui sola venialis confiteatur, sine illo dolore
peccare mortaliter, eo quod frustraret sa-
cramentum; si autem haberet dolorem devo-
tum voluntate exclusiva omnis mortalis, illud
dolor jam esset propositum vitandi illud veniale,
& cum haberet voluntatem simili exclusi-
vam omnis mortalis jam apponere materiam
sufficientem sacramenti, adeoque & valorem,

483. Ad primam Confirmationem dist. Maj. tol-
latur obex adhæsionis actualis ad peccata præ-
terita, conc. tollitur obex adhæsionis habitualis
nego. Maj. & dist. Min. nego Conseq. nam
absque pœnitentia salutari, sive supernaturali
nullum peccatum personale remittitur peccato-
ri adulto in hac providentia, ut constat ex Tri-
dentino cit. num. 377. Ad secundam confirm-
dist. Maj. dolor à Christo institutus Conc. non
institutus nego Maj. & dist. Min. non magis si-
gnificat in circumstantiis, in quibus Sacerdos
prudenter absolvit nego; seclusis illis circum-
stantiis permisit Min. & nego Conseq. quia
in illis circumstantiis, tenerit peccator elicere
actum pœnitentiae supernaturale, & confessio
suum discurrens ex notis ad ignota prudenter ju-
dicat illum facere, quod debet ad talem actum
elicendum. Cū autem Deus facienti, quod
est ex se, non denegat gratiam, prudenter dis-
currat habere gratiam, quā eliciat talem actum
supernaturale. Si autem judicaret pœnitentia
non esse ita paratum, deberet illum instruere,
nec posset licet aliter absolutionem impensa-
dere.

484. Ad tertiam Confirm. conc. Anteced. & ne-
go Conseq. quia actus pœnitentiae non est pars
constitutiva sacramenti baptismi, adeoque
poret dari totum essentialie constitutivum ba-
ptismi absque supernaturali actu pœnitentiae;
validum, & informe: voluntas enim suscipien-
di sacramentum (quae voluntas est purus ter-
minus, sine quo baptismus in adulto non esset
validus ex tractatu de sacramentis à num. 102.)
solum requiritur, ut Inscropio sit ipsi voluntaria;
ad quem finem satis est voluntas naturalis, et si
ex alio capite peccaminosa: tunc enim daretur
baptismus validus, & non conferret gratiam
peccatori adulto ex defectu pœnitentiae saluta-
ris, quā elicitā salutari pœnitentia, poste
conferret, & baptismus revivisceret, ut constat
à n. 215. de baptismo. At vero actus pœnitentiae
salutaris est pars sacramenti pœnitentiae,
ex numero 463. adeoque eo actu deficientia ne-
quit dari sacramentum validum, repugnat enim
totum constitutum deficientie parte constituti-
va. Quin imò actus pœnitentiae salutaris est
dispositio ad gratiam ex num. 381. adeoque in-
trinsicè superna, secùs autem confessio vocalis;
aut materiae aliorum sacramentorum; quæ non
sunt dispositio, sed res institutæ constituentes
totum imperatorium cum Christi institutione,

& fructum sacramenti reciperet: haberet quidem dolorem de peccato commisso, & propo-
sitem illud non committendi cum voluntate
non peccandi mortaliter de cætero: quod satis
est pro pœnitentia à Christo instituta in mate-
riam hujus sacramenti. Quin imo illud
propositum universale, ut potè dolorosè proce-
dens satis esset ad finem per se intentum ab hoc
sacramento ex numero 463. ille verò efficax
dolor de veniali, cùm sit etiam propositum fal-
tem non committendi illud peccatum, jam esset
pœnitentia sufficiens ad remissionem venialium,
cùm sit materia libera, possitque unum venia-
le absque alio remitti.

Non desunt tamen aliqui Autoreſ, qui affir-
ment esse mortale, accedere ad sacramentum
pœnitentiae sine attritione omnium venialium,
iātem que clavibus subjiciuntur. Verūm de
hoc, omnib[us]que pertinentibus ad remissio-
nem venialium, agemus suo loco. Infina-
bo modò ea solum, quæ ex ratione fundamen-
tali Authorum istius sententiae possunt cum tra-
statu de sacramento aliqualem habere connexio-
nem. Responſo igitur eorum Authorum est,
qui qui non dolet de omnibus venialibus à se
confessis, proponet pro materia sacramenti ali-
quod, quod non potest esse materia. Unde si-
cūt graviter peccaret ille, qui hostiam papyra-
eam proponeret cum triticeis ad consecra-
dum; sic ille, qui proponit in confessione aliqua
venialis, de quibus non dolet, peccat mortaliter.
Verūm hæc sententia, ait Gonettus dispu-
tatione 7. articulo 4. num. 7. videtur nimis
rigida, adeoque improbabilis. Planè in hoc au-
thore maiorem claritatem desiderarem, simili-
que omnino necessariam distinctionem pro pra-
xi inter requisita necessitate pœcepti, vel ne-
cessitate sacramenti. Etenim si loquamus de
sententia requirente ex necessitate pœcepti do-
lorem omnium venialium, non est quare censear-
tur improbabilis: eam enim defendunt plures,
quos inter Castro Palao tomo 4. tract. 23.
dip. unic. punct. 7.

Opinio igitur docens requiri attritionem
omnium venialium, intelligenda est de neces-
itate pœcepti, scilicet autem de necessitate sacra-
menti. Ratio est: quia ille, qui confitendo
plura venialis efficaciter, & bonâ fide doleret
de uno, & non de aliis, jam apponetur unum
peccatum veniale cum attritione; quod est ma-
teria sufficiens ad sacramentum. Ut si quis
adhibeat consecrationi unam hostiam tritice-
am, & aliam papyraceam, validum esset sacra-
mentum circa hostiam triticeam. Pariter si
confiteretur morale, de quo dolet cum veniali-
bus, de quibus dolorem non concipit, esset vali-
dum sacramentum, cùm esset materia sufficien-
ter certa absolutionis. Quapropter nostra sen-
tentia est tuta in praxi. Sic Cardenas disserit. 2.
cap. 6. quæft. 5. num. 83. dicens: *Dicendum ta-
men est eam secundam opinionem non subjacere
huius damnationi. Ratio est clara, quia si peni-
tens confiteatur unum peccatum veniale cum at-*

R. P. Gormaz Theolog. Tom. II.

tritione, & reliqua sine illa, præbet sufficientem
materiam ad absolutionem, & si accedat bona
fide per hanc secundam opinionem, qua probabilis
est etiam apud autores prioris sententie, sa-
cramentum est certè validum. Non ergo verfa-
tur questio circa valorem sacramenti, atque adeò
ea secunda opinio non est minus tuta circa valo-
rem. Hæc Cardenas.

Quod autem per principia nostræ sententiae
possit aliquis absque transgressione alicujus
pœcepti manifestare confessatio plura venialia
cum efficaci dolore unius, & non alterius, con-
stabit alibi latè, & infertur satis ex num. 486.

489.

ubi habetur ratio fundamentalis communis len-
tientiae Theologorum, quos citat, & sequitur
Lugo disputatione 14. num. 118. & Arriaga dispu-
tatione 31. lœt. 7. num. 53. ex qua fundamentalis
ratione concifitur, quod sicut non tenemur pec-
cata venialia confiteri, ita ea possimus, sine de-
bito dolore Sacerdoti manifestare, non quidem
ad perendam absolutionem de illis, sed ad ma-
jorem nostri confusionem, & erubescenciam,
dummodò ad validitatem sacramenti de aliquo
sufficientem dolorem afferamus juxta dicta n.
486. illi enim qui ita confitentur sua venialia,
planè non id faciunt ex sine obiciendi absolu-
tionem ab illis, de quibus non dolent, ut pra-
xis, & iſus demonstrat, adeoque ea non appon-
unt ipſi pro materia Sacramenti, nec de illis
propriè confitentur, sed potius illa inter confi-
tendum exponunt, quod licet facere possunt
ad sui confusionem, humiliationem, & ad ma-
jorem sui notitiam confessario dandam. Sicut
etiam possunt habitus suos vitiosos, propensi-
ones naturales, & peccandi occasionses, & tenta-
tiones sibi occurrentes, aliaque multæ, quæ
peccata non sunt, nec materia absolutionis ex-
ponere licet, & laudabiliter.

Confessio enim non solum refertur ad ab-
solutionem à peccatis, sed etiam tendit ad me-
dendum infirmatibus pœnitentis, ad regi-
men conscientiae, novæque vitæ custodiā,
ut ex Ecclesiæ praxi patet, & supponit satis a-
perit Tridentinum sessione 14. capite 8. dicens:
*Habeant autem, pœccatis. ut satisfactio, quam
imponunt, non sit tantum ad nova vitæ custodiā,
& infirmatis medicamentum, sed etiam
ad præteritorum peccatorum vindictam,
& castigationem: nam claves Sacerdotum non
ad solvendum dantaxat, sed etiam ad ligan-
dum concessas, etiam antiqui Patres, & crea-
dant, & decent. Unde aliqua peccata ve-
nialia declarare possunt, quæ non propoun-
tur, ut materia Sacramenti Pœnitentiae; ac
proinde, licet pœnitens de ipsis non doleat,
non peccat mortaliter, dummodò attenuatur,
& doleat de aliis, ne frustretur Sacramentum,
quod pro materia habet dolorem, seu pecca-
ta cum attritione vel contritione confessa:
ex quo patet disparitas ad exemplum, quod ad-
ducebant adversarii, de consecratione, numero*

490.

Sss 8 2

487.

487.

488.

Disputatio VI. Sectio VI.

692

487. Nam consecratio Eucharistiae refertur solum ad transubstantiationem, & effectionem Sacramenti. Unde non potest proponi aliquod ut consecrandum, quod materia consecrationis non est, adeoque nec hostia papyracea, cum triticeis misceri, & ad consecrandum offerri. E' contra verò, cum confessio non solum referatur ad absolutionem à peccatis, sed etiam tendat ad medendum infirmitatibus poenitentis, ad regimen conscientiae, & novae vitae custodiam, licet in confessione exponere, quae ad hunc finem conducunt, licet non exponantur pro materia, neque ad finem absolutonis.

491. Neque opus est, ut poenitens, qui certam materiam Sacramento apponit, anxius si in explicando veniali, circa quod habet dolorem: Nam absolutione Sacramentalis ex Christi institutione cedit supra illam, & non supra aliam materiam: sensus enim illius est: Absolvo te à peccatis, quantum est ex me secundum Christi institutionem, id est à peccatis, quae ritè confessus es, cum sufficienti dolore, & proposito, sive quae in ipsa confessione directe, aut indirecte ritè includuntur. Sicut enim, quando confessio est de mortalibus, ex eo quod non possint remitti, quae manifestantur, quin etiam remittantur indirecte alia, si sunt inculpabiliter oblitia, absolutionis vi remittuntur, non solum

directe ea, quae manifestantur, sed etiam indirecte ea, quae obliterantur. E' converso, quando confessio est de solis venialibus, cum non necessariò absolutione ad omnia, quae manifestantur, sed ad ea, quae ritè, & proprie confitentur, cum ad illud in eo casu, & ad hoc in isto se extendat Christi institutio, à qua Sacerdotia absolutione vim haberent.

Casu autem, quo poenitens non declarat, quae nam sint ea veniali, de quibus doler, potest Confessarius imponere poenitentiam correspondentem omnibus, ad aliquem falem finem continentem ex enumeratis. Quapropter Sacramentum ex nulla parte est irriatum, cum nihil desit, quod necessarium sit ad illius valorem. Quod autem non habeat tantam efficaciam, quam habere posset, si dolor fuerit universalis, id non est contra reverentiam dictam Sacramento, neque per se malum, cum non teneamus accedere ad Sacramenta, cum dispositione ad habendam efficaciam, quam habere possunt. Sic non tenemus accedere ad Eucharistiam cum summa dispositione, ut conferat gratiam, quamcum conferre posset, neque ad poenitentiam, cum dilectione Dei super omnia. Ex quibus preoccupata manent, quae contra nostram doctrinam posse sunt adduci.

TRA